A

1433

I

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARVM HVNGARICAE
MDCCCXXVI

1965

FOTO:
N.I.

MTA KÖNYVTÁRA
BUDAPEST
KÉZIRATTÁR

AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

1918.

FOLYTATÁS

Egyszeri rend

5410/M.E. rend.

1.	Heinrich Gusztáv	K.b
	Szily Kálmán	
	Hellebrand Árpád	
	Tónás Károl	
5.	Trócsányi Zoltán	
	Mészöly Gedeon	
	Munkácsy Mihály	
	Rottman Sándor	
	Dr. Temple Győzöné	
10.	Julius Ottóné	
	Trokán János	
	Pados István	
	Király István	
	Cseri József	
15.	Hegedüs József	
	Csima János	

"	Kolbenheyer
"	
"	Gulyás István
"	Trnkóczy János
"	Pacor István
"	Király István
"	Ivori József
"	Hegedüs József
"	Csima János

Egyszeri rendkívüli segély

5410/M.E. rendelet 1918.

Stockholm.

1.	Heinrich Gusztáv	(K. 600-katrax) Heinrich
	Szily Kálmán	" Szily Kálmán
	Hellebrant Árpád	" Hellebrant Árpád
	Jónás Károl	" Jónás Károl
5.	Trócsányi Zoltán	" Trócsányi Zoltán
	Mészöly Gedeon	" Mészöly Gedeon
	Munkácsy Mihály	" Munkácsy Mihály.
	Kóltsán Sándor	" Kóltsán Sándor
	Dr. Templér György	"
10.	Gulyás Ostrún	" Gulyás Ostrún
	Trokán János	" Trokán János
	Pados István	" Pados István
	Király István	" Király István
	Ceri József	" Ceri József
15.	Hegedüs József	" Hegedüs József
	Csima János	" Csima János

892

1918

NEMZETI SZINHÁZ

szám.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA NAGYTEKINTETŰ ELNÖKSÉGÉNEK!

B u d a p e s t e n.

A Nemzeti Szinház igazgatósága Vörösmarthy Mihály emlékezetét folyó évi december I.-én, szombaton, AZ ÁLDOZAT elő-adásával ünnepli meg.

Van szerencsém ezen előadásra a Nagytekintetű Elnökséget teljes tisztelettel meghivni.

Budapesten, 1918. november 24.

Ambrus Zoltán

a Nemzeti Szinház igazgatója

Erk. 1918. november 26.

893. sz.
1918.

Tisztelt Vitály!

Az Ollfes úrs f-hó 25-én elrendelte — = Vitály-
ferenc kiállítok a beadott indítvány alapján — az Alap-
szabályok módosítását. Az ez czélban mű- (akadémiai)
ködő bizottságba minden oszt. (két tag-ot választ, Jelzem
hogy az Alapszabályok 56-ik czikkében a T. osztályt,
hogy e bizottságba két tagot választ és kérem
körözni szíveskedjék.

Kitűnő tisztelettel
Budapest 18. novemb. 27.

Toldy
főtitkár.

894.12.
1918.

Indítvány.

Az alapszabályok 56§-a értelmében indítványozzuk, hogy az Akadémia alapszabályainak a választói helyesbítés még nem eszközölhető rendelkezései módosításával s e célból az összes választói osztályokra kiterjedő megválasztására hívja fel, az ügyrendi bizottság pedig haladéktalan hozzon részletes javaslatot.

Budapest 1918 november 25-én.

Horváth Zsigmond
Fejérpataky László
Jancsó Benedek

894. 17

1918.

Budapest.1918.évi nov.hó 22.

Igen tisztelt Elnök Ur!

A Magyar Tudományos Akadémia nevében hozzám intézett szives üdvözlő soraiért fogadja és tolmácsolja kérem hálás köszönetemet.

Őszinte tisztelettel vagyok

kész hive:

Ex R. 1918. november 27.

Sg 5.

1918.

Tekintetes Akademia!

Régóta megfigyeltem, hogy valakinyitott irodai
ajtóknál van az, hogy a belső kilincs
felett — s ezt nyitás alkalmával — a plafon
egy csekélyebb részének kis elvése, avagy utólag
odaírása. Viszont többször átvételkor szemlélő-
nek alig kötöttem figyelmét, annyi plágium
Ennek oka abban rejlik, hogy az alkotás
folyamán, magam is másoknak megállapítva.
Mintáúj magam is foglalkoztam átvételek
kritikájával, magam is sötétben tapogatóz-
tam, mint az ezernyi oktatás / Madách
is Faustkézirata vázlatainak) tárgyát képezik a fölvetett
elkészítésének végcélunk nehézségei, az alkotási
folyamat és változások meghatározásai, amint

arra a plagium istvenbjében eggelőt vonzálhat ho
Tájékozatással. Ő tehozzájárulás, hogy a plagiátor nik-
csúnyít sem akkor, úgy abból összeg mérül fel az
akkori valódi könyvek kárdíja, melyre, azt hi-
szem, ezek utáni nem nehéz a példát, amely felele-
tet azonban szakértőjeinkre a rám nézve in-
dokomban is hasztalan kerestem.

Legyen nekem erre vonatkozó kijele-
letem a Th. Akademiának kiadói végett
folyamatban.

Nem akarok mathematikailag bizni. Ér-
zésben a háború viszonyok miatt még annyit
lay módosítani szükséges kiegyenlíteni. Ha-
mint – nagyon erős ok pedig a m. könyvkeres-
delem annyira süllyedt, hogy ha az Akademia,
vagy Történelmi, vagy más hasonló testület nem
veri vállaira ezt az ügyet, magának kell
művét kiadnia. Annyit bátran vagyunk, hogy

hat hogy magyar Könyvkiadó vállalat, mely valamivel
ez- ügyen ó volt, ugyanitt nem létezik.

Ez bátorított arra, hogy jelen Körlevelemet,
mely, úgy látom, e téren initiativa-hiánya
meg- s tán kárunkra válik a lépten-nyomon
felmerülő szükségben, a Tkm. Akadémiának
Kiadási végett, alázatosan felajánljam.

Kérelmemet mellőzve

Szent-Endrén 1918. nov. E.

Kötelező tisztelője,

Jakobczay Pál,

nyug. áll. polg. isk.
tanító

Irodalmi átvételek

É. K. 1918. november 29.

Kézirattal

898. 17.

1918.

Kiadatik bírálatra az
I. osztálynak.
Budapest, 1918. november 29.

Heinrich
főcsillagász

Bírálatra N. Éggyenek

A kézirat 1920. dec. 2-án
visszakültetett a szerzőnek.
(Bírálat másolata mellékelve.

Schmidt
obszervátor

Óvárynak 9i 8. XII 2.

Tekintetes Uram

Kedves Barátom!

Életem valóságos szakában kapcsolatban 20-ik évemhez a legnagyobb nyomorban vagyok. Sajnos, hogy ilyen 78-ban fegyverrel a külföldi sajtóban pedig tőlem volt a Hazám. És ezért életem a Haza szent nyugalmának áldozatam most a legnagyobb nélkülözések között, sokszor fájva és koplalva tengetem 400 korona nyugdíjból életem. Annyi kijárólag ápolásának köszönhetek.

Sok kérésünk válaszával sem mél-
tattak, sőt egyen ki ja, hogy ezt mi ellenére
ennek, mint nagy számuk a nyomorult
ságos tehelt hajunnak - nagy a rossz akara-
tú informátorokunak köszönhetek.

Helyzetünkről bárki is személyesen
meggyőződhet.

Sem akaratom nyilvánításáig el-
állítani magam bizom kedves Szeltósá-
gos Uram tapasztalt jóindulatában. Vala-
milyen gyűjtési v. állami segély kéjegen.

Ujpest 1918 XI/18-án
Klauzál u. 2.

Hazafias üdvözlettel
L. Ürmy Lipót

399

1912

Ugyiert 918 1/26.

1913

Tekintetes Uram!

A legnagyobb készséggel

tesz vagyok szolgálatára a kért

leteri foletron minta. Bocsá-

natot kell kérjek attól a körül-

ménytől, hogy a kért alkalmatlan-

kodásom. Legalább valamiben szíves

készek!

Igaz tisz

Ugyiert
Kolozsvár-u. 2 17.

Dvorzsák

VIII-ik hadikölcsön.

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Budapest, V., Bálvány-utcza 7. sz.

P. sz.

Chèque- és clearingszámla a m. kir. postatakarékpénztárnál:
16117. szám.
Girószámla az Osztrák-Magyar Banknál.

Budapest, 1918. november. 29.

A Magyar Tudományos Akadémiának

Budapest.

Van szerencsénk értesiteni, hogy a z Önök

letétjéből kivett elismervény ellenében ezen letéthez csatoltunk

K. 613.200.- névértékü 5½%-os m. kir. áll. adómentes járadék-kölcsön (VIII-ik hadikölcsön) kötvényt 1919. márczius 1-i szelvénynyel.

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Franklin-Társulat nyomdája.

Ö

Lok. 1918. november 30

900.

1918.

Kr. 12.500.-

A Magyar Szocialista Munkáspárt Budapesti Szervezete

AZ IRODALOMTÖRTÉNET SZERKESZTŐSÉGE.
BUDAPEST. I. KRISZTINA-KÖRÚT 91.

Budapest.1916.november 27.

A Magyar Tudományos Akadémia

Tekintetes Elnökségének

Budapesten.

Mellékelt előterjesztésemet azzal a tisztelettelteljes kéréselmmel vagyok bátor megküldeni,hogy méltóztassék azt eljuttatni az alapszabályok módositására illetékes tényezőkhöz.

Fájlalnám,ha előterjesztésemet bárki is szerénytelen lépésnek minősitené.Épen az Akadémiánk iránt érzett szeretet az, mely papirra vettette velem azokat az eszméket,melyekről már szóltében tárgyalnak régibb idők óta,de amelyeknek nyilt hangoztatásától eddig mindenki tartózkodott.~~Fwnwtww~~ Igen fontos ügyről lévén szó, tovább nem késlekedhettem az előlépéssel.

Mély tisztelettel: Pintér Jenő

E. f. R. 1918. november 30.

1 mellékl.

Jól. sz.

1918

Mellékelve az iratoknak.

Pintér Jenő akadémiai tag

előterjesztése

a M.T.Akadémia alapszabályainak

módositására kiküldött bizottsághoz.

Tekintetes Bizottság!

Azok az eszmecserék,melyeket Akadémiánk belső ügyeiről több akadémiai társammal folytattam,fölbátoritanak arra,hogy fölhivjam a Tek.Bizottság figyelmét bizonyos reformokra. Ha egy élő szervezet igazán élni akar,időnkint szükséges a megujhodása s ahol jogos kivánságok merülnek föl,ott bizonyára nem vezet jóra a merev elzárkozás. Az államok életében a vezető társadalmi rétegek belátástalan magatartása hozza létre a zendüléseket,élő szervezetek kebelében pedig az elavult tradiciókhoz való szivós ragaszkodás váltja ki az elkedvetlenedés érzését és a közbizalom megrendülését.

Legyen szabad - igen röviden - rámutatnom arra,hogy a tudós férfiak egyik jelentékeny csoportja mit kifogásol sulyosan Akadémiánk szervezetében s legyen szabad kifejeznem azt a reményemet, hogy a most kinálkozó alkalmat megragadja Akadémiánk arra,hogy ne csak külsőleges betükorrekturát végezzen a régi alapszabály-szövegen, hanem ott,ahol kell,frissitse is föl a végképen elavult paragrafusokat.

Mindenek előtt szükséges volna az,hogy az I. osztály tagjainak száma ugyanannyi legyen,mint a II. és a III. osztályé. Bán- 1)

tó dolog,hogy épen nemzeti nyelvünk és irodalmunk osztályának keretei legyenek a legszegényesebbek.

Eltörlendő volna a levelező tagság intézménye mind a 2
három osztályban. Tökéletesen elég,ha az akadémiai belső tagok két csoportra oszlanak : a tiszteleti és a rendes tagok csoportjára. A tiszteleti tagság intézménye is csak épen azért volna meghagyandó, hogy az érdemekben ősszült idősebb tudósok mellé bekerülhessenek Akadémiánkba olyan közéleti kiválóságok és nagylelkü mecénások,akik erre irodalmi munkásságuk alapján nem tarthatnának igényt. Az igazgató-tanács az egész Akadémia által választott tiszteleti és rendes tagokból alakulna.

Jelenleg a rendes és a levelező tagok között abban van a különbség,hogy a levelező tagok nem tölthetnek be bizonyos tisztségeket,továbbá ki vannak zárva minden olyan szavazásból,mely az egyes osztályokon kivül történik. A levelező tagok ugyanolyan munkát végeznek,mint a rendes tagok,tudományos képzettségük sem csekélyebb a rendes tagokénál,szabad fölszólalniok is az összes üléseken,de a szavazástól még akkor is el vannak tiltva,ha a pályamunkák elbirálásánál ők a megbizott szakférfiak és referensek. Hogy ebből milyen képtelen helyzet kerekedhetik ki,azt mindnyájan tudjuk. Például a Vojnich-dij odaitélése alkalmával többször megesett,hogy levelező tag volt mind a három biráló s ezek - a tulajdonképeni szakemberek - nem szavazhattak,ellenben megvolt a döntési joga a többi távolesö tudomány képviselőinek,pusztán rendes tagságuk alapján. Az évi tagválasztás alkalmával ki vannak zárva a szavazásból érdemes egyetemi tanárok,nagytudásu szakemberek s ugyanekkor jelentékeny részben a nem szakemberek döntenek a jelöltek szaktudományi értékéről. Ez nem csak megingatja a tagválasztás tárgyilagosságába vetett hitet,hanem igazságtalanság a levelező tagokkal szemben is,akik az egyes osztályokban az akadémiai munka oroszlánrészét végzik s minősitésük és munkájuk alapján méltán számot tarthatnak az egyenlő elbánás elvére

A levelező tagságnak a rendes tagságba való beválasztása ellen csak két érv hozható föl : az egyik az,hogy némely külföldi akadémiákban is ez az állapot található; a másik,hogy várjanak a levelező tagok a sorukra,majd lesznek ők is rendes tagok.

A külföldi példa nem dönt. Hasonló gondolkodással egészen nyugodtan követhetjük azokat az Akadémiákat,amelyekben a teljes egyenlőség uralkodik. A munka ugyanaz : a jogok és kötelességek is ugyanazok. A várakoztatás elve és a régi szokásra való hivatkozás még kevésbbé áll nemes alapon. Hogy a multban igy volt,elég helytelenül volt. Azért kivánjuk a változtatást. Meg kell gondolnunk,milyen lealázó,hogy az ötven-hatvan esztendős,érdemes tudós férfiaknak a munkája és szakvéleménye elfogadtatik,de ők maguk nem érdemesittetnek arra,hogy szavazatukkal hozzájáruljanak a helyes vélemény kialakitásához.

Más szóval a mai állapot azt jelenti,hogy a tiszteleti és rendes tagok eképen vélekednek a levelező tagokról : beválaszto ttunk ugyan benneteket belső tagoknak magunk közé,de nem bizunk bennetek,hanem magunk döntünk minden kérdésről. Hogy miért vagyunk bizalmatlanok veletek szemben,erre nézve nem adunk fölvilágositást.

Osztályonkint 20-20 tiszteleti és 80-80 rendes tag : ennyi volna az uj Akadémia személyi állománya. Összesen 300 belső-tag. Az igazgató-tanácsban 80 tag ülne : minden osztályból 10-10 tag. 3)

E terv megvalósulása esetén egyedül az I. osztályban volna jelentékenyebb a tagszaporulat,de meg kell gondolnunk,hogy jelenleg ebből az osztályból épen a taglétszám megokolatlan korlátoltsága miatt vannak kiszoritva bizonyos tudományágak képviselői. A folklorisztikát,művészettörténetet,művészeteket ide kell bekapcsolnunk. Tekintettel kell lennünk a szépirodalomra és a kritikára.

A külső tagok jelenlegi száma - osztályonkint 30-30 külső tag - sok ugyan,de ezen most már bajos változtatni. 2)

*

A tagviszonyok rendezése mellett egész sor más reformot kellene még megvalósitania Akadémiánknak,ha nem akarja magát arra kárhoztatni,hogy kikapcsolódjék a magyar kultura jelenéből és jövőjéből. Számolnunk kell azzal a körülménnyel is,hogy esetleg kormánybiztost kapunk belső dolgaink átalakitására és ez a kemény intézkedés épen nem fogja növelni tisztességünket.

A tudósrend sulyának biztositása,pénzügyeink rendezése, pályatételeink reformja,könyvkiadóvállalatunk ujjászervezése,az akadémiai bérház,nyomda és kaszinó ügye,a tiszteletdijak fölemelése : mind olyan dolgok,melyeknek megvalósitásáért egyesiteni kell minden erőnket.

No 901

1918.

Földtelek Miniszter Úr!

Vonatkozással a f. évi november 18-án 186102/1918. IV. sz. a. kelt leiratra szerencsém van a M. T. Akadémia nevében mély tisztelettel javasolni: méltóztassék Herbert Schönebaum tanár úrnak rendszeresített évdíjon kívüli fizetését tudományos kutatásainak folytatása végett a közeljövőben kifizetni és ezzel kapcsolatban az illetőkör, kívánja-e (óhajtja) további munkálatainak pártfogó támogatását. Nagyszerű (a nevezett tanár úr) tudása az Akadémiához is közelálló (mellérendelve viszonyban álló) beosztása és mai bizonytalan, sok hálátlan kötelező munkálkodásához az Akadémia összes tudósai (tudós) kendőzetlen őszinte elismerése.

Fogadja, kérem Miniszter Úr, kitűnő tiszteletem kijelentését.

Budapest 1918. december 7.

főtitkár.

Lovászy Márton vallás- és közoktatásügyi államtitkár úrnak

Budapest.

902

1918

186102/1918 szám.
IV.

Magyar Tudományos Akadémiának betekintés és esetleges vélemény-nyilvánitás végett visszavárólag megküldöm.

Budapest, 1918. november hó 18.

A miniszter rendeletéből:

Hegedüs

miniszteri tanácsos.

E.
C. K. 1918. november 30.

Im.

902.

1918.

Broj 21.355
1918.

Predmet: Sveučilišna biblioteka, posuđena Bibliotheca Zrinyana.

Slavnom

Predsjedništvu kr.ug.akademije znanosti

u

Budimpešti.

Predsjedništvo kr. ug.akademije znanosti u Budimpešti zamolilo je 1.svibnja 1918.br.476.predsjedništvo kr.sveučilišne biblioteke u Zagrebu, da mu se posude rukopisi i knjige iz Bibliothecae Zrinyanae, koja se nalazi pohranjena u rečenoj biblioteci u Zagrebu i to u svrhu izloženja na izložbi, koju će ta akademija prirediti u mjesecu listopadu 1918.u Budimpešti u spomen tristagodišnjice rođenja pjesnika Nikole grofa Zrinjskoga.

Ova je kr. zemaljska vlada udovoljila molbi slavnoga naslova te dopustila, da se spomenuta Bibliotheca Zrinyana u rečenu svrhu posudi, kako je i saopćeno ravnateljstvu kr. sveučilišne biblioteke u Zagrebu odpisom od 25.svibnja 1918.br.18267.

Primopredaja knjiga i rukopisa Bibliothecae Zrinyanae obavljena je 4. i 5.srpnja 1918., te je o tome sastavljen primopredajni zapisnik od 5.srpnja 1918., kojemu je priložen popis svih posuđenih rukopisa i knjiga. Popis je sravnjen sa svim predanim knjigama i rukopisima po činovnicima dru.V.Hómanu i dru.Viktoru Novaku. Ravnatelj sveučilišne knjižnice u Budimpešti i pravi član ug.akademije znanosti u Budimpešti dr.Zoltán Ferenczy preuzeo je u ime slavnoga naslova Bibliothecu Zrinyanu u nazočnosti

./.

Ć
K. 1918. novembar 30.

dra. Velimira Deželića, dra. V. Hómana, dra. Viktora Novaka i dra. Marcela Vidačića, kako se vidi iz primopredajnoga zapisnika.

Taj je primopredajni zapisnik u jednom primjerku podnesen ovoj kr. zemaljskoj vladi.

Umoljava se slavni naslov, da u smislu ovamošnje odredbe od 25. svibnja 1918. br. 13267 dade isto takav primopredajni zapisnik sastaviti kod vraćanja Bibliothecae Zrinyanae nakon zaključka gore pomenute izložbe.

U Zagrebu, dne 21. listopada 1918.

Za bana:

[signature]

904. K.
1918.

≡ a közoktatási minisztérium
kezelésében a Felsőházy-alap rendjéről
ez a rendelkezése).

Budapest 1916. dec. 12.
a akadémiai tagnak nemzetközi viszonyaink
ügyében

Tisztelt Minisztér Úr!

F. évi nov. 22-én 23-ik a. kelt, Pikler József-nyára sorsának végleges átiratára tisztelettel van a következőkben válaszolni.

A M. T. Akadémiának („Alapszabályainak 1. §.-a értelmében) „célja a tudomány és irodalom magyar nyelven művelése és terjesztése." E rendeltetésénél fogva az Akadémia nem tehet nem foglalkozhatik más nyelvű tudományával vagy irodalmával, tehát nem fejtheti ki tudományos vagy irodalmi működését sem nyelvében sem. Ennek is az Akadémiának célja alapja (de sine a/≡

Ellenben úgy vagyok az Akadémia mint egész tagjai a legnagyobb készséggel állok a magyar kormány rendelkezésére ajánlott konstantinápolyi tudományos és irodalmi kulturájának emelése és terjesztése körül tervezett törekvéseiben. Úgy értelemben tehát ajánlott konstantinápolyi kulturális életének fejlesztésére irányzott működésében a magyar kormány mindig számíthat az Akadémiára és egyes tagjainak készséges közreműködésére.

Fogadja, igen tisztelt Miniszter úr, kiváló tiszteletem kifejezését.

A tanácsra vagy irányításra

alázt.

Pikler József miniszteri osztálytanácsos

Budapest.

2 3

N.M.I.

E L N Ö K U R !

Vikár Béla a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja mint az Országos Néptanulmányi Egyesület Elnöke, a másolatban idezárt felterjesztést intézte a kormány elnökéhez, aki az ügyet elintézés végett hozzám utalta.

Mielőtt ennek az előterjesztésnek érdemében határoznék súlyt helyezek arra,hogy a Magyar Tudományos Akadémia illetékes osztályának véleményét kérjem abban a tekintetben, milyen téren és el-járás utján volna lehetséges tót nyelvü irodalmi termékek megjelenésének előmozditásával Magyarország északi részének nemzetiségeit nyelvi kulturájuk szabad kifejtésében támogatni esetleg van e folyamatban a Magyar Tudományos Akadémiának bármiféle hasonló czélú tevékenysége s végül rendelkezik e olyan alapokkal, amelyeknek jövedelme idegen nyelvü kiadványokra, vagy a nemzetiségek kulturális fejlődésének előmozditására lenne fordithető?

Az igen tisztelt Elnök Ur figyelmét nem kerülhette el annak a rendkivül fontos szempontnak a mérlegelése, amely a magyar kormányt a Magyarországon élő nemzetek nyelvi kulturájának hathatós előmozditására készteti és amely a nemzetiségekkel való testvéri együttélés feltételét van hivatva megteremteni. Épen azért teljes bizalommal kérem a Magyar Tudományos Akadémiát az elsőrendüen hazafias tevékenység támogatására.

Fogadja igen tisztelt Elnök ur kiváló tiszteletem

./.

B E R Z E V I C Z Y A L B E R T urnak,
a Magyar Tudományos Akadémia elnökének,
B U D A P E S T.

Érk. 1918. november 30.

1 m.

nyilvánitását.

B u d a p e s t, 1918. november 2?.

905. IX.
1918.

Erkölcsi bizonyítvány
tárgyában.
Varga

P. sz.

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Budapest, V., Bálvány-utcza 7. sz.

Chèque- és clearingszámla a m. kir. postatakarékpénztárnál: 16117. szám.

Giroszámla az Osztrák-Magyar Banknál.

Budapest, 1918. november 30.

A Magyar Tudományos Akadémiának

Budapest.

Van szerencsénk értesiteni, hogy **a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bankt61 a Hadtörténelmi Bizottság javára**

mai napon

K **-1500.--** f., azaz: **Egyezerötszáz korona ----------**

érkezett hozzánk, mely összeget **a t. Akadémia**

folyószámlája javára könyveztük.

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Nyomtatvány-minta 222. 1918. III. 2000. — Franklin-Társulat nyomdája.

Ér R. 1918. deczember 3.

907. sz.

1918.

DUGONICS-TÁRSASÁG
SZEGED.

Folyó füzetek Tisztán Lovagok

Tisztelettel kérem hogy
biblioft czéra + Váczy János és
+ Csontosi János tagok folyóiratok
ból czímeket megküldeni szíveskedjék.

Sorozatokra nézve is
Kérem a megjelenésről
Kiadóhivatalt értesíteni, postaköltsége
egy korona kitétetik.

Tisztelettel maradok

Szalay József
főszolgabíró

Szeged, 918 dec. 1.

E & K. 1918. december 4.

G08. 33.

1918.

GEOGRAPHISCHES INSTITUT
DER
K. K. UNIVERSITÄT WIEN.

WIEN, I., den 30. November 1918

Z.

An die

Ungarische Akademie der Wissenschaften

Budapest.

Sehr geehrter Herr!

Indem ich Ihre geehrte Zuschrift vom 30.Oktober d.J. Z 862/18 mit bestem Dank bestätige, beehre ich mich Ihnen mitzuteilen, dass ich das Schreiben an Herrn Dr. Sven von Hedin, Stockholm, mit einem Begleitbrief schon vor einiger Zeit abschicken wollte, auf der Post aber die Auskunft erhielt, dass derzeit Sendungen nach Schweden nicht angenommen werden. Ich muss es daher einstweilen zurückstellen, bis der Postverkehr wieder geöffnet ist.

Es freut mich, dass die wertvolle Sendung noch ihrer Bestimmung zugeführt werden konnte, ehe der jetzige Umsturz die Verteilung fraglich gemacht hat.

Mit ausgezeichneter Hochachtung

Prof. E. Oberhummer

E. K. 1918. desember 4.

GOG. 17.

1918

Budapest, 1918. december hó.

Tekintetes Elnökség!

Csatoltan van szerencsém megküldeni azt a felhivást, amellyel tömörülésre szólitjuk fel a magyar társadalmat, hogy nyilatkoztassa meg egységesen akaratát, amellyel országunk területi épségét meg akarja védelmezni. Ennek a mozgalomnak impozánsnak kell lennie, kell, hogy csatlakozzék ehhez a mozgalomhoz az egész ország, minden társadalmi szervezet, egyesület, mert mindenki tönkremegy ebben az országban, ha elveszik tőlünk szenünket, fémeinket, vizi és egyéb természeti erőinket, erdeinket és szabad kijáratunkat a nagy világba. Ennyit és nem kevesebbet jelentene az, ha Felső-Magyarország a csehek, Erdély és Kelet-Magyarország az oláhok, Dél-Magyarország legtermékenyebb részei a szerbek és esetleg még Nyugat-Magyarország is részben a horvátok; részben az osztrákok kezére kerülne, Fiume pedig akár a délszlávok, akár az olaszok kezébe jutna. Demonstrálnunk kell az egész világ előtt, hogy ebbe belenyugodni semmiképen nem tudnánk.

Ezért van szerencsénk tisztelettel felkérni a tekintetes Elnökséget, legyen kegyes e vezetése alatt álló egyesületet /testületet/ ligánkhoz való csatlakozásra birni és ezt a csatlakozást lehetőleg sürgősen bejelenteni.

Irodánkban, IX. Lónyay utca 4/c II. em. délelőtt 9-től 3-ig és délután 5-től 7-ig minden kivánt felvilágositással szivesen szolgálunk.

Kiváló tisztelettel

Magyarország területi épségének
védelmi ligája nevében

a szervező bizottság elnöke

Ék. 1918. december 5.

1 m.

910. sz.

T. 1918

Területi tiga

Tekintetes Főkapitányi Hivatal!

Van szerencsém jelenteni, hogy az alap-szabályok módosítása tárgyában kiküldendő bizottságba az I. osztály Szerencsi Károly r. és Pintér Jenő l. tagot választottuk meg.

Budapest, 1918. december 3.

Kiváló tisztelettel

Lipnyi József

osztálygyakornok

Érk. 1918. december 5.

915. sz.

1918.

Újabb beszerzési díjleg.

(1918 évi 5800./P.A. sz.)

Heinrich Gusztáv	K 1200.—	Átvette:	Heinrich
Szily Kálmán	„ 1500.—	„	Hellebrant Á.
Hellebrant Árpád	„ 1120.—	„	Hellebrant Árpád
Tónás Károly	„ 1400.—	„	Tónás Károly.
Trócsányi Zoltán	„ 1300.—	„	Trócsányi Zoltán
Kollaun Sándor	„ 1225.—	„	Kollaun Sándor

G16.12.

1918.

Minél előbb sürgős részletes fordítandó. Jó lenne, ha
lehet' ujra angolul is Hamarább

A Magyar Tudományos Akadémia szózata

a művelt világ összes akadémiáihoz.

Az ezeréves Magyarország sorsdöntő óráit éli. Mióta önként lerakta fegyverét és haza küldötte hadseregét, néhány szomszédnép reá tört és testéből ki akarja szakítani azokat a területeket, amelyekben az államalkotó magyarfaj jóvoltából rokonai letelepedhettek és a magyarsággal vegyesen elhelyezkedve, anyanyelvüket és nemzeti szokásaikat háborítatlanul megtarthatták. Jelen védtelen országunk ellen elkövetett merényletüknek érvényt szerezhetnének, a Magyar Tudományos Akadémia alábbi szózatát intézi a művelt világ összes akadémiáihoz, hogy ezek tiratlan nemzetünk ügyét megismerjék és hogy veszélyeztetett állami életünket és kultúránkat az emberi művelődés legfőbb képviseletében megvédelmezzék.

- o -

A magyar nemzet a legboldogtalanabb európai népcsaládnak, az indogermán és kínai népcsaládoktól északra szorított ural-altáji népeknek Kelet-Európából Közép-Európába szakadt, tártalan tagja. Midőn az európai népek történetében a IX. század végén megjelenik, nőn és ovar rokonainak régi országát XI-XIII. századi krónikáink szerint örökség jogán foglalja el. Állandó letelepedése után legyőzhetetlen lovasága még két ember-

Olt'n át sarczolta Európát , a 955-kisugsburgi vereség után azonban a nyugati cziviliz'ció útjára tért . A század végén magyfejed'nei már fölveszik a keresztséget, nyugat és kelet közt szabadon v'lasztva , világtörténeti jelentőségű elhatározással a romai kath. anyaszentegyházhoz csatlakozik és első királya , Szent István l'(l-ben fejére teszi a római pápától küldött arany koronát . A frank Capitulárék szellemében , de a magyar nemzet faji joggyakorlatát is szemel'tt tartva , vajon ő kezdi meg Szent László /1077 - 1095./ és "Könyves"-nek nevezett Kálmán királyunk /1095 - 1114./ pedig folytatja egyházi és polgári társadalmunk alapvető törvényeinek megalkotását . Kereszteshadj'ratáról ismert II. András királyunk 122?-ben kiadja az Arany-Bullát /Bulla Aureát/, melyet a mai európai népek alkotmánytörténetében pár évvel csak az angol Magna Carta tudott megelőzni .

Az európai színvonalra emelkedett magyar cziviliz'ció eszköze a romai egyház latin nyelve lett . Akik itthon magasszinvonalú egyházi iskoláink keletkeztek , a nagy egyházi és világi méltóságok várományosai gyakran felkeresték a XII. századi párizsi és a XIII. századi bolognai egyetemet , amely utóbbin már kezdetben magyar bursa is volt . A korán megindult nemzetközi érintkezés , valamint a magyar gazdagság és vendégszeretet európai hire csábitja be hozzánk Olaszországból a benediktinusokat, franciskánusokat és dominikánusokat , Franciaországból pedig a cisztercziekt és premontreieket . A római egyház szellemében nevelt hatalmas Magyarország a nemzeti királyság harmadik évszázadában már keleti védbástyája volt a római kath. egyháznak és az egész európai cziviliz'cziónk . Vére hullásával , elnyomorodása árán feltartóztatta a hatalmas tatárnépek és a nyomukban hömpölygő mongolók áradatát . Jellemző , hogy a tízzel-vesszel elpusztított országnak még így is maradt annyi irodalmi

emléke , hogy igazolni tudja európai műveltségének korábbi gazdagságát . Megmaradt ezernél több tatárjárásel"tti oklevele , megmaradtak XI . XII . XIII. századi gazdag törvénykönyvei , a királyház összes szentjeinek legendái, több egyházi szerkönyv , annales , krónika - köztük az egykorú e nemű latin irodalmi remekekkel sikerrel versenyző magyar XI - XIII. századi nemzeti krónika - és maradtak magyar nyelvemlékei is.

A XIV. században kihalt Árpádház után elkövetkezett francia eredetű Anjou királyi ház felismerte a magyar nép katonai és állam-szervező erényeit és megalkotta a hadcriális katona-állitási rendszert . Erre támaszkodva aztán olyan imperiális politikát kezdett, amely nagy fiaival királyunk alatt /1342-1382./ Magyarországot Közép-Európa legnagyobb és leghatalmasabb államává , rendezett városait pedig a hazai és nemzetközi ipar és kereskedelem virágzó emporiumaivá tette . A fényes korszak nem volt hosszú életű , mert mire a félelmesen előre nyomuló török hódító megjelent , a keleti védőbástya ismét a magára maradt magyar nemzet lett . Magyarország törökverő kormányzója , Hunyádi János /1446-1456./ már az egész keresztény világ által ismert és a belgrádi győzelme emlékére pápai fiat on elrendelt déli harangszóval még ma is ünnepelt nemzeti hősünk volt ; fia pedig , Mátyás , legnépszerűbb nemzeti királyunk lett . És ez a nép ajkán máig élő nemzeti király /1458-1490./ azzal teszi magát halhatatlanná , hogy a renaissance i könyvkedvelő pápaival és fejedelmeivel győzelmes versenyre kelve , megállapitotta bécsi híres könyvtárát , a Corvinát , a melynek csupa latin és kis részben görög nyelvű maradványaiból , utóbb megállapitják a habsburgok bécsi udvari könyvtárát és az egész müvelt világon irigyelt kéziratgyüjteményekkel látják el a nagy könyvtárak cimeliotheháinak

művelődéstörténeti kincskészleteit . Ugyanilyen büszkeségünk , hogy a renaissance-nak nálunk a könyvnyomtatás terén is volt eredménye , amennyiben az 1473-ban Budán kinyomatott magyar Nemzeti Krónika a sorrendben több nyugati nagy nemzet könyvnyomtatását megelőzte.

A reformáczió kezdete előtt a török 1526-ban Magyarországra halálos csapásra mért . Királya Lajosnál elesett s a vérző ország a szomszédságban Habsburg Rudolf óta /1290 óta/ mindig készenlétben álló ausztriai uralkodó ház ölébe roskadt . A nagy rázkodások után aztán a magyar nemzet a nemzetek anyanyelvét megszólaltató reformáczió segítségével fajiságának tudatára ébredt . Gyönyörű biblia- és zsoltár-fordításaink lesznek a gyorsan sarjadó magyar nemzeti irodalom nyelvének kánonkönyvei . Törvényeink Tripartitumа , törvénykezésünk és állami életünk nyelve továbbra is latin maradt . A félezeréves gyakorlat , az idegen osztrák uralkodóház és a megnyirbált kath. egyház kívánta ezt így , mely utóbbi kettő a túlsúlyra jutott protestáns egyházakkal szemben sikeres ellenreformáczióját is indította . A törökjárommal is meggyötört magyarság nemzeti életének az erdélyi medencze földrajzilag tökéletes erődje nyujtott menedéket . Itt, az európai protestántismus legtávolabbi keletén, egy protestáns fejedelemség alakult és nemcsak az osztrák politikától , hanem a mohammedán és görög keleti törekvésektől is elszakadva , a magyar nemzeti szellemnek , a magyar függetlenségi törekvéseknek és az európai protestáns czivilizáczionak ragyogó multu letéteményese lett. Neki köszönhető , hogy Európában a magyar nemzet iktatta először törvénybe a vallásszabadságot.

A török hódításával folytatott két és fél százados küzdelem nemzetközi jelentőségét csak az tudja helyesen megítélni , aki a szomszédos szerb népnek

ugyane téren betöltött szerepét figyelembe veszi . A
török itt rövid küzdelem után urrá lett s a mohammedán
vallással megbarátkozott szerbség a keresztyénség ügyét
veszélyeztető hóditónak nemcsak katonai erőforrásává ,
hanem tekintélyes mértékben hitsorsosává is változott.
A magyarságra áthárult hosszú küzdelmeknek csak martir-
jai lettek , de apostatái nem .

Midőn Ausztria az egész keresztyénség képviseletében a törököt Magyarország területéről kiüzni segél-
te , e hadi eredményekkel világ meglett pecsételve
a Habsburg-ház politikájának az a törekvése , hogy a
magyar birodalmat Ausztria keretébe feloszthatlanul
és elválaszthatlanul bekebelezze . Noha politikai füg-
getlenségünk első nagy harczaiban a hazai nemzetiségek
egyértelemmel az államfenntartó magyar faj oldalán
vitézkedtek , a bécsi udvar utóbb nagy politikai művé-
szettel mégis a magyarság ellen tudta nemzetiségi testvér-
népeink érzelmeit . Ugy, a honnan a török a magyarságot
kiirtotta , vagy elkergette , görög keleti vallásu
szerbeket , katholikus svábokat telepitett és a görög
keleti román pásztor-népnek is korlátlan terjeszkedést
engedélyezett . A gazdátlanná lett nemzeti vagyonból
a magyar területre betörő idegenek egyházai fejedelmi
ellátásban részesültek . Az államalkotó magyarság
nagy részét magába ölelő protestáns egyházak pedig a tel-
jes vallásszabadság kivivása után is hiveikre utalt
koldusok maradtak .

Midőn a magyar nemzet 1848-49-ben az osztrák birodalmi politika ellen élet-halálharczot folytatott, nemzetiségeink már rabjai voltak annak a bécsi tanitásnak hogy Ausztria és Magyarország népeit nem az országok és tartományok belső alakulatai és külső kapcsolatai , hanem a közös uralkodó ház tartja össze. Ennek érdeké-

ben fordultak ellenünk horvát testvéreink és azok az erdélyi románok , a kiket a jobbágyi kötelékekből -noha eddig a törvényes erdélyi magyar , székely és szász nemzet mellett semmi történelmi szerepre felemelkedni még nem tudtak - a magyarság önként felszabadította.

Az kétségtelen , hogy a modern Magyarországban a magyarság hegemon-szerepének kulturális súlya jóval nagyobb , mint az összes nemzetiségeké összevéve .Vannak virágzó főiskolái /hiszen már a középkorban voltak virágzó magyar egyetemei! /, a gazdag hazai irodalomnak már 116 év óta van hatalmas nemzeti könyvtára , vannak gyönyörü muzeumai , közel száz éves tudományos akadémiája , több szépirodalmi társasága és minden tudománycsoportra egy , sőt több tudományos egyesülete . A régi, még középkori eredetü magyarországi német nyelvterületek kulturális berendezkedése szintén európai színvonalon áll. Mivel a magyar szabadságharcz óta minden itt élő nemzet földrajzilag a magyar Földanya édes gyermeke lett, szép nyelvi viszonyok közt tetemesen elszaporodott szlav és román nemzetiségeink alacsonyabb kulturáju abban leli magyarázatát , hogy az államalkotó magyar faj müvelődésének ebben az országban elvégre is ezer esztendős gazdag multja van ; mig az erdőirtó és pásztorkodó életmódjukból csak az utóbbi évszázadban kibontakozó egészségen és nagyjövőjü ruthén és román nemzetiségeink , valamint a török nábobok alatt letelepitett cserkesz vendégnépeink ugyanilyen tőkével még nem rendelkeznek .

A magyar kulturra fölényét tetemesen támogatta az , hogy a magyarságra utalt és a magyarsággal boldogan együtt élő nemzetiségek kiváló szellemei a magyar géniusz szárnyán emelkedtek a világhirü magyarok sorába . Gróf Zrinyi Miklós, a törökverő, XVII. századi nagy epikus

horvát eredetét ép gy nyilván tartjuk , mint Petőfi magyar menessé lett régi családjának tót eredetét , vagy Liszt Ferencz és munkácsy Mihály hazai német fajiságát. Viszont Dürrer és Lenau eredetét sem nagyjuk a tehetségekben gazdag magyar föld buja tenyészetétől elvitatni .

Mivel a rostani sulyos időben Szent István minden külső ellenség ellen megvédelmezett birodalmát belső ellenségek támadják , a jelzett kulturális fölényen kivül meg kell említeniink , hogy az 1910. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint Magyarország területén /Horvátország és Fiume nélkül/ 18.264,533 lélek élt . ebből volt

magyar	9.944,627	54.5%
román	2.948,186	16.1"
tót	1.946,357	10.7"
német	1.903,357	10.4"
ruthén	464,270	2.5
szerb	461,516	2.5"
horvát	194,808	1.1"
lengyel, bulgár, szlovén, czigány stb.	401,418	2.2"

Tudni kell továbbá , hogy idegen ajku lakosaink közül még 1.875,789 lélek beszélt magyarul . E szerint tehát 18 1/4 millió lakosból összesen 12 3/4 millió volt a magyarul beszélő , a magyarositást városaink végeztek , mert lakosaiknak 73.7 -a magyar , mely százalék a magyarul beszélőkével együtt 85.1%-re emelkedett . Viszont ki van mutatva , hogy a vegyes nemzetiségü vidékeken a magyarság fogy , mert az alacsonyabb kulturáju nemzetiség nyelvét megtanulja s utóbb végleg belé is

olvad . Ez a legvilágosabb bizonyitéka ama vádak alaptalanságának , mintha a magyarság elnyomná vagy magyarositaná a nemzetiségeket . A békés együttlét és zavartalan egyenjoguság igazolására meg kell még emliteni , hogy vármegyei és városi municipiumainkból 17-ben , 10,000 lakoson felüli városainkból pedig 9-ben egyik nemzetiségnek sincs abcolut többsége. Ez az állapot teszi aztán fölöttébb kétségessé , hogy a nemzetiségeknek terül-tek szerint való elkülönitése valaha megvalósitható legyen . Ugyenilyen kétséges az egyesitési törekvés is , ha tekintetbe vesszük azt , hogy az erdélyi szászság és székely-magyarság a románokat egymástól az erdélyi természetes határok honszámban örökre szétválasztja.

A magyar faj fölénye , kulturáján kivül még földjében van . Mint honfoglaló a gyönyörü ország legértékesebb részein , a kárpátok koszorujában foglalt alföldeken és termékeny dankákon helyezkedett el. A török háborik után is tulnyomórészben birtokában maradtak azok a gazdaságilag ma már gondosan kiaknázott területek , a melyeken 1870 -79-ben még 16 1/4 millió q buzát , 14 3/4 millió q tengerit és 3 millió q czukorrépát termeltek , 1880-97-ben pedig már 40 millió q buza , 28 3/4 millió q tengeri és 13 1/4 millió q czukorrépa volt az átlagos évi termés. Ha tekintetbe vesszük az ipari és kereskedelmi fellendülést is, magyarország örvendetesen fejlődő közgazdaságban kell keresnünk magyarázatát annak , hogy az államfentartó faj. melynek 1840-ben csak 6.404,070 volt a létszáma, ermineg év alatt 3 1/2 millióval gyarapodhatott, vagyis 1/2 millióval nagyobb szánnal , mint a nemkorn az a magyarországi románság , melynek létszáma Erdélyben

1733-ban még csak 475,000 volt , ma pedig már nemcsak Erdélyt , hanem a Duna-tájakat is ki akarja Magyarország testéből szakítani.

Magyarország megbonthatlanságának erősségei közül csodálatos földrajzi egységét sem szabad szem elől téveszteniünk . A Kárpátok természetes határain belül az erdélyi medencét már a magyar honfoglalók egyik vezére külön fejedelemséggé szerette volna alakítani . De a székely-magyarság letelepítésével már az első királyok kifejezésre juttatták azt a földrajzi okokban rejlő törvényszerüiséget , hogy az ország határa nem a nagy magyar Alföld keleti szegélyén, hanem a keleti Kárpátok bérczeinél van természetesen adva. Ezért szolgálta Erdély a magyar faj hegemon szerepének ügyét még akkor is , midőn XVI - XVII. századi fejedelmei nemcsak Magyarország , hanem egész Európa sorsát is hathatosan befolyásolni tudták. A magyar nemzet küzdelmeinek sulyos századaiban létre jött a Voivodina , később , a Katonai Határőrvidék , de egyik sem lett hosszú életü . Nem is lehetett , mert a természetes határok között élő nemzetek szükségszerüleg mindig egymásra voltak utalva , tehát egymásra voltak utalva érdekközösségük nemzetvédelmi szempontjából is. Az északi Kárpátok elvár hegyi világát lakó szegény tótság házipari termékeivel lezárandokolt a magyar vidékekre , a nyári aratástól szőlőmunkáig is mindig lelátogatott . Lakóhelyén még szegényebben élt az erdei irtásokra települt ruthén . Háborúban pedig a ruthének, a tótok és a felső-magyarországi német telepek védték legvitézebbül a közös magyar hazát. Ebben a benső szoros együttkezdésben, aztán a lelkiek terén is élénk cserevisszony keletkezett , anélkül, hogy egyik fél a

másik nyelvét a kölcsönszavakon kivül mással veszélyeztetni tudta volna .

A földrajzilag egységes és noknyelvü Magyarország népei ezeregy évszázadon át boldog egyetértésben éltek . Ez a történelmi elsö volt a titka annak , hogy ez a népegyveleg /fordité: népösszetétel, nép-keverék/ még a világháború viharaiban is sziklaszilárdan állt. Hetek nemzetiségeink hódítómagvetö hősiességgel harcoltak a magyar szent korona országainak sértetlenségéért. Erre buzdították őket szóban és irásban azok a folytón rémen lévő nemzetiségi politikusok és agitátorok is , akik győzelem esetén a siker nélkül megvédelmezett uralkodóháztól reméltek jutalmakat . Akkor azonban Ausztria vérzetlenül összeomlott és a közös uralkodó fejéről a magyar szent korona is porba hullott, az az osztrák politika , mely a nemzetiségeket Magyarország egysége ellen állandóan kijátszani igyekezett , akaratja ellenére is előmozditójává lett azoknak a tulajdonképpeni forradalmaknak , a melyek ma már az egységes Magyarország és a különféle országokból álló Ausztria szétrombolásával igyekeznek a bennük élő különböző népfejek önrendelkezési és terjeszkedési vágyait kielégiteni. Az uralkodóház iránti hűséggel mindenkor tüntető politikusok és agitátorok álarca nélkül nyiltan az elszakadást hirdetik s ennek érdekében lázitják a háború gyötrelmei által minden ellentálló erejüktől megfosztott szegény népeket. El akarják Magyarországtól szakitani a derék tótokat , a kiknek itt külön nemzeti irodalmuk keletkezett , mert a csen-irodalmi nyelvet nem értik ; el akarják szakitani szerb vendég-népeinket , akik mindig lelkes , mindig ü és az odadott drága földekért mindig hálás fiai is voltak az anyaországnak ; és el akarják szakitani az erőtől duzzadó románokat , akiket az erdélyi fejedelemség a reformáczió szellemében nemzeti nyelvük irodalmi müvelésére buzditott , és a kik nálunk olyan teljes szabadságban részesültek , amint romániai rokonaik még ma nem élvezhetik.

918

1918

A Magyar Tudományos Akadémia szózata a müvelt világ összes akadémiáihoz.

Az ezeréves Magyarország sorsdöntő óráit éli. Kióta önként lerakta fegyverét és haza küldötte hadseregét, néhány szomszédnép reá tört és testéből ki akarja szakitani azokat a területeket, amelyekben az államalkotó magyarfaj jóvoltából rokonai letelepedhettek és a magyarsággal vegyesen elhelyezkedve, anyanyelvüket és nemzeti szokásaikat háboritlanúl megtarthatták. Hiellett védtelen országunk ellen elkövetett merényletüknek érvényt szerezhetnének, a Magyar Tudományos Akadémia alábbi szózatát intézi a müvelt világ összes akadémiáihoz, hogy ezek társtalan nemzetünk ügyét megismerjék, és hogy veszélyeztetett állami életünket és kulturánkat az emberi müveltség legfőbb képviseletében megvédelmezzék.

-oOo-

A magyar nemzet a legboldogtalanabb euró-ázsiai népcsaládnak, az indógermán és kinai népcsaládoktól északra szoritott ural-altaji népeknek Kelet-Európától, Közép-Európába szakadt, társtalan tagja. Midőn az európai népek történetében a IX. század végén megjelenik, hún és avar rokonainak régi országát XI-XIII. századi krónikáink szerint örökség jogán foglalja el. Állandó letelepedése

után legyőzhetetlen lovassága még két emberöltőn át sarcolta Európát , a 955-ki augsburgi vereség után azonban a nyugati cziviliázczió útjára tért. E század végén nagyfejedelmei már fölveszik a keresztséget, nyugat és kelet közt szabadon választva, világtörténeti jelentőségü elhatározással a római kath. anyaszentegyházhoz csatlakozik és első királya, Szent István 1001-ben fejére teszi a római pápától küldött arany koronát. A frank Capitulárék szellemében, de a magyar nemzet őni joggyakorlatát is szemelőtt tartva, ugyan ő kezdi meg, Szent László /1077-1095./ és "Könyves"-nek nevezett Kálmán királyunk /1095-1114./ pedig folytatja egyházi és polgári társadalmunk alapvető törvényeinek megalkotását . Kereszteshadjáratáról ismert II. András királyunk 1222-ben kiadja az Arany-Bullát /Bulla Aureát/, melyet a mai európai népek alkotmánytörténetében pár évvel csak az angol Magna Carta tudott megelőzni.

Az európai szinvonalra emelkedett magyar cziviliázczió eszköze a római egyház latin nyelve lett . Noha itthon magasszinvonalú egyházi iskoláink keletkeztek, a nagy egyházi és világi méltóságok várományosai gyakran felkeresték a XII. századi párizsi és a XIII. századi bolognai egyetemet , amely utóbbin már kezdetben magyar bursa is volt. A korán megindult nemzetközi érintkezés, valamint a magyar gazdagság és vendégszeretet európai hire csábitja be hozzánk Olaszországból a benediktinusokat , franciskánusokat és dominikánusokat , Franciáországból pedig a cisztercziekét és premontreieket. A római egyház szellemében nevelt hatalmas Magyarország a nemzeti királyság harmadik évszázadában már keleti védőbástyája volt a római kath. egyháznak és az egész európai cziviliázcziónak . Vére hullásával, el-

nyomorodása árán feltartóztatta a hatalmas tatárnépek és a nyomukban hömpölygő mongolók áradatát. Jellemző, hogy a tüzzel-vassal elpusztitott országnak még igy is maradt annyi irodalmi emléke, hogy igazolni tudja európai müveltségének korábbi gazdagságát. Megmaradt ezernél több tatárjáráselőtti oklevele, megmaradtak XI., XII. XIII. századi gazdag törvénykönyvei, a királyház összes szentjeinek legendái, több egyházi szerkönyv, annales, kronika - köztük az egykorú e nemü latin irodalmi remekekkel sikerrel versenyző magyar XI - XIII. századi Nemzeti Kronika - és maradtak magyar nyelvemlékei is.

A XIV. században kihalt Árpádház után elkövetkezett franczia eredetü Anjou királyi ház felismerte a magyar nép katonai és állam-szervező erényeit és megalkotta a banderiális katona-állitási rendszert. Erre támaszkodva aztán olyan imperiális politika kezdett, a mely Nagy Lajos királyunk alatt /1342-1382/ Magyarországot Közép-Európa legnagyobb és leghatalmasabb államává, rendezett városait pedig a hazai és nemzetközi ipar és kereskedelem virágzó emporiumaivá tette. E fényes korszak nem volt hosszú életü, mert mire a félelmesen előre nyomuló török hóditó megjelent, a keleti védőbástya ismét a magára maradt magyar nemzet lett. Magyarország törökverő kormányzója, Hunyádi János /1446-1456./ már az egész keresztény világ által ismert és a belgrádi győzelme emlékére pápai úton elrendelt déli harangszóval még ma is ünnepelt nemzeti hősünk volt ; fia pedig, Mátyás, legnépszerübb nemzeti királyunk lett. És ez a nép ajkán máig élő nemzeti király /1458-1490./ azzal teszi magát halhatatlanná , hogy a renaissance könyvkedvelő pápaival és fejedelmeivel győzelmes versényre kelve, megalapitotta budai hires könyvtárát , a Corvinát, a mely-

nek csupa latin és kis részben görög nyelvü maradványaiból, utóbb megalapitják a Habsburgok bécsi udvari könyvtárát és az egész müvelt világon irigyelt ékességekkel látják el a nagy könyvtárak cimeliothekáinak mivelődéstörténeti kincskészleteit. Ugyanilyen büszkeségünk, hogy a renaissance-nak nálunk a könyvnyomtatás terén is volt eredménye, amennyiben az 1473-ban Budán kinyomatott magyar Nemzeti Kronika a sorrendben több nyugati nagy nemzet könyvnyomtatását megelőzte.

A reformáczió kezdete előtt a török 1526-ban Magyarországra halálos csapásra mért. Királya Mohácsnál elesett s a vérző ország a szomszédságban Habsburg Rudolf óta /1290 óta/ mindig készenlétben álló ausztriai uralkodó ház ölébe roskadt. E nagy rázkodások után aztán a magyar nemzet a nemzetek anyanyelvét megszólaltató reformáczió segitségével fajiságának tudatára ébredt. Gyönyörü biblia- és zsoltár-forditásaink lesznek a gyorsan sarjadó magyar nemzeti irodalom nyelvének kánonkönyvei. Törvényeink Tripartitumа, törvénykezésünk és állami életünk nyelve továbbra is latin maradt. A félezeréves gyakorlat, az idegen osztrák uralkodóház és a megnyirbált kath. egyház kivánta ezt igy, mely utóbbi kettő a túlsúlyra jutott protestáns egyházakkal szemben sikeres ellenreformácziót is inditott. A törökjárommal is meggyötört magyarság nemzeti életének az erdélyi medencze földrajzilag tökéletes erődje nyujtott menedéket. Itt, az európai protestántismus legtávolabbi keletén, egy protestáns fejedelemség alakult és nemcsak az osztrák politikától, hanem a mohammedán és görög keleti törekvésektől is ostromolva, a magyar nemzeti szellemnek, a magyar függetlenségi törekvéseknek és az európai protestáns czivilizácziónak ragyogó multi letéte-

ménye lett. Neki köszönhető, hogy Európában a magyar nemzet iktatta először törvénybe a vallásszabadságot.

A török hóditóval folytatott két és fél százados küzdelem nemzetközi jelentőségét csak az tudja helyesen megitélni, aki a szomszédos szerb népnek vagyon e téren betöltött szerepét figyelembe veszi. A török itt rövid küzdelem után urrá lett s a mohammedán vallással megbarátkozott szerbség a kereszty énség ügyét veszélyeztető hóditónak nemcsak katonai erőforrásává, hanem tekintélyes mértékben hitsorsosává is változott. A magyarságra áthárult hosszú küzdelmeknek csak martirjai lettek, de apostatái nem.

Bécs Ausztria az egész kereszténység képviseletében a törököt Magyarország területéről kiüzni segélte, e hadi eredményekkel végleg megett pecsételve a Habsburg-ház politikájának az a törekvése, hogy a magyar birodalmat Ausztria keretébe felosztha tlanúl és elválaszthatlanúl bekebelezze. Noha politikai függetlenségünk első nagy harczaiban a hazai nemzetiségek egyértelemmel az államfenntartó magyar faj oldalán viaskodtak, a bécsi udvar utóbb nagy politikai művészettel mégis a magyarság ellen tudta hangolni testvérnépeink érzelmeit. Oda, a honnan a török a magyarságot kiirtotta, vagy elkergette, görög keleti vallású szerbeket, katholikus svábokat telepitett és a görög keleti román pásztor-népnek is korlátlan terjeszkedést engedélyezett. A gazdátlanná lett nemzeti vagyonból a magyar területre beözönlő ~~idegenek~~ egyházai fejedelmi ellátásban részesültek. Az államalkotó magyarság nagy részét magába ölelő protestáns egyházak pedig a teljes vallásszabadság kivivása után is hiveikre utalt koldusok maradtak.

Midőn a magyar nemzet 1848-49-ben az osztrák birodalmi politika ellen élet-halálharczot folytatott, nemzetiségeink már rabjai voltak annak a bécsi tanitásnak, hogy Ausztria és Magyarország népeit nem az országok és tartományok belső alakulatai és külső kapcsolatai, hanem a közös uralkodó ház tartja össze. Ennek érdekében fordultak ellenünk horvát testvéreink és azok az erdélyi románok, a kiket a jobbágyi kötelékekből -noha eddig a törvényes erdélyi magyar, székely és szász nemzet mellett semmi történelmi szerepre felemelkedni még nem tudtak - a magyarság önként felszabaditott.

Az kétségtelen, hogy a modern Magyarországban a magyarság hegemon-szerepének kulturális súlya jóval nagyobb, mint az összes nemzetiségeké összevéve. Vannak virágzó főiskolai /hiszen már a középkorban voltak virágzó magyar egyetemei'/ , a gazdag hazai irodalomnak már 116 év óta van hatalmas nemzeti könyvtára, vannak gyönyörü muzeumai, közel száz éves tudományos akadémiája, több szépirodalmi társasága és minden tudománycsoportra egy, sőt több tudományos egyesülete . A régi, még középkori eredetü magyarországi német nyelvterületek kulturális berendezkedése szintén európai szinvonalon áll. Mivel a magyar szabadságharcz óta minden itt élő nemzet földrajzilag a magyar Földanya édes gyermeke lett, szegényebb viszonyok közt tetemesen elszaporodott szláv és román nemzetiségeink alacsonyabb kulturája abban leli magyarázatát , hogy az államalkotó magyar faj müvelődésének ebben az országban elvégre is ezer esztendős gazdag multja van ; mig az erdőirtó és pásztorkodó életmódjukból csak az utóbbi évszázadban kibontakozó egészséges és nagyjövőjü ruthén és román nemzeti-

ségeink, valamint a török háborúk alatt letelepitett derék vendégnépeink ugyanilyen tőkével még nem rendelkezhetnek.

A magyar kultura főlényét tetemesen támogatta az, hogy a magyarságra utalt és a magyarsággal boldogan együtt élő nemzetiségek kiváló szellemei a magyar géniusz szárnyán emelkedtek a világhirü nagyságok sorába. Gróf Zrinyi Miklós, a törökverő, XVII. századi nagy epikus horvát eredetét ép ugy nyilvántartjuk, mint Petőfi magyar nemessé lett régi családjának tót eredetét, vagy Liszt Ferencz és Munkácsi Mihály hazai német fajiságát. Viszont Dürer és Lenau eredetét sem hagyjuk a tehetségekben gazdag magyar föld buja tenyészetétől elvitatni.

Mivel a mostani sulyos időben Szent István minden külső ellenség ellen megvédelmezett birodalmát belső ellenségek támadják, a jelzett, kulturális főlényen kivül utalunk a magyar hegemonia más megdönthetlen erősségeire is. Meg kell említenünk, hogy az 1910. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint Magyarország területén /Horvátország és Fiume nélkül/ 18.264,533 lélek élt. Ebből volt

magyar	9.944,627	54.5%
román	2.948,186	16.1"
tót	1.946,357 ...	10.7"
német	1.903,357	10.4"
ruthén	464,270	2.5"
szerb	461,516	2.5"
horvát	194,808	1.1"
Lengyel, bulgár, szlovén, czigány, stb.	401,412	2.2"

Tudni kell továbbá, hogy idegen ajkú lakosaink

közül még 1.875,789 lélek beszélt magyarúl. E szerint tehát 18 1/4 millió lakosból összesen 12 3/4 millió volt a magyarúl beszélő. A magyarositást városaink végezték, mert lakosaiknak 73.7%-a magyar , mely százalék a magyarúl beszélőkével együtt 85.1%-re emelkedett. Viszont ki van mutatva, hogy a vegyes nemzetiségü vidékeken a magyarság fogy, mert az alacsonyabb kulturájú nemzetiség nyelvét megtanulja s utóbb végleg belé is olvad. Ez a legvilágosabb bizonyitéka ama vádak alaptalanságának , mintha a magyarság elnyomná vagy magyarositaná a nemzetiségeket. A békés együttlét és zavartalan egyenjogúság igazolására meg kell még emliteni, hogy vármegyei és városi municipiumainkból 17-ben, 10,000 lakoson felüli városainkból pedig 9-ben egyik nemzetiségnek sincs abszolut többsége. Ez az állapot tenzi aztán fölötébb kétségessé , hogy a nemzetiségeknek terül tek szerint való elkülönitése valaha megvalositható legyen."gyanilyen kétséges az egyesitési törekvés is, ha tekintetbe vesszük azt, hogy az erdélyi szászság és székely-magyarság a románokat egymástól az erdélyi természetes határok hosszában örökre szétválasztja.

A magyar faj fölénye , kulturáján kivül még földjében van. Mint honfoglaló a gyönyörü ország legértékesebb részein, a Kárpátok koszorújába foglalt alföldeken és termékeny lankákon helyezkedett el. A török háborúk után is túlnyomóreszben birtokában maradtak azok a gazdagságilag ma már gondosabban kiaknázott területek, a melyeken 1870-79-ben még 16 1/4 millió q búzát, 14 3/4 millió q tengerit és 3 millió q czukorrépát termeltek, 1890 - 94-ben pedig már 40 millió q búza, 28 3/4 millió q tengeri és 13 1/4 millió q czukorrépa volt az átlagos évi termés. Ha tekintetbe vesszük

az ipari és kereskedelmi fellendülést is , Magyarország örvendetesen fejlődő közgazdaságban kell keresnünk magyarázatát annak , hogy az államfenntartó faj, melynek 1880-ban csak 6.404,000 volt a létszáma ,harminc év alatt 3 1/2 millióval gyarapodhatott ,vagyis 1/2 millióval nagyobb számmal , mint a mekkora az a magyarországi románság , melynek létszáma Erdélyben 1733-ban még csak 425.000 volt, ma pedig már nemcsak Erdélyt , hanem a Duna-Marosközt is ki akarja Magyarország testéből szakitani.

Magyarország megbonthatlanságának erősségei közül csodálatos földrajzi egységét sem szabad szem elől tévesztenünk. A Kárpátok természetes határain belül az erdélyi medenczét már a magyar honfoglalók egyik vezére külön fejedelemséggé szerette volna alakitani . De a székely-magyarság letelepitésével már az első királyok kifejezésre juttatták azt a földrajzi okokban rejlő törvényszerüséget , hogy az ország határa nem a nagy magyar Alföld keleti szegélyén ,hanem a keleti Kárpátok hérczeinél van természetes úton megadva . Ezért szolgálta Erdély a magyar faj hegemon szerepének ügyét még akkor is , midőn XVI - XVII.századi fejedelmei nemcsak Magyarország , hanem egész Európa sorsát is hathatosan befolyásolni tudták. A Magyar nemzet küzdelmeinek súlyos századaiban létre jött a Vojvodina , a Bánát , a Katonai Határőrvidék , de egyiksem lett hosszú életü . Nem is lehetett, mert a természetes határok között élő nemzetek gazdaságilag mindig egymásra voltak utalva , tehát egymásra voltak utalva érdekközösségük nemzetvédelmi szempontjából is . Az északi kárpátok sivár hegyi világát lakó szegény tótság háziipari termékeivel lezarán-

dokolt a magyar vidékekre , a hová seregestől mezeimunkára is mindig lelátogatott . Békében még szegényebben élt az erdei irtásokra települt ruthén . Háborúban pedig a ruthének , a tótok és a felső-magyarországi német telepek védték legvitézebbül a közös magyar hazát. Ebben a bensőségteljes érintkezésben , aztán a lelkiek terén is élénk csereviszony keletkezett , anélkül, hogy egyik fél a másik nyelvét a kölcsönszavakon kivül mással veszélyeztetni tudta volna.

A földrajzilag egységes és soknyelvü Magyarország népei hosszú évszázadokon át boldog egyetértésben éltek. Ez a történelmi alap volt a titka annak , hogy ez a népegyveleg /fordító: nép-összetétel, nép-keverék/ még a világháború viharaiban is sziklaszilárdan állt. Derék nemzetiségeink halálmegvető hősiességgel harczoltak a magyar szent korona országainak sérthetetlenségéért. Erre buzditották őket szóban és irásban azok a folytón résen levő nemzetiségi politikusok és agitátorok is , akik győzelem esetén a sikeresen megvédelmezett uralkodóháztól reméltek jutalmakat . Mikor azonban Ausztria váratlanúl összeomlott és a közös uralkodó fejéről a magyar szent korona is porba hullott, az az osztrák politika , mely a nemzetiségeket Magyarország egysége ellen állandóan kijátszani igyekezett , akarata ellenére is előmozditójává lett azoknak a túlzó nemzetiségi törekvéseknek , a melyek ma már az egységes Magyarország és a különféle országokból álló Ausztria szétrombolásával igyekeznek a bennük élő különböző népfajok önrendelkezési és terjeszkedési vágyait kielégiteni . Az uralkodóház iránti hüséggel mindenkor tüntető politikusok és agitátorok álarcz nélkül nyiltan az elszakadást hirdetik s ennek érdekében lázitják a háború gyötrelmei által minden ellentálló erejüktől megfosztott szegény népeket. El

akarják Magyarországtól szakitani a derék tótokat , a kiknek itt külön nemzeti irodalmuk keletkezett ,mert a cseh-irodalmi nyelvet nem értik ; el akarják szaki - tani szerb vendég-népeinket , a kik mindig lelkes, mindig hü és az odaadott drága földekért mindig hálás fiai is voltak az anyaországnak ; és el akarják szakitani az erőtől duzzadó románokat , akiket az erdélyi fejedelemség a reformáczió szellemében nemzeti nyelvük irodalmi müvelésére buzditott , és akik nálunk olyan teljes szabadságban részesültek , aminőt romániai rokonaik még ma sem élveznek.

Ezért fordul a Magyar Tudományos Akadémia a magyar állam szellemi életének legfőbb képviseletében a müvelt emberiség minden külföldi tudományos akadémiájához , hogy e szózatunkat az összes tagoknak kézbesitve , e tudós tagok belátása szerint emeljék fel szavukat az ellen a hallatlan merénylet ellen , amelyet most az eszközökben nem válogató magyarországi nemzetiségi politikusok és agitátorok kivánnak szomszédos rokonnépeik segédkezésével az ezeréves magyar állam területi integritása ellen elkövetni. Hiszen a meggyötört müvelt emberiségnek most az a feladata , hogy egy megbonthatatlan békével számunkra a kultura minden áldását biztositsa . Ezért szünik meg az elsas-lotharingiai kérdés , ezért jön létre újra a feldarabolt Lengyelország .Szabad-e hát akkor a müvelt emberiségnek újra bünbe esni és feldarabolni azt a földrajzilag és politikailag is tökéletesen egységes Magyarországot , mely félezer éven át védőbástyája volt a nyugati kereszténységnek,keletfelé pedig előharczosa volt a reformációnak és a nyomában sarjadt nemzeti kultúráknak ? Szabad-e bünbe esni és egy társtalan müvelt nemzetet arra kárhoztatni, hogy ezeresztendős kulturhivatását megszakitva , szétdaraboltat

országa és népe érdekében a most önként lerakott fegyvert később ismét kezébe vegye és Európát a háború veszedelmével állandóan nyugtalanitsa ? Ha mind ez nem szabad , amint hogy csakugyan nem is szabad , akkor a müvelt emberiség szellemi életének legfőbb képviseletében tiltakozó tudományos akadémiáknak tőlünk kért sürgős beavatkozása sem lehet meddő és hatástalan.

Budapesten, 1918 deczember havában.

A Magyar Tudományos Akadémia összes tagjainak nevében:

elnök.

alelnök. főtitkár.

az I.oszt.elnöke a II.oszt.elnöke a III.oszt.elnöke.

az I.oszt.titkára a II.oszt.titkára a III.oszt.titkára

előadó

1918.

Nagyméltóságú Elnök Ur!

Kegyelmes Uram!

A Magyarországi Tót Közmüvelődési Társulat közbejött akadály folytán annak idején bejelentett ülését meg nem tarthatta és ülését december 14-én délután 4 órakor óhajtja megtartani.

Bizalommal Nagyméltóságodnak kegyes jóindulata iránt melyet társulatunk iránt eddig mindenkor tanusitani kegyes volt kérem, hogy a kitüzött időre elnöki tanácstermét társulatunknak átengedni kegyeskedjék.

Fogadja Nagyméltóságú Elnök Ur kiváló tiszteletem nyilvánitását.

Budapest, 1918. évi december hó 5-én.

alázatos szolgája

A Magyarországi Tót Közmávelődési Társulat titkára.

E. K. 1918. decembe 10.

919.xx/1918

Szily Kálmán főtitkárnak felolvasta [illegible]
Akadémiának adott két ajándékáról
1, Kugler-család ügyvéd úr a napokban az Akadémiának ajándékozta Deák Ferenc arczképét, melyet Lehel Vilmos festett 1867-ben készített. Az ajándékozó kívánta, hogy ez az egyetlen példány maradjon, mely a Deák-családnál van. Az Akadémia titkárnoka Simonyi Ernő február 22-én a következő levelet intézte dr Kuglerhez:

„Nagyságos Kegyednek a Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottsága nevében tudtára adom, hogy a Bizottság ülésében f. é. február 21-én tartott ülésében Kegyed nagylelkű ajándékáról, értesítette a Bizottságot, hogy Deák Ferenc arczképét Kegyed az Akadémiának ajándékozta. Ezen arczkép, mint történelmi emlék tán bármely múzeumnak dísze lehetne, de mint történelmi emlék tán bármely múzeumnál is jobban van az Akadémiánál elhelyezve, mert az Akadémia épületében van a Történelmi Bizottság is, mely a Történelmi Tárban gyűjti a Deák-emlékeket, azért a Bizottság nagyon örvend annak, hogy ez az arczkép éppen az Akadémiának jutott. Ezen örömének kifejezésével fogadja a Bizottság Kegyed ajándékát, s egyszersmind megbízott engem, hogy Kegyednek a Bizottság hálás köszönetét tolmácsoljam. Ez. 1.

(ui. 81), sem a *betühü*, sem a *szóhü* még nincs szótárban; vö. NyÚSz. -hü.

„*-tele, -teljes: piszoktele:* „a többi piszoktele firkák" (ui. 119). *vésztele*: a vésztele síkon (ui. 11); *zajtele*: „mint zajtele vásár" (ui. 23), *vígságteljes*: „feljárta . . . tó embereinek vigságtelyes (így!) éji tanyáit" (ui. 127). Bajzánál, Petőfinél is sok példányban képviselve ez a németes összetétel.

-terem: *lármaterem* l. bordaropogvány alatt; *zajterem*: „Messze betartá őt a' vármegye zajtermétől" (ui. 71). Petőfinél: *koresmaterem* (1844), *tündérterem* (1845).

testtöremény: „Arra megindulnak s nagy testtöreménynek utána Annyira lábolnak, hogy meghallják a kiáltást" (ui. 24). A *tori magát* vlmi után kifejezés vezet értelmének nyitjára; tréfás szóalkotás.

törvényhozatal: „mi, csillagaim, törvényhozatalra születtünk" (ui. 64). Alkalmasint a korabeli politikai lapokból véve.

tisztfejelés: „több haladást nem Szenvedhet már tisztfejelésünk" (ui. 46); a *tisztújítás* parodiaképen alkotva.

ugorkadicsőség: „oda lőn az ugorkadicsőség" (ui. 107), az ugorkafáról fityegő esküttség, szolgabiróság dicsősége. Gúnyos képzés.

vészjósló: „kiröpíti nyakából Vészjósló köpenyét" (ui. 16). Kedvelt szava költőinknek.

Hogy néhány igekötős összetételt is említsünk, melyek a megszokottabb újításaihoz tartoznak minden költői, sőt szépprózai nyelvnek:

megüvegtelenül: „megüvegtelenült azon a' részen valamennyi Ablak volt" (ui. 137).

visszafenyít: „Éden örökre zárt kapuin kardját Jehovának visszafenyítő Angyala" (ui. 73). Arany szereti ezt a szót használni; eposzában többször is megvan. A Tzs-ben 1838-ban csak: visszafenyeget.

szavára még külön is rá kell mutatnunk, mert eddig nem találtuk irodalmunkban, egy-kettő itt is a korabeli irodalomból jutott nyelvébe:

baljós (3 : 284): „e baljós nap miatt"; *baljóslatú* már 1844 (Aradi Vészlapok 398). — *higgatag* (ui. 261): „higgatag vérrel rágondolni". — *hősködő* (ui. 210): „egy hősködő asszony". NyÚSz. nem ismeri. — *lovagias* (ui. 223): „legyen lovagias". Szótárilag Ball. (1857). — *nyugtanya* (ui. 215): mintha nyugtanyáján kedvesi volnának", a nyughely, nyugágy mintájára. — *méregédes* (ui. 275): „méregédes bosszút", vö. előbb *szoborékes*-t. — *vészkakas* (ui. 282): „Lármát kiált az őr, ez éji vészkakas". Vö. vészmadár Tzs. 1838.

utat. Hogy egy-két szót újít is, az semmit sem von le nemes népiességéből, mert természetesen, törvényszerű analogiák útján újít a — nép is. Czélunk nem is az volt, hogy kicsinyes szempontok szerint bonczolgassuk nagy szellemének alkotásait, mert jól tudjuk, hogy Arany egyéniségének megismeréséhez, örökéletű költészetének igaz

Nagyon tisztelt **Minister Úr!**

A Római Magyar Történelmi Intézet 1917/18. évi pénzszükségét a közoktatásügyi költségvetés rendes költségei fedezésére szükségesnek tartom.

Az intézet működése 1917/18-ban ugyanolyan alapon áll, mint az 1916/17. évi működése: a) az 1917/18. évi állami költségvetés I. rovatából 8631·86 kor. és 3282·53 lira, b) az 1917/18. évi állami költségvetés I. rovatából 8000 kor., c) az 1917/18 évi állami költségvetés II. rovatából 10000 kor. összesen 26631·86 kor. és 3282·53 lira.

Az 1.) alatt ismertetett ~~kiadások~~ utalványozási tényező pénzügyi évben a kimutatások összege 30822·60 kor., a mely összegből 11100 kor. nem az állami költségvetésből, hanem az állami költségvetésből

Kiadandó III. 4. [illegible]

Dr. Lovászy Márton
magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minister úrnak

Budapest

összesen 19722 kor. 60 fillér
ki.

A 1917/18. évi költség-
vetési előirányzattal és a tény-
leges kiadásokkal összehasonlító
táblázat 24. alatt
mellékelem. A kimutatásból
kitűnik a pénzügyi kiadások elői-
rányzatai összegéből 6800 kor. fél, mig
a tényleges kiadásoknál az előirány-
zott 13200 kor. helyett 12 922
kor. 60 fillér utaltatott ki.
Előirányzat és kiutalás közötti
eltérés a 4. Lábdnál, a Corpus
Tarticorum Graecorum I.
Kötetének nyomtatásfinanszírozási
maradványnak túlkiadás, — az
előirányzott 5000 kor. helyett
2472 kor 60 fillér — a mi a
nyomtatási költségnek tényleges ere-
detében alig magyarázha-
tó el.

A kiutalt összegek közül
a pénzügyi kiadások 2. rova-
mát a tényleges kiadások 1. és
2. tételének terhére kiutalt
összegek — tovaban — a vall.
és k. közoktatásügyi miniszternek
ugyan a római szarvasi kir.
magyar történelmi közintézet
alapjára intézkedő kiadások
fedezésére. Ebből az összegből

rónai
a "Spanyol k.v. segélyegyesület" betétkönyvére 1526·93 kor-
ona, a rónai Nast, Kolb und Schuma-
cher banknál pedig 4554·32
korát.

Schwarcz irodalmában - 3/.
adott milliókról elszámolások
során elszámolni tartozott
az 1916/17. évi maradványról
640·16 koronával kevesebb
1526·93, tehetett tehát 2166·09
koronát. Számadásai pedig
kiadásai 1917 jún 1— 1918 jú-
nius 30-ig kitettek 746·07 ko-
ronát, míg bevétele 1918 jú-
nius 1-re 1420·92 koro.

A Nast, Kolb és Schu-
macher banknál elszámolni
tartozott az 1916/17. évi ma-
radványból 2555 koronával, az
1917/18-ban kelt 4554·32
koro, valamint 20·81 koro ka-
mat, tehetett 7130·13 ko-
ronát (4. és 5-ik tétel) elszámolt 4-adik mel-
lett) elszámolt 1918 március 8-ig fő-
pénztárkivonata szerint a kiadás
volt 1917 December 31-ig ki-
tett 2045·63 koronát, míg bev
az 1918 jan 1— jan 30-ig ka-
pott összeg a bankból vonták
kevesebb itt 5084·50 koro. Meg
eltérő az elszámolt a bank fő-

pénz. 30 kr. maradt a szükséghi-
tó mennyi a gyalog jól. lovel,
de jótekly kimutatni nem lehet,
mivelen a bankból csak az
itteni pénztárba küngri kivon-
ta minden irtej nem tudhatt
meg.

A Vári intézet: 1/1818 évi
kiadási a 6/ alatti mellékle-
ptivel 28 kr. 70 fillérsben lévén
ki, a készpénz kimutatt 50 korma-
ból kerül kötelezettség 21 kor
30 fillér.

A pénztár az intézet működése
~~alatt 1/13. évek~~ 1818 július
1-ével veszélyeztetve állt a) a Ma-
gyar Tudományos Akademia
pénztárában 6887 kor 96 fillér,
b) a intézeti titkárnál 21 kor. 30
fillér, c) Schwendt irodalmi
czégnél 1420.92 líra, d) a bi-
zottsági elöadónál 87.27 líra,
összesen 6908 kor 26 fillér és
1508.29 líra. Ehhez járul még
a vevett római bankjegyek
líra összege, a melyek összege a fenti
ok miatt jótekly nem mutat-
ható ki pontosan.

A Első magyar álla-
lános Biztosító Társaság-
nak a Corpus Tacticorum

Graecorum I. kötelékébe
áthárgyaponak ideiglenes
hovatartával győlt — illető orsz.
— a közel egyenlő költség
fedezésére a Buda-pesti
Izr. Egyetemi hitközségnek ki
fizetendő, mely a kiadási tétel
az állami költségvetésből ve
fedeztetik.

A miniszter úr fölhatalmazta
tudomásvétel végett arról mi
nisztertanácsot előterjesztem van, hogy a 1918/19. tan
évben I. osztályból 500 ko
(ötven) koronát a fölsőkis
vallásából kimaradni mél
tóztassék.

A földmivelésügyi

Egyéb Miniszter úr
kiadóhivatalunkban közöl
nivalót

Budapest 1918 December 3-án

Elnök.

921.17.

1918.

Nagyságos Báró Miniszterelnök Úr!

A Római Vatikán által béke tárgyalások alkalmából [illegible] részére Miniszterelnök Úr fogadtatása alkalmából

I

Vicedomi XII. V. Doerry

Szerencsém van Nagyságodnak a Római Vatikán által Magyar Tudományos Akademia tiszteleti tagjává 1913 évi Május 5-én kelt gyámfiúkozási okmányával a magyar államnak egyik dísztagját Rómában a régi Villa Patrizzi területén a Piazzale del Policlinico 139. sz. alatt fekvő személyes használatra a hozzátartozó telekkel együtt. A Róma város telekkönyvének 65. kötete 864. s. a. telekkönyvileg 780 négyszögméter. A fajánsszínű

Gróf Károlyi Miklós miniszterelnök úrnak mint Magyarország külügyminiszterének

Budapest

intézői feladatainak ügyében
az Római Magyar Történeti
Intézet vezetőjének rendelkezése
és irányításával a Magyar Tudo-
mányos Akadémia biztosa
vagyok. A magyar állam belső
területén a jelen időben 1914
március 8-án működő ál-
lami Vári Aurél nyugalmazott szakta-
nár, igazgató: titkára
által.

Az intézet megnyitása
1914 április hónapban történt, de meg-
nyitása a kitört világháború
miatt akkor nagyon nehéz. Dr
Vári Aurél igazgató titkára
1914/15. évi római tartózkodása
alatt az intézetet bezárta, a
Frankóli Vilmos pénzét akkor
betegsége kapcsán és az intézet
ügyeit gondjaiba vette, valamint
a Patti Károly nyug. főreál-
iskolai tanár által pénzbeli
az intézetnek ajándékozott kész-
pénzt kezelte. Ezekről alább
részletesebben, az alább
következő megfelelő helyen. Az alább
az intézet ügyeit a római ál-
lami kir. rendőrségnél, és az
ahhoz beosztott Lang Sebestyén
cs. és k. főhadnagy irodatisztnél

T

T Hagyták

intézték, a kiürítésben
ként az intézetképzési a M.
Tud. Akadémiának jelen
lést tett, mig az intézet
vezetőjének pénzpótlék ne
vezett nagyváradig itélő s
a Nagy, kolb ens tekin
mocker bank intézték el.

Skolasztika kir. kormány
gyámsági és anyagpótlás
tervéig az intézetet nem kész
ítette. A f. évi tavaszán pó
vott egyan az intézet tanári
nek ijúságtevékenységét és stb
Vörös Kereszt Egyletnek, s
es elmaradt Schwendtnerné
kaiserrnek 1918 szeptember
19-in 4493. p. sz. alatt kelt a vkg
es. és k. Külügyminisztériumban
intézett jelentése szerint azon
ban az okt. kormány t. évi
augusztus hó 31-én az intézet
épületét lefoglalta és azt
Mord Lőrinc-nak, a
belga kir. katonai attasé
nak adta bérbe. Egyúttal
az intézet gondnokául Villá
ris Aurelis Csapot, az okt
minisztérium primer
Segretario-ját rendelte ki.)

A lefoglalásra vonatkozó
rendelet másolatát 1/. alatt
kérem a Minisztert

Segretario-ját

nők számát bejegyezni. Egyes
tel szemben van kötelező,
hogy a k. különbözeti
nyilvántartásnak szóló be-
vonásról állított okirato kerü
Coppo szerződések Mord
táborokkal történő szóbeli
lásról kötött és az általa kü
lönös bérösszegből fogva
vitásnak tartható kiszámítás
tekintő:

Ekiszárk feltételek első
sorban a Frankói Vilmos
pénzek ún. által római ingat
lanára a római Cassa di
Risparmio mellett működő takarék
lási kerületnek, a mely az 1913
dikiszási okirat kiállítá
kor a magyar állam magyar
ra vállalt. Ha kötelezettség
1914 December hó 20-án 18115
olasz lírát tett ki: Törlesz
sére adóta évenként 1377 líra
fizetett. Terheli továbbá
intézet az állami és helyi
ek, a biztosítási, nyugdíji
és világpiaci díjak, valamint
szintúgy portás bérlést, a mely
utóbbi jelenleg havonként 140
olasz lírát tesz ki.

A 1917. évi május havában

kell m. kir. Kormányrendelete
~~[illegible]~~ a vámkülföldön
levő vagyonnak a valuta szem-
pontjából való bejelentését
mondván ki; alulírottak
úgy az osztályos statisztikai
hivataloknál a bejelentést meg-
tette, mely alkalommal az
ingatlan és telek értéke 200000,
a felszerelés és bútorzat 10000, a
könyvtár 40000 koronára, össze-
sen 250000 koronára értékel-
tetett.

Mindezekre vonatkozó
gondnoksági okmányok hiteles
másolata, az intézeti bú-
torzat és könyvtár leltára az
intézetügyeit vezető a Kosz-
mai bizottság irattárában
őriztetnek, kivéve az intézeti
titkár lakásának bútorzati
leltárát, mely a római ma-
gyar kir. nagykövetség kez-
belőttött Schrembs. és ki-
irodaigazgatóságnál van letéve.
Megjegyzem, hogy Dr Vári
Rezső intézeti titkár úr
a midőn 1915 ben Rómá-
ból Budapestre jött, mint-
hogy akkor még reménye vissza-
térésre Rómába számított,
ruhaneműinek egy részét

II

(

az iskolai épületekben tanyát
Rézünkről Miniszter
úrnak arról szóló tájékoztatót
hogy felkérjük az ön
szíves közbenjárását a
tekintetben, hogy a
bekövetkezendő beiskolázás
során elkerülhető a sza-
bályos államsegélyezési
részesülés, tekintve, hogy
az iskolaépületek tűzvész-
veszélyessége miatt
a tanítás
mi állásunk

hogy a tanulók
a napi ellátás, illetve a
tanítási időszak tartama
tekintetében

Budapest 1918 December hó

Kelt.

922.

1918.

A Magyar Nemzeti Tanács nevében tisztelt Elnökségének

Budapesten.

Nélyen tisztelt Elnök Úr!

Hazánk rettenetes sorsa sokat nélyebben megrendít és a dolog sokkal sürgősebb, semhogy alábbi gondolatainkat ugyanis és tömör megírására időt ne sajnáljunk.

Első szóval kérek, hogy szavainkat ne vedd tőlünk vetett pepirra, annál szívedből folyaradnak.

Ennek a háború miatt, illetőleg annak a nemzetközi vérének is sirva kisebb következménye kisebbre mint a magyar tudományosságnak és szenvedniük tehetünk. Hiszen mindig segítségünkre gondolsz volt a külföldet állandóan tájékoztatni a magyar helyzetről és történeti jogainkat állandóan a külföld előtt is tárgyalni, mi alig tettünk ezen a téren valamit: elegendő semmi esetre. Magam sem jogtudós sem történész nem vagyok, a magyar anyakönyvünket művelni közelről képes, de úgy tudom, hogy a nemzetközi magyar jogot és történelmet élvezték eddig is, hogy a magyar kérdést való helyes értékelésének alapja arra, hogy hazánk nagy részét az osztrák területéből kiszakítsa. A mai tőkés kapitalizmus nem szolgálatának maradványai, hanem utódai állítják. Romániát a Balkán-fejedelmek ál kassandrái a magyar honfoglalás után sóvárogtak hazánk területére.

A külföld minőségi ítéletét nem tudja, nem is a nemzetiségünk egyoldalú tájékoztatásától eltérővé tudja. Sürgős szükség tehát minél előbb a bűnelkövetés követelmények felelő és egyszerű tájékoztatás céljából a M. Tud. Akadémia jog- és történelmi tudósaival egy olyan emlékiratot készíttetni, mely egyfelől ismertesse mindazokat a jogokat, kiváltságokat és kedvezményeket, melyeket nemzetiségünk adolgozott és élvezett, másfelől történeti hiteles adatokkal bizonyítsa azt a tényt, hogy a magyarságnak a mai nemzetiség felett a hasa területén 1848 joga van, hogy a nemzetiség felett képest a hazában a magyarság az őslakó.

Az emlékiratot angol, francia és német nyelven a lehető legsürgősebben kiadandó az összes államok kormányaihoz elküldendő, valamint természetesen a békekonferencia összes tagjainak is átnyújtandó.

Hazafi lelkem megnyugtatására vetettem gondolataimat papírra és kívánatos körülményt kedvezőnek, másrészt azért, ha mulasztásom jóvá tehető mindazt a melyen tisztelt Tanácsnak a magam részéről ajánlom.

Tisztelettel

Dr. Z. Kolozsvár

Dr. Z. Kolozsvár
egyetemi ny. r. tanár,
a M. Tud. Akadémia tagja

Budapest, 1912. december 12.

Tisztelt Miniszter Úr!

F. é. november 23-án, 25-ik-e. telt naszbecsü cit
iratával vélemányes felvételével végett mélt. ugyanaz
Zoltai Gyula pozsonyi egyetemi tanárnak a M. T.
Akadémia tagjának beadványát, mely a tudományos kö-

(mellékelve ortvnasatok)

rökkel ~~kiadni~~ közlési javasolja, hogy a külföldi Magyar
vonatkozású territoriális jogairól tájékoztatást. Szerencsém van
tisztelettel jelenteni, hogy a M. T. Akadémia ez irányban
már intézkedett, a kérdésben az ide mellékelt szózatot
franciául, angol és német nyelven elkészíttette és most azon
felhívással, hogy ~~az~~ a bizottságaihoz
rendelkezésére bocsássa, ~~ellátva a mivel~~
~~kapcsolatos~~ ~~kérdésekkel~~ ~~ellátta~~.

Fogadja, Miniszter Úr, kiváló tisztelettel kitüntetését

elvtk.

Kiadandó
XII. 12. Berzeviczy

Tájékoztatás végett mindkettőt csatolva

Budapest.

923.

1918.

A Magyarországon élő nemzetek
önrendelkezési joga előkészitésével megbizott minister
(Ministerelnökség)

259/1918. N.M.II.

Dr. Zolnai Gyula, a pozsonyi egyetem ny. r. tanárnak és a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának beadványát véleményének szives közlése végett azzal a kéréssel van szerencsém megküldeni, hogy az itt emlitett beadványt hozzám sürgősen visszajuttatni sziveskedjék.

Budapest, 1918. november hó 23-án

A minister helyett:

ministeri tanácsos.

B e r z e v i c z y A l b e r t urnak,
a Magyar Tudományos Akadémia elnökének,

B u d a p e s t

A Magyarországon élő nemzetek
önrendelkezési joga előkészitésével megbizott minister
(Ministerelnökség)

259/1918. N.M.II.

Dr. Zolnai Gyula, a pozsonyi egyetem ny. r. tanárnak és a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának beadványát véleményének szives közlése végett azzal a kéréssel van szerencsém megküldeni, hogy az itt emlitett beadványt hozzám sürgősen visszajuttatni sziveskedjék.

Budapest, 1918. november hó 23-án

A minister helyett:

ministeri tanácsos.

B e r z e v i c z y A l b e r t urnak,
a Magyar Tudományos Akadémia elnökének,

B u d a p e s t

E. R. 1918. december 10.

1 m.

G 2 B. 12

1918.

Tekintetes M. Tud. Akadémia!

A magyar művelődéstörténet kidolgozása szükségessé teszi az egyetemi és főiskolai hallgatók, mint általában a magyar történettudomány iránt érdeklődők számára is, hogy

Én eddig nemcsak folyóban a magyar művelődéstörténet hiányos kézikönyvén, s nem akartam addig az egyetemi előadásokat, sem a M. Tud. Akadémia s körök tudományi kiadványainak támogatását igénybe venni, míg olyan összefoglalást nem adhatok annak, hogy e téren csak ugyan érdemleges folyamatot tehetek a magyar tudomány előrehaladásával.

A tárgyalandó szakkönyv „Magyar művelődéstörténet" c. munkám I. kötetéből (1000-ig) és II. kötete (1000-1301) eddig kinyomtatott 24 ívéből megállapíthatók azok, hogy a modern történetírás új, mélyrehatóbb megállapításokkal, sokban eredeti, önálló kutatásokat, újszerű kérdés eredményeit, részint már ismert megállapításoknak új szempontokból, új rendszerben való tárgyalását nyerik az érdeklődők.

Ha nem kívánok a tárgyalandó és önálló értékelő bírálat elé lépni, midőn arra lehet a Tekintetes Akadémiát, méltóztassék „Magyar művelődéstörténet" c. munkám eddig megjelent részeit megbírálhatni, ennek alapján munkámnak nagyobb mérvű nyomtatását támogatni a M. Tud. Akadémia azon korábbi tervének megfelelően, amellyel meg akarta indítani a magyar művelődéstörténetet.

Kiváló tisztelettel

Kolozsvárt 1918 dec. 12.

Erdélyi László
l. tag.

Elintéztetett a Történelmi Bizottság
1918 november hó 7-én
tartott ülésében.

Budapest 1918 XI/8.

[illegible]
titkár.

E. K. 1918. december 11

Lm.

926. sz.

1918.

Kiadatik a II. osztálynak.
Budapest, 1918. dec. 16.

Gleisner
főtitkár.

10/II. o. sz.

Szíves véleménynyilvánításra megkéretik a Történelmi Bizottság.
Bp. 1919. jan. 21-ikén tartott osztályülésből.
Csat. 2 db.

Fejérpataky
osztálytitkár.

A 2 db nyomtatvány a II. osztály titkárának kezében van.

Fejérpataky

Acl 157/1901.

A Tudomány-Egyetem Könyvtára

nevében hálás köszönettel ismerem el, hogy a tek ~~Igazgatóság~~ Elnökség
gyűjteményünket az alant felsorolt művekkel gazdagítani
kegyes volt.

Mikor nemes adománya révén a T. E. Könyvtára jóltevői közé sorolom, engedje meg, hogy intézetünket hazafias pártfogásába és szíves szeretetébe ajánlhassam.

Kolozsvárt, 1918. december hó 7-én.

L. Gallai Ferenc
egyetemi magántanár
igazgató

Mathematikai és Természettudományi Értesítő. 36. 1918.
Györgyi I. Györgyi Arthur a számnyelvekben
Heller B. Az arab Antar-regény
Gombocz-Melich. Magyar etymologiai szótár VI. f.
Sven Hedin. Southern Tibet I–III, I. Vol Maps, Atlas
Margalits E. Spek Sorlendnii repertorium.

Lauf Tepes Tiva Buchdruckerei in Kolozsvár

E. K. 1918. december 11.

G. Z. 8. 18.

1918.

P. szám.

Chéque- és clearingszámla a m. kir. postatakarékpénztárnál:
16117. szám.
Girószámla az Osztrák-Magyar Banknál.

A Magyar Tudományos Akadémiának

Budapest.

Budapest, 1918. november hó 30.

Van szerencsénk értesiteni, hogy **Heinrich Gusztáv ur**

megbizásából mai napon

elismervény ellenében készpénzben

-2067. kor. **70** fill' fizet**ett le** pénztárunknál,

mely összeget **a t. Akadémia**

folyó számadása **javára** könyveztük.

Teljes tisztelettel
MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Nyomtatvány-minta 221. 1918. VII/1. 1000 — [illegible]

Dec. 12th 1917.

A Zágrábi egyetemi
Könyvtár Rektorának
Igazgatójának

Zágráb

Horvátországnál a M. Kir.
Igazgatóság 1918 évi június hó 24-
én. a Rect átiratára,
Jegyzőkönyvvel van
szerencsém a Rektorok
Igazgatóját a M.
Kir. Akadémia által
rendezendő "Zrinyi"-
Kiállítás 1918 évi október
27-i megnyitására
Jegyzőkönyvvel meghívni.
A Kiállítás ~~Egyetem~~ előzetes
megtekintésére iránt
tisztelettel kérem, hogy
25-ről 26-án be Ferenczi
Zoltán egyetemi Könyvtá-
rigazgató és Akadémiai
Levéltárnok úrral érint.

Érzéke lépni.

Kiváló tisztelettel
Nyitrán, 1918 október 17.

a M. Tud. Akadémia
Történelmi
ad 930
1918

Archivio Estensi:

dr V. Vereš Könyvtári igazgató.
dr Viktor Novák professor
dr Bojničić Iván levéltáros
dr Bidačić Marczel Könyvtáros
dr Kučera Elza " írnok
Országos levéltár
Nemz. Muzeum Könyvtára
gr. Apponyi Sándor
Szépmüv. Muz.
Iparmüv. Muz.
" Társulat
dr Horvay Béla ász. allevéltáros
dr Herczog József " "
dr Zaleuborich Emil muzeumi őr
dr Skalick János muzeumi igazgató
dr Skolnár István vármegyei jószéki levéltáros Kaposvár
Kaposvármegye.

Zagreb
Lyceumi
Könyvtár
Szegedi Somogyi Könyvtári.

Simonfi János egyetemi Könyv-
tárnok
dr Lántay Mária " "
Plath Halcén " "

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

MEGHIVÓ

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Zrinyi-emlékünnepélyére

1918. október 27-én, vasárnap d. e. 11 órakor

az Akadémia dísztermében.

Az ünnepélyes ülés tárgysora:

1. **Berzeviczy Albert** elnök: Elnöki megnyitó.
2. **Gróf Andrássy Gyula** r. t.: Gróf Zrinyi Miklós.
3. **Négyesy László** r. t.: Zrinyi a költő.

Ülés után az Akadémia elnöke megnyitja a Zrinyi-kiállitást az Akadémia palotájának II. emeletén, a Történelmi Képcsarnok termében.

Az ülésre és kiállitásra belépő dij vagy jegy nincsen

A kiállitás délután 3 órától 5 óráig lesz nyitva.

A Kad

1918.

Magyar Népköztársaság

Kereskedelemügyi minister

106818/918.szám

26.

Magyar Tudományos Akadémiának

B u d a p e s t.

A vezetésem alatt álló ministerium által kidolgozott és kiadott Emlékirat Magyarországi elektromos energiával való ellátásáról című memorandum 1 példányát megküldöm.

Budapest, 1918. évi november hó 30 -án.

A minister helyett:

Szterényi

államtitkár.

A. 23/

Ér K. 1918. december 13.

931. m.

1918.

A M. Tud. Akadémia
tek. jótitkári hivatalának

A II. osztály f. hó 9-én tartott zárt üléséből tisztelettel jelentem, hogy az osztály

Gr. Tisza István t. t. jelölt Balogh Jenő r. tagot,
Aranyossi Jenő t. t. jelölt pedig Áldásy Antal l. tagot

Béke meg emlékbeszéd tartására.

Budapesten, 1918. decz. 11.

Kiváló tisztelettel
osztálytitkár

Válasz:

E. K. 1918. december 13.

932. sz.

1918.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

Budapest, 1918. november 28.

894
1918

Tisztelt Osztály!

Az öszes ülés folyó hó 25 dikén elrendelte, szabályszerűen kiállított és beadott indítvány alapján – az Alapszabályok módosítását. Az ez ügyben működő bizottságba minden osztály két-két tagot küldvén ki, fölkérem, az Alapszabályok 56 §-a értelmében, a t. Osztályt, hogy e bizottságba két tagot választani és neveiket velem közölni szíveskedjék.

Kiváló tisztelettel

Fináczy E.
Áldáry A.

Hecht
főtitkár

Az II. osztálynak

E. K. 1918. december 13.

G33. sz.

1918.

A II. osztály decz. 9-én tartott ülésében az Alapszabálymódosítás tárgyában kiküldendő bizottságba Fináczy Ernő rendes és Aldásy Antal lev. tagokat küldi ki.

Bp. 1918. decz. 11.

Jejérro az alo. osztálytitkár

A Magyar Tudományos Akadémia mély megilletődéssel jelenti, hogy halhatatlan alapítójának nagyérdemű fia

Gróf SZÉCHENYI BÉLA

igazgató és tiszteleti tag f. hó 12-ikén, életének 82-dik évében, a hajnali órákban elhúnyt.

Temetése szombaton, 1918. deczember 14-dikén, d. u. 2 órakor lesz az Akadémia palotájának oszlopcsarnokából

Az Akadémia, mely benne egyik leglelkesebb és legáldozatkészebb tagját vesztette el, nemes emlékét mindig kegyeletesen fogja őrizni.

Budapest, 1918. deczember 12.

A Magyar Tudományos Akadémia mély megilletődéssel jelenti, hogy halhatatlan alapitójának nagyérdemü fia

Gróf SZÉCHENYI BÉLA

igazgató és tiszteleti tag f. hó 12-ikén, életének 82-dik évében, a hajnali órákban elhúnyt.

Temetése szombaton, 1918. deczember 14-dikén, d. u. 2 órakor lesz az Akadémia palotájának oszlopcsarnokából

Az Akadémia, mely benne egyik leglelkesebb és legáldozatkészebb tagját vesztette el, nemes emlékét mindig kegyeletesen fogja örizni.

Budapest, 1918. deczember 12.

KAROLY GYÖRGY, BUDAPEST

934.22.

1918.

Méltóságos Miniszter úr!

A kisnóbör állomási
központosításra vonatkozó
leirat f. évi 3-án 922 sz.
alatt kelt felhatalmazásom-
nál fogva arról kérem
Miniszter urat, hogy a
Kir. Államvasutaknak
tisztelettel a magyar állam
vasutjainál képezni akarnám
magyar történeti tudósí-
tót, mert az utolsó hiá-
nyom, a mint azt f. évi
október hó -án
alatt kelt
Zichy János

E- Lovászy Márton
magyar Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter úrnak

Budapest

vallási közoktatásügyi
miniszter úrhoz intézett
felterjesztésemben jelentet-
tem, f. évi augusztus hó
31-én kelt rendeletével fel-
hatott. A miniszter úrhoz
írt hos intézett felterjesz-
tésemben előadtam az
előtte függő állásáról, hő
tőlem vele az intézkedés va-
rattkozó körülményeket, melyek
Zichy János
által sürgetővé tették, hogy
hivatalban is bemu-
tatkozhassak és felkérjem a minisz-
tert úr, hogy a bécsi
követségi állomásról a
magyar állam pénzét és
irat tárát, épületében, bem
utatás és könyvtáráról, valamint
a intézeti tisztviselők pénzét
átadandó tételekről gon-
doskodjék.

Felterjesztésemre Ő Fő-
méltósága

V. Szerencsen vagy

niska mot is kéjé kontsi
ost o tiszteletteljes megkere
réssel, hogy a magyar állam
ió a katonai hitelek tekinte
tében birtokában levő minő
ből a Ministerelnök ur a
maga részéről is megkere
ni méltóztassék.

Fogadja Miniszter ur
kiváló tiszteletem kifeje
zését

Budapest 1918 dec. 10.

a Magyar Tud. Akadémia
és a Révai Nagy Irod. Intézet
üzletvezetőségének dr-ke.

985.

1918.

A

MAGYAR TUDOMANYOS AKADÉMIA ELNÖKSÉGÉNEK

B U D P E S T.

878/1918. számu a Vallás és Közoktatásügyi miniszterhez intézett és ide áttett feliratára van szerencsénk a következőket tudatni:

A Népőrség Központjának már kezdettől fogva terve, hogy a Magyar Tudományos Akadémiából más helyiségbe költözködjék át.

Keletkezése óta arra törekszik a Népőrség, hogy az illetékes tényezőktől egy uj helyiség kiutalasát eszközölje ki, azonban ezt mindeddig csak igéret alakjában kapta meg. A Népőrség vezetése fog legjobban örülni annak, ha uj helyiségbe költözködvén a Magyar Tudományos Akadémia épületét visszadhatja a magyar kultura szolgalatának.

Azon reményben, hogy csak napok választanak el attól, hogy uj helyiségbe költözködjék kéri még e kis időre türelmüket.

Budapest, 191 . december 12.

Tisztelettel:

BUDAPESTI NÉPŐRSÉG KÖZPONTJA

E. K. 1918. december 13.

B. 16.

1918.

DUNCKER & HUMBLOT

VERLAGSBUCHHANDLUNG

MÜNCHEN UND LEIPZIG

DIKT. S. GESCHR. H.

DRAHTUNG: GOCVERLAG MÜNCHEN
FERNSPRECHER: 52801
BANKVERBINDUNG: DEUTSCHE BANK, FILIALE MÜNCHEN

MÜNCHEN 12, am 10.Dez.1918.
THERESIENHÖHE 3c/0

An das Sekretariat

der Ungarischen Akademie der Wissenschaften

B u d a p e s t V.

Akademie - Palais.

Zufolge Ihres Telegramms vom gestrigen Tage beeilen wir uns, Ihnen heute in zwei eingeschriebenen Briefen das Manuskript von Karacsoni zu übersenden.

In ausgezeichneter Hochachtung

ppa. Duncker - Humblot

H. Humblot

E K. 1918. deczember 14.

Revisited.

G 38. 27.
1918

DUNCKER & HUMBLOT

VERLAGSBUCHHANDLUNG

MÜNCHEN UND LEIPZIG

DIKT. S. GESCHR. H.

DRAHTUNG: GOCVERLAG MÜNCHEN
FERNSPRECHER: 52801
BANKVERBINDUNG: DEUTSCHE BANK, FILIALE MÜNCHEN

MÜNCHEN 12, am 10.Dez.1918.
THERESIENHÖHE 3c/0

An das Sekretariat

der Ungarischen Akademie der Wissenschaften

Budapest V.

Akademie - Palais.

Zufolge Ihres Telegramms vom gestrigen Tage beeilen wir uns, Ihnen heute in zwei eingeschriebenen Briefen das Manuskript von Karacsoni zu übersenden.

In ausgezeichneter Hochachtung

ppa. Duncker - Humblot

H. Hensel

Erk. 1918. dec. 14.

938

1918

A M. Tud. Akadémia ülessora
1919.

Január.

7., *kedden*. I-sõ (nyelv- és széptudományi) osztály.
13. II. (bõlcs., társad. és történettudományi) osztály.
20. III. (mathem. és természettudományi) osztály.
27. *Összes ülés.* — Jelentés a Vojnits-jutalomról.

Február.

3. I. osztály.
10. II. osztály.
17. III. osztály.
24. *Összes ülés.* — Jelentés a Farkas-Raskó-pályázatról.

Márczius.

3. I. osztály.
10. II. osztály.
17. III. osztály.
24. I. osztály.
31. *Összes ülés.* — Jelentés a gr. Teleki-pályázatról. — Az 1919. évi költségvetés tárgyalása.

Április.

7. II. osztály.
28. III. osztály. — *Összes ülés.* — A b. Wodianer-díjak átadása.

Május.

5. I. osztály.
6., 7., 8., ***kedd, szerda, csütörtök. Nagygyűlés.***
11., ***vasárnap. Ünnepélyes közülés.***
12. II. osztály.
19. III. osztály.
26. *Összes ülés.* — Jelentés a Bulyovszky-pályázatról.

Június.

2. I. osztály.
9. III. osztály.
16. II. osztály. — *Összes ülés.*

SZÜNET.

Október.

6. *Összes ülés* és I. osztály.
13. II. osztály.
20. III. osztály.
27. *Összes ülés.* — Jelentés a Péczely-regénypályázatról.

November.

3. I. osztály.
10. II. osztály.
17. III. osztály.
24. *Összes ülés.* — Jelentés a Kóczán-pályázatról.

Deczember.

1. II. osztály.
9., ***kedden***. III. osztály.
16. I. osztály. — ***Összes ülés.***

HORNYÁNSZKY VIKTOR, BUDAPEST.

939

1918

Wilson

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Budapest, V., Balvany-utcza 7. sz.

B.E. szám.

Chèque- és clearingszámla a m. kir. postatakarékpénztárnál 16117. szám.

Giroszámla az Osztrák-Magyar Banknál.

Méltóságos Heinrich Gusztáv urnak

Budapest

Magyar Tudományos Akadémia

Budapest, 1918.**december** 14.

Van szerencsénk értesiteni, hogy **Méltóságod**

főpénztárunk egyszeri ~~kétszeri~~

elismervénye ellenében — mely~~nek~~ érvénye jelen értesitő ~~ek~~

levelünk által megszünik —

~~m~~ mai napon

1500 kor.-- fillért fizet**ett** pénztárunknál, mely

összeget **a Magyar Tudományos Akadémia**

folyószámadása

javára könyveztük.

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET.

Nyomtatvány-szám 339. 1918. V/2. 1000

Érk. 1918. decz. 17.

940

1918

Budapest 1918 december 17.

941
1918

A Magyar Földhitelintézet
T. Pénzügyi osztályát

szerencsém van tisztelettel felkérni, hogy Mihály
Mihály kompetárpert részére 1919 január 1-től kez-
dő dátum per évi 2600 K. fizetés helyett 300 K-val
fizetés évi 2900 K-ra fizetést folyósítani szíves-
kedjék.

Kiválóan tisztelettel

Glancz
főtitkár

941

1918

Budapest 1918 december 17.

942
1918

A Magyar Földhitelintézet

T. Pénzügyi osztályát

szerencsém van tisztelettel felkérni, hogy D. Tri
pánczy Zoltán vidékvizsgálati részére 1919 jan. 1-től
kezdődőleg 200 K korpótlékot folyósítani szíveskedjék,
úgy hogy neveztt évi fizetése az eddigi 4200 K he-
lyett 4400 K. lesz.

Kiválót tisztelettel

Elnök

főtitkár

942

1918

Budapest 1918 dec. 1 f.

943
1918

A Magyar Földhitelintézet

T. Igazgató vezetőségét

Alulírottam van szerencsém Jelentem, hogy az alkalmazási szerződésem 1919 január hó folyását f. hó 20-ika napjával kilépésemmel szüneteltetni.

Kiváló tisztelettel

Gyenes
pénztárnok

943

1918

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

Nagyságos

Csontosi János úrnak,

a M. Tud. Akadémia tagjának

Hivatalból.

Portómentes.

Budapest

Baross-tér, Arany Sas-szálló.

8. RÁKÓCZI UT 71

Budapest. 1918 december 16.

Tek. Igazgatóság!

Alulirott közg. mérnök azon kérelemmel járulok a M. Tudományos Akademia Hellmann pályadijának biráló bizottságához, legyen szives, A háború hatása a külkereskedelem alakulására" cimü, 1918 dec. 31-én lejáró közgazdasági pályázat határidejét egy vagy két évvel meghosszabbitani, abban az esetben, ha a pályadijra érdemes munka jelen évi december 31-éig nem érkezne be.

Kérelmem egy subjektiv és egy objektiv indokkal támogatom.

Az egyéni indok a következő: a pályadij első határidejére beérkezett két pályázat közül 1916 december 31-én az egyén volt a jobbik munka, amelyre való tekintettel jelen évi dec. 31-éig való meghosszabbitás történt. Igy a kérdésben más 3 év.

óta dolgozom, csak most nincs időm arra, hogy a "rossz idő alatt felhalmozódott anyagot a pályázat határidejéig "kellő" módon feldolgozhassam. Elozá-mításomra magam. Méltányos volna, hogy e munkám ne veszni kárba.

2. Az abszolut ínokok a következő": A feldolgozás perfektebb lehet néhány hónap vagy egy év mulva, nemcsak azért mert jobb áttekintést adok, majd az időbeli eltávolodás, hanem azért is, mert a csak most befejeződött hábori időkre vonatkozó statisztika még ok államban nincs kézen.

Kérelmem alázatosan megismételve maradok a Stud. Akademia alázatos

Faller Tivadar
okl. mérnök.
Bzj. jk.

l. IV. Veres Pémi-u 40. III. em 5.

Erk. 1918. dec. 17.

A m. tud. Akadémia
tek. igazgatóságához.

(Az Ullmann pályadíj bíráló
bizottságához)

945
1918

Kérelme:
Saile Rezsőtől
Közgazdasági mérnök
Áll. Jh.-nok

Kiadatik a II. osztály-
nak.

Budapest, 1918. dec. 17.

Heinrich
főtitkár

mely ben az Ullmann
pályadíj határide-
jének 1919 dec. 31-ig
való meghosszabbítá-
sát kéri.

918 III/10 rect.

1918 decz. 18.

R 275/3

1) Tompa Mihály

1918 decz. 18.

2)

1918 decz. 18.

62.464

Tompa Mihály

E Kit darab Elisét

Környettel vinza kaptur

1918 III/18

Magyara Elemér

2 dibot

Tud. H. Ernst

918 I/26 [illegible]

átvette

[illegible]

946
1918

Felhatalmazás

Dr. Cséry Elemér úrnak, a po-
zsonyi egyetem my. r. tanárának, hogy
„A lelki élet" című munkám díj-
talanított jogában a M. Föld-
hitelintézet pénztárából a M.
Tud. Akadémia főpénztári hivata-
lának utalványozására felvehesse.

Pozsony, 1918 dec. 15.

Dr. Kornis Gyula
egyetemi tanár

Érk. 1918. dec. 17.

947

1918.

978
1918

Nagyt. Ügyes Zemplén Gyöngyi úrhölgynek
Budapest.

Kinevezem őnt 1919. január 1-ével a M. Tud. Akadémia főkönyvi irodájának irodatisztjévé.

Kezdő fizetése évi 2400 (kettőezer négyszáz) kor. s lakáspénze 900 (kilencszáz) korona. Fizetési előléptetése s pótlékai tekintetében az állami közigazgatásban, ill. a fővárosi polgári iskolai tanítónők díjazése s pótlékrai irányadók. De a nyugdíjra sonstwoje járadékjogra ~~de~~ az Akadémia részéről nincs igénye.

Hivatalos elfoglaltsága délelőtt 10-ig s az akadémiai ülések ideje alatt d. u. 5-7-ig tart. Hivatali kötelességeit a főkönyvi s az irodaigazgató utasítják meg.

Elvárom, hogy hivatali kötelességeimet, úgy időbeli elfoglaltságát, mint a rá bízott tennivalók tekintetében, mindenkor készséggel s előzékenységgel fog megfelelni.

Budapest 1918. decemb. 24.

Rínduntt
XII. 23.
Wenzel

elnök.

978

1918

Franklin-Társulat

Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda Budapesten.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla: 130. sz.
Telefon: 72-41, 72-42, 72-43.

Budapest, 1918 december 4.

Tagyarás
Dr. Vinnovich Géza urnak
a Budapesti Szemle szerkesztőjének

Budapest.

Van szerencsénk értesíteni, hogy a Budapesti Szemle 1919 januárius 1-től kezdődőleg csak öt ív terjedelemben vagyunk képesek megjelentetni és a bolti árát csak a f. év vége felé tudjuk megállapítani, mely bolti ár még attól függ, hogy a Magyar Tudományos Akadémia mily összeggel kíván a subvenciót folyósítani. Kénytelenek vagyunk, hogy ezt a terjedelmet is csak a legközelebbi füzetre tudjuk biztosítani, mert egyrészt a papirhiány, másrészt az előfizetők állandó növekvése folytán lehetővé tesz, hogy módunkban van e vállalatot a Budapesti Szemlével megjelenni és ha igen, nem e volna kívánatos, az Akadémia költségén megjelentetni.

Kiváló tisztelettel

FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

érk. 1918 dec. ?

Ikt. 1918. dec. 17.

949

1918

Jegyzőkönyv

az Elnöki és Titkári üzletkörének 1918. dec. 2. tartott üléséről.

Wettstein Albert alelnök elnöklete alatt jelen voltak: Flossmann Lajos másodelnök, Concha Győző, Entz Géza és Goldstein Ignácz ord. akadémikusok, Fejérpataky László, Fröhlich Károly és Szinnyei József ord. tagok. – Sebestyén Gyula l.-t.

Zsoldos Heinrich Gyula titkár.

Az ülés egyetlen tárgya Akadémiánknak országunk területének két részre történő felosztása következtében a külső tagok és a külső tiszteletbeli tagok ügye volt, melynek tárgyalására Sebestyén Gyula l.-t. felkéretett. – Többek hozzászólása után az összes bizonyos kiegészítésekkel elfogadja Sebestyén Gyula l.-t. előterjesztését és elhatározza, hogy az ügyben az Akadémia összes tagjainak körkérdésével, melynek megfelelően beérkezése végett megfelelő határidő tűzetik ki.

K. m. f.

Jegyzőkönyv hitelesítésére felkérem

Wettstein
alelnök.

Zsoldos Heinrich
titkár.

951

1918

Jegyzőkönyv

Az Előadói és Titkári értekezletének 1918. novemb. 6. ~~5.~~ napjáról.

Vargyassy Albert akad. előadó és előadóhelyettesek voltak jelen: Flóriay Lajos másodelőadó, Concha György, Lutz Géza és Goldziher Ignác osztályelőadók, Fejérpataky László és Szinnyei József osztálytitkárok. — Szily Kálmán főkönyvtárnok.

Frohlich Izidor főtitkár betegsége távolmaradását.

Jegyző: Flórián Gy. titkár.

1. Előadó úr jelenti, hogy a Nemzeti Tanács le akarta foglalni a népőrség kiadására a Ráskayanum a kéziratok ellen őrzött letétjét. De ez a helyiség különben sem alkalmas, mert nem fűthető és nem világítható. Végül beleegyezett abba, hogy a főtitkári ablakpárkányokat foglalják le. — Tudomásul van. Az értekezlet kimondja, hogy az Előadóság az Akadémiát elhagyja.

2. Az értekezlet kimondja, hogy az Előadóság az Akadémia nevében rendelje alá magát a Nemzeti Tanácsnak — Előadó úr tájékoztatni fogja.

3. A Szinnyi-kiállítás az értekezlet — tekintettel a rendkívül bonyis időjárásra és a népőrség tartózkodására — tavaszra javasolja halasztani.

K. m. f.

Jegyzőkönyv

Flórián Gyula
főtitkár.

Látta:

Vargyassy
elnök

951

1918

952
1918.

A M. Tőrténelmi Intézet
T. Pénzügyi osztályát

tiszteletel értesítem, hogy az Akadémia titkárainak 1919. évre évi drágasági pótlékra egyelőre a következőképpen állapítottam meg:

Heinrich G. főtitkárnak	K	3000.—
Szily Kálmán főkönyvtárnoknak	"	3000.—
Hellebrant Árpád alkönyvtárnoknak	"	2900.—
Vécsi Károly gondnoknak	"	2900.—
Dr. Trócsányi Zoltán irodistának	"	2900.—
Dr. Mészöly Gedeon könyvtárnoknak	"	2500.—
Nemkáchy Tibor "	"	2200.—
Kottauer Sándor könyvkötő-segédnek	"	2500.—
összesen	K	21900.—

azaz Huszonegyezerkilencszáz korona, mely összeg 1919. évi január 1-től a mai naptól kezdődőleg és külön utalványozás mellett Vécsi Károly gondnok úr kezéhez kifizetendő.

Budapest, 1918. december 19.

Kitűnő tisztelettel

Heinrich

1918

~~1922~~
1917

A M.Tud. Akadémia összes T.Osztályait és Bizottságait szerencsém van fölkérni, hogy f.1918.évi számadásaikat és 1919.évi költségelőirányzatukat hozzám 1919. január ~~15~~ 31-ig beküldeni szíveskedjenek.

Budapest, 1918.deczember 20.

Kiváló tisztelettel

~~Heinrich~~

főtitkár.

953

1918

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

Méltóságos

Bedő Albert úrnak,

a M. Tud. Akadémia tagjának

954/1918

Hivatalból.

Portómentes.

Budapest

V., Alkotmány-u. 6.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

Budapest, 1987 decr. 28

2.37

A „Mind a szög" címmel „Emlé-
keznünk az áldozókre" jeligéjű
Kóczán-pályaművet átveszi.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÉZIRATTÁRI HIVATALA

Postai feladóvevény

Feladó

Folyó szám

ezímű, függő küldeményről.

címre

Ajánlott

Utánvétel

Érmekódjegy

K | f

K | f

1370

1102

BUDAPEST 917 DEC 28 N 1

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

Budapest, 1907 decz. 28

L. 37.

A „Mint a sírig" címmü, „Emlé-
keznünk az áldozókre" jeligéjü
Kóczán-pályamüvet átveve.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
TITKÁRI HIVATALA

4. 85 K.

„Hajnal dala"

28/XII.

MAGYARORSZÁGI
VEGYÉSZETI MUNKÁSOK
SZÖVETSÉGE
BUDAPEST, VIII., KUN-UTCA 11.

Budapest, 1918. december 18.

Magyar Tudományos Akadémia könyvkiadó hivatala

Budapest.

Hivatkozással 1918. évi december hó 11-én kelt 448/1918. sz. értesitésükre, köszönettel igazoljuk a Szövetségünk könyvtára részére dijmentesen ajándékozott 15 könyv átvételét.

Áldozatkészségükért ujólag köszönetünket fejezzük ki és vagyunk

kiváló tisztelettel

MAGYARORSZÁGI VEGYÉSZETI MUNKÁSOK SZÖVETSÉGE KÖZPONTJA BUDAPEST

pénztáros

titkár.

ad 957
1918

**MAGYARORSZÁGI
VEGYÉSZETI MUNKÁSOK
SZÖVETSÉGE**
BUDAPEST, VIII., KUN-UTCA 11.

Budapest, 1918. december 4.

419
1918 XII/11

Magyar Tudományos Akadémia

Budapest.

Szövetségünk megbizásából a következő tisztelet-teljes kérelmet terjesztjük elő:

*Szövetségünk működését még a régi kormány felfüggesztette és most, amikor nagy arányokban megindult ujra a vegyészeti üzemek munkásainak szervezkedése, vezetőségünk nagy sulyt helyez arra, hogy tagjaink megfelelő oktatásban, nevelésben részesüljenek és minél nagyobb könyvtár állj**pn** rendelkezésünkre. Az anyagi eszközök hiányában azonban egyelőre nem tudunk nagyobb arányu könyvbeszerzéseket eszközölni és igy azt a kérelmet intézzük Önökhöz, hogy szíveskedjenek Szövetségünk könyvtárának gyarapitására lehetőleg szépirpaalmi és tudományos könyveket dijtalanul rendelkezésre adni. Természetesen csak a kiadásukban megjelenő könyvekből kérnénk és reméljük, hogy Önök szivesen fogják elősegiteni könyvek átadásával a munkások irodalmi **nevelé**sét.*

Köszönetet mondunk előre szives áldozatkészségükért és vagyunk

kiváló tisztelettel

A mibőC nagyontisztelő van:

Heumickes

Lampérti Sándor
titkár.

JRL. 1918. decz. 20.

957

1918

1 Bécsy Tanyda

1 Győztesek Karmatzum

1 Fémjén 10 év III

1 Lakjen Budapesten

1 Robotra fogadtassék meg

Méltóságos Főtitkár Úr!

Mély tisztelettel alulírott a mellékelt Két Kéziratot (Az indictio és Árpádkori hadoszlások) azon alázatos kéréselemmel terjesztem Méltóságod útjára a Tekintetes Magyar Tudományos Akadémia magas fórumához, hogy azokat, ha érdemeseknek ítéli, kiadni méltóztassék.

Szerény és alázatos véleményem szerint, a magyar diplomatikai irodalom, a nagynevű Knauz „Kortan"-án kívül, annyira szegény adatokkal Kortanunk, úgyszólván, elemi Kérdéseit tárgyaló munkákban, és a történetkutató annyira nem támaszkodhatik magyar történelmi hagyományokon épült Kronológiai segédeszközökre, hogy a magyar oklevelek Kortani vonatkozásainak megfejtésénél és megítélésénél kénytelen Külföldi munkákkal, többnyire német elméletekkel bajlódni. Ennek eredménye aztán az a jelenség, hogy chronologiai szakmunkáink, kisebbek és nagyobbak egyaránt, hijával vannak a magyar nemzeti oklevéles hagyományokból kidomborodó magyar oklevéltani characternek; másfelől a sokfele idegen felfogásnak és elméletnek a hazai diplomatikában való jóhiszemű, de kevés önállóságra való alkalmazása, a diplomatikai Kortan számos, fontos kérdését nem hogy tisztázná, hanem még confundáltabbá és sokszor értelmetlenné teszi. Ezért szemtelem elemem hálaadó reizét a magyar diplomatikai Kortan alapvető" Kérdéseire tanulmányozásának, és — ha a jó Isten megengedi — talán némi eredményét is felmutathatok.

A most beküldött Két Kézirat az általam concipiált nagyobb Kortani műnek egy-egy nagyobb fejezete, a melyekhez még a következők fognak járulni:

Az évszámítás általában.
Az oklevelek Kelterése (általában).
A hazai oklevelek Kelterése 1000 — 1526.
A horvát oklevelek Kelterései.
Az indictio alkalmazása a hazai és a horvát oklevelekben.
és még egyebek.

Mindezen fejezetek anyaga már összevan gyüjtve (négy év

óla dolgozom rajta), csak rendezésre vár és egy pár hónap alatt az egész anyag fel lesz, Isten segítségével, dolgozva.

Ezt a két fejezetet azért küldöm be most, mert a bennök tárgyalt Kortani disciplinák a történetkutatónak úgyszólván, napi szükségletét vannak hivatva kielégíteni. A többi szintén fontos, de a Kortani problémák megoldásánál nem annyira gyakorlati fontosságuak és megjelenésük még kissé várhat.

A mennyiben szükségesnek mutatkoznék, és Méltóságos Uram is jónak ítélné, annak módja és rendje szerint és idejében, tisztelettel felkérnem a M. T. Akadémiát, hogy művem tárgyköréből, egy önállóbb részt, az Akadémia tudós testülete előtt vendégként felolvashassak. Ez iránt alázatosan kérem Méltóságod velemenyének kegyes nyilvánítását.

Addalmatlankodásomért bocsánatot kérve és tisztelységemet nagybecsü jóindulatába ajánlva maradok

Perjámos-on (Torontálmegye), 1918. évi November hó

Méltóságos Uramnak

alázatos szolgája

Dr. Schönwerth Bertalan
áll. főgymn. nyug. igazgató.

érk. 1918. decz. 20.

958
1918

Eltárolatott a Tört. Bizottság
1920. évi decemberi ülésén. A szóbeli határozat
hiányában: Schönherr Gyula, Marczali
Henrik, Borovszky Samu, Károlyi Árpád.
Bpest 1921 III/3.

A csatolt két kézirattal
kiadatik a II. osztálynak.

Budapesten, 1918. decz. 20.

Gleisner
főtitkár

11/II. o. 92.

A kéziratok felől írá-
sos véleménynyilvánításra
a Történelmi Bizottság
kéretik meg.

A II. osztály 1919. jan. 21.
évi ülésében.

Fejérpataky
osztálytitkár

Háborús pótlék

1919-re

Heinrich Gusztáv	gyógyszerész	évente	(3000) : Heinrich
Szily Kálmán	főkönyvtárnok	"	(3000) : Szily
Hellebrant Árpád	alkönyvtárnok	"	(2900) : Hellebrant
Vécsi Károly	gondnok	"	(2900) : Vécsi
Dr. Trócsányi Zoltán	irodaigazgató	"	(2700) : Trócsányi
Dr. Mészöly Gedeon	könyvtárőr	"	(2500) : Mészöly Gedeon
Nunkáry Mihály	"	"	(2200) : Nunkáry Mihály
Kottaun Sándor	könyvkötő-segéd	"	(2500) : Kottaun Sándor

2170

959

1918

960

1918

A tanácskozásra, a határozatainak közlésére vonatkozó rendelkezéseket lásd a 3. és 5. pontban. Az 5. pontban pedig a későbbi beküldésről intézkedem!

— **Az összes tagok hozzájárulása előtt bizalmas!** —

Nagy-Várad 1918 XII/16

A Magyar Tudományos Akadémia szózata a müvelt világ összes akadémiáihoz.

Az ezeréves Magyarország sorsdöntő óráit éli. Mióta önként lerakta fegyverét és hazaküldötte hadseregét, néhány szomszédnép reátört és testéből ki akarja szakitani azokat a területeket, a melyekben az államalkotó magyar faj jóvoltából rokonai letelepedhettek és a magyarsággal vegyesen elhelyezkedve, anyanyelvüket és nemzeti szokásaikat háboritlanul megtarthatták. Mielőtt védtelen országunk ellen elkövetett merényletüknek érvényt szerezhetnének, a Magyar Tudományos Akadémia alábbi szózatát intézi a müvelt világ összes akadémiáihoz, hogy ezek társtalan nemzetünk ügyét megismerjék és hogy veszélyeztetett állami életünket és kulturánkat az emberi müvelődés legfőbb képviseletében megvédelmezzék.

*

A magyar nemzet a legboldogtalanabb euró-ázsiai népcsaládnak, az indogermán és kinai népcsaládoktól északra szorított ural-altáji népeknek Kelet-Európából Közép-Európába szakadt, társtalan tagja. Midőn az európai népek történetében a IX. század végén megjelenik, hun és avar rokonainak régi országát XI—XIII. századi krónikáink szerint örökség jogán foglalja el. Állandó letelepedése után legyőzhetetlen lovassága még két emberöltőn át sarczolta Európát, a 955-iki augsburgi vereség után azonban a nyugati civilisatio útjára tért. E század végén nagyfejedelmei már fölveszik a keresztséget, nyugat és kelet közt szabadon választva, világtörténeti jelentőségü elhatározással a római kath. anyaszentegyházhoz csatlakozik és első királya, Szent István, 1001-ben fejére teszi a római pápától küldött arany koronát. A frank Capitularék szellemében, de a magyar nemzet ősi joggyakorlatát is szem előtt tartva, ugyan ő kezdi meg, Szent László (1077—1095.) és „Könyves"-nek nevezett Kálmán királyunk (1095—1114.) pedig folytatja egyházi és polgári társadalmunk alapvető törvényeinek megalkotását. Keresztes-hadjáratáról ismert II. András királyunk 1222-ben kiadja az arany-bullát (Bulla Aureát), melyet a mai európai népek alkot-

mánytörténetében pár évvel csak az angol Magna Charta tudott megelőzni.

Az európai színvonalra emelkedett magyar civilisatio eszköze a római egyház latin nyelve lett. Noha itthon magas-színvonalú egyházi iskoláink keletkeztek, a nagy egyházi és világi méltóságok várományosai gyakran felkeresték a XII. századi párizsi és a XIII. századi bolognai egyetemet, a mely utóbbin már kezdetben magyar corporatio is volt. A korán megindult nemzetközi érintkezés, valamint a magyar egyházi és fokozott közmüvelődési törekvések csábitják be hozzánk az olaszországi és franczíaországi szerzetesrendeket. A római egyház szellemében nevelt hatalmas Magyarország a nemzeti királyság harmadik évszázadában már keleti védőbástyája volt a római kath. egyháznak és az egész európai civilisationak. Vére hullásával, elnyomorodása árán feltartóztatta a hatalmas tatárnépek és a nyomukban hömpölygő mongolok áradatát. Jellemző, hogy a tűzzel-vassal elpusztított országnak még igy is maradt annyi irodalmi emléke, hogy igazolni tudja európai müveltségének korábbi gazdagságát. Megmaradt ezernél több tatárjáráselőtti oklevele, megmaradtak XI., XII., XIII. századi gazdag törvénykönyvei, a királyház összes szentjeinek legendái, több egyházi szerkönyv, annales, krónika — köztük az egykorú enemű külföldi irodalmi remekekkel sikerrel versenyző XI—XIII. századi latinnyelvű magyar Nemzeti Krónika — és maradtak magyar nyelvemlékei is.

A XIV. század legelején kihalt Árpádház után elkövetkezett franczia eredetű Anjou királyi ház felismerte a magyar nép katonai és állam-szervező erényeit és megalkotta a banderialis katonaállitási rendszert. Erre támaszkodva aztán olyan imperialis politikát kezdett. a mely Nagy Lajos királyunk alatt (1342—1382) Magyarországot Közép-Európa legnagyobb és leghatalmasabb államává, rendezett városait pedig a hazai és nemzetközi ipar és kereskedelem virágzó emporiumaivá tette. E fényes korszak nem volt hosszúéletű, mert mire a félelmesen előrenyomuló török hódító megjelent, a keleti védőbástya ismét a magára maradt magyar nemzet lett. Magyarország törökverő kormányzója, Hunyadi János (1446—1456) már az egész keresztény világ által ismert és a belgrádi győzelme emlékére pápai úton elrendelt déli harangszóval még ma is ünnepelt nemzeti hősünk volt; fia pedig, Mátyás, legnépszerűbb nemzeti királyunk lett. És ez a nép ajkán máig élő nemzeti király (1458—1490) azzal teszi magát halhatatlanná, hogy a renaissance könyvkedvelő pápáival és fejedelmeivel győzelmes versenyre kelve, megalapította budai híres könyvtárát, a Corvinát, a melynek csupa latin és kis részben görögnyelvü marad-

ványaiból, utóbb megalapítják a Habsburgok bécsi udvari könyvtárát és az egész művelt világon irígyelt ékességekkel látják el a nagy könyvtárak cimeliothekáinak művelődéstörténeti kincskészleteit. Ugyanilyen büszkeségünk, hogy a renaissancenak nálunk a könyvnyomtatás terén is volt eredménye, a menynyiben az 1473-ban Budán kinyomatott magyar Nemzeti Krónika a sorrendben több nyugati nagy nemzet könyvnyomtatását megelőzte.

A reformatio kezdete előtt a török 1526-ban Magyarországra halálos csapást mért. Királya Mohácsnál elesett s a vérző ország a szomszédságban Habsburg Rudolf óta (1290 óta) mindig készenlétben álló ausztriai uralkodóház ölébe roskadt. E nagy rázkódások után aztán a magyar nemzet a nemzetek anyanyelvét megszólaltató reformatio segítségével fajiságának tudatára ébredt. Gyönyörű biblia- és zsoltárfordításaink lesznek a gyorsan sarjadó magyar nemzeti irodalom nyelvének kánonkönyvei. Törvényeink Tripartituma, törvénykezésünk és állami életünk nyelve továbbra is latin maradt. A félezeréves gyakorlat, az idegen osztrák uralkodóház és a megnyirbált kath. egyház kívánta ezt így, mely utóbbi kettő a túlsúlyra jutott protestáns egyházakkal szemben sikeres ellenreformatiót inditott. A török járommal is meggyötört magyarság nemzeti életének az erdélyi medencze földrajzilag tökéletes erődje nyujtott menedéket. Itt, az európai protestantizmus legtávolabbi keletén, egy protestáns fejedelemség alakult és nemcsak az osztrák politikától, hanem a mohammedán és görög-keleti törekvésektől is ostromolva, a magyar nemzeti szellemnek, a magyar függetlenségi törekvéseknek és az európai protestáns civilisatiónak ragyogó multú letéteményese lett. Neki köszönhető, hogy Európában a magyar nemzet iktatta először törvénybe a vallásszabadságot.

A török hóditóval folytatott két és fél százados küzdelem nemzetközi jelentőségét csak az tudja helyesen megítélni, a ki a szomszédos szerb népnek ugyane téren betöltött szerepét figyelembe veszi. A török itt rövid küzdelem után úrrá lett s a mohammedán vallással megbarátkozott szerbség a keresztyénség ügyét veszélyeztető hóditónak nemcsak katonai erőforrásává, hanem tekintélyes mértékben hitsorsosává is változott. A magyarságra áthárult hosszú küzdelmeknek csak martirjai lettek, de apostatái nem.

Midőn Ausztria az egész keresztyénség képviseletében a törököt Magyarország területéről kiüzni segélte, e hadi eredményekkel végleg meg lett pecsételve a Habsburg-ház politikájának az a törekvése, hogy a magyar birodalmat Ausztria keretébe feloszthatlanul és elválaszthálanul bekebelezze. Noha

politikai függetlenségünk első nagy harczaiban a hazai nemzetiségek egyértelemmel az államfenntartó magyar faj oldalán vitézkedtek, a bécsi udvar utóbb nagy politikai művészettel mégis a magyarság ellen tudta hangolni testvérnépeink érzelmeit. Oda, a honnan a török a magyarságot kiirtotta, vagy elkergette, görög-keleti vallású szerbeket, katholikus svábokat telepitett és a görög-keleti román pásztor-népnek is korlátlan terjeszkedést engedélyezett. A gazdátlanná lett nemzeti vagyonból a magyar területre beözönlők egyházai fejedelmi ellátásban részesültek. Az államalkotó magyarság nagy részét magába ölelő protestáns egyházak pedig a teljes vallásszabadság kivivása után is hiveikre utalt koldusok maradtak.

Midőn a magyar nemzet 1848—49-ben az osztrák birodalmi politika ellen élet-halálharczot folytatott, nemzetiségeink már rabjai voltak annak a bécsi tanitásnak, hogy Ausztria és Magyarország népeit nem az országok és tartományok belső alakulatai és külső kapcsolatai, hanem a *közös uralkodóház* tartja össze. Ennek érdekében fordultak ellenünk horvát testvéreink és azok az erdélyi románok, a kiket a jobbágyi kötelékekből — noha eddig a törvényes erdélyi magyar, székely és száz nemzet mellett semmi történelmi szerepre felemelkedni még nem tudtak — a magyarság önként felszabadított.

Az kétségtelen, hogy a modern Magyarországban a magyarság hegemon-szerepének culturalis súlya jóval nagyobb, mint az összes nemzetiségeké összevéve. Vannak virágzó főiskolái (hiszen már a középkorban voltak virágzó magyar egyetemei!), a gazdag hazai irodalomnak már 116 év óta van hatalmas nemzeti könyvtára, vannak gyönyörű múzeumai, közel százéves tudományos akadémiája, több szépirodalmi társasága és minden tudománycsoportra egy, sőt több tudományos egyesülete. A régi, még középkori eredetű magyarországi német nyelvterületek culturalis berendezkedése szintén európai színvonalon áll. Mivel a magyar szabadságharcz óta minden itt élő nemzet a magyar Földanya édes gyermeke lett, szegényebb földrajzi viszonyok közt tetemesen elszaporodott szláv és román népeink alacsonyabb culturája abban leli magyarázatát, hogy az államalkotó magyar faj müvelődésének ebben az országban elvégre is ezeresztendős gazdag multja van; míg az erdőirtó és pásztorkodó életmódjukból csak az utóbbi évszázadban kibontakozó egészséges és nagyjövőjű ruthén és román testvéreink, valamint a török háborúk alatt letelepített és testvérekül fogadott derek vendégnépeink ugyanilyen tőkével még nem rendelkezhetnek.

A magyar cultura fölényét tetemesen támogatta az, hogy a magyarságra utalt és a magyarsággal boldogan együtt élő nemzetiségek kiváló szellemei a magyar genius szárnyán emel-

kedtek a világhírü nagyságok sorába. Gróf Zrinyi Miklós, a törökverő XVII. századi nagy epikus hős családjának horvátországi származását épp úgy nyilvántartjuk, mint Petőfi magyar nemessé lett régi családjának tót nyelvüségét vagy Liszt Ferencz és Munkácsy Mihály hazai német fajiságát. Viszont Dürer és Lenau eredetét sem hagyjuk a tehetségekben gazdag magyar föld buja tenyészetétől elvitatni.

Mivel a mostani súlyos időben Szent István minden külső ellenség ellen megvédelmezett birodalmát belső ellenségek is támadják, a jelzett culturalis fölényen kivül meg kell említenünk, hogy az 1910. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint Magyarország területén (Horvátország és Fiume nélkül) 18.264,533 lélek élt. Ebből volt

magyar	9.944,627 .	54·5%
román	2.948,186 .	16·1 „
tót	1.946,357 .	10·7 „
német	1 903,357 .	10·4 „
ruthén	464,270 .	2·5 „
szerb	461,516 .	2·5 „
horvát	194,808 .	1·1 „
lengyel, bolgár, szlovén, czigány stb.	401,412 .	2·2 „

Tudni kell továbbá, hogy idegenajkú lakosaink közül még 1.875,789 lélek beszélt magyarul. E szerint tehát $18^1/_4$ millió lakosból összesen $12^1/_4$ millió volt a magyarul beszélő. A magyarosítást városaink végezték, mert lakosaiknak 73·7%-a magyar, mely százalék a magyarul beszélőkével együtt 85·1%-ra emelkedett. Viszont ki van mutatva, hogy a vegyesnemzetiségű vidékeken a magyarság fogy, mert az alacsonyabb culturájú nemzetiség nyelvét megtanulja s utóbb végleg belé is olvad. Ez a legvilágosabb bizonyítéka ama vádak alaptalanságának, mintha a magyarság elnyomná vagy magyarosítaná a nemzetiségeket. A békés együttlét és zavartalan egyenjogúság igazolására meg kell még említeni, hogy vármegyei és városi municipiumainkból 17-ben, 10,000 lakoson felüli városainkból pedig 9-ben egyik nemzetiségnek sincs absolut többsége. Ez az állapot teszi aztán fölöttébb kétségessé, hogy a nemzetiségeknek területek szerint való elkülönítése valaha megvalósítható legyen. Ugyanilyen kétséges az egyesítési törekvés is, ha tekintetbe vesszük azt, hogy az erdélyi szászság és székely-magyarság a románokat egymástól az erdélyi természetes határok hosszában örökre szétválasztja.

A magyar faj fölénye számarányán és culturáján kívül még földjében van. Mint honfoglaló a gyönyörű ország legértékesebb részein, a Kárpátok koszorújába foglalt alföldeken és termékeny

lankákon helyezkedett el. A török háborúk után is túlnyomó részben birtokában maradtak azok a gazdaságilag ma már gondosabban kiaknázott területek, a melyeken 1870—79-ben még $16^1/_4$ millió q búzát, $14^3/_4$ millió q tengerit és 3 millió q czukorrépát termeltek, 1880—94-ben pedig már 40 milló q búza, $28^3/_4$ millió q tengeri és $13^1/_4$ millió q czukorrépa volt az átlagos évi termés. Ha tekintetbe vesszük az ipari és kereskedelmi fellendülést is, Magyarország örvendetesen fejlődő közgazdaságában kell keresnünk magyarázatát annak, hogy az államfenntartó f j, melynek 1880-ban csak 6.404.070 volt a létszáma, harminez év alatt $3^1/_2$ millióval gyarapodhatott, vagyis $^1/_2$ millióval nagyobb számmal, mint a mekkora az a magyarországi románság, melynek létszáma Erdélyben 1733-ban még csak 425,000 volt, ma pedig már nemcsak Erdélyt, hanem a Duna-Marosközt is ki akarja Magyarország testéből szakítani.

Magyarország megbonthatatlanságának erősségei közül csodálatos földrajzi egységét sem szabad szem elől tévesztenünk. A Kárpátok természetes határain belől az erdélyi medenczét már a magyar honfoglalók egyik vezére külön fejedelemséggé szerette volna alakítani. De a székely-magyarság letelepitésével már az első királyok kifejezésre juttatták azt a földrajzi okokban rejlő törvényszerűséget, hogy az ország határa nem a nagy magyar Alföld keleti szegélyén, hanem a keleti Kárpátok bérczeinél van természetes úton megadva. Ezért szolgálta Erdély a magyar faj hegemon szerepének ügyet még akkor is, midőn XVI—XVII. századi fejedelmei nemcsak Magyarország, hanem egész Európa sorsát is hathatósan befolyásolni tudták. A magyar nemzet küzdelmeinek súlyos századaiban létrejött a Voivodina, a Bánát, a Katonai Határőrvidék, de egyik sem lett hosszú életű. Nem is lehetett, mert a természetes határok között élő nemzetek gazdaságilag mindig egymásra voltak utalva, tehát egymásra voltak utalva érdekközösségük nemzetvédelmi szempontjából is. Az északi Kárpátok sivár hegyi világát lakó szegény tótság háziipari termékeivel lezarándokolt a magyar vidékekre, a hová seregestől mezei munkára is mindig lelátogatott. Békében még szegényebben élt az erdei irtásokra települt ruthén. Háborúban pedig a ruthének, a tótok és a felső-magyarországi német telepek vitézül védték a közös magyar hazát. Ebben a bensőségteljes érintkezésben aztán a lelkiek terén is élénk csereviszony keletkezett, a nélkül, hogy egyik fél a másik nyelvét a kölcsönszavakon kívül mással veszélyeztetni tudta volna.

A földrajzilag egységes és soknyelvű Magyarország népei hosszú évszázadokon át boldog egyetértésben éltek. Ez a történelmi alap volt a titka annak, hogy ez a népegyveleg még a világháború viharaiban is sziklaszilárdan állt. Derék testvér-

népeink haláltmegvető hősiességgel harczoltak a magyar szent korona országainak sérthetetlenségéért. Erre buzditották őket szóban és irásban azok a folyton résen lévő nemzetiségi politikusok és agitátorok is, a kik győzelem esetén a sikeresen megvédelmezett uralkodóháztól reméltek jutalmakat. Mikor azonban Ausztria váratlanul összeomlott és a közös uralkodó fejéről a magyar szent korona is porba hullott, az az osztrák politika, mely a nemzetiségeket Magyarország egysége ellen állandóan kijátszani igyekezett, akarata ellenére is előmozditójává lett azoknak a túlzó nemzetiségi törekvéseknek, a melyek ma már az egységes Magyarország és a különféle országokból álló Ausztria szétrombolásával igyekeznek a bennük élő különböző népfajok önrendelkezési és terjeszkedési vágyait kielégiteni. Az uralkodóház iránti hüséggel mindenkor tüntető politikusok és agitátorok álarcz nélkül nyiltan az elszakadást hirdetik s ennek érdekében lázitják a háború gyötrelmei által minden ellentálló erejüktől megfosztott szegény népeket. El akarják Magyarországtól szakitani a derék tótokat, a kiknek itt külön nemzeti irodalmuk keletkezett, *mert a cseh irodalmi nyelvet nem értik*; el akarják szakitani a szerbeket, a kik mindig lelkes, mindig hü és az odaadott drága földekért mindig hálás fiai is voltak az anyaországnak; és el akarják szakitani az erőtől duzzadó románokat, a kiket az erdélyi fejedelemség a reformatio szellemében nemzeti nyelvük irodalmi müvelésére buzdított és a kik nálunk olyan teljes szabadságban részesültek, a minőt romániai rokonaik még ma sem élveznek.

Ezért fordul a Magyar Tudományos Akadémia a magyar állam szellemi életének legfőbb képviseletében a müvelt emberiség minden külföldi tudományos akadémiájához, hogy e szózatunkat az összes tagoknak kézbesitve, e tudós tagok belátása szerint emeljék fel szavukat az ellen a hallatlan merénylet ellen, melyet most az eszközökben nem válogató magyarországi nemzetiségi politikusok és agitátorok kivánnak szomszédos rokonnépeik segédkezésével az ezeréves magyar állam területi integritása ellen elkövetni. Hiszen a meggyötört müvelt emberiségnek most az a feladata, hogy egy megbonthatatlan békével számunkra a cultura minden áldását biztositsa. Ezért szünik meg az elsas-lotharingiai kérdés, ezért jön létre újra a feldarabolt Lengyelország. Szabad-e hát akkor a müvelt emberiségnek újra bünbe esni és feldarabolni azt a földrajzilag és politikailag is tökéletesen egységes Magyarországot, mely félezer éven át védőbástyája volt a nyugati keresztyén egyháznak, kelet felé pedig előharczosa volt a reformatiónak és a nyomában sarjadt nemzeti culturáknak! Szabad-e bünbe esni és egy társtalan müvelt nemzetet arra kárhoztatni, hogy ezeresztendős culturhivatását

megszakítva, szétdarabolt országa és népe érdekében a most önként lerakott fegyvert később ismét kezébe vegye és Európát a háború veszedelmével állandóan nyugtalanítsa? Ha mind ez nem szabad, a mint hogy csakugyan nem is szabad, akkor a müvelt emberiség szellemi életének legfőbb képviseletében tiltakozó tudományos akadémiáknak tőlünk kért sürgős beavatkozása sem lehetett meddő és hatástalan.

Budapesten, 1918 deczember havában.

A Magyar Tudományos Akadémia összes tagjainak nevében:

Berzeviczy Albert
elnök.

Ilosvay Lajos
alelnök.

Heinrich Gusztáv
főtitkár.

Goldziher Ignácz
az I. oszt. elnöke.

Concha Győző
a II. oszt. elnöke.

Entz Géza
a III. osz. elnöke.

Szinnyei József
az I. oszt. titkára.

Fejérpataky László
a II. oszt. titkára.

Fröhlich Izidor
a III. oszt. titkára

Sebestyén Gyula
előadó.

Tisztelt tagtársainkat kérjük, hogy esetleges észrevételeiket 48 óran belül a főtitkári hivatallal közölni szíveskedjenek.

HORNYÁNSZKY VIKTOR, BUDAPEST

Budapest 1918 XII. 16.

Tisztelt barátom,

Most az Akadémia „Értekezések a történettudományok köréből" című sorozatában megjelent munkámat küldöm el Önnek. Sajnos nem tudtam el nekik a kéziratnak korábban, ha nem is végleges formában, hanem csak 1918 novemberében kézbesíteni.

Erről meggyőzöm, sajnos, nem ez a munkám aktuális voltát, hanem azt a mártíriumot, amit elszenvedtem az Akadémia. Itt ez a tényre akarok hivatkozni, hogy a megjelenésig nem-zetközi kérdés, mint Szekfűnek 1842 évi nov. 27-iki magyarországi állapotok kezdete óta, volna törvényszéki tárgyalás mint történeti problema. Ez magyarázza meg azt, hogy ez a munkám nemzeti és nemzeti kisebbségi kérdés megfelelő a munkám magyarországi és a nemzeti kisebbségi kérdés tárgyalásának lehetőségére terjed. Ebből következik azonban, hogy a tud-ják nincs kellően tájékoztatva. Ez magyarázza meg azt, hogy a magyar kisebbségi és megfelelő és a magyar kisebbségi kérdés megoldása az európai problémáinak jogosultságát. Ez magyar-ország érdekeit szolgálja-e vagy sem, mely az érdek-ségeket hogyan jogtalan kisebbségi érdekeit. Így a szabadságharcot mint forradalmat és szabadságharcot mint történeti megállapítását az a körülmény, hogy bár a munka eredeti-leg nagy történeti összefüggésben, mint a magyar nemzet történetének egyik részét képezte, mégis a magyar kisebbségi kérdés megoldása az a körülmény, hogy a tud-ják nincs kellően tájékoztatva. Ez magyarázza meg azt, hogy

tett stb. akarunk, azaz: mit nem tett? Sokan nem tud-
ják a ~~tanácsot~~ kérdést, hogyan magyarázzák meg.
ez is egy példa arra, hogy a magyar társadalmi
ra, nem is beszélve a külpolitikáról. Magyarország tíz mil-
ió: fogadják el, azáért megtörténhet-e az is, hogy
gal azzal, hogy még 232 akadémiai tárgyból ki-
legalább 200, még az sem tudja, hogy a mai Magyarország
térképét nagyjából már 1847-ben megrajzolták, hi-
ányolta az összes történészek közül csak Szekfű Gyula
hogyan nyilatkozott: „Igaz-e vagy, akkor is, ha nem"? Ez
nem kevésbé tanulságos is lett.
Ahhoz tudjuk a dátumokat - meg a fontosabb történéseket, a
melyek ezekhez nem mind fűződnek szorosan a tan-
programmokban sincsenek?
Most kezdünk arra áttérni, hogy a külpolitika, a nem-
zetközi ügyekben tanúsított egyáltalában mai fájdal-
mas, mert a magyar történelemnek - talán egyet-
len olyan szakasza következik Szekfű „Három nem-
zedékéből, amelyről a „jobb sorsban" ne
szeretnénk tudomást venni a magyar közvéleménynek
sem nekünk is részletekbe menően.
Megemlítendőnek tartanám még a következőket:
1) A magyar nemzetközi jogi problémák egyáltalán 12. Tanítás
nyelvének nincs. A francia Tanácsban ünnepélyes „Déclaration"
hangzik el, hogy az egyházakban egy magyar vonás gyűjte
ni tűrésükre. Ezeknek az elvi kijelentéseknek a mai
szinten hatása az világon tolerancia, tehát elrontásuk?
Ezekről nem lehet elvonatkozni. Ezt a mondatot kétszer

ti nyelvterület. Ha nemzetiségről szó sincsen, mint fentebb
láttuk a kérdőben „idegenforgalomról" szó sem lehet és így a bevegyül
ja, hogy ki fogja az egyetemi polgárokban nem nyelvünkön a szívet
vala érezni azonban, mert tudjuk hogy sem bolgárban sem románban
nincs a magyar nemzetben. A magyar nemzetiségi mozgalom
csak belső nyilt harcokkal a vendégekkal nyugszik: Itt
gyorsan is vissza is vonul.

2) Nem mond egy magyar kultusminiszter, nemzetközi akkord nincs
ennek a nemzetnek, akármennyire magyar ifjúsággal is tarsa
más országok, hogy az egyetemi tanárok nyelvismeretét nem nézné
szívesen, talán sőt, talán nálunk még valamivel nagyobb
mértékben kívánatosnak is fogja alapfeltételnek, a hol magyarok
egyetemi tanárnak valaha is ezután szóba jöhetnek. Egyes jelentke
zőt azzal, hogy a felvételi határidőt elmulasztotta, vagy
olyan helyzetben nem tud vendégül tisztelni magyar ország
ellen vádolni

3) Nem kívánatos pusztán annak a megemlítése is, hogy az
„új honfoglalókról" most országszerte nagy irodalom terem
készül, talán, ki tudja, nem valami bolgárnak, Romániai,
szerbnek szívei. Ezeknek még ha a régi Magyarország
iránt emlegetési is, nem lehet az egyes „revindicatio-
nal" mint pl. Erdély-Horvátország, vagy még Tirol, Trieszt
esetében. Az annexiós gyerek a Wilson-nak tetszeni fog:
nagyon. Az occupatio tehát nem más, mint vetélkedés
az anyaországgal alkuto nemzeti tőkeerővel helyzetben.

4) Ha az ember a Vas nemzetről. vitéznek akkor fél alap.
elvei egyikéről, akkor mégis annyira „magyar nemzetre"
Magyarországon? Jön-e arra, hogy a nemzetiségi kérdésben

szerkezetünk magyarázza lehetőségét, ki chagyni akarják a hálóz-
ban Mély Kincsét tenni, mivel a mennyből ők vallják a bankot
vagy? Hiszen ez bankárságunk a főnökeink
nek. Olyasmiben mint a „hogy a nagy nemzet
nem nemzetek." Ha ugy hárman egyes polgárok akarnak mutat-
ni, hogy minden hazafiasságunk ellenére is tudunk a nagy-
nak (az Isten hozzánk is gondviselő!) ellenkezni, elkövetjük
mit a ugy látszik ezek gyakorlatban szeretnek.

5) Ha mindig ugy történt, mindig legyőzhetetlen volt az ember-
legyen bármilyen hatalmak, legyőzhetetlen a régi élet az ősi
vágy állami szerelem által. Mindig tudt újra a szere-
tet tiszteletes ugy győzedelmi az ő bátorságukat hozzák a mi kis
gyermekünk szemében? Mint tud a szeretet élet-
gyakorlatok alapvető szükségét, hűségtudatot, vágyat
a hazaszeretet? Mennyi fáj a szív vonzalom hallgat a
szeretet érzéket, ugy a szeretet szívét a szülőföld hatá-
sait, hogy ezen a szívünk gyökerét, ahonnét hát
hogyan lehetne szeretni.

Ha tán sokat is feleselek, akkor ezért ellenére ne a mi
gyönyörűségem, hogy ezeket a kérdéseket mi hiszünk
Kell valamin az Istenszeretnünk. Ezt is ne illetlen vá-
ne a „szívnek" - ne: gyalázatosnak mondtam. De ez
nem pedagógiai tanács. Igazán mi nyelvünk ardemlica.
darumont.

Kertész igaz hűséget

Wolfgang Goethe

— **Az összes tagok hozzájárulása előtt bizalmas!** —

"Hogyan tudjuk hálánkat leróni
ez áldott nép, a nyugat megmen-
tője iránt."

Michelet — a magyarokról.

A Magyar Tudományos Akadémia szózata a művelt világ összes akadémiáihoz.

Az ezeréves Magyarország sorsdöntő óráit éli. Mióta önként lerakta fegyverét és hazaküldötte hadseregét, néhány szomszédnép reátört és testéből ki akarja szakítani azokat a területeket, a melyekben az államalkotó magyar faj jóvoltából rokonai letelepedhettek és a magyarsággal vegyesen elhelyezkedve, anyanyelvüket és nemzeti szokásaikat háborítlanul megtarthatták. Mielőtt védtelen országunk ellen elkövetett merényletüknek érvényt szerezhetnének, a Magyar Tudományos Akadémia alábbi szózatát intézi a művelt világ összes akadémiáihoz, hogy ezek társtalan nemzetünk ügyét megismerjék és hogy veszélyeztetett állami életünket és kultúránkat az emberi művelődés legfőbb képviseletében megvédelmezzék.

*

A magyar nemzet a legboldogtalanabb euró-ázsiai népcsaládnak, az indogermán és kínai népcsaládoktól északra szorított ural-altáji népeknek Kelet-Európából Közép-Európába szakadt, társtalan tagja. Midőn az európai népek történetében a IX. század végén megjelenik, hun és avar rokonainak régi országát XI—XIII. századi krónikáink szerint örökség jogán foglalja el. Állandó letelepedése után legyőzhetetlen lovassága még két emberöltőn át sarczolta Európát, a 955-iki augsburgi vereség után azonban a nyugati civilisatio útjára tért. A X. század végén nagyfejedelmei már fölveszik a keresztséget, nyugat és kelet közt szabadon választva, világtörténeti jelentőségű elhatározással a római katholikus egyházhoz csatlakozik és első királya, Szent István, 1001-ben fejére teszi a római pápától küldött arany koronát. A frank Capitularék szellemében, de a magyar nemzet ősi joggyakorlatát is szem előtt tartva, ugyan ő kezdi meg, Szent László (1077—1095.) és „Könyves"-nek nevezett Kálmán királyunk (1095—1114.) pedig folytatja egyházi és polgári társadalmunk alapvető törvényeinek megalkotását. Keresztteshadjáratáról ismert II. András királyunk 1222-ben kiadja az arany-bullát (Bulla Aureát), melyet a mai európai népek alkot-

mánytörténetében pár évvel csak az angol Magna Charta tudott megelőzni.

A európai színvonalra emelkedett magyar civilisatio eszköze a római egyház latin nyelve lett. Noha itthon magas-színvonalú egyházi iskoláink keletkeztek, a nagy egyházi és világi méltóságok várományosai gyakran felkeresték a XII. századi párizsi és a XIII. századi bolognai egyetemet, a mely utóbbin már kezdetben magyar corporatio is volt. A korán megindult nemzetközi érintkezés, valamint a magyar egyházi és főkozot közművelődési törekvések csábítják be hozzánk az olaszországi és franczia országi szerzetesrendeket. A római egyház szellemében nevelt hatalmas Magyarország a nemzeti királyság harmadik évszázadában már keleti védőbástyája volt a római kath. egyháznak és az egész európai civilisationak. Vére hullásával, elnyomorodása árán feltartóztatta a hatalmas tatárnépek és a nyomukban hömpölygő mongolok áradatát. Jellemző, hogy a tűzzel-vassal elpusztított országnak még igy is maradt annyi irodalmi emléke, hogy igazolni tudja európai műveltségének korábbi gazdagságát. Megmaradt ezernél több tatárjáráselőtti oklevele, megmaradtak XI., XII., XIII. századi gazdag törvénykönyvei, a királyház összes szentjeinek legendái, több egyházi szerkönyv, annales, krónika — köztük az egykorú enemű külföldi irodalmi remekekkel sikerrel versenyző XI—XIII. századi latinnyelvü magyar Nemzeti Krónika — és maradtak magyar nyelvemlékei is.

A XIV. század elején kihalt Árpádház után elkövetkezett franczia eredetű Anjou királyi ház felismerte a magyar nép katonai és állam-szervező erényeit és megalkotta a banderialis katonaállítási rendszert. Erre támaszkodva után olyan imperialis politikát kezdett, a mely Nagy Lajos királyunk alatt (1342—1382) Magyarországot Közép-Európa legnagyobb és leghatalmasabb államává, rendezett városait pedig a hazai és nemzetközi ipar és kereskedelem virágzó emporiumaivá tette. E fényes korszak nem volt hosszúéletű, mert mire a félelmesen előrenyomuló török hódító megjelent, a keleti védőbástya ismét a magára maradt magyar nemzet lett. Magyarország törökverő kormányzója, Hunyadi János (1446—1456) már az egész keresztény világ által ismert és a belgrádi győzelme emlékére pápai úton elrendelt déli harangszóval még ma is ünnepelt nemzeti hősünk volt; fia pedig, Mátyás, legnépszerübb nemzeti királyunk lett. És ez a nép ajkán máig élő nemzeti király (1458—1490) azzal tette magát halhatatlanná, hogy a renaissance könyvkedvelő pápáival és fejedelmeivel győzelmes versenyre kelve, megalapította budai hires könyvtárát, a Corvinát, a melynek csupa latin és kis részben görögnyelvü marad-

ványaiból, utóbb megalapitják a Habsburgok bécsi udvari könyvtárát és az egész müvelt világon irígyelt ékességekkel látják el a nagy könyvtárak cimeliothekáinak müvelődéstörténeti kincskészleteit. Ugyanilyen büszkeségünk, hogy a renaissancenak nálunk a könyvnyomtatás terén is volt eredménye, a menynyiben az 1473-ban Budán kinyomatott magyar Nemzeti Krónika a sorrendben több nyugati nagy nemzet könyvnyomtatását megelőzte.

A reformatio kezdete előtt a török 1526-ban Magyarországra halálos csapást mért. Királya Mohácsnál elesett s a vérző ország a szomszédságban Habsburg Rudolf óta (1290 óta) mindig készenlétben álló ausztriai uralkodóház ölébe roskadt. E nagy rázkódások után aztán a magyar nemzet a nemzetek anyanyelvét megszólaltató reformatio segítségével fajiságának tudatára ébredt. Gyönyörü biblia- és zsoltárfordításaink lesznek a gyorsan sarjadó magyar nemzeti irodalom nyelvének kánonkönyvei. Törvényeink Tripartituma, törvénykezésünk és állami életünk nyelve továbbra is latin maradt. Az félezerévos gyakorlat, az idegen osztrák uralkodóház és a megnyirbált kath. egyház kívánta ezt igy, mely későbbi kettő a túlsúlyra jutott protestáns egyházakkal szemben sikeres ellenreformatiót indított. A török járommal is meggyötört magyarság nemzeti életének az erdélyi medencze földrajzilag tökéletes erődje nyujtott menedéket. Itt, az európai protestantizmus legtávolabbi keletén, egy protestáns fejedelemség alakult és nemcsak az osztrák politikától, hanem a mohammedán és görög-keleti törekvésektől is ostromolva, a magyar nemzeti szellemnek, a magyar függetlenségi törekvéseknek és az európai protestáns civilisatiónak ragyogó multú letéteményese lett. Neki köszönhető, hogy Európában a magyar nemzet iktatta először törvénybe a vallásszabadságot.

A török hóditóval folytatott két és fél százados küzdelem nemzetközi jelentőségét csak az tudja helyesen megitélni, a ki a szomszédos szerb népnek ugyane téren betöltött szerepét figyelembe veszi. A török itt rövid küzdelem után úrrá lett s a mohammedán vallással megbarátkozott szerbség a keresztyénség ügyét veszélyeztető hóditónak nemcsak katonai erőforrásává, hanem tekintélyes mértékben hitsorsosává is változott. A magyarságra áthárult hosszú küzdelmeknek csak martirjai lettek, de apostatái nem.

Midőn Ausztria az egész keresztyénség képviseletében a törököt Magyarország területéről kiüzni segélte, e hadi eredményekkel végleg meg lett pecsételve a Habsburg-ház politikájának az a törekvése, hogy a magyar birodalmat Ausztria keretébe feloszthatlanul és elválaszthalanul bekebelezze. Noha

*

politikai függetlenségünk első nagy harczaiban a hazai nemzetiségek egyértelemmel az államfenntartó magyar faj oldalán vitézkedtek, a bécsi udvar utóbb nagy politikai művészettel mégis a magyarság ellen tudta hangolni testvérnépeink érzelmeit. Oda, a honnan a török a magyarságot kiirtotta, vagy elkergette, ~~görög-keleti vallású~~ szerbeket, katholikus svábokat telepített, ~~és a görög-keleti~~ román pásztornépnek is korlátlan terjeszkedést engedélyezett. A gazdátlanná lett nemzeti vagyonból a magyar területre beözönlő egyházai fejedelmi ellátásban részesültek. Az államalkotó magyarság nagy részét magába ölelő protestáns egyházak pedig a teljes vallásszabadság kivívása után is híveikre utalt koldusok maradtak.

Midőn a magyar nemzet 1848—49-ben az osztrák birodalmi politika ellen élet-halálharczot folytatott, nemzetiségeink már rabjai voltak annak a bécsi tanításnak, hogy Ausztria és Magyarország népeit nem az országok és tartományok belső alakulatai és külső kapcsolatai, hanem a *közös uralkodóház* tartja össze. Ennek érdekében fordultak ellenünk horvát testvéreink és azok az erdélyi románok, a kiket a jobbágyi kötelékekből — noha eddig a törvényes erdélyi magyar, székely és száz nemzet mellett semmi történelmi szerepre felemelkedni még nem tudtak — a magyarság önként felszabadított.

Az kétségtelen, hogy a modern Magyarországban a magyarság hegemon-szerepének culturalis súlya jóval nagyobb, mint az összes nemzetiségeké összevéve. Vannak virágzó főiskolái (hiszen már a középkorban voltak virágzó magyar egyetemei!), ~~a gazdag hazai irodalomnak már 116 év óta van hatalmas nemzeti könyvtára~~, vannak gyönyörű múzeumai, közel százéves tudományos akadémiája, több szépirodalmi társasága és minden tudománycsoportra egy, sőt több tudományos egyesülete. A régi, még középkori eredetű magyarországi német nyelvterületek culturalis berendezkedése szintén európai színvonalon áll. Mivel a magyar szabadságharcz óta minden itt élő nemzet a magyar Földanya édes gyermeke lett, szegényebb földrajzi viszonyok közt tetemesen elszaporodott szláv és román népeink alacsonyabb culturája abban leli magyarázatát, hogy az államalkotó magyar faj művelődésének ebben az országban elvégre is ezeresztendős gazdag multja van; míg az erdőirtó és pásztorkodó életmódjukból csak az utóbbi évszázadban kibontakozó ~~egészséges és nagyjövőjű~~ ruthén és román testvéreink, valamint a török háborúk alatt letelepített és testvérekül fogadott derék vendégnépeink ugyanilyen tőkével még nem rendelkezhetnek.

A magyar cultura fölényét tetemesen támogatta az, hogy a magyarságra utalt és a magyarsággal boldogan együtt élő nemzetiségek kiváló szellemei a magyar genius szárnyán emel-

kedtek a világhírü nagyságok sorába. Gróf Zrinyi Miklós, a törökverő XVII. századi nagy epikus hős családjának horvátországi származását épp úgy nyilvántartjuk, mint Petőfi ~~magyar nemessé lett régi~~ családjának tót nyelvüségét vagy Liszt Ferencz és Munkácsy Mihály hazai német fajiságát. ~~Viszont Dürer és Lenau eredetét sem hagyjuk a tehetségekben gazdag magyar föld buja tenyészetétől elvitatni.~~

Mivel a mostani súlyos időben ~~Szent István minden külső ellenség ellen megvédelmezett birodalmát~~ belső ellenségek is támadják, a jelzett culturalis fölényen kívül meg kell említenünk, hogy az 1910. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint Magyarország területén (Horvátország és Fiume nélkül) 18.264,533 lélek élt. Ebből volt

magyar	9.944,627	54·5%
román	2.948,186	16·1 „
tót	1.946,357	10·7 „
német	1 903,357	10·4 „
ruthén	464,270	2·5 „
szerb	461,516	2·5 „
horvát	194,808	1·1 „
lengyel, bolgár, szlovén, czigány stb.	401,412	2·2 „

Tudni kell továbbá, hogy idegenajkú lakosaink közül még 1.875,789 lélek beszélt magyarul. E szerint tehát $18^1/_4$ millió lakosból összesen $12^3/_4$ millió volt a magyarul beszélő. A magyarosítást városaink végezték, mert lakosaiknak 73·7%-a magyar, mely százalék a magyarul beszélőkével együtt 85·1%-ra emelkedett. Viszont ki van mutatva, hogy a vegyesnemzetiségű vidékeken a magyarság fogy, mert az ~~alacsonyabb culturájú~~ nemzetiség nyelvét megtanulja s utóbb végleg belé is olvad. Ez a legvilágosabb bizonyítéka ama vádak alaptalanságának, mintha a magyarság elnyomná vagy magyarosítaná a nemzetiségeket. A békés együttlét és zavartalan egyenjogúság igazolására meg kell még említeni, hogy vármegyei és városi municipiumainkból 17-ben, 10,000 lakoson felüli városainkból pedig 9-ben egyik nemzetiségnek sincs absolut többsége. Ez az állapot teszi aztán fölöttébb kétségessé, hogy a nemzetiségeknek területek szerint való elkülönítése valaha megvalósítható legyen. Ugyanilyen kétséges az egyesítési törekvés is, ha tekintetbe vesszük azt, hogy az erdélyi szászság és székely-magyarság a románokat egymástól az erdélyi természetes határok hosszában örökre szétválasztja.

A magyar faj fölénye számarányán és culturáján kívül még földjében van. Mint honfoglaló a gyönyörű ország legértékesebb részein, a Kárpátok koszorújába foglalt alföldeken és termékeny

lankákon helyezkedett el. A török háborúk után is túlnyomó részben birtokában maradtak azok a gazdaságilag ma már gondosabban kiaknázott területek, a melyeken 1870—79-ben még $16^1/_4$ millió q búzát, $14^3/_4$ millió q tengerit és 3 millió q czukorrépát termeltek, 1880—94-ben pedig már 40 milló q búza, $28^3/_4$ millió q tengeri és $13^1/_4$ millió q czukorrépa volt az átlagos évi termés. Ha tekintetbe vesszük az ipari és kereskedelmi fellendülést is, Magyarország örvendetesen fejlődő közgazdaságában kell keresnünk magyarázatát annak, hogy az államfenntartó f·j, melynek 1880-ban csak 6.404.070 volt a létszáma, harmincz év alatt $3^1/_2$ millióval gyarapodhatott, vagyis $^1/_2$ millióval nagyobb számmal, mint a mekkora az a magyarországi románság, melynek létszáma Erdélyben 1733-ban még csak 425,000 volt, ma pedig már nemcsak Erdélyt, hanem a Duna-Marosközt is ki akarja Magyarország testéből szakítani.

Magyarország megbonthatatlanságának erősségei közül csodálatos földrajzi egységét sem szabad szem elől tévesztenünk. A Kárpátok természetes határain belől az erdélyi medenczét már a magyar honfoglalók egyik vezére külön fejedelemséggé szerette volna alakítani. De a székely-magyarság letelepítésével már az első királyok kifejezésre juttatták azt a földrajzi okokban rejlő törvényszerüséget, hogy az ország határa nem a nagy magyar Alföld keleti szegélyén, hanem a keleti Kárpátok bérczeinél van természetes úton megadva. Ezért szolgálta Erdély a magyar faj hegemon szerepének ügyét még akkor is, midőn XVI—XVII. századi fejedelmei nemcsak Magyarország, hanem egész Európa sorsát is hathatósan befolyásolni tudták. A magyar nemzet küzdelmeinek súlyos századaiban létrejött a Voivodina, a Bánát, a Katonai Határőrvidék, de egyik sem lett hosszú életű. Nem is lehetett, mert a természetes határok között élő nemzetek gazdaságilag mindig egymásra voltak utalva, tehát egymásra voltak utalva érdekközösségük nemzetvédelmi szempontjából is. Az északi Kárpátok sivár hegyi világát lakó szegény tótság háziipari termékeivel lezarándokolt a magyar vidékekre, a hová seregestől mezei munkára is mindig lelátogatott. Békében még szegényebben élt az erdei irtásokra települt ruthén. Háborúban pedig a ruthének, a tótok és a felső-magyarországi német telepek vitézül védték a közös magyar hazát. Ebben a bensőségteljes érintkezésben aztán a lelkiek terén is élénk csereviszony keletkezett, a nélkül, hogy egyik fél a másik nyelvét a kölcsönszavakon kívül mással veszélyeztetni tudta volna.

A földrajzilag egységes és soknyelvű Magyarország népei hosszú évszázadokon át boldog egyetértésben éltek. Ez a történelmi alap volt a titka annak, hogy ez a népegyveleg még a világháború viharaiban is sziklaszilárdan állt. ~~Derék testvér-~~

népeink haláltmegvető hősiességgel harczoltak a magyar szent korona országainak sérthetetlenségéért. Erre buzdították őket szóban és irásban azok a folyton résen lévő nemzetiségi politikusok és agitátorok is, a kik győzelem esetén a sikeresen megvédelmezett uralkodóháztól reméltek jutalmakat. Mikor azonban Ausztria váratlanul összeomlott és a közös uralkodó fejéről a magyar szent korona is porba hullott, az az osztrák politika, mely a nemzetiségeket Magyarország egysége ellen állandóan kijátszani igyekezett, akarata ellenére is előmozditójává lett azoknak a túlzó nemzetiségi törekvéseknek, a melyek ma már az egységes Magyarország és a különféle országokból álló Ausztria szétrombolásával igyekeznek a bennük élő különböző népfajok önrendelkezési és terjeszkedési vágyait kielégiteni. Az uralkodóház iránti hüséggel mindenkor tüntető politikusok és agitátorok álarcz nélkül nyiltan az elszakadást hirdetik s ennek érdekében lázitják a háború gyötrelmei által minden ellentálló erejüktől megfosztott szegény népeket. El akarják Magyarországtól szakitani a derék tótokat, a kiknek itt külön nemzeti irodalmuk keletkezett, *mert a cseh irodalmi nyelvet nem értik*; el akarják szakitani a szerbeket, a kik mindig lelkes, mindig hü és az odaadott drága földekért mindig hálás fiai is voltak az anyaországnak; és el akarják szakitani az erőtől duzzadó románokat, a kiket az erdélyi fejedelemség a reformatio szellemében nemzeti nyelvük irodalmi müvelésére buzdított és a kik nálunk olyan teljes szabadságban részesültek, a minőt romániai rokonaik még ma sem élveznek.

Ezért fordul a Magyar Tudományos Akadémia a magyar állam szellemi életének legfőbb képviseletében a müvelt emberiség minden külföldi tudományos akadémiájához, hogy e szózatunkat az összes tagoknak kézbesitve, e tudós tagok belátása szerint emeljék fel szavukat az ellen a hallatlan merénylet ellen, melyet most az eszközökben nem válogató magyarországi nemzetiségi politikusok és agitátorok kivánnak szomszédos rokonnépeik segédkezésével az ezeréves magyar állam területi integritása ellen elkövetni. Hiszen a meggyötört müvelt emberiségnek most az a feladata, hogy egy megbonthatatlan békével számunkra a cultura minden áldását biztositsa. Ezért szünik meg az elsas-lotharingiai kérdés, ezért jön létre újra a feldarabolt Lengyelország. Szabad-e hát akkor a müvelt emberiségnek újra bünbe esni és feldarabolni azt a földrajzilag és politikailag is tökéletesen egységes Magyarországot, mely félezer éven át védőbástyája volt a nyugati keresztyén egyháznak, kelet felé pedig előharczosa volt a reformatiónak és a nyomában sarjadt nemzeti culturáknak! Szabad-e bünbe esni és egy irtalan müvelt nemzetet arra kárhoztatni, hogy ezeresztendős culturhivatását

megszakítva, szétdarabolt országa és népe érdekében a most önként lerakott fegyvert később ismét kezébe vegye és Európát a háború veszedelmével állandóan nyugtalanítsa? Ha mind ez nem szabad, a mint hogy csakugyan nem is szabad, akkor a müvelt emberiség szellemi életének legfőbb képviseletében tiltakozó tudományos akadémiáknak tőlünk kért sürgős beavatkozása sem lehetett meddő és hatástalan.

Budapesten, 1918 deczember havában.

A Magyar Tudományos Akadémia összes tagjainak nevében:

Berzeviczy Albert
elnök.

Ilosvay Lajos
alelnök.

Heinrich Gusztáv
főtitkár.

Goldziher Ignácz
az I. oszt. elnöke.

Concha Győző
a II. oszt. elnöke.

Entz Géza
a III. osz. elnöke.

Szinnyei József
az I. oszt. titkára.

Fejérpataky László
a II. oszt. titkára.

Fröhlich Izidor
a III. oszt. titkára

Sebestyén Gyula
előadó.

Tisztelt tagtársainkat kérjük, hogy esetleges észrevételeiket 48 óran belül a főtitkári hivatallal közölni sziveskedjenek.

HORNYÁNSZKY VIKTOR, BUDAPEST

— Az összes tagok hozzájárulása előtt bizalmas! —

A Magyar Tudományos Akadémia szózata a müvelt világ összes akadémiáihoz.

Az ezeréves Magyarország sorsdöntő óráit éli. Mióta önként lerakta fegyverét és hazaküldötte hadseregét, néhány szomszédnép reátört és testéből ki akarja szakítani azokat a területeket, a melyekben az államalkotó magyar faj jóvoltából rokonai letelepedhettek és a magyarsággal vegyesen elhelyezkedve, anyanyelvüket és nemzeti szokásaikat háborítlanul megtarthatták. Mielőtt védtelen országunk ellen elkövetett merényletüknek érvényt szerezhetnének, a Magyar Tudományos Akadémia alábbi szózatát intézi a művelt világ összes akadémiáihoz, hogy ezek társtalan nemzetünk ügyét megismerjék és hogy veszélyeztetett állami életünket és kulturánkat az emberi művelődés legfőbb képviseletében megvédelmezzék.

*

A magyar nemzet a legboldogtalanabb euró-ázsiai népcsaládnak, az indogermán és kínai népcsaládoktól északra szorított ural-altáji népeknek Kelet-Európából Közép-Európába szakadt, társtalan tagja. Midőn az európai népek történetében a IX. század végén megjelenik, hun és avar rokonainak régi országát XI—XIII. századi krónikáink szerint örökség jogán foglalja el. Állandó letelepedése után legyőzhetetlen lovassága még két emberöltőn át sarczolta Európát, a 955-iki augsburgi vereség után azonban a nyugati civilisatio útjára tért. E század végén nagyfejedelmei már fölveszik a keresztséget, nyugat és kelet közt szabadon választva, világtörténeti jelentőségü elhatározással a római kath. anyaszentegyházhoz csatlakozik és első királya, Szent István, 1001-ben fejére teszi a római pápától küldött arany koronát. A frank Capitularék szellemében, de a magyar nemzet ősi joggyakorlatát is szem előtt tartva, ugyan ő kezdi meg, Szent László (1077—1095.) és „Könyves"-nek nevezett Kálmán királyunk (1095—1114.) pedig folytatja egyházi és polgári társadalmunk alapvető törvényeinek megalkotását. Keresztteshadjáratáról ismert II. András királyunk 1222-ben kiadja az arany-bullát (Bulla Aureát), melyet a mai európai népek alkot-

mánytörténetében pár évvel csak az angol Magna Charta tudott megelőzni.

Az európai színvonalra emelkedett magyar civilisatio eszköze a római egyház latin nyelve lett. Noha itthon magas-színvonalú egyházi iskoláink keletkeztek, a nagy egyházi és világi méltóságok várományosai gyakran felkeresték a XII. századi párizsi és a XIII. századi bolognai egyetemet, a mely utóbbin már kezdetben magyar corporatio is volt. A korán megindult nemzetközi érintkezés, valamint a magyar egyházi és fokozott közművelődési törekvések csábitják be hozzánk az olaszországi és franciaországi szerzetesrendeket. A római egyház szellemében nevelt hatalmas Magyarország a nemzeti királyság harmadik évszázadában már keleti védőbástyája volt a római kath. egyháznak és az egész európai civilisationak. Vére hullásával, elnyomorodása árán feltartóztatta a hatalmas tatárnépek és a nyomukban hömpölygő mongolok áradatát. Jellemző, hogy a tüzzel-vassal elpusztított országnak még így is maradt annyi irodalmi emléke, hogy igazolni tudja európai műveltségének korábbi gazdagságát. Megmaradt ezernél több tatárjáráselőtti oklevele, megmaradtak XI., XII., XIII. századi gazdag törvénykönyvei, a királyház összes szentjeinek legendái, több egyházi szerkönyv, annales, krónika — köztük az egykorú enemű külföldi irodalmi remekekkel sikerrel versenyző XI—XIII. századi latinnyelvű magyar Nemzeti Krónika — és maradtak magyar nyelvemlékei is.

A XIV. század legelején kihalt Árpádház után elkövetkezett franczia eredetű Anjou királyi ház felismerte a magyar nép katonai és állam-szervező erényeit és megalkotta a banderialis katonaállitási rendszert. Erre támaszkodva aztán olyan imperialis politikát kezdett a mely Nagy Lajos királyunk alatt (1342—1382) Magyarországot Közép-Európa legnagyobb és leghatalmasabb államává, rendezett városait pedig a hazai és nemzetközi ipar és kereskedelem virágzó emporiumaivá tette. E fényes korszak nem volt hosszúéletű, mert mire a félelmesen előrenyomuló török hóditó megjelent, a keleti védőbástya ismét a magára maradt magyar nemzet lett. Magyarország törökverő kormányzója, Hunyadi János (1446—1456) már az egész keresztény világ által ismert és a belgrádi győzelme emlékére pápai úton elrendelt déli harangszóval még ma is ünnepelt nemzeti hősünk volt; fia pedig, Mátyás, legnépszerűbb nemzeti királyunk lett. És ez a nép ajkán máig élő nemzeti király (1458—1490) azzal teszi magát halhatatlanná, hogy a renaissance könyvkedvelő pápáival és fejedelmeivel győzelmes versenyre kelve, megalapította budai híres könyvtárát, a Corvinát, a melynek csupa latin és kis részben görögnyelvű marad-

ványaiból, utóbb megalapítják a Habsburgok bécsi udvari könyvtárát és az egész művelt világon irígyelt ékességekkel látják el a nagy könyvtárak cimeliothekáinak művelődéstörténeti kincskészleteit. Ugyanilyen büszkeségünk, hogy a renaissancenak nálunk a könyvnyomtatás terén is volt eredménye, a mennyiben az 1473-ban Budán kinyomatott magyar Nemzeti Krónika a sorrendben több nyugati nagy nemzet könyvnyomtatását megelőzte.

A reformatio kezdete előtt a török 1526-ban Magyarországra halálos csapást mért. Királya Mohácsnál elesett s a vérző ország a szomszédságban Habsburg Rudolf óta (1290 óta) mindig készenlétben álló ausztriai uralkodóház ölébe roskadt. E nagy rázkódások után aztán a magyar nemzet a nemzetek anyanyelvét megszólaltató reformatio segítségével fajiságának tudatára ébredt. Gyönyörű biblia- és zsoltárfordításaink lesznek a gyorsan sarjadó magyar nemzeti irodalom nyelvének kánonkönyvei. Törvényeink Tripartituma, törvénykezésünk és állami életünk nyelve továbbra is latin maradt. A félezeréves gyakorlat, az idegen osztrák uralkodóház és a megnyirbált kath. egyház kívánta ezt így, mely utóbbi kettő a túlsúlyra jutott protestáns egyházakkal szemben sikeres ellenreformatiót indított. A török járommal is meggyötört magyarság nemzeti életének az erdélyi medencze földrajzilag tökéletes erődje nyujtott menedéket. Itt, az európai protestantizmus legtávolabbi keletén, egy protestáns fejedelemség alakult és nemcsak az osztrák politikától, hanem a mohammedán és görög-keleti törekvésektől is ostromolva, a magyar nemzeti szellemnek, a magyar függetlenségi törekvéseknek és az európai protestáns civilisatiónak ragyogó multú letéteményese lett. Neki köszönhető, hogy Európában a magyar nemzet iktatta először törvénybe a vallásszabadságot.

A török hódítóval folytatott két és fél százados küzdelem nemzetközi jelentőségét csak az tudja helyesen megítélni, a ki a szomszédos szerb népnek ugyane téren betöltött szerepét figyelembe veszi. A török itt rövid küzdelem után úrrá lett s a mohammedán vallással megbarátkozott szerbség a keresztyénség ügyét veszélyeztető hódítónak nemcsak katonai erőforrásává, hanem tekintélyes mértékben hitsorsosává is változott. A magyarságra áthárult hosszú küzdelmeknek csak martirjai lettek, de apostatái nem.

Midőn Ausztria az egész keresztyénség képviseletében a törököt Magyarország területéről kiüzni segélte, e hadi eredményekkel végleg meg lett pecsételve a Habsburg-ház politikájának az a törekvése, hogy a magyar birodalmat Ausztria keretébe feloszthatlanul és elválaszthalanul bekebelezze. Noha

*

politikai függetlenségünk első nagy harczaiban a hazai nemzetiségek egyértelemmel az államfenntartó magyar faj oldalán vitézkedtek, a bécsi udvar utóbb nagy politikai művészettel mégis a magyarság ellen tudta hangolni testvérnépeink érzelmeit. Oda, a honnan a török a magyarságot kiirtotta, vagy elkergette, görög-keleti vallású szerbeket, katholikus svábokat telepített és a görög-keleti román pásztor-népnek is korlátlan terjeszkedést engedélyezett. A gazdátlanná lett nemzeti vagyonból a magyar területre beözönlők egyházai fejedelmi ellátásban részesültek. Az államalkotó magyarság nagy részét magába ölelő protestáns egyházak pedig a teljes vallásszabadság kivívása után is híveikre utalt koldusok maradtak.

Midőn a magyar nemzet 1848—49-ben az osztrák birodalmi politika ellen élet-halálharczot folytatott, nemzetiségeink már rabjai voltak annak a bécsi tanításnak, hogy Ausztria és Magyarország népeit nem az országok és tartományok belső alakulatai és külső kapcsolatai, hanem a *közös uralkodóház* tartja össze. Ennek érdekében fordultak ellenünk horvát testvéreink és azok az erdélyi románok, a kiket a jobbágyi kötelékekből — noha eddig a törvényes erdélyi magyar, székely és száz nemzet mellett semmi történelmi szerepre felemelkedni még nem tudtak — a magyarság önként felszabadított.

Az kétségtelen, hogy a modern Magyarországban a magyarság hegemon-szerepének culturalis súlya jóval nagyobb, mint az összes nemzetiségeké összevéve. Vannak virágzó főiskolái (hiszen már a középkorban voltak virágzó magyar egyetemei!), a gazdag hazai irodalomnak már 116 év óta van hatalmas nemzeti könyvtára, vannak gyönyörű múzeumai, közel százéves tudományos akadémiája, több szépirodalmi társasága és minden tudományczoportra egy, sőt több tudományos egyesülete. A régi, még középkori eredetű magyarországi német nyelvterületek culturalis berendezkedése szintén európai színvonalon áll. Mivel a magyar szabadságharcz óta minden itt élő nemzet a magyar Földanya édes gyermeke lett, szegényebb földrajzi viszonyok közt tetemesen elszaporodott szláv és román népeink alacsonyabb culturája abban leli magyarázatát, hogy az államalkotó magyar faj művelődésének ebben az országban elvégre is ezeresztendős gazdag multja van; míg az erdőirtó és pásztorkodó életmódjukból csak az utóbbi évszázadban kibontakozó egészséges és nagyjövőjű ruthén és román testvéreink, valamint a török háborúk alatt letelepített és testvérekül fogadott derék vendégnépeink ugyanilyen tőkével még nem rendelkezhetnek.

A magyar cultura fölényét tetemesen támogatta az, hogy a magyarságra utalt és a magyarsággal boldogan együtt élő nemzetiségek kiváló szellemei a magyar genius szárnyán emel-

kedtek a világhirü nagyságok sorába. Gróf Zrinyi Miklós, a törökverő XVII. századi nagy epikus hős családjának horvátországi származását épp úgy nyilvántartjuk, mint Petőfi magyar nemessé lett régi családjának tót nyelvűségét vagy Liszt Ferencz és Munkácsy Mihály hazai német fajiságát. Viszont Dürer és Lenau eredetét sem hagyjuk a tehetségekben gazdag magyar föld buja tenyészetétől elvitatni.

Mivel a mostani súlyos időben Szent István minden külső ellenség ellen megvédelmezett birodalmát belső ellenségek is támadják, a jelzett culturalis fölényen kívül meg kell említenünk, hogy az 1910. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint Magyarország területén (Horvátország és Fiume nélkül) 18.264,533 lélek élt. Ebből volt

magyar	9.944,627 .	54·5%
román	2.948,186 .	16·1 „
tót	1.946,357 .	10·7 „
német	1 903,357 .	10·4 „
ruthén	464,270 .	2·5 „
szerb	461,516 .	2·5 „
horvát	194,808 .	1·1 „
lengyel, bolgár, szlovén, czigány stb.	401,412 .	2·2 „

Tudni kell továbbá, hogy idegenajkú lakosaink közül még 1.875,789 lélek beszélt magyarul. E szerint tehát $18^1/_4$ millió lakosból összesen $12^3/_4$ millió volt a magyarul beszélő. A magyarositást városaink végezték, mert lakosaiknak 73·7%-a magyar, mely százalék a magyarul beszélőkével együtt 85·1%-ra emelkedett. Viszont ki van mutatva, hogy a vegyesnemzetiségű vidékeken a magyarság fogy, mert az alacsonyabb culturájú nemzetiség nyelvét megtanulja s utóbb végleg belé is olvad. Ez a legvilágosabb bizonyitéka ama vádak alaptalanságának, mintha a magyarság elnyomná vagy magyarositaná a nemzetiségeket. A békés együttlét és zavartalan egyenjogúság igazolására meg kell még említeni, hogy vármegyei és városi municipiumainkból 17-ben, 10,000 lakoson felüli városainkból pedig 9-ben egyik nemzetiségnek sincs absolut többsége. Ez az állapot teszi aztán fölöttébb kétségessé, hogy a nemzetiségeknek területek szerint való elkülönitése valaha megvalósitható legyen. Ugyanilyen kétséges az egyesitési törekvés is, ha tekintetbe vesszük azt, hogy az erdélyi szászság és székely-magyarság a románokat egymástól az erdélyi természetes határok hosszában örökre szétválasztja.

A magyar faj fölénye számarányán és culturáján kívül még földjében van. Mint honfoglaló a gyönyörű ország legértékesebb részein, a Kárpátok koszorújába foglalt alföldeken és termékeny

lankákon helyezkedett el. A török háborúk után is túlnyomó részben birtokában maradtak azok a gazdaságilag ma már gondosabban kiaknázott területek, a melyeken 1870—79-ben még $16^1/_4$ millió q búzát, $14^3/_4$ millió q tengerit és 3 millió q czukorrépát termeltek, 1880—94-ben pedig már 40 milló q búza, $28^3/_4$ millió q tengeri és $13^1/_4$ millió q czukorrépa volt az átlagos évi termés. Ha tekintetbe vesszük az ipari és kereskedelmi fellendülést is, Magyarország örvendetesen fejlődő közgazdaságában kell keresnünk magyarázatát annak, hogy az államfenntartó f j, melynek 1880-ban csak 6.404.070 volt a létszáma, harmincz év alatt $3^1/_2$ millióval gyarapodhatott, vagyis $^1/_2$ millióval nagyobb számmal, mint a mekkora az a magyarországi románság, melynek létszáma Erdélyben 1733-ban még csak 425.000 volt, ma pedig már nemcsak Erdélyt, hanem a Duna-Marosközt is ki akarja Magyarország testéből szakítani.

Magyarország megbonthatatlanságának erősségei közül csodálatos földrajzi egységét sem szabad szem elől tévesztenünk. A Kárpátok természetes határain belől az erdélyi medenczét már a magyar honfoglalók egyik vezére külön fejedelemséggé szerette volna alakítani. De a székely-magyarság letelepítésével már az első királyok kifejezésre juttatták azt a földrajzi okokban rejlő törvényszerűséget, hogy az ország határa nem a nagy magyar Alföld keleti szegélyén, hanem a keleti Kárpátok bérczeinél van természetes úton megadva. Ezért szolgálta Erdély a magyar faj hegemon szerepének ügyét még akkor is, midőn XVI—XVII. századi fejedelmei nemcsak Magyarország, hanem egész Európa sorsát is hathatósan befolyásolni tudták. A magyar nemzet küzdelmeinek súlyos századaiban létrejött a Voivodina, a Bánát, a Katonai Határőrvidék, de egyik sem lett hosszú életü. Nem is lehetett, mert a természetes határok között élő nemzetek gazdaságilag mindig egymásra voltak utalva, tehát egymásra voltak utalva érdekközösségük nemzetvédelmi szempontjából is. Az északi Kárpátok sivár hegyi világát lakó szegény tótság háziipari termékeivel lezarándokolt a magyar vidékekre, a hová seregestől mezei munkára is mindig lelátogatott. Békében még szegényebben élt az erdei irtásokra települt ruthén. Háborúban pedig a ruthének, a tótok és a felső-magyarországi német telepek vitézül védték a közös magyar hazát. Ebben a bensőségteljes érintkezésben aztán a lelkiek terén is élénk csereviszony keletkezett, a nélkül, hogy egyik fél a másik nyelvét a kölcsönszavakon kívül mással veszélyeztetni tudta volna.

A földrajzilag egységes és soknyelvü Magyarország népei hosszú évszázadokon át boldog egyetértésben éltek. Ez a történelmi alap volt a titka annak, hogy ez a népegyveleg még a világháború viharaiban is sziklaszilárdan állt. Derék testvér-

népeink haláltmegvető hősiességgel harczoltak a magyar szent korona országainak sérthetetlenségéért. Erre buzdították őket szóban és irásban azok a folyton résen lévő nemzetiségi politikusok és agitátorok is, a kik győzelem esetén a sikeresen megvédelmezett uralkodóháztól reméltek jutalmakat. Mikor azonban Ausztria váratlanul összeomlott és a közös uralkodó fejéről a magyar szent korona is porba hullott, az az osztrák politika, mely a nemzetiségeket Magyarország egysége ellen állandóan kijátszani igyekezett, akarata ellenére is előmozditójává lett azoknak a túlzó nemzetiségi törekvéseknek, a melyek ma már az egységes Magyarország és a különféle országokból álló Ausztria szétrombolásával igyekeznek a bennük élő különböző népfajok önrendelkezési és terjeszkedési vágyait kielégiteni. Az uralkodóház iránti hűséggel mindenkor tüntető politikusok és agitátorok álarcz nélkül nyiltan az elszakadást hirdetik s ennek érdekében lázitják a háború gyötrelmei által minden ellentálló erejüktől megfosztott szegény népeket. El akarják Magyarországtól szakitani a derék tótokat, a kiknek itt külön nemzeti irodalmuk keletkezett, *mert a cseh irodalmi nyelvet nem értik*; el akarják szakitani a szerbeket, a kik mindig lelkes, mindig hű és az odaadott drága földekért mindig hálás fiai is voltak az anyaországnak; és el akarják szakitani az erőtől duzzadó románokat, a kiket az erdélyi fejedelemség a reformatio szellemében nemzeti nyelvük irodalmi művelésére buzditott és a kik nálunk olyan teljes szabadságban részesültek, a minőt romániai rokonaik még ma sem élveznek.

Ezért fordul a Magyar Tudományos Akadémia a magyar állam szellemi életének legfőbb képviseletében a művelt emberiség minden külföldi tudományos akadémiájához, hogy e szózatunkat az összes tagoknak kézbesitve, e tudós tagok belátása szerint emeljék fel szavukat az ellen a hallatlan merénylet ellen, melyet most az eszközökben nem válogató magyarországi nemzetiségi politikusok és agitátorok kivánnak szomszédos rokonnépeik segédkezésével az ezeréves magyar állam területi integritása ellen elkövetni. Hiszen a meggyötört művelt emberiségnek most az a feladata, hogy egy megbonthatatlan békével számunkra a cultura minden áldását biztositsa. Ezért szünik meg az elsas-lotharingiai kérdés, ezért jön létre újra a feldarabolt Lengyelország. Szabad-e hát akkor a művelt emberiségnek újra bűnbe esni és feldarabolni azt a földrajzilag és politikailag is tökéletesen egységes Magyarországot, mely félezer éven át védőbástyája volt a nyugati keresztyén egyháznak, kelet felé pedig előharczosa volt a reformatiónak és a nyomában sarjadt nemzeti culturáknak! Szabad-e bünbe esni és egy társtalan művelt nemzetet arra kárhoztatni, hogy ezeresztendős culturhivatását

megszakítva, szétdarabolt országa és népe érdekében a most önként lerakott fegyvert később ismét kezébe vegye és Európát a háború veszedelmével állandóan nyugtalanítsa? Ha mind ez nem szabad, a mint hogy csakugyan nem is szabad, akkor a müvelt emberiség szellemi életének legfőbb képviseletében tiltakozó tudományos akadémiáknak tőlünk kért sürgős beavatkozása sem lehetett meddő és hatástalan.

Budapesten, 1918 deczember havában.

A Magyar Tudományos Akadémia összes tagjainak nevében:

Berzeviczy Albert
elnök.

Ilosvay Lajos
alelnök.

Heinrich Gusztáv
főtitkár.

Goldziher Ignácz
az I. oszt. elnöke.

Concha Győző
a II. oszt. elnöke.

Entz Géza
a III. osz. elnöke.

Szinnyei József
az I. oszt. titkára.

Fejérpataky László
a II. oszt. titkára.

Fröhlich Izidor
a III. oszt. titkára

Sebestyén Gyula
előadó.

Tisztelt tagtársainkat kérjük, hogy esetleges észrevételeiket 48 órán belül a főtitkári hivatallal közölni szíveskedjenek.

HORNYÁNSZKY VIKTOR, BUDAPEST

Tekintetes Akadémia!

Nagy tisztelemmel régóta olvasván a hozzám
is eljuttatott Századok-ot, bátor vagyok pár ész-
revételemet közölni:
1., A 2 l. 2-ik sorában (felülről) „tudott meg-
előzni" helyett azt írnám: „előzött meg"
2., U.o. a 2-ik bekezdés 4-5 sorában „akkám
olyan imperiális politikát kezdett," ellenben
azt írnám: „Ezzel kimondva vagy
hogy" stb.
3., A 3-ik l. első bekezdése 9 sorában „történeti
Tőparaditma" nem tetszésem meghaladása
a Verhőczy művének, mert abban minden-
képpen vannak: „Decretum opus tripartitum
juris consuetudinarii regni Hungariae" és
így szokásjogot mint törvényt magában foglaló
könyvet jelent.
4., U.o. a 3-ik bekezdés 2-ik sorában „segélle"
szó helyett „segítette" volna lennie.
5., Az 5-ik l. 2-ik bekezdése 3-4 sorában:
„A magyarosítást valósítani rejtelek," ellenben
azt vagy ezt lennie: „A magyarosodás vagy
inkább a magyar nyelv kiterjedése annak
előnyök, mint bármely állam fejlődésének természetes eredménye s ebből
következik az, hogy minden kísérlet" stb.
6., U.o. a 3-ik bekezdés elején a következő
fejtegetést minővel helyettesíteném. Ebből
ebből az következtethető, hogy ha nő erőben
is megtartják a harci fajokat a szerzetek,
mint akarnak lenni? E helyett azt kívánom,
hogy ma a magyarság természetszerűen talpra az
elsőnek, mert a vak hatalom éppen a hatalmon
pusztításba is a magyarsággal, hová az ország
élő minden elemével törekszik éppen akkor,

mert a régibb határozóiról magyarra jövén
ő magyarra vonatkozó határozó jövén
rendesen azokat, mikkel a magyarok előtt ma-
gyarra földmívelésre ereszkedésről a tévedés
mond, mit a magyarság számtalan és külön-
féle fogalmát kimutatja. A tévedés határozata
és alapjelése így ellenmás is fordítható.
6., A 6-ik lapon a 2-ik bekezdésben a Kölcsey
erdélyi belépésére vonatkozó részt kihagyhatom,
mert nem tudom, hogy úgy van-e mint
még mindig sub judice lis est" és fog is
maradni. Két erő kiemelni, mikor kizsig-
lalom, hogy a románok oly nagy önszere-
tettséggel kizárólag hajdani eredetek, mely-
ből egy szó sem igaz?
6., Nem találom tovább a tévedésben
annak kiemelését, hogy a románok nem ön-
lakók. Ezt ők magok is elismerik, t. i. a
történetben, mint a legrégibb román en-
cyclopaedia tanúsítja.
7. Nem találom benne annak kiemelését,
hogy a magyarok itt a honfoglalókat ön-
lakókat találtak: elismerni tőlük, hogy ma
is ők laknak, a kik laktak és onnét nem
semmisítették őket. Nem arról, hogy önsza
külföldi telepesekre történt-e vagy sem
is ők voltak, a kik valók v nyelvűek, fajok
mia is az, mi volt. Tehát elnyomásról
szó sem lehet. Nem arról, hogy erőszakos
magyarosítás nem folyt, hiszen minden
műveltségi természetes elvénben egyara-
podnak. Minek kívánnám, hogy valósító-
lag meg akarta fosztani nyelvétől? Hiszen
annyi kulturintézmény áll rendelkezésre, mint
akarnak.
8., Nem találom a liberális nemzetiségi
törvény kiemelését. Nem arról van, hogy mi
az idegenek számát nem ugyanabból, ha-
nem az állam legfőbb törvényhozói ágában
különös határozmányokban részesítsük, a
mennyiben ezek legfőbb helyiek velők találtak.
Csak ki, mert ma is és bevallom a dolog
lényegét tán mindig hagyomány, hogy az

idegenekkel saját fajunk rovására és pártolgat.

9., A földrajzi és gazdasági egység sürgős és kétségtelen követelménye ellen hangsúlyozni sem szükséges, de talán elkerülhetem annak kimutatását, hogy ez minőnemű felosztás által a folyamat hely-telensége ellen.

10., Nem tudom kétségbevonni azt, hogy valahogyan a világháborút csak Magyarországgal akarják megfizettetni. Ebben a háborúban mindenki vesz, csak Magyarország nem. Csak Ausztria elpusztult vagyon, de nyernek ötven milliárdi összegeket, még azok is, akik éppen most kiáltanak az ellenség ellen, mint mi. Miért kivételt csak ránk a győztes, miért kell csak nekünk kártérítenünk? Holott Magyarország és a románok, szerbek, tótok stb. minden kötelezettség nélkül kerültek ki a háborúból és annak következtében hatalmas területekhez, nem is szólva a kereskedelmi és iparvállalatokról és ezek megsemmisítéséről: mi felosztunk és ránk fizettetnek. Hol is az igazság, hol az érzés, hol azok különvagyunk, kik mindig ezeket pengetik ajkaikon?

11., Nem tudom eléggé kiemelni, hogy minálunk nemzetek (magyar, német, tót) e felosztás által minoritásokba kerülnek alá s ezek a Wilsonfele elvek nemcsak nem biztosítják, hanem éppen ellenkezőjét okozzák. Ez pedig nemcsak a magyarság egy jó részének s a magyarországi németségnek kárára történik, hanem a kultura lerontására és Magyarország elbalkanizálására is.

12., Nem tudom kiemelni, hogy Magyarország ebbe a háborúba kénytelenül kényszer miatt került be, még pedig kisebbik részben. Ez minden más kérdésben kényszer, kivéve kérdésben nézet is lehet, éppen úgy mint előbbi szavalásainak alja is lehetnek nézet volt, más volt igaz, hogy bekövetkezett a tör-

~~1916~~ 1915.

Tévelni nagyon könnyű kérdésekben lenni
is bevallhatom, de kivált specifice a magyar
ügyi de ez nem bűn, hanem ha van emlő,
akkor ez az. Aztat a hibát nem hagyatják el, igaz,
hogy ezen a változást időben skarabbak, ha-
vatlabbak, számítóbbak vannak, de hibáknak
be vannak, hogy éppen ezért minden időben
megbízhatatlanabbnak azoktól és lesznek ezek
ezekben éppen mai pártfogóik is fogják
tapasztalni, mert ez a történelem talán-
tája és mindig igaz arra is marad.
13., Nem látom okát még ürügyben sem,
hogy bárkinek még egyetlen napon-
által megpróbált rossz dem jelenlétét be
elválasztó, ellenben több rossz a fegyver
és elszakítás elleni nyilatkozatok. (Kelet
kárpátok, németek, meg-meggyei alakúak, ré-
tékek.)
14., Nem látom kifejtve, hogy ha valaki
a Wilson-féle elvek megvalósításának egy
politikai ország területén belül, még
pedig a nemzetek önrendelkezése által,
akkor éppen Magyarország az. Erről abban
más tanúk is.
15., Nem látom kifejtve, hogy Magyarország
éppen az alak is rest munkabírásának okával
jobb a helyzete, mint a magyar nemzeti
kisebbségeknek s ezt ők maguk is, különösen
a románok nyíltan is elismerik és ez csak
jobbá tehet. Nincs ok az alaptalanságra adott
szükség, melyet éppen egy rögtön ország, leg-
előbb közelgésében, kényszerhajtani nemcsak
nem fog, de ezeket is magával vonja a
dolgok kényszere miatt.
16., Nem látom kifejtve, hogy e háborúnak minek
nevelni háborúnak tekinteni, mint nemzeti
ország. A mit Németországról és Ausztria
diplomatái elmúltak vagy a német imperi-
alizmus hirdetnek, annak itt helyén dolgok
nem volt. Ez az igazság, bármit is fognak
vádul. Ha valaki hódítási okból, ez nem a
magyar nemzet volt; de (ma) a történelmi minden hódítási ok, minden imperializmus

~~4619/918~~

kivül és ugyabant. Mit mult ennek utolsó
ez éppen a mi Kemünkre, hogy netán
talán ezt éppen legkevésbbé feltünni?

Ezek a legfontosabbak, mikre nézetem
szerint. De egészen is, bár részleteiben
még tisztázásra abbor,
nelyesztem, mint tartom ~~a mit~~
a mit
Önök ~~tanácskozásuk~~ alapjául ajánlok s mely minden tekintetben
akadémiánk helyzetének megfelelne. Egyéb-
ben nyitva ~~maradnak~~ szerkesztési nagyot bátor ajánlani, hogy
részletekben felhasználhassanak és felhan-
nálhatónak gondolom. Nyitva maradnának
akadémiánk egy közjogász, egy publicista és egy
közlönész hozzá tételem megbízandónak.

Budap. 1918. dec. 15.

Ferenczi Zoltán
v. tag.

Méltóságos Főkirálybíró!

Hozzájárulok a rosszhoz, de

több is szerepeltetem van.

I) Az 1. lapon a Pán arca

sötétszürke vastag körvonalas

kupacokban a hangsúlyokkal

nem egyértelmű. A hínárok

nem hiteles, a zöldek, a nénék,

ket állandóan hímzőkarikák csúfol,

jók. Ellenben kikelleni emelni

a hangsúlyokkal, hogy ez vonja

be a szemet, a gyémánt, a kard,

a kín, arcok nélkül, nem biztosít

állandó életű illúziót

alapitani sok a magyar keri
alapitott itt egy mas tibb
mint ezredeves allamot.
A 4 lapon a hamadik sorban
"a nagy politikai müvészkedö
helyett ezt irnám: "ravasz
politikai szamitással."
Az oldalon vonatkozó
incisum - nehu... tudtok-
"
menedzsin ki, mert ellenünk
forditheti. Az 5. lapon
alul az 6 az allapot keri ezt
"
Szabadsag Kitörjenek" helyett
ezt irnám: Ez az allapot

Lexi lehetetlenné." A körülmények

mondatban az, eppen itt hiányos
nem világos. Ehelyett így írnám:
"Lehetetlen tudni a mennyiségi
változ tendencia eppen ez a
szempontból, mert
az erdélyi számsor ei kétkedő-nagyság
sági a munkát elvégzők számá-
nak l az erdélyi termelés kata-
szk hosszában. A szerb kézműipari
katasztrein d ~~vegyes~~ ~~szám~~ mennyi-
ségi ~~ség~~ sincs tőstün szerb megelő-
ténület. A csehországból kellene
ső ~~Ausztria~~ magyarok tót
lakossága pedig nagy többségű,

ben idegenkedik a vas
vasalmtól —

Azt a kikerdést, mely
a magyar föld termékenysé-
vil vil, kihagyjuk, mert
azt mindkettő ez enlute,
ez is biz nyilvánvaló annak, hogy
elmenjünk a mellett.
Ab lapon a tudta volna "rej-
kikerdésben kikellene
indulni, hogy a vaivocliat
Bizalmat, az ebben önteny
szerelem tsemtette, azt tehát
e kivesik e te kindetben

A 9 szakad nemzetek. Ugyanis

Ki kezdében kihagyunk

a nemzetségekből kakukk

föld országait a mi

emlékezetükből. Ámen

Kiemelnem azt, hogy a

magyar szabadságharc

a XVIII században, s különösen

a XVIII-ik századi Rákóczi

vezetett legtovább szabadság-

harcban, tit, ratio, és arról

lehetne elmélkedni hosszabb a

magyar mellett.

Kivánt szabadság!

Augusztus 20

v. Fej.

AZ IRODALOMTÖRTÉNET SZERKESZTŐSÉGE.
BUDAPEST. I. KRISZTINA-KÖRÚT 91.

Tekintetes Főtitkári Hivatal!

Az akadémiai Szózat bölcsen és hatásosan van megirva. Belekérzelvén azonban magamat egy olyan külföldi tudós helyzetébe, aki ellenségesen szemléli viszonyainkat,néhány módositást vagyok bátor ajánlani a kiküldött bizottságnak.

A 2.lapon alulról a 17.sorban kihagyandó volna az imperiális politika emlegetése.Okát talán fölöslegesnek tartom, mégha a multról van is szó.

A 3.lapon alulról a 6.sorban elhagyandó volna a vádaskodás a szerbek ellen.Ez a bekezdés enélkül is igen erős.

Az 5.lapon egy feltünően nehézkes mondatra száljegyzetben és aláhuzással utaltam.

A 7.lapon a felülről 1-5.és 11-17.sorok a mi álláspontunkat gyöngitik.Ezen célszerü átsiklani.Viszont alább fölöslegesek a bikok a szerbek és románok részére.

Kály tisztelettel: Pintér Jenő

1157/1918

Jelentés vállalati hiratal.

Az Akadémia tervezett országos vizsgálatán van szerencsém jelentést tenni a következőkről tudomásul.

A tervezet Hit lapjának magyarok behízdelően a Dik rovásá a következők lemének leg tatandók:

Van egész Európában előmenet virágzó képző és iparművészete, melyekkel alkotásaimat a XII ik századtól fogva mutatták.

Roman, átmeneti és gothikus műépítészeti templomai és közel ezer régi városa a műtörténelem szánnottjeo v nem egyszerben párat lanul álló em-lékei. Van önálló sajátos nemzeti jellegű zenemű-szete, mely kútforrásba nézdal-költészetével, a ezi-gány hegedűjén az igaz zene világát elrapaszta.

Ugyancsak a gazdag földrajzi változatok Karta mint egy sorsa olyan kiváló művész és tudós nevet, akiket a külföld is elismer (: Zichy, Rosty

/.

Remenyi Vámbéri III.)

Végül, mintán jelenlegi politikai viszonyaink
határoló szoxyalom nyugodalától nem várhatjuk, ezt
szóval politikai téren is fel volna használnunk:
Franczia, angol, olasz, orosz, román, szerb, német
ezek, tót, magyarok fordítsa a világ napjának politi
kai lapjainak, kiemelőleg politikusainak ér
tekezéseit is figyelemmel megvalósítani tá-
rulnó, + a belső tárgyalások alkalmával pedig ott
szétszórtan.

Ezen pedig tárgyalások folytonos bizonyá
ra felmerülnek történelmi és nyelvészeti kérdé
sek kerülése a megfelelő szakemberek kezé
legyenek, az Akadémiának azok kellene hatá
kozó ezek véleményét a belső tárgyalások
ra egy két kiválló tagja is kiküldetnie.

A Jak. Főtisztelő szerkesztőnek

Budapesten 1918 Dec. 15.

alázatos szolgája

Dr. Szendrei János

l. tag.

— Az összes tagok hozzájárulása előtt bizalmas! —

Nem művelt világnak vannak akadémiái

A Magyar Tudományos Akadémia szózata a ~~művelt~~ világ összes akadémiáihoz.

2

Az ezeréves Magyarország sorsdöntő óráit éli. Mióta önként lerakta fegyverét és hazaküldötte hadseregét, néhány szomszédnép reátört és testéből ki akarja szakitani azokat a területeket, a melyekben az államalkotó magyar faj jóvoltából rokonai letelepedhettek és a magyarsággal vegyesen elhelyezkedve, anyanyelvüket és nemzeti szokásaikat háboritlanul megtarthatták. Mielőtt védtelen országunk ellen elkövetett merényletüknek érvényt szerezhetnének, a Magyar Tudományos Akadémia alábbi szózatát intézi a ~~művelt~~ világ összes akadémiáihoz, hogy ezek társtalan nemzetünk ügyét megismerjék és hogy veszélyeztetett állami életünket és kulturánkat az emberi művelödés legfőbb képviseletében megvédelmezzék.

*

A magyar nemzet a legboldogtalanabb euró-ázsiai népcsaládnak, az indogermán és kinai népcsaládoktól északra szorított ural-altáji népeknek Kelet-Európából Közép-Európába szakadt, társtalan tagja. Midön az európai népek történetében a IX. század végén megjelenik, hun és avar rokonainak régi országát XI—XIII. századi krónikáink szerint örökség jogán foglalja el. Állandó letelepedése után legyőzhetetlen lovassága még két emberöltőn át sarczolta Európát, a 955-iki augsburgi vereség után azonban a nyugati civilisatio útjára tért. E század végén nagyfejedelmei már fölveszik a keresztséget, nyugat és kelet közt szabadon választva, világtörténeti jelentőségü elhatározással a római kath. anyaszentegyházhoz csatlakozik és első királya, Szent István, 1001-ben fejére teszi a római pápától küldött arany koronát. A frank Capitularék szellemében, de a magyar nemzet ősi joggyakorlatát is szem előtt tartva, ugyan ő kezdi meg, Szent László (1077—1095.) és „Könyves"-nek nevezett Kálmán királyunk (1095—1114.) pedig folytatja egyházi és polgári társadalmunk alapvető törvényeinek megalkotását. Keresztteshadjáratáról ismert II. András királyunk 1222-ben kiadja az arany-bullát (Bulla Aureát), melyet a mai európai népek alkot-

mánytörténetében pár évvel csak az angol Magna Charta tudott megelőzni.

Az európai színvonalra emelkedett magyar civilisatio eszköze a római egyház latin nyelve lett. Noha itthon magas-színvonalú egyházi iskoláink keletkeztek, a nagy egyházi és világi méltóságok várományosai gyakran felkeresték a XII. századi párizsi és a XIII. századi bolognai egyetemet, a mely utóbbin már kezdetben magyar corporatio is volt. A korán megindult nemzetközi érintkezés, valamint a magyar egyházi és fokozott közművelődési törekvések csábítják be hozzánk az olaszországi és franciaországi szerzetesrendeket. A római egyház szellemében nevelt hatalmas Magyarország a nemzeti királyság harmadik évszázadában már keleti védőbástyája volt a római kath. egyháznak és az egész európai civilisationak. Vére hullásával, elnyomorodása árán feltartóztatta a hatalmas tatárnépek és a nyomukban hömpölygő mongolok áradatát. Jellemző, hogy a tűzzel-vassal elpusztított országnak még így is maradt annyi irodalmi emléke, hogy igazolni tudja európai műveltségének korábbi gazdagságát. Megmaradt ezernél több tatárjáráselőtti oklevele, megmaradtak XI., XII., XIII. századi gazdag törvénykönyvei, a királyház összes szentjeinek legendái, több egyházi szerkönyv, annales, krónika — köztük az egykorú enemű külföldi irodalmi remekekkel sikerrel versenyző XI—XIII. századi latinnyelvű magyar Nemzeti Krónika — és maradtak magyar nyelvemlékei is.

A XIV. század legelején kihalt Árpádház után elkövetkezett franczia eredetű Anjou királyi ház felismerte a magyar nép katonai és állam-szervező erényeit és megalkotta a banderialis katonaállítási rendszert. Erre támaszkodva aztán olyan imperialis politikát kezdett a mely Nagy Lajos királyunk alatt (1342—1382) Magyarországot Közép-Európa legnagyobb és leghatalmasabb államává, rendezett városait pedig a hazai és nemzetközi ipar és kereskedelem virágzó emporiumaivá tette. E fényes korszak nem volt hosszúéletű, mert mire a félelmesen előrenyomuló török hódító megjelent, a keleti védőbástya ismét a magára maradt magyar nemzet lett. Magyarország törökverő kormányzója, Hunyadi János (1446—1456) már az egész keresztény világ által ismert és a belgrádi győzelme emlékére pápai úton elrendelt déli harangszóval még ma is ünnepelt nemzeti hősünk volt; fia pedig, Mátyás, legnépszerűbb nemzeti királyunk lett. És ez a nép ajkán máig élő nemzeti király (1458—1490) azzal teszi magát halhatatlanná, hogy a renaissance könyvkedvelő pápáival és fejedelmeivel győzelmes versenyre kelve, megalapította budai hires könyvtárát, a Corvinát, a melynek csupa latin és kis részben görögnyelvű marad-

ványaiból, utóbb megalapitják a Habsburgok bécsi udvari könyvtárát és az egész müvelt világon irigyelt ékességekkel látják el a nagy könyvtárak cimeliothekáinak müvelődéstörténeti kincskészleteit. Ugyanilyen büszkeségünk, hogy a renaissancenak nálunk a könyvnyomtatás terén is volt eredménye, a menynyiben az 1473-ban Budán kinyomatott magyar Nemzeti Krónika a sorrendben több nyugati nagy nemzet könyvnyomtatását megelözte.

A reformatio kezdete elött a török 1526-ban Magyarországra halálos csapást mért. Királya Mohácsnál elesett s a vérzö ország a szomszédságban Habsburg Rudolf óta (1290 óta) mindig készenlétben álló ausztriai uralkodóház ölébe roskadt. E nagy rázkódások után aztán a magyar nemzet a nemzetek anyanyelvét megszólaltató reformatio segitségével fajiságának tudatára ébredt. Gyönyörü biblia- és zsoltárfordításaink lesznek a gyorsan sarjadó magyar nemzeti irodalom nyelvének kánonkönyvei. Törvényeink Tripartituma, törvénykezésünk és állami életünk nyelve továbbra is latin maradt. A félezeréves gyakorlat, az idegen osztrák uralkodóház és a megnyirbált kath. egyház kivánta ezt igy, mely utóbbi kettö a túlsúlyra jutott protestáns egyházakkal szemben sikeres ellenreformatiót inditott. A török járommal is meggyötört magyarság nemzeti életének az erdélyi medencze földrajzilag tökéletes erödje nyujtott menedéket. Itt, az európai protestantizmus legtávolabbi keletén, egy protestáns fejedelemség alakult és nemcsak az osztrák politikától, hanem a mohammedán és görög-keleti törekvésektöl is ostromolva, a magyar nemzeti szellemnek, a magyar függetlenségi törekvéseknek és az európai protestáns civilisatiónak ragyogó multú letéteményese lett. Neki köszönhető, hogy Európában a magyar nemzet iktatta elöször törvénybe a vallásszabadságot.

A török hódítóval folytatott két és fél százados küzdelem nemzetközi jelentöségét csak az tudja helyesen megitélni, a ki a szomszédos szerb népnek ugyane téren betöltött szerepét figyelembe veszi. A török itt rövid küzdelem után úrrá lett s a mohammedán vallással megbarátkozott szerbség a keresztyénség ügyét veszélyeztetö hódítónak nemcsak katonai erőforrásává, hanem tekintélyes mértékben hitsorsosává is változott. A magyarságra áthárult hosszú küzdelmeknek csak martirjai lettek, de apostatái nem.

Midön Ausztria az egész keresztyénség képviseletében a törököt Magyarország területéről kiüzni segélte, e hadi eredményekkel végleg meg lett pecsételve a Habsburg-ház politikájának az a törekvése, hogy a magyar birodalmat Ausztria keretébe feloszthatlanul és elválaszthalanul bekebelezze. Noha

politikai függetlenségünk első nagy harczaiban a hazai nemzetiségek egyértelemmel az államfenntartó magyar faj oldalán vitézkedtek, a bécsi udvar utóbb nagy politikai művészettel mégis a magyarság ellen tudta hangolni testvérnépeink érzelmeit. Oda, a honnan a török a magyarságot kiirtotta, vagy elkergette, görög-keleti vallású szerbeket, katholikus svábokat telepitett és a görög-keleti román pásztor-népnek is korlátlan terjeszkedést engedélyezett. A gazdátlanná lett nemzeti vagyonból a magyar területre beözönlők egyházai fejedelmi ellátásban részesültek. Az államalkotó magyarság nagy részét magába ölelő protestáns egyházak pedig a teljes vallásszabadság kivivása után is hiveikre utalt koldusok maradtak.

Midőn a magyar nemzet 1848—49-ben az osztrák birodalmi politika ellen élet-halálharczot folytatott, nemzetiségeink már rabjai voltak annak a bécsi tanításnak, hogy Ausztria és Magyarország népeit nem az országok és tartományok belső alakulatai és külső kapcsolatai, hanem a *közös uralkodóház* tartja össze. Ennek érdekében fordultak ellenünk horvát testvéreink és azok az erdélyi románok, a kiket a jobbágyi kötelékekből — noha eddig a törvényes erdélyi magyar, székely és száz nemzet mellett semmi történelmi szerepre felemelkedni még nem tudtak — a magyarság önként felszabadított.

Az kétségtelen, hogy a modern Magyarországban a magyarság hegemon-szerepének culturalis súlya jóval nagyobb, mint az összes nemzetiségeké összevéve. Vannak virágzó főiskolái (hiszen már a középkorban voltak virágzó magyar egyetemei!), a gazdag hazai irodalomnak már 116 év óta van hatalmas nemzeti könyvtára, vannak gyönyörű múzeumai, közel százéves tudományos akadémiája, több szépirodalmi társasága és minden tudományczoportra egy, sőt több tudományos egyesülete. A régi, még középkori eredetű magyarországi német nyelvterületek culturalis berendezkedése szintén európai szinvonalon áll. Mivel a magyar szabadságharcz óta minden itt élő nemzet a magyar Földanya édes gyermeke lett, szegényebb földrajzi viszonyok közt tetemesen elszaporodott szláv és román népeink alacsonyabb culturája abban leli magyarázatát, hogy az államalkotó magyar faj művelődésének ebben az országban elvégre is ezeresztendős gazdag multja van; míg az erdőirtó és pásztorkodó életmódjukból csak az utóbbi évszázadban kibontakozó egészséges és nagyjövőjü ruthén és román testvéreink, valamint a török háborúk alatt letelepített és testvérekül fogadott derék vendégnépeink ugyanilyen tőkével még nem rendelkezhetnek.

A magyar cultura fölényét tetemesen támogatta az, hogy a magyarságra utalt és a magyarsággal boldogan együtt élő nemzetiségek kiváló szellemei a magyar genius szárnyán emel-

kedtek a világhírű nagyságok sorába. Gróf Zrinyi Miklós, a törökverő XVII. századi nagy epikus hős családjának horvátországi származását épp úgy nyilvántartjuk, mint Petőfi magyar nemessé lett régi családjának tót nyelvűségét vagy Liszt Ferencz és Munkácsy Mihály hazai német fajiságát. Viszont Dürer és Lenau eredetét sem hagyjuk a tehetségekben gazdag magyar föld buja tenyészetétől elvitatni.

Mivel a mostani súlyos időben Szent István minden külső ellenség ellen megvédelmezett birodalmát belső ellenségek is támadják, a jelzett culturalis fölényen kívül meg kell említenünk, hogy az 1910. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint Magyarország területén (Horvátország és Fiume nélkül) 18.264,533 lélek élt. Ebből volt

magyar	9.944,627 .	54·5%
román	2.948,186 .	16·1 „
tót	1.946,357 .	10·7 „
német	1 903,357 .	10·4 „
ruthén	464,270 .	2·5 „
szerb	461,516 .	2·5 „
horvát	194,808 .	1·1 „
lengyel, bolgár, szlovén, czigány stb.	401,412 .	2·2 „

Tudni kell továbbá, hogy idegenajkú lakosaink közül még 1.875,789 lélek beszélt magyarul. E szerint tehát $18^1/_4$ millió lakosból összesen $12^3/_4$ millió volt a magyarul beszélő. A magyarosítást városaink végezték, mert lakosaiknak 73·7%-a magyar, mely százalék a magyarul beszélőkével együtt 85·1%-ra emelkedett. Viszont ki van mutatva, hogy a vegyesnemzetiségű vidékeken a magyarság fogy, mert az alacsonyabb culturájú nemzetiség nyelvét megtanulja s utóbb végleg belé is olvad. Ez a legvilágosabb bizonyítéka ama vádak alaptalanságának, mintha a magyarság elnyomná vagy magyarosítaná a nemzetiségeket. A békés együttlét és zavartalan egyenjogúság igazolására meg kell még említeni, hogy vármegyei és városi municipiumainkból 17-ben. 10,000 lakoson felüli városainkból pedig 9-ben egyik nemzetiségnek sincs absolut többsége. Ez az állapot teszi aztán fölöttébb kétségessé, hogy a nemzetiségeknek területek szerint való elkülönítése valaha megvalósítható legyen. Ugyanilyen kétséges az egyesítési törekvés is, ha tekintetbe vesszük azt, hogy az erdélyi szászság és székely-magyarság a románokat egymástól az erdélyi természetes határok hosszában örökre szétválasztja.

A magyar faj fölénye számarányán és culturáján kívül még földjében van. Mint honfoglaló a gyönyörű ország legértékesebb részein, a Kárpátok koszorújába foglalt alföldeken és termékeny

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára

lankákon helyezkedett el. A török háborúk után is túlnyomó részben birtokában maradtak azok a gazdaságilag ma már gondosabban kiaknázott területek, a melyeken 1870—79-ben még $16^1/_4$ millió q búzát, $14^3/_4$ millió q tengerit és 3 millió q czukorrépát termeltek, 1880—94-ben pedig már 40 milló q búza, $28^3/_4$ millió q tengeri és $13^1/_4$ millió q czukorrépa volt az átlagos évi termés. Ha tekintetbe vesszük az ipari és kereskedelmi fellendülést is, Magyarország örvendetesen fejlődő közgazdaságában kell keresnünk magyarázatát annak, hogy az államfenntartó f j, melynek 1880-ban csak 6.404.070 volt a létszáma, harminez év alatt $3^1/_2$ millióval gyarapodhatott, vagyis $^1/_2$ millióval nagyobb számmal, mint a mekkora az a magyarországi románság, melynek létszáma Erdélyben 1733-ban még csak 425,000 volt, ma pedig már nemcsak Erdélyt, hanem a Duna-Marosközt is ki akarja Magyarország testéből szakítani.

Magyarország megbonthatatlanságának erősségei közül csodálatos földrajzi egységét sem szabad szem elöl tévesztenünk. A Kárpátok természetes határain belől az erdélyi medenczét már a magyar honfoglalók egyik vezére külön fejedelemséggé szerette volna alakitani. De a székely-magyarság letelepitésével már az első királyok kifejezésre juttatták azt a földrajzi okokban rejlő törvényszerűséget, hogy az ország határa nem a nagy magyar Alföld keleti szegélyén, hanem a keleti Kárpátok bérczeinél van természetes úton megadva. Ezért szolgálta Erdély a magyar faj hegemon szerepének ügyét még akkor is, midőn XVI—XVII. századi fejedelmei nemcsak Magyarország, hanem egész Európa sorsát is hathatósan befolyásolni tudták. A magyar nemzet küzdelmeinek sulyos századaiban létrejött a Voivodina, a Bánát, a Katonai Határőrvidék, de egyik sem lett hosszú életü. Nem is lehetett, mert a természetes határok között élő nemzetek gazdaságilag mindig egymásra voltak utalva, tehát egymásra voltak utalva érdekközösségük nemzetvédelmi szempontjából is. Az északi Kárpátok sivár hegyi világát lakó szegény tótság háziipari termékeivel lezarándokolt a magyar vidékekre, a hová seregestől mezei munkára is mindig lelátogatott. Békében még szegényebben élt az erdei irtásokra települt ruthén. Háborúban pedig a ruthének, a tótok és a felső-magyarországi német telepek vitézül védték a közös magyar hazát. Ebben a bensőségteljes érintkezésben aztán a lelkiek terén is élénk csereviszony keletkezett, a nélkül, hogy egyik fél a másik nyelvét a kölcsönszavakon kivül mással veszélyeztetni tudta volna.

A földrajzilag egységes és soknyelvü Magyarország népei hosszú évszázadokon át boldog egyetértésben éltek. Ez a történelmi alap volt a titka annak, hogy ez a népegyveleg még a világháború viharaiban is sziklaszilárdan állt. Derék testvér-

népeink haláltmegvető hősiességgel harczoltak a magyar szent korona országainak sérthetetlenségéért. Erre buzdították őket szóban és irásban azok a folyton résen lévő nemzetiségi politikusok és agitátorok is, a kik győzelem esetén a sikeresen megvédelmezett uralkodóháztól reméltek jutalmakat. Mikor azonban Ausztria váratlanul összeomlott és a közös uralkodó fejéről a magyar szent korona is porba hullott, az az osztrák politika, mely a nemzetiségeket Magyarország egysége ellen állandóan kijátszani igyekezett, akarata ellenére is előmozditójává lett azoknak a túlzó nemzetiségi törekvéseknek, a melyek ma már az egységes Magyarország és a különféle országokból álló Ausztria szétrombolásával igyekeznek a bennük élő különböző népfajok önrendelkezési és terjeszkedési vágyait kielégiteni. Az uralkodóház iránti hüséggel mindenkor tüntető politikusok és agitátorok álarcz nélkül nyiltan az elszakadást hirdetik s ennek érdekében lázitják a háború gyötrelmei által minden ellentálló erejüktől megfosztott szegény népeket. El akarják Magyarországtól szakitani a derék tótokat, a kiknek itt külön nemzeti irodalmuk keletkezett, *mert a cseh irodalmi nyelvet nem értik*; el akarják szakitani a szerbeket, a kik mindig lelkes, mindig hü és az odaadott drága földekért mindig hálás fiai is voltak az anyaországnak; és el akarják szakitani az erőtől duzzadó románokat, a kiket az erdélyi fejedelemség a reformatio szellemében nemzeti nyelvük irodalmi müvelésére buzditott és a kik nálunk olyan teljes szabadságban részesültek, a minőt romániai rokonaik még ma sem élveznek.

Ezért fordul a Magyar Tudományos Akadémia a magyar állam szellemi életének legfőbb képviseletében a müvelt emberiség minden külföldi tudományos akadémiájához, hogy e szózatunkat az összes tagoknak kézbesitve, e tudós tagok belátása szerint emeljék fel szavukat az ellen a hallatlan merénylet ellen, melyet most az eszközökben nem válogató magyarországi nemzetiségi politikusok és agitátorok kivánnak szomszédos rokonnépeik segédkezésével az ezeréves magyar állam területi integritása ellen elkövetni. Hiszen a meggyötört müvelt emberiségnek most az a feladata, hogy egy megbonthatatlan békével számunkra a cultura minden áldását biztositsa. Ezért szünik meg az elsas-lotharingiai kérdés, ezért jön létre újra a feldarabolt Lengyelország. Szabad-e hát akkor a müvelt emberiségnek újra bünbe esni és feldarabolni azt a földrajzilag és politikailag is tökéletesen egységes Magyarországot, mely félezer éven át védőbástyája volt a nyugati keresztyén egyháznak, kelet felé pedig előharczosa volt a reformatiónak és a nyomában sarjadt nemzeti culturáknak! Szabad-e bünbe esni és egy társtalan müvelt nemzetet arra kárhoztatni, hogy ezeresztendős culturhivatását

megszakítva, szétdarabolt országa és népe érdekében a most önként lerakott fegyvert később ismét kezébe vegye és Európát a háború veszedelmével állandóan nyugtalanítsa? Ha mind ez nem szabad, a mint hogy csakugyan nem is szabad, akkor a müvelt emberiség szellemi életének legfőbb képviseletében tiltakozó tudományos akadémiáknak tőlünk kért sürgős beavatkozása sem lehetett meddő és hatástalan.

Budapesten, 1918 deczember havában.

A Magyar Tudományos Akadémia összes tagjainak nevében:

Berzeviczy Albert
elnök.

Ilosvay Lajos
alelnök.

Heinrich Gusztáv
főtitkár.

Goldziher Ignácz
az I. oszt. elnöke.

Concha Győző
a II. oszt. elnöke.

Entz Géza
a III. osz. elnöke.

Szinnyei József
az I. oszt. titkára.

Fejérpataky László
a II. oszt. titkára.

Fröhlich Izidor
a III. oszt. titkára

Sebestyén Gyula
előadó.

Tisztelt tagtársainkat kérjük, hogy esetleges észrevételeiket 48 óran belül a főtitkári hivatallal közölni szíveskedjenek.

18. XII. 15

HORNYÁNSZKY VIKTOR, BUDAPEST

— Az összes tagok hozzájárulása előtt bizalmas! —

A Magyar Tudományos Akadémia szózata a müvelt világ összes akadémiáihoz.

Az ezeréves Magyarország sorsdöntő óráit éli. Mióta önként lerakta fegyverét és hazaküldötte hadseregét, néhány szomszédnép reátört és testéből ki akarja szakitani azokat a területeket, a melyekben az államalkotó magyar faj jóvoltából rokonai letelepedhettek és a magyarsággal vegyesen elhelyezkedve, anyanyelvüket és nemzeti szokásaikat háboritlanul megtarthatták. Mielőtt védtelen országunk ellen elkövetett merényletüknek érvényt szerezhetnének, a Magyar Tudományos Akadémia alábbi szózatát intézi a müvelt világ összes akadémiáihoz, hogy ezek társtalan nemzetünk ügyét megismerjék és hogy veszélyeztetett állami életünket és kulturánkat az emberi müvelődés legfőbb képviseletében megvédelmezzék.

*

A magyar nemzet a legboldogtalanabb euró-ázsiai népcsaládnak, az indogermán és kinai népesaládoktól északra szorított ural-altáji népeknek Kelet-Európából Közép-Európába szakadt, társtalan tagja. Midőn az európai népek történetében a IX. század végén megjelenik, hun és avar rokonainak régi országát XI—XIII. századi krónikáink szerint örökség jogán foglalja el. Állandó letelepedése után legyőzhetetlen lovassága még két emberöltőn át sarczolta Európát, a 955-iki augsburgi vereség után azonban a nyugati civilisatio útjára tért. E század végén nagyfejedelmei már fölveszik a keresztséget, nyugat és kelet közt szabadon választva, világtörténeti jelentőségü elhatározással a római kath. anyaszentegyházhoz csatlakozik és első királya, Szent István, 1001-ben fejére teszi a római pápától küldött arany koronát. A frank Capitularék szellemében, de a magyar nemzet ősi joggyakorlatát is szem előtt tartva, ugyan ő kezdi meg, Szent László (1077—1095.) és „Könyves"-nek nevezett Kálmán királyunk (1095—1114.) pedig folytatja egyházi és polgári társadalmunk alapvető törvényeinek megalkotását. Keresztteshadjáratáról ismert II. András királyunk 1222-ben kiadja az arany-bullát (Bulla Aureát), melyet a mai európai népek alkot-

mánytörténetében pár évvel csak az angol Magna Charta tudott megelőzni.

Az európai színvonalra emelkedett magyar civilisatio eszköze a római egyház latin nyelve lett. Noha itthon magas-színvonalú egyházi iskoláink keletkeztek, a nagy egyházi és világi méltóságok várományosai gyakran felkeresték a XII. századi párizsi és a XIII. századi bolognai egyetemet, a mely utóbbin már kezdetben magyar corporatio is volt. A korán megindult nemzetközi érintkezés, valamint a magyar egyházi és fokozott közművelődési törekvések csábítják be hozzánk az olaszországi és franczíaországi szerzetesrendeket. A római egyház szellemében nevelt hatalmas Magyarország a nemzeti királyság harmadik évszázadában már keleti védőbástyája volt a római kath. egyháznak és az egész európai civilisationak. Vére hullásával, elnyomorodása árán feltartóztatta a hatalmas tatárnépek és a nyomukban hömpölygő mongolok áradatát. Jellemző, hogy a tűzzel-vassal elpusztított országnak még igy is maradt annyi irodalmi emléke, hogy igazolni tudja európai müveltségének korábbi gazdagságát. Megmaradt ezernél több tatárjáráselőtti oklevele, megmaradtak XI., XII., XIII. századi gazdag törvénykönyvei, a királyház összes szentjeinek legendái, több egyházi szerkönyv, annales, krónika — köztük az egykorú enemű külföldi irodalmi remekekkel sikerrel versenyző XI—XIII. századi latinnyelvű magyar Nemzeti Krónika — és maradtak magyar nyelvemlékei is.

A XIV. század legelején kihalt Árpádház után elkövetkezett franczia eredetü Anjou királyi ház felismerte a magyar nép katonai és állam-szervező erényeit és megalkotta a banderialis katonaállitási rendszert. Erre támaszkodva aztán olyan imperialis politikát kezdett, a mely Nagy Lajos királyunk alatt (1342—1382) Magyarországot Közép-Európa legnagyobb és leghatalmasabb államává, rendezett városait pedig a hazai és nemzetközi ipar és kereskedelem virágzó emporiumaivá tette. E fényes korszak nem volt hosszúéletű, mert mire a félelmesen előrenyomuló török hódító megjelent, a keleti védőbástya ismét a magára maradt magyar nemzet lett. Magyarország törökverő kormányzója, Hunyadi János (1446—1456) már az egész keresztény világ által ismert és a belgrádi győzelme emlékére pápai úton elrendelt déli harangszóval még ma is ünnepelt nemzeti hősünk volt; fia pedig, Mátyás, legnépszerübb nemzeti királyunk lett. És ez a nép ajkán máig élő nemzeti király (1458—1490) azzal teszi magát halhatatlanná, hogy a renaissance könyvkedvelő pápáival és fejedelmeivel győzelmes versenyre kelve, megalapította budai híres könyvtárát, a Corvinát, a melynek csupa latin és kis részben görögnyelvü marad-

ványaiból, utóbb megalapítják a Habsburgok bécsi udvari könyvtárát és az egész művelt világon irigyelt ékességekkel látják el a nagy könyvtárak cimeliothekáinak művelődéstörténeti kincskészleteit. Ugyanilyen büszkeségünk, hogy a renaissancenak nálunk a könyvnyomtatás terén is volt eredménye, a menynyiben az 1473-ban Budán kinyomatott magyar Nemzeti Krónika a sorrendben több nyugati nagy nemzet könyvnyomtatását megelőzte.

A reformatio kezdete előtt a török 1526-ban Magyarországra halálos csapást mért. Királya Mohácsnál elesett s a vérző ország a szomszédságban Habsburg Rudolf óta (1290 óta) mindig készenlétben álló ausztriai uralkodóház ölébe roskadt. E nagy rázkódások után aztán a magyar nemzet a nemzetek anyanyelvét megszólaltató reformatio segitségével fajiságának tudatára ébredt. Gyönyörü biblia- és zsoltárfordításaink lesznek a gyorsan sarjadó magyar nemzeti irodalom nyelvének kánonkönyvei. Törvényeink Tripartituma, törvénykezésünk és állami életünk nyelve továbbra is latin maradt. A félezeréves gyakorlat, az idegen osztrák uralkodóház és a megnyirbált kath. egyház kívánta ezt így, mely utóbbi kettő a túlsúlyra jutott protestáns egyházakkal szemben sikeres ellenreformatiót indított. A török járommal is meggyötört magyarság nemzeti életének az erdélyi medencze földrajzilag tökéletes erődje nyujtott menedéket. Itt, az európai protestantizmus legtávolabbi keletén, egy protestáns fejedelemség alakult és nemcsak az osztrák politikától, hanem a mohammedán és görög-keleti törekvésektől is ostromolva, a magyar nemzeti szellemnek, a magyar függetlenségi törekvéseknek és az európai protestáns civilisatiónak ragyogó multú letéteményese lett. Neki köszönhető, hogy Európában a magyar nemzet iktatta először törvénybe a vallásszabadságot.

A török hódítóval folytatott két és fél százados küzdelem nemzetközi jelentőségét csak az tudja helyesen megítélni, a ki a szomszédos szerb népnek ugyane téren betöltött szerepét figyelembe veszi. A török itt rövid küzdelem után úrrá lett s a mohammedán vallással megbarátkozott szerbség a keresztyénség ügyét veszélyeztető hódítónak nemcsak katonai erőforrásává, hanem tekintélyes mértékben hitsorsosává is változott. A magyarságra áthárult hosszú küzdelmeknek csak martirjai lettek, de apostatái nem.

Midőn Ausztria az egész keresztyénség képviseletében a törököt Magyarország területéről kiűzni segélte, e hadi eredményekkel végleg meg lett pecsételve a Habsburg-ház politikájának az a törekvése, hogy a magyar birodalmat Ausztria keretébe feloszthatlanul és elválaszthalanul bekebelezze. Noha

politikai függetlenségünk első nagy harczaiban a hazai nemzetiségek egyértelemmel az államfenntartó magyar faj oldalán vitézkedtek, a bécsi udvar utóbb nagy politikai művészettel mégis a magyarság ellen tudta hangolni testvérnépeink érzelmeit. Oda, a honnan a török a magyarságot kiirtotta, vagy elkergette, görög-keleti vallású szerbeket, katholikus svábokat telepitett és a görög-keleti román pásztor-népnek is korlátlan terjeszkedést engedélyezett. A gazdátlanná lett nemzeti vagyonból a magyar terü[l]tre beözönlők egyházai fejedelmi ellátásban részesültek. Az államalkotó magyarság nagy részét magába ölelő protestáns egyházak pedig a teljes vallásszabadság kivivása után is hiveikre utalt koldusok maradtak.

Midőn a magyar nemzet 1848—49-ben az osztrák birodalmi politika ellen élet-halálharczot folytatott, nemzetiségeink már rabjai voltak annak a bécsi tanitásnak, hogy Ausztria és Magyarország népeit nem az országok és tartományok belső alakulatai és külső kapcsolatai, hanem a *közös uralkodóház* tartja össze. Ennek érdekében fordultak ellenünk horvát testvéreink és azok az erdélyi románok, a kiket a jobbágyi kötelékekből — noha eddig a törvényes erdélyi magyar, székely és száz nemzet mellett semmi történelmi szerepre felemelkedni még nem tudtak — a magyarság önként felszabadított.

Az kétségtelen, hogy a modern Magyarországban a magyarság hegemon-szerepének culturalis súlya jóval nagyobb, mint az összes nemzetiségeké összevéve. Vannak virágzó főiskolái (hiszen már a középkorban voltak virágzó magyar egyetemei!), a gazdag hazai irodalomnak már 116 év óta van hatalmas nemzeti könyvtára, vannak gyönyörű múzeumai, közel százéves tudományos akadémiája, több szépirodalmi társasága és minden tudományczoportra egy, sőt több tudományos egyesülete. A régi, még középkori eredetü magyarországi német nyelvterületek culturalis berendezkedése szintén európai színvonalon áll. Mivel a magyar szabadságharcz óta minden itt élő nemzet a magyar Földanya édes gyermeke lett, szegényebb földrajzi viszonyok közt tetemesen elszaporodott szláv és román népeink alacsonyabb culturája abban leli magyarázatát, hogy az államalkotó magyar faj müvelődésének ebben az országban elvégre is ezeresztendős gazdag multja van; míg az erdőirtó és pásztorkodó életmódjukból csak az utóbbi évszázadban kibontakozó egészséges és nagyjövőjü ruthén és román testvéreink, valamint a török háborúk alatt letelepitett és testvérekül fogadott derek vendégnépeink ugyanilyen tőkével még nem rendelkezhetnek.

A magyar cultura fölényét tetemesen támogatta az, hogy a magyarságra utalt és a magyarsággal boldogan együtt élő nemzetiségek kiváló szellemei a magyar genius szárnyán emel-

kedtek a világhírü nagyságok sorába. Gróf Zrinyi Miklós, a törökverő XVII. századi nagy epikus hős családjának horvátországi származását épp úgy nyilvántartjuk, mint Petőfi magyar nemessé lett régi családjának tót nyelvűségét vagy Liszt Ferencz és Munkácsy Mihály hazai német fajiságát. Viszont Dürer és Lenau eredetét sem hagyjuk a tehetségekben gazdag magyar föld buja tenyészetétől elvitatni.

Mivel a mostani súlyos időben Szent István minden külső ellenség ellen megvédelmezett birodalmát belső ellenségek is támadják. a jelzett culturalis fölényen kivül meg kell említenünk, hogy az 1910. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint Magyarország területén (Horvátország és Fiume nélkül) 18.264,533 lélek élt. Ebből volt

magyar	9.944,627 .	54·5%
román	2.948,186 .	16·1 „
tót	1.946,357 .	10·7 „
német	1 903,357 .	10·4 „
ruthén	464,270 .	2·5 „
szerb	461,516 .	2·5 „
horvát	194,808 .	1·1 „
lengyel, bolgár, szlovén, czigány stb.	401,412 .	2·2 „

Tudni kell továbbá, hogy idegenajkú lakosaink közül még 1.875,789 lélek beszélt magyarul. E szerint tehát $18^1/_4$ millió lakosból összesen $12^3/_4$ millió volt a magyarul beszélő. A magyarosítást városaink végezték, mert lakosaiknak 73·7%-a magyar, mely százalék a magyarul beszélőkével együtt 85·1%-ra emelkedett. Viszont ki van mutatva, hogy a vegyesnemzetiségű vidékeken a magyarság fogy, mert az alacsonyabb culturájú nemzetiség nyelvét megtanulja s utóbb végleg belé is olvad. Ez a legvilágosabb bizonyitéka ama vádak alaptalanságának, mintha a magyarság elnyomná vagy magyarositaná a nemzetiségeket. A békés együttlét és zavartalan egyenjogúság igazolására meg kell még említeni, hogy vármegyei és városi municipiumainkból 17-ben, 10,000 lakoson felüli városainkból pedig 9-ben egyik nemzetiségnek sincs absolut többsége. Ez az állapot teszi aztán fölöttébb kétségessé, hogy a nemzetiségeknek területek szerint való elkülönitése valaha megvalósitható legyen. Ugyanilyen kétséges az egyesitési törekvés is, ha tekintetbe vesszük azt, hogy az erdélyi szászság és székely-magyarság a románokat egymástól az erdélyi természetes határok hosszában örökre szétválasztja.

A magyar faj fölénye számarányán és culturáján kivül még földjében van. Mint honfoglaló a gyönyörü ország legértékesebb részein, a Kárpátok koszorújába foglalt alföldeken és termékeny

lankákon helyezkedett el. A török háborúk után is túlnyomó részben birtokában maradtak azok a gazdaságilag ma már gondosabban kiaknázott területek, a melyeken 1870—79-ben még $16^1/_4$ millió q búzát, $14^3/_4$ millió q tengerit és 3 millió q czukorrépát termeltek, 1880—94-ben pedig már 40 milló q búza, $28^3/_4$ millió q tengeri és $13^1/_4$ millió q czukorrépa volt az átlagos évi termés. Ha tekintetbe vesszük az ipari és kereskedelmi fellendülést is, Magyarország örvendetesen fejlödő közgazdaságában kell keresnünk magyarázatát annak, hogy az államfenntartó f j, melynek 1880-ban csak 6.404.070 volt a létszáma, harminez év alatt $3^1/_2$ millióval gyarapodhatott, vagyis $^1/_2$ millióval nagyobb számmal, mint a mekkora az a magyarországi románság, melynek létszáma Erdélyben 1733-ban még csak 425,000 volt, ma pedig már nemesak Erdélyt, hanem a Duna-Marosközt is ki akarja Magyarország testéből szakítani.

Magyarország megbonthatatlanságának erősségei közül csodálatos földrajzi egységét sem szabad szem elöl tévesztenünk. A Kárpátok természetes határain belöl az erdélyi medenczét már a magyar honfoglalók egyik vezére külön fejedelemséggé szerette volna alakítani. De a székely-magyarság letelepítésével már az első királyok kifejezésre juttatták azt a földrajzi okokban rejlő törvényszerüséget, hogy az ország határa nem a nagy magyar Alföld keleti szegélyén, hanem a keleti Kárpátok bérczeinél van természetes úton megadva. Ezért szolgálta Erdély a magyar faj hegemon szerepének ügyét még akkor is, midön XVI—XVII. századi fejedelmei nemcsak Magyarország, hanem egész Európa sorsát is hathatósan befolyásolni tudták. A magyar nemzet küzdelmeinek súlyos századaiban létrejött a Voivodina, a Bánát, a Katonai Határőrvidék, de egyik sem lett hosszú életü. Nem is lehetett, mert a természetes határok között élő nemzetek gazdaságilag mindig egymásra voltak utalva, tehát egymásra voltak utalva érdekközösségük nemzetvédelmi szempontjából is. Az északi Kárpátok sivár hegyi világát lakó szegény tótság háziipari termékeivel lezarándokolt a magyar vidékekre, a hová seregestől mezei munkára is mindig lelátogatott. Békében még szegényebben élt az erdei irtásokra települt ruthén. Háborúban pedig a ruthének, a tótok és a felső-magyarországi német telepek vitézül védték a közös magyar hazát. Ebben a bensőségteljes érintkezésben aztán a lelkiek terén is élénk csereviszony keletkezett, a nélkül, hogy egyik fél a másik nyelvét a kölcsönszavakon kívül mással veszélyeztetni tudta volna.

A földrajzilag egységes és soknyelvü Magyarország népei hosszú évszázadokon át boldog egyetértésben éltek. Ez a történelmi alap volt a titka annak, hogy ez a népegyveleg még a világháború viharaiban is sziklaszilárdan állt. Derék testvér-

népeink haláltmegvető hősiességgel harczoltak a magyar szent korona országainak sérthetetlenségéért. Erre buzditották őket szóban és irásban azok a folyton résen lévő nemzetiségi politikusok és agitátorok is, a kik győzelem esetén a sikeresen megvédelmezett uralkodóháztól reméltek jutalmakat. Mikor azonban Ausztria váratlanul összeomlott és a közös uralkodó fejéről a magyar szent korona is porba hullott, az az osztrák politika, mely a nemzetiségeket Magyarország egysége ellen állandóan kijátszani igyekezett, akarata ellenére is előmozditójává lett azoknak a túlzó nemzetiségi törekvéseknek, a melyek ma már az egységes Magyarország és a különféle országokból álló Ausztria szétrombolásával igyekeznek a bennük élő különböző népfajok önrendelkezési és terjeszkedési vágyait kielégiteni. Az uralkodóház iránti hűséggel mindenkor tüntető politikusok és agitátorok álarcz nélkül nyiltan az elszakadást hirdetik s ennek érdekében lázitják a háború gyötrelmei által minden ellentálló erejüktől megfosztott szegény népeket. El akarják Magyarországtól szakitani a derék tótokat, a kiknek itt külön nemzeti irodalmuk keletkezett, *mert a cseh irodalmi nyelvet nem értik*; el akarják szakitani a szerbeket, a kik mindig lelkes, mindig hű és az odaadott drága földekért mindig hálás fiai is voltak az anyaországnak; és el akarják szakitani az erőtől duzzadó románokat, a kiket az erdélyi fejedelemség a reformatio szellemében nemzeti nyelvük irodalmi művelésére buzditott és a kik nálunk olyan teljes szabadságban részesültek, a minőt romániai rokonaik még ma sem élveznek.

Ezért fordul a Magyar Tudományos Akadémia a magyar állam szellemi életének legfőbb képviseletében a művelt emberiség minden külföldi tudományos akadémiájához, hogy e szózatunkat az összes tagoknak kézbesitve, e tudós tagok belátása szerint emeljék fel szavukat az ellen a hallatlan merénylet ellen, melyet most az eszközökben nem válogató magyarországi nemzetiségi politikusok és agitátorok kivánnak szomszédos rokonnépeik segédkezésével az ezeréves magyar állam területi integritása ellen elkövetni. Hiszen a meggyötört müvelt emberiségnek most az a feladata, hogy egy megbonthatatlan békével számunkra a cultura minden áldását biztositsa. Ezért szünik meg az elsas-lotharingiai kérdés, ezért jön létre újra a feldarabolt Lengyelország. Szabad-e hát akkor a művelt emberiségnek újra bünbe esni és feldarabolni azt a földrajzilag és politikailag is tökéletesen egységes Magyarországot, mely félezer éven át védőbástyája volt a nyugati keresztyén egyháznak, kelet felé pedig előharczosa volt a reformatiónak és a nyomában sarjadt nemzeti culturáknak! Szabad-e bünbe esni és egy társtalan müvelt nemzetet arra kárhoztatni, hogy ezeresztendős culturhivatását

megszakítva, szétdarabolt országa és népe érdekében a most önként lerakott fegyvert később ismét kezébe vegye és Európát a háború veszedelmével állandóan nyugtalanítsa? Ha mind ez nem szabad, a mint hogy csakugyan nem is szabad, akkor a müvelt emberiség szellemi életének legfőbb képviseletében tiltakozó tudományos akadémiáknak tőlünk kért sürgős beavatkozása sem lehetett meddő és hatástalan.

Budapesten, 1918 deczember havában.

A Magyar Tudományos Akadémia összes tagjainak nevében:

Berzeviczy Albert
elnök.

Ilosvay Lajos
alelnök.

Heinrich Gusztáv
főtitkár.

Goldziher Ignácz
az I. oszt. elnöke.

Concha Győző
a II. oszt. elnöke.

Entz Géza
a III. osz. elnöke.

Szinnyei József
az I. oszt. titkára.

Fejérpataky László
a II. oszt. titkára.

Fröhlich Izidor
a III. oszt. titkára

Sebestyén Gyula
előadó.

Tisztelt tagtársainkat kérjük, hogy esetleges észrevételeiket 48 óran belül a főtitkári hivatallal közölni szíveskedjenek.

Nem volna jó, hangsulyozni: hogy mennyire tiszteljük a tudományt és a magyar tudomány emberei a franczia és angol nemzet tud. termékeit, hiszen ezen nemzetek buzgó tudományos munkáit a két elökelő intézmény ezentúl a magy. tud. akadémia és a természettudományi társulat magyarra fordította, hogy azok körökben is forgassanak. váljanak.

Nagyra becsüljük és elismeréssel adóznak, hogy ezen nemzetek tudósait tagjává választ. tudósaival. Ez a legnagyobb kitüntetés és elismerés, melyet külföldi társaságok adhatnak.

Henri Poincaré Károly

A tudomány és a

HORNYÁNSZKY VIKTOR, BUDAPEST

— Az összes tagok hozzájárulása előtt bizalmas! —

Az áthúzott mondatrészek szíves elhagyását kérem. Magyary.

A Magyar Tudományos Akadémia szózata a művelt világ összes akadémiáihoz.

Az ezeréves Magyarország sorsdöntő óráit éli. Mióta önként lerakta fegyverét és hazaküldötte hadseregét, néhány szomszédnép reátört és testéből ki akarja szakitani azokat a területeket, a melyekben az államalkotó magyar faj jóvoltából rokonai letelepedhettek és a magyarsággal vegyesen elhelyezkedve, anyanyelvüket és nemzeti szokásaikat háboritlanul megtarthatták. Mielőtt védtelen országunk ellen elkövetett merényletüknek érvényt szerezhetnének, a Magyar Tudományos Akadémia alábbi szózatát intézi a művelt világ összes akadémiáihoz, hogy ezek társtalan nemzetünk ügyét megismerjék és hogy veszélyeztetett állami életünket és kulturánkat az emberi művelődés legfőbb képviseletében megvédelmezzék.

*

A magyar nemzet a legboldogtalanabb euró-ázsiai népcsaládnak, az indogermán és kínai népcsaládoktól északra szorított ural-altáji népeknek Kelet-Európából Közép-Európába szakadt, társtalan tagja. Midőn az európai népek történetében a IX. század végén megjelenik, hun és avar rokonainak régi országát XI—XIII. századi krónikáink szerint örökség jogán foglalja el. Állandó letelepedése után ~~legyőzhetetlen lovassága még két emberöltőn át sarezolta Európát, a 955-iki augsburgi vereség után azonban~~ a nyugati civilisatio útjára tért. E század végén nagyfejedelmei már fölveszik a keresztséget, nyugat és kelet közt szabadon választva, világtörténeti jelentőségű elhatározással a római kath. anyaszentegyházhoz csatlakozik és első királya, Szent István, 1001-ben fejére teszi a római pápától küldött arany koronát. A frank Capitularék szellemében, de a magyar nemzet ősi joggyakorlatát is szem előtt tartva, ugyan ő kezdi meg, Szent László (1077—1095.) és „Könyves"-nek nevezett Kálmán királyunk (1095—1114.) pedig folytatja egyházi és polgári társadalmunk alapvető törvényeinek megalkotását. Keresztes-hadjáratáról ismert II. András királyunk 1222-ben kiadja az arany-bullát (Bulla Aureát), melyet a mai európai népek alkot-

mánytörténetében pár évvel csak az angol Magna Charta tudott megelőzni.

Az európai színvonalra emelkedett magyar civilisatio eszköze a római egyház latin nyelve lett. Noha itthon magas-színvonalú egyházi iskoláink keletkeztek, a nagy egyházi és világi méltóságok várományosai gyakran felkeresték a XII. századi párizsi és a XIII. századi bolognai egyetemet, a mely utóbbin már kezdetben magyar corporatio is volt. A korán megindult nemzetközi érintkezés, valamint a magyar egyházi és fokozott közművelődési törekvések csábítják be hozzánk az olaszországi és franciaországi szerzetesrendeket. A római egyház szellemében nevelt hatalmas Magyarország a nemzeti királyság harmadik évszázadában már keleti védőbástyája volt a római kath. egyháznak és az egész európai civilisationak. Vére hullásával, elnyomorodása árán feltartóztatta a hatalmas tatárnépek és a nyomukban hömpölygő mongolok áradatát. Jellemző, hogy a tűzzel-vassal elpusztított országnak még igy is maradt annyi irodalmi emléke, hogy igazolni tudja európai műveltségének korábbi gazdagságát. Megmaradt ezernél több tatárjáráselőtti oklevele, megmaradtak XI., XII., XIII. századi gazdag törvénykönyvei, a királyház összes szentjeinek legendái, több egyházi szerkönyv, annales, krónika — köztük az egykorú enemű külföldi irodalmi remekekkel sikerrel versenyző XI—XIII. századi latinnyelvű magyar Nemzeti Krónika — és maradtak magyar nyelvemlékei is.

A XIV. század legelején kihalt Árpádház után elkövetkezett franczia eredetű Anjou királyi ház felismerte a magyar nép katonai és állam-szervező erényeit és megalkotta a banderialis katonaállítási rendszert. Erre támaszkodva ~~aztán olyan impo-~~ ~~nálás politikát kezdett a mely~~ Nagy Lajos királyunk alatt (1342—1382) Magyarországot Közép-Európa legnagyobb és leghatalmasabb államává, rendezett városait pedig a hazai és nemzetközi ipar és kereskedelem virágzó emporiumaivá tette. E fényes korszak nem volt hosszúéletű, mert mire a félelmesen előrenyomuló török hódító megjelent, a keleti védőbástya ismét a magára maradt magyar nemzet lett. Magyarország törökverő kormányzója, Hunyadi János (1446—1456) már az egész keresztény világ által ismert és a belgrádi győzelme emlékére pápai úton elrendelt déli harangszóval még ma is ünnepelt nemzeti hősünk volt; fia pedig, Mátyás, legnépszerűbb nemzeti királyunk lett. És ez a nép ajkán máig élő nemzeti király (1458—1490) azzal teszi magát halhatatlanná, hogy a renaissance könyvkedvelő pápáival és fejedelmeivel győzelmes versenyre kelve, megalapította budai híres könyvtárát, a Corvinát, a melynek csupa latin és kis részben görögnyelvű marad-

ványaiból, utóbb megalapítják a Habsburgok bécsi udvari könyvtárát és az egész művelt világon irigyelt ékességekkel látják el a nagy könyvtárak cimeliothekáinak művelődéstörténeti kincskészleteit. Ugyanilyen büszkeségünk, hogy a renaissancenak nálunk a könyvnyomtatás terén is volt eredménye, a menynyiben az 1473-ban Budán kinyomatott magyar Nemzeti Krónika a sorrendben több nyugati nagy nemzet könyvnyomtatását megelőzte.

A reformatio kezdete előtt a török 1526-ban Magyarországra halálos csapást mért. Királya Mohácsnál elesett s a vérző ország a szomszédságban Habsburg Rudolf óta (1290 óta) mindig készenlétben álló ausztriai uralkodóház ölébe roskadt. E nagy rázkódások után aztán a magyar nemzet a nemzetek anyanyelvét megszólaltató reformatio segítségével fajiságának tudatára ébredt. Gyönyörű biblia- és zsoltárfordításaink lesznek a gyorsan sarjadó magyar nemzeti irodalom nyelvének kánonkönyvei. Törvényeink Tripartituma, törvénykezésünk és állami életünk nyelve továbbra is latin maradt. A félezeréves gyakorlat, az idegen osztrák uralkodóház és a megnyirbált kath. egyház kívánta ezt így, mely utóbbi kettő a túlsúlyra jutott protestáns egyházakkal szemben sikeres ellenreformatiót indított. A török járommal is meggyötört magyarság nemzeti életének az erdélyi medencze földrajzilag tökéletes erődje nyujtott menedéket. Itt, az európai protestantizmus legtávolabbi keletén, egy protestáns fejedelemség alakult és nemcsak az osztrák politikától, hanem a mohammedán és görög-keleti törekvésektől is ostromolva, a magyar nemzeti szellemnek, a magyar függetlenségi törekvéseknek és az európai protestáns civilisatiónak ragyogó multú letéteményese lett. Neki köszönhető, hogy Európában a magyar nemzet iktatta először törvénybe a vallásszabadságot.

A török hóditóval folytatott két és fél százados küzdelem nemzetközi jelentőségét csak az tudja helyesen megítélni, a ki a szomszédos szerb népnek ugyane téren betöltött szerepét figyelembe veszi. A török itt rövid küzdelem után úrrá lett s a mohammedán vallással megbarátkozott szerbség a keresztyénség ügyét veszélyeztető hódítónak nemcsak katonai erőforrásává, hanem tekintélyes mértékben hitsorsosává is változott. A magyarságra áthárult hosszú küzdelmeknek csak martirjai lettek, de apostatái nem.

Midőn Ausztria az egész keresztyénség képviseletében a törököt Magyarország területéről kiűzni segélte, e hadi eredményekkel végleg meg lett pecsételve a Habsburg-ház politikájának az a törekvése, hogy a magyar birodalmat Ausztria keretébe feloszthatlanul és elválaszthalanul bekebelezze. Noha

*

politikai függetlenségünk első nagy harczaiban a hazai nemzetiségek egyértelemmel az államfenntartó magyar faj oldalán vitézkedtek, a bécsi udvar utóbb nagy politikai művészettel mégis a magyarság ellen tudta hangolni testvérnépeink érzelmeit. Oda, a honnan a török a magyarságot kiirtotta, vagy elkergette, görög-keleti vallású szerbeket, katholikus svábokat telepitett és a görög-keleti román pásztor-népnek is korlátlan terjeszkedést engedélyezett. A gazdátlanná lett nemzeti vagyonból a magyar területre beözönlők egyházai fejedelmi ellátásban részesültek. Az államalkotó magyarság nagy részét magába ölelő protestáns egyházak pedig a teljes vallásszabadság kivivása után is híveikre utalt koldusok maradtak.

Midőn a magyar nemzet 1848—49-ben az osztrák birodalmi politika ellen élet-halálharczot folytatott, nemzetiségeink már rabjai voltak annak a bécsi tanításnak, hogy Ausztria és Magyarország népeit nem az országok és tartományok belső alakulatai és külső kapcsolatai, hanem a *közös uralkodóház* tartja össze. Ennek érdekében fordultak ellenünk horvát testvéreink és azok az erdélyi románok, a kiket a jobbágyi kötelékekből — noha eddig a törvényes erdélyi magyar, székely és száz nemzet mellett semmi történelmi szerepre felemelkedni még nem tudtak — a magyarság önként felszabadított.

Az kétségtelen, hogy a modern Magyarországban a magyarság hegemon-szerepének culturalis súlya jóval nagyobb, mint az összes nemzetiségeké összevéve. Vannak virágzó főiskolái (hiszen már a középkorban voltak virágzó magyar egyetemei!), a gazdag hazai irodalomnak már 116 év óta van hatalmas nemzeti könyvtára, vannak gyönyörű múzeumai, közel százéves tudományos akadémiája, több szépirodalmi társasága és minden tudományesoportra egy, sőt több tudományos egyesülete. A régi, még középkori eredetü magyarországi német nyelvterületek culturalis berendezkedése szintén európai szinvonalon áll. Mivel a magyar szabadságharcz óta minden itt élő nemzet a magyar Földanya édes gyermeke lett, szegényebb földrajzi viszonyok közt tetemesen elszaporodott szláv és román népeink alacsonyabb culturája abban leli magyarázatát, hogy az államalkotó magyar faj művelődésének ebben az országban elvégre is ezeresztendős gazdag multja van; míg az erdőirtó és pásztorkodó életmódjukból csak az utóbbi évszázadban kibontakozó egészséges és nagyjövőjü ruthén és román testvéreink, valamint a török háborúk alatt letelepített és testvérekül fogadott derék vendégnépeink ugyanilyen tőkével még nem rendelkezhetnek.

A magyar cultura fölényét tetemesen támogatta az, hogy a magyarságra utalt és a magyarsággal boldogan együtt élő nemzetiségek kiváló szellemei a magyar genius szárnyán emel-

kedtek a világhirü nagyságok sorába. Gróf Zrinyi Miklós, a törökverő XVII. századi nagy epikus hős· családjának horvátországi származását épp úgy nyilvántartjuk, mint Petőfi magyar nemessé lett régi családjának tót nyelvűségét vagy Liszt Ferencz és Munkácsy Mihály hazai német fajiságát. Viszont Dürer és Lenau eredetét sem hagyjuk a tehetségekben gazdag magyar föld buja tenyészetétől elvitatni.

Mivel a mostani súlyos időben Szent István minden külső ellenség ellen megvédelmezett birodalmát belső ellenségek is támadják, a jelzett culturalis fölényen kivül meg kell említenünk, hogy az 1910. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint Magyarország területén (Horvátország és Fiume nélkül) 18.264,533 lélek élt. Ebből volt

magyar	9.944,627 .	54·5%
román	2.948,186 .	16·1 „
tót	1.946,357 .	10·7 „
német	1 903,357 .	10·4 „
ruthén	464,270 .	2·5 „
szerb	461,516 .	2·5 „
horvát	194,808 .	1·1 „
lengyel, bolgár, szlovén, czigány stb.	401,412 .	2·2 „

Tudni kell továbbá, hogy idegenajkú lakosaink közül még 1.875,789 lélek beszélt magyarul. E szerint tehát 18¼ millió lakosból összesen 12¾ millió volt a magyarul beszélő. A magyarosítást városaink végezték, mert lakosaiknak 73·7%-a magyar, mely százalék a magyarul beszélőkével együtt 85·1%-ra emelkedett. Viszont ki van mutatva, hogy a vegyesnemzetiségű vidékeken a magyarság fogy, mert az alacsonyabb culturájú nemzetiség nyelvét megtanulja s utóbb végleg belé is olvad. Ez a legvilágosabb bizonyítéka ama vádak alaptalanságának, mintha a magyarság elnyomná vagy magyarosítaná a nemzetiségeket. A békés együttlét és zavartalan egyenjogúság igazolására meg kell még említeni, hogy vármegyei és városi municipiumainkból 17-ben, 10,000 lakoson felüli városainkból pedig 9-ben egyik nemzetiségnek sincs absolut többsége. Ez az állapot teszi aztán fölöttébb kétségessé, hogy a nemzetiségeknek területek szerint való elkülönítése valaha megvalósítható legyen. Ugyanilyen kétséges az egyesítési törekvés is, ha tekintetbe vesszük azt, hogy az erdélyi szászság és székely-magyarság a románokat egymástól az erdélyi természetes határok hosszában örökre szétválasztja.

A magyar faj fölénye számarányán és culturáján kívül még földjében van. Mint honfoglaló a gyönyörű ország legértékesebb részein, a Kárpátok koszorújába foglalt alföldeken és termékeny

lankákon helyezkedett el. A török háborúk után is túlnyomó részben birtokában maradtak azok a gazdaságilag ma már gondosabban kiaknázott területek, a melyeken 1870—79-ben még $16^1/_4$ millió q búzát, $14^3/_4$ millió q tengerit és 3 millió q czukorrépát termeltek, 1880—94-ben pedig már 40 milló q búza, $28^3/_4$ millió q tengeri és $13^1/_4$ millió q czukorrépa volt az átlagos évi termés. Ha tekintetbe vesszük az ipari és kereskedelmi fellendülést is, Magyarország örvendetesen fejlődő közgazdaságában kell keresnünk magyarázatát annak, hogy az államfenntartó faj, melynek 1880-ban csak 6.404.070 volt a létszáma, harmincz év alatt $3^1/_2$ millióval gyarapodhatott, vagyis $^1/_2$ millióval nagyobb számmal, mint a mekkora az a magyarországi románság, melynek létszáma Erdélyben 1733-ban még csak 425,000 volt, ma pedig már nemcsak Erdélyt, hanem a Duna-Marosközt is ki akarja Magyarország testéből szakítani.

Magyarország megbonthatatlanságának erősségei közül csodálatos földrajzi egységét sem szabad szem elöl tévesztenünk. A Kárpátok természetes határain belől az erdélyi medenczét már a magyar honfoglalók egyik vezére külön fejedelemséggé szerette volna alakítani. De a székely-magyarság letelepítésével már az első királyok kifejezésre juttatták azt a földrajzi okokban rejlő törvényszerüséget, hogy az ország határa nem a nagy magyar Alföld keleti szegélyén, hanem a keleti Kárpátok bérczeinél van természetes úton megadva. Ezért szolgálta Erdély a magyar faj hegemon szerepének ügyét még akkor is, midőn XVI—XVII. századi fejedelmei nemcsak Magyarország, hanem egész Európa sorsát is hathatósan befolyásolni tudták. A magyar nemzet küzdelmeinek súlyos századaiban létrejött a Voivodina, a Bánát, a Katonai Határőrvidék, de egyik sem lett hosszú életű. Nem is lehetett, mert a természetes határok között élő nemzetek gazdaságilag mindig egymásra voltak utalva, tehát egymásra voltak utalva érdekközösségük nemzetvédelmi szempontjából is. Az északi Kárpátok sivár hegyi világát lakó szegény tótság háziipari termékeivel lezarándokolt a magyar vidékekre, a hová seregestől mezei munkára is mindig lelátogatott. Békében még szegényebben élt az erdei irtásokra települt ruthén. Háborúban pedig a ruthének, a tótok és a felső-magyarországi német telepek vitézül védték a közös magyar hazát. Ebben a bensőségteljes érintkezésben aztán a lelkiek terén is élénk csereviszony keletkezett, a nélkül, hogy egyik fél a másik nyelvét a kölcsönszavakon kívül mással veszélyeztetni tudta volna.

A földrajzilag egységes és soknyelvű Magyarország népei hosszú évszázadokon át boldog egyetértésben éltek. Ez a történelmi alap volt a titka annak, hogy ez a népegyveleg még a világháború viharaiban is sziklaszilárdan állt. Derék testvér-

népeink haláltmegvető hősiességgel harczoltak a magyar szent korona országainak sérthetetlenségéért. Erre buzdították őket szóban és irásban azok a folyton résen lévő nemzetiségi politikusok és agitátorok is, a kik győzelem esetén a sikeresen megvédelmezett uralkodóháztól reméltek jutalmakat. Mikor azonban Ausztria váratlanul összeomlott és a közös uralkodó fejéről a magyar szent korona is porba hullott, az az osztrák politika, mely a nemzetiségeket Magyarország egysége ellen állandóan kijátszani igyekezett, akarata ellenére is előmozditójává lett azoknak a túlzó nemzetiségi törekvéseknek, a melyek ma már az egységes Magyarország és a különféle országokból álló Ausztria szétrombolásával igyekeznek a bennük élő különböző népfajok önrendelkezési és terjeszkedési vágyait kielégiteni. Az uralkodóház iránti hűséggel mindenkor tüntető politikusok és agitátorok álarcz nélkül nyiltan az elszakadást hirdetik s ennek érdekében lázitják a háború gyötrelmei által minden ellentálló erejüktől megfosztott szegény népeket. El akarják Magyarországtól szakitani a derék tótokat, a kiknek itt külön nemzeti irodalmuk keletkezett, *mert a cseh irodalmi nyelvet nem értik*; el akarják szakitani a szerbeket, a kik mindig lelkes, mindig hű és az odaadott drága földekért mindig hálás fiai is voltak az anyaországnak; és el akarják szakitani az erőtől duzzadó románokat, a kiket az erdélyi fejedelemség a reformatio szellemében nemzeti nyelvük irodalmi müvelésére buzditott és a kik nálunk olyan teljes szabadságban részesültek, a minőt romániai rokonaik még ma sem élveznek.

Ezért fordul a Magyar Tudományos Akadémia a magyar állam szellemi életének legfőbb képviseletében a müvelt emberiség minden külföldi tudományos akadémiájához, hogy e szózatunkat az összes tagoknak kézbesitve, e tudós tagok belátása szerint emeljék fel szavukat az ellen a hallatlan merénylet ellen, melyet most az eszközökben nem válogató magyarországi nemzetiségi politikusok és agitátorok kivánnak szomszédos rokonnépeik segédkezésével az ezeréves magyar állam területi integritása ellen elkövetni. Hiszen a meggyötört müvelt emberiségnek most az a feladata, hogy egy megbonthatatlan békével számunkra a cultura minden áldását biztositsa. Ezért szünik meg az elsas-lotharingiai kérdés, ezért jön létre újra a feldarabolt Lengyelország. Szabad-e hát akkor a müvelt emberiségnek újra bünbe esni és feldarabolni azt a földrajzilag és politikailag is tökéletesen egységes Magyarországot, mely félezer éven át védőbástyája volt a nyugati keresztyén egyháznak, kelet felé pedig előharczosa volt a reformatiónak és a nyomában sarjadt nemzeti culturáknak! Szabad-e bünbe esni és egy társtalan müvelt nemzetet arra kárhoztatni, hogy ezeresztendős culturhivatását

megszakítva, szétdarabolt országa és népe érdekében a most önként lerakott fegyvert később ismét kezébe vegye és Európát a háború veszedelmével állandóan nyugtalanítsa? Ha mind ez nem szabad, a mint hogy csakugyan nem is szabad, akkor a művelt emberiség szellemi életének legfőbb képviseletében tiltakozó tudományos akadémiáknak tőlünk kért sürgős beavatkozása sem lehetett meddő és hatástalan.

Budapesten, 1918 deczember havában.

A Magyar Tudományos Akadémia összes tagjainak nevében:

Berzeviczy Albert
elnök.

Ilosvay Lajos
alelnök.

Heinrich Gusztáv
főtitkár.

Goldziher Ignácz
az I. oszt. elnöke.

Concha Győző
a II. oszt. elnöke.

Entz Géza
a III. osz. elnöke.

Szinnyei József
az I. oszt. titkára.

Fejérpataky László
a II. oszt. titkára.

Fröhlich Izidor
a III. oszt. titkára

Sebestyén Gyula
előadó.

Tisztelt tagtársainkat kérjük, hogy esetleges észrevételeiket 48 óran belül a főtitkári hivatallal közölni szíveskedjenek.

HORNYÁNSZKY VIKTOR, BUDAPEST

A M. T. A. Jövőtlkán Hivatalának

Budapesten.

A M. T. A. közlönye, melyet a nyáron tartott ülésig ismét akadémiánkban intézk, a következő nem egy jelentőségű észrevételeim vannak:

1.) A 2. lap második bekezdésében a Hunyadi János-ról szóló mondat, mely így hangzik: „Magyarország törökverő kormányzója", magyar constructiójában is nehézkes és így igen nehezen lesz érthetően és szépen lefordítható akár francia, akár angol nyelvre. Ez a mondat tehát könnyebb szerkezetűvé volna teendő.

2.) A 3. lap első bekezdése 6. sorában a „fajúságának" szó helyébe „nemzetiségének" szó volna teendő, mert fajt ad, amit a természet ben létre, mint pedig a magyarság fajúlag nem egy s a magyarságot a történelem hozta létre sokfélékből, különböző vérségűekből, származásúakból stb.

3.) A 3. lap 10. sorában a „törvénykezés és a latin nyelv" után beszúrandó volna „a Habsburgok uralma alá jutott Magyarországon. Ellenben ugyanez Erdélyben, a melynek területét sok nemzetiségi elemekből alkották Magyarországtól elszakítani, a magyar vált a kormányzat és a törvénykezés nyelvévé, jóllehet annak, hogy itt is a magyar volt az államnyelv oka. A latin nyelv használatát a közéleti Magyarországon a „félezer éves gyakorlat" stb. — „Erst így" szavak következnek.

4.) A 4. lapon az első mondat után beszúrandó volna: „Az erdélyi törvénykezés nyelvévé és a latint felette Erdélynek beolvadása után." Az „Oda" szó után pedig a „jutott" szó volna beszúrandó.

5. A 4. lap harmadika bekezdésében az utolsó előtti előtt 4. sorban az „egészséges és nagyjövőjű" szavak után teljesen felesleges kihagyandók volnának a bekezdésbe a következőket kellene beszúrni: „A jobbára az orosz hagyás, erkölcs és ízlés iránti tiszteletben beteljesedő", de ugyanezekkel az erkölcsi hajlamokkal bíró" stb.

6.) Az 5. lap első" sorában a Hunyadiak alatt szárma-zását is meg kellene említeni.

7.) A 7. lapon a 15. sorban az „ugyancsak" után a „ma már" szavak volnának betoldandók, az utolsó mondat pedig akként volna átdolgozandó: „és el akarják szakítani a románokat, a kiket a reformatio szellemében nemzeti nyelvünk irodalmi művelésére először az erdélyi fejedelemség magyar fejedelmei emeltek" stb.

Budapesten 1918. évi december 14-én

Ferdinandy Gejza
ker. tag.

Igen tisztelt Főtitkári Hivatal,

Febr. hó 13-án postára adott Szózatot
hajnos csak négy nap múlva, ma kap-
tam meg. Abban a reményben, hogy
szerény észrevételeim, amelyeket
sietve papirra vetni, még így is
figyelembe vehetők: bátor vagyok
kérni tárgyi megjegyzést tenni.

Egyik, hogy a 6. l. 1. bekez-
désében földrajzi gondolatánál
célszerű volna rövidebb Reclusre hi-
vatkozni, aki e gondolatot Ma-

gyarországról szintén hangoztatta. (A Budap. Hirl.-nak egyik nem régi számában szószerint közölve volt Reclus művének e helye.)

A másik, hogy a szózat utolsó mondata („Ha nincs ez ..."), legalább előttem, nem eléggé világos. Már kiltarozztak a tudományos akadémiák? Vagy a kiltarozó szónak előlegezése a remélt kiltarozásnak? Mindenesetre világosabban kellene a gondolatot kifejezni.

A szépen és hatásosan írt, állítá magyar szózat bizonyára francia ér:

De me
nűleg
ni, e
jelleg
hane
tajong
kező
ajánl
2.
nem le
ló ma
no

fa. nyelven megy szét az akadémiának.
em ré- De mivel utóbb magyarul is valósze-
e volt nűleg meg fog az Értesítőben jele-
ni, e magyar szöveg erősebb nemzeti
utolsó jellege céljából, nem gáncsképpen,
alább hanem magyar szavainkért való
már tajongásom következtében a követ-
ka- kező módosításokat volnék bátor
ajánlani:
2. l. 1. ber.: „magyar corporatio"; nem lehetne-e valamely megfelelő magyar szóval pótolni?
10. 2. ber.: „a bandériális katona-
ért, -állítási rendszert" magyarosabb volna
ancia így: a katonaállítás bandériumi rend-

ref.

4. l. 2. bek.: culturalis súlya" h. jobb
Volna: művelődésbeli súlya.
Uo. culturalis berendezkedése" h.:
" művelődésügyi ber.
Uo.: alacsonyabb culturája" h.:
" al. művelődése.
Uo. 3. bek.: A magyar cultura" h. a
" magy. művelődés.
5. l. 1. bek.: „culturalis fölényén"
h. művelődési v. művelődésbeli fölény.
Uo. 2. bek. „alacsonyabb culturáju"
" h. alacs. művelődésű.
Uo. 3. bek. „számarányán és culturá-
ján" h. számar. és művelődésén.
6. l. 1. bek. a Bánát" h. a Bánság.
7. l. 1. bek. „területi integritása"
h. ter. épsége.
Uo. a cultura minden áldását" h. a
" művelődés (v. művelődés) min. áld.; nemzeti
culturának" h. nemz. művelődésének; „cultur-
hivatását" h. művelődési hiv. Kiváló tisztelettel

Pozsony 918 dec. 17

Zolnai Gyula
l. t.

— Az összes tagok hozzájárulása előtt bizalmas! —

A Magyar Tudományos Akadémia szózata a művelt világ összes akadémiáihoz.

Az ezeréves Magyarország sorsdöntő óráit éli. Mióta önként lerakta fegyverét és hazaküldötte hadseregét, néhány szomszédnép reátört és testéből ki akarja szakítani azokat a területeket, a melyekben az államalkotó magyar faj jóvoltából rokonai letelepedhettek és a magyarsággal vegyesen elhelyezkedve, anyanyelvüket és nemzeti szokásaikat háborítlanul megtarthatták. Mielőtt védtelen országunk ellen elkövetett merényletüknek érvényt szerezhetnének, a Magyar Tudományos Akadémia alábbi szózatát intézi a művelt világ összes akadémiáihoz, hogy ezek társtalan nemzetünk ügyét megismerjék és hogy veszélyeztetett állami életünket és kulturánkat az emberi művelődés legfőbb képviseletében megvédelmezzék.

*

A magyar nemzet a legboldogtalanabb euró-ázsiai népcsaládnak, az indogermán és kínai népcsaládoktól északra szorított ural-altáji népeknek Kelet-Európából Közép-Európába szakadt, társtalan tagja. Midőn az európai népek történetében a IX. század végén megjelenik, hun és avar rokonainak régi országát XI—XIII. századi krónikáink szerint örökség jogán foglalja el. Állandó letelepedése után legyőzhetetlen lovassága még két emberöltőn át sarczolta Európát, a 955-iki augsburgi vereség után azonban a nyugati civilisatio útjára tért. E század végén nagyfejedelmei már fölveszik a keresztséget, nyugat és kelet közt szabadon választva, világtörténeti jelentőségű elhatározással a római kath. anyaszentegyházhoz csatlakozik és első királya, Szent István, 1001-ben fejére teszi a római pápától küldött arany koronát. A frank Capitularék szellemében, de a magyar nemzet ősi joggyakorlatát is szem előtt tartva, ugyan ő kezdi meg, Szent László (1077—1095.) és „Könyves"-nek nevezett Kálmán királyunk (1095—1114.) pedig folytatja egyházi és polgári társadalmunk alapvető törvényeinek megalkotását. Keresztteshadjáratáról ismert II. András királyunk 1222-ben kiadja az arany-bullát (Bulla Aureát), melyet a mai európai népek alkot-

mánytörténetében pár évvel csak az angol Magna Charta tudott megelőzni.

Az európai színvonalra emelkedett magyar civilisatio eszköze a római egyház latin nyelve lett. Noha itthon magas-színvonalú egyházi iskoláink keletkeztek, a nagy egyházi és világi méltóságok váromanyosai gyakran felkeresték a XII. századi párizsi és a XIII. századi bolognai egyetemet, a mely utóbbin már kezdetben magyar corporatio is volt. A korán megindult nemzetközi érintkezés, valamint a magyar egyházi és fokozott közművelődési törekvések csábítják be hozzánk az olaszországi és franczia-országi szerzetesrendeket. A római egyház szellemében nevelt hatalmas Magyarország a nemzeti királyság harmadik évszázadában már keleti védőbástyája volt a római kath. egyháznak és az egész európai civilisationak. Vére hullásával, elnyomorodása árán feltartóztatta a hatalmas tatárnépek és a nyomukban hömpölygő mongolok áradatát. Jellemző, hogy a tűzzel-vassal elpusztított országnak még igy is maradt annyi irodalmi emléke, hogy igazolni tudja európai műveltségének korábbi gazdagságát. Megmaradt ezernél több tatárjáráselőtti oklevele, megmaradtak XI., XII., XIII. századi ~~gazdag törvénykönyvei~~, a királyház összes szentjeinek legendái, több egyházi szerkönyv, annales, krónika — köztük az egykorú enemű külföldi irodalmi remekekkel sikerrel versenyző XI—XIII. századi latinnyelvű magyar Nemzeti Krónika — és maradtak magyar nyelvemlékei is.

A XIV. század legelején kihalt Árpádház után elkövetkezett franczia eredetű Anjou királyi ház felismerte a magyar nép katonai és állam-szervező erényeit és megalkotta a banderialis katonaállitási rendszert. Erre támaszkodva aztán olyan ~~imperialisd~~ politikát kezdett a mely Nagy Lajos királyunk alatt (1342—1382) Magyarországot Közép-Európa legnagyobb és leghatalmasabb államává, rendezett városait pedig a hazai és nemzetközi ipar és kereskedelem virágzó emporiumaivá tette. E fényes korszak nem volt hosszúéletü, mert mire a félelmesen elörenyomuló török hódító megjelent, a keleti védőbástya ismét a magára maradt magyar nemzet lett. Magyarország törökverő kormányzója, Hunyadi János (1446—1456) már az egész keresztény világ által ismert és a belgrádi győzelme emlékére pápai úton elrendelt déli harangszóval még ma is ünnepelt nemzeti hősünk volt; fia pedig, Mátyás, legnépszerübb nemzeti királyunk lett. És ez a nép ajkán máig élő nemzeti király (1458—1490) azzal teszi magát halhatatlanná, hogy a renaissance könyvkedvelő pápáival és fejedelmeivel győzelmes versenyre kelve, megalapította budai hires könyvtárát, a Corvinát, a melynek csupa latin és kis részben görögnyelvü marad-

ványaiból, utóbb megalapítják a Habsburgok bécsi udvari könyvtárát és az egész müvelt világon irigyelt ékességekkel látják el a nagy könyvtárak cimeliothekáinak művelődéstörténeti kincskészleteit. Ugyanilyen büszkeségünk, hogy a renaissancenak nálunk a könyvnyomtatás terén is volt eredménye, a menynyiben az 1473-ban Budán kinyomatott magyar Nemzeti Krónika a sorrendben több nyugati nagy nemzet könyvnyomtatását megelőzte.

A reformatio kezdete előtt a török 1526-ban Magyarországra halálos csapást mért. Királya Mohácsnál elesett s a vérző ország a szomszédságban Habsburg Rudolf óta (1290 óta) mindig készenlétben álló ausztriai uralkodóház ölébe roskadt. E nagy rázkódások után aztán a magyar nemzet a nemzetek anyanyelvét megszólaltató reformatio segítségével fajiságának tudatára ébredt. Gyönyörü biblia- és zsoltárfordításaink lesznek a gyorsan sarjadó magyar nemzeti irodalom nyelvének kánonkönyvei. Törvényeink Tripartituma, törvénykezésünk és állami életünk nyelve továbbra is latin maradt. A félezeréves gyakorlat, az idegen osztrák uralkodóház és a megnyirbált kath. egyház kívánta ezt így, mely utóbbi kettő a túisúlyra jutott protestáns egyházakkal szemben sikeres ellenreformatiót inditott. A török járommal is meggyötört magyarság nemzeti életének az erdélyi medencze földrajzilag tökéletes erődje nyujtott menedéket. Itt, az európai protestantizmus legtávolabbi keletén, egy protestáns fejedelemség alakult ~~és nemcsak~~ az osztrák politikától, ~~hanem~~ a mohammedán és görög-keleti törekvésektől is ostromolva, a magyar nemzeti szellemnek, a magyar függetlenségi törekvéseknek és az európai protestáns civilisatiónak ragyogó multú letéteményese lett. Ezért köszönhető, hogy Európában a magyar ~~nemzet iktatta először törvénybe~~ a vallásszabadságot.

A török hódítóval folytatott két és fél százados küzdelem nemzetközi jelentőségét csak az tudja helyesen megítélni, a ki a szomszédos szerb népnek ugyane téren betöltött szerepét figyelembe veszi. A török itt rövid küzdelem után úrrá lett s a mohammedán vallással megbarátkozott szerbség a keresztyénség ügyét veszélyeztető hódítónak nemcsak katonai erőforrásává, hanem tekintélyes mértékben hitsorsosává is változott. A magyarságra áthárult hosszú küzdelmeknek csak martirjai lettek, de apostatái nem.

Midőn Ausztria az egész keresztyénség ~~képviseletében~~ a törököt Magyarország területéről kiűzni segélte, e hadi eredményekkel végleg meg lett pecsételve a Habsburg-ház politikájának az a törekvése, hogy a magyar birodalmat Ausztria keretébe feloszthatlanul és elválaszthalanul bekebelezze. Noha

*

politikai függetlenségünk első nagy harczaiban a hazai nemzetiségek egyértelemmel az államfenntartó magyar faj oldalán vitézkedtek, a bécsi udvar utóbb nagy politikai művészettel mégis a magyarság ellen tudta hangolni testvérnépeink érzelmeit. Oda, a honnan a török a magyarságot kiirtotta, vagy elkergette, görög-keleti vallású szerbeket, katholikus svábokat telepített és a görög-keleti román pásztor-népnek is korlátlan terjeszkedést engedélyezett. A gazdátlanná lett nemzeti vagyonból a magyar területre beözönlők egyházai fejedelmi ellátásban részesültek. Az államalkotó magyarság nagy részét magába ölelő protestáns egyházak pedig a teljes vallásszabadság kivivása után is híveikre utalt koldusok maradtak.

Midőn a magyar nemzet 1848—49-ben az osztrák birodalmi politika ellen élet-halálharczot folytatott, nemzetiségeink már rabjai voltak annak a bécsi tanításnak, hogy Ausztria és Magyarország népeit nem az országok és tartományok belső ~~belsőkapcsolatai és külső kapcsolatai~~, hanem a *közös uralkodóház* tartja össze. Ennek érdekében fordultak ellenünk horvát testvéreink és azok az erdélyi románok, a kiket a jobbágyi kötelékekből — noha ~~addig a törvényes~~ erdélyi magyar, székely és száz nemzet mellett ~~semmi történelmi szerepre~~ felemelkedni még nem tudtak — a magyarság önként felszabadított.

Az kétségtelen, hogy a modern Magyarországban a magyarság hegemon-szerepének culturalis súlya jóval nagyobb, mint az összes nemzetiségeké összevéve. Vannak virágzó főiskolái (hiszen már a középkorban voltak virágzó magyar egyetemei!), a gazdag hazai irodalomnak már 116 év óta van hatalmas nemzeti könyvtára, vannak gyönyörű múzeumai, közel százéves tudományos akadémiája, több szépirodalmi társasága és minden tudományczoportra egy, sőt több tudományos egyesülete. A régi, még középkori eredetü magyarországi német nyelvterületek culturalis berendezkedése szintén európai színvonalon áll. Mivel a magyar szabadságharcz óta minden itt élő nemzet a magyar Földanya édes gyermeke lett, szegényebb földrajzi viszonyok közt tetemesen elszaporodott szláv és román népeink alacsonyabb culturája abban leli magyarázatát, hogy az államalkotó magyar faj művelődésének ebben az országban elvégre is ezeresztendős gazdag multja van; míg az erdőirtó és pásztorkodó életmódjukból csak az utóbbi évszázadban kibontakozó egészséges és nagyjövőjü ruthén és román testvéreink, valamint a török háborúk alatt letelepített és testvérekül fogadott derék vendégnépeink ugyanilyen tőkével még nem rendelkezhetnek.

A magyar cultura fölényét tetemesen támogatta az, hogy a magyarságra utalt és a magyarsággal boldogan együtt élő nemzetiségek kiváló szellemei a magyar genius szárnyán emel-

kedtek a világhirű nagyságok sorába. Gróf Zrinyi Miklós, a törökverő XVII. századi nagy epikus hős ~~családjának~~ horvát-~~országi~~ származását épp úgy nyilvántartjuk, mint Petőfi magyar nemessé lett régi családjának tót nyelvüségét vagy Liszt Ferencz és Munkácsy Mihály hazai német fajiságát. Viszont Dürer és Lenau eredetét sem hagyjuk a tehetségekben gazdag magyar föld buja tenyészetétől elvitatni.

Mivel a mostani súlyos időben Szent István minden külső ellenség ellen megvédelmezett birodalmát belső ellenségek is támadják, a jelzett culturalis fölényen kívül meg kell említenünk, hogy az 1910. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint Magyarország területén (Horvátország és Fiume nélkül) 18.264,533 lélek élt. Ebből volt

magyar	9.944,627	54·5%
román	2.948,186	16·1 „
tót	1.946,357	10·7 „
német	1 903,357	10·4 „
ruthén	464,270	2·5 „
szerb	461,516	2·5 „
horvát	194,808	1·1 „
lengyel, bolgár, szlovén, czigány stb.	401,412	2·2 „

Tudni kell továbbá, hogy idegenajkú lakosaink közül még 1.875,789 lélek beszélt magyarul. E szerint tehát $18^1/_4$ millió lakosból összesen $12^1/_4$ millió volt a magyarul beszélő. ~~A magyarosítást~~ városaink ~~végezték~~, mert lakosaiknak 73·7%-a magyar, mely százalék a magyarul beszélőkével együtt 85·1%-ra emelkedett. Viszont ki van mutatva, hogy a vegyesnemzetiségű vidékeken a magyarság fogy, mert az alacsonyabb culturájú nemzetiség nyelvét megtanulja s utóbb végleg belé is olvad. Ez a legvilágosabb bizonyítéka ama vádak alaptalanságának, mintha a magyarság elnyomná vagy magyarosítaná a nemzetiségeket. A békés együttlét és zavartalan egyenjogúság igazolására meg kell még említeni, hogy ~~vármegyei és városi municipiumainkból 17-ben~~, 10,000 lakoson felüli városainkból pedig 9-ben egyik nemzetiségnek sincs absolut többsége. Ez az állapot teszi aztán fölöttébb kétségessé, hogy a nemzetiségeknek területek szerint való elkülönítése valaha megvalósítható legyen. Ugyanilyen kétséges az egyesítési törekvés is, ha tekintetbe vesszük azt, hogy az erdélyi szászság és székely-magyarság a románokat egymástól az erdélyi természetes határok hosszában örökre szétválasztja.

A magyar faj fölénye számarányán és culturáján kívül még földjében van. Mint honfoglaló a gyönyörű ország legértékesebb részein, a Kárpátok koszorújába foglalt alföldeken és termékeny

lankákon helyezkedett el. A török háborúk után is túlnyomó részben birtokában maradtak azok a gazdaságilag ma már gondosabban kiaknázott területek, a melyeken 1870—79-ben még $16^1/_4$ millió q búzát, $14^3/_4$ millió q tengerit és 3 millió q czukorrépát termeltek, 1880—94-ben pedig már 40 milló q búza, $28^3/_4$ millió q tengeri és $13^1/_4$ millió q czukorrépa volt az átlagos évi termés. Ha tekintetbe vesszük az ipari és kereskedelmi fellendülést is, Magyarország örvendetesen fejlődő közgazdaságában kell keresnünk magyarázatát annak, hogy az államfenntartó f. j, melynek 1880-ban csak 6.404.070 volt a létszáma, harmincz év alatt $3^1/_2$ millióval gyarapodhatott, vagyis $^1/_2$ millióval nagyobb számmal, mint a mekkora az a magyarországi románság, melynek létszáma Erdélyben 1733-ban még csak 425.000 volt, ma pedig már nemcsak Erdélyt, hanem a Duna-Marosközt is ki akarja Magyarország testéből szakitani.

Magyarország megbonthatatlanságának erősségei közül csodálatos földrajzi egységét sem szabad szem elől tévesztenünk. A Kárpátok természetes határain belől az erdélyi medenczét már a magyar honfoglalók egyik vezére külön fejedelemséggé szerette volna alakítani. De a székely-magyarság letelepítésével már az első királyok kifejezésre juttatták azt a földrajzi okokban rejlő törvényszerüséget, hogy az ország határa nem a nagy magyar Alföld keleti szegélyén, hanem a keleti Kárpátok bérczeinél van természetes úton megadva. Ezért szolgálta Erdély a magyar faj hegemon szerepének ügyét még akkor is, midőn XVI—XVII. századi fejedelmei nemcsak Magyarország, hanem egész Európa sorsát is hathatósan befolyásolni tudták. A magyar nemzet küzdelmeinek súlyos századaiban létrejött ~~a Vajdaság, a Bánát, a Bánsági Határőrvidék~~, de egyik sem lett hosszú életű. Nem is lehetett, mert a természetes határok között élő nemzetek gazdaságilag mindig egymásra voltak utalva, tehát egymásra voltak utalva érdekközösségük nemzetvédelmi szempontjából is. Az északi Kárpátok sivár hegyi világát lakó szegény tótság háziipari termékeivel lezarándokolt a magyar vidékekre, a hová seregestől mezei munkára is mindig lelátogatott. Békében még szegényebben élt az erdei irtásokra települt ruthén. Háborúban pedig a ruthének, a tótok és a felső-magyarországi német telepek vitézül védték a közös magyar hazát. Ebben a bensőségteljes érintkezésben aztán a lelkiek terén is élénk csereviszony keletkezett, a nélkül, hogy egyik fél a másik nyelvét a kölcsönszavakon kívül mással veszélyeztetni tudta volna.

A földrajzilag egységes és soknyelvű Magyarország népei hosszú évszázadokon át boldog egyetértésben éltek. Ez a történelmi alap volt a titka annak, hogy ez a népegyveleg még a világháború viharaiban is sziklaszilárdan állt. Derék testvér-

népeink haláltmegvető hősiességgel harczoltak a magyar szent korona országainak sérthetetlenségéért. Erre buzdították őket szóban és irásban azok a folyton résen lévő nemzetiségi politikusok és agitátorok is, a kik győzelem esetén a sikeresen megvédelmezett uralkodóháztól reméltek jutalmakat. Mikor azonban Ausztria váratlanul összeomlott és a közös uralkodó fejéről a magyar szent korona is porba hullott, az az osztrák politika, mely a nemzetiségeket Magyarország egysége ellen állandóan kijátszani igyekezett, akarata ellenére is előmozditójává lett azoknak a túlzó nemzetiségi törekvéseknek, a melyek ma már az egységes Magyarország és a különféle országokból álló Ausztria szétrombolásával igyekeznek a bennük élő különböző népfajok önrendelkezési és terjeszkedési vágyait kielégiteni. Az uralkodóház iránti hüséggel mindenkor tüntető politikusok és agitátorok álarcz nélkül nyiltan az elszakadást hirdetik s ennek érdekében lázitják a háború gyötrelmei által minden ellentálló erejüktől megfosztott szegény népeket. El akarják Magyarországtól szakitani a derék tótokat, a kiknek itt külön nemzeti irodalmuk keletkezett, *mert a cseh irodalmi nyelvet nem értik*; el akarják szakitani a szerbeket, a kik ~~mindig hűek~~, ~~mindig hű és az odaadott drága földekért mindig hálás fiai~~ is voltak az anyaországnak; ~~és el akarják szakitani az erőtől duzzadó románokat, a kik az erdélyi fejedelemség a reformatio szellemében nemzeti nyelvük irodalmi müvelésére buzditott és a kik nálunk olyan teljes szabadságban részesültek, a minőt~~ romániai rokonaik ~~még ma sem~~ élveznek.

Ezért fordul a Magyar Tudományos Akadémia a magyar állam szellemi életének legfőbb képviseletében a müvelt emberiség minden külföldi tudományos akadémiájához, hogy e szózatunkat az összes tagoknak kézbesitve, e tudós tagok belátása szerint emeljék fel szavukat az ellen a hallatlan merénylet ellen, melyet most az eszközökben nem válogató magyarországi nemzetiségi politikusok és agitátorok kivánnak szomszédos rokonnépeik segédkezésével az ezeréves magyar állam területi integritása ellen elkövetni. Hiszen a meggyötört müvelt emberiségnek most az a feladata, hogy egy megbonthatatlan békével számunkra a cultura minden áldását biztositsa. Ezért szünik meg az elsas-lotharingiai kérdés, ezért jön létre újra a feldarabolt Lengyelország. Szabad-e hát akkor a müvelt emberiségnek újra bünbe esni és feldarabolni azt a földrajzilag és politikailag is tökéletesen egységes Magyarországot, mely félezer éven át védőbástyája volt a nyugati keresztyén egyháznak, kelet felé pedig előharczosa volt a reformatiónak és a nyomában sarjadt nemzeti culturáknak! Szabad-e bünbe esni és egy társtalan müvelt nemzetet arra kárhoztatni, hogy ezeresztendős culturhivatását

megszakítva, szétdarabolt országa és népe érdekében a most önként lerakott fegyvert később ismét kezébe vegye és Európát a háború veszedelmével állandóan nyugtalanítsa? Ha mind ez nem szabad, a mint hogy csakugyan nem is szabad, akkor a művelt emberiség szellemi életének legfőbb képviseletében tiltakozó tudományos akadémiáknak tőlünk kért sürgős beavatkozása sem lehetett meddő és hatástalan.

Budapesten, 1918 deczember havában.

A Magyar Tudományos Akadémia összes tagjainak nevében:

Berzeviczy Albert
elnök.

Ilosvay Lajos
alelnök.

Heinrich Gusztáv
főtitkár.

Goldziher Ignácz
az I. oszt. elnöke.

Concha Győző
a II. oszt. elnöke.

Entz Géza
a III. osz. elnöke.

Szinnyei József
az I. oszt. titkára.

Fejérpataky László
a II. oszt. titkára.

Fröhlich Izidor
a III. oszt. titkára

Sebestyén Gyula
előadó.

Tisztelt tagtársainkat kérjük, hogy esetleges észrevételeiket 48 óran belül a főtitkári hivatallal közölni szíveskedjenek.

HORNYÁNSZKY VIKTOR, BUDAPEST

Nehány javítás, mely
a Remitte a fogalmat!
Bess

A Magyar Tudományos Akadémia szózata a müvelt világ összes akadémiáihoz.

Az ezeréves Magyarország sorsdöntő óráit éli. Mióta önként lerakta fegyverét és hazaküldötte hadseregét, néhány szomszédnép reátört és testéből ki akarja szakitani azokat a területeket, a melyekben az államalkotó magyar faj jóvoltából rokonai letelepedhettek és a magyarsággal vegyesen elhelyezkedve, anyanyelvüket és nemzeti szokásaikat háboritlanul megtarthatták. Mielőtt védtelen országunk ellen elkövetett merényletüknek érvényt szerezhetnének, a Magyar Tudományos Akadémia alábbi szózatát intézi a müvelt világ összes akadémiáihoz, hogy ezek társtalan nemzetünk ügyét megismerjék és hogy veszélyeztetett állami életünket és kulturánkat az emberi müvelődés legfőbb képviseletében megvédelmezzék.

*

A magyar nemzet a legboldogtalanabb euró-ázsiai népcsaládnak, az indogermán és kinai népcsaládoktól északra szoritott ural-altaji népeknek Kelet-Európából Közép-Európába szakadt, társtalan tagja. Midőn az európai népek történetében a IX. század végén megjelenik, hun és avar rokonainak régi országát XI—XIII. századi chronikáink szerint örökség jogán foglalja el. Állandó letelepedése után legyőzhetetlen lovassága még két emberöltőn át sarczolta Európát, a 955-iki augsburgi vereség után azonban a nyugati civilisatio útjára tért. E század végén nagyfejedelmei már fölveszik a keresztséget, nyugat és kelet közt szabadon választva, világtörténeti jelentőségü elhatározással a római kath. anyaszentegyházhoz csatlakozik és első királya, Szent István 1001-ben fejére teszi a római pápától küldött arany koronát. A frank Capitularék szellemében, de a magyar nemzet ősi joggyakorlatát is szem előtt tartva, ugyan ő kezdi meg Szent László (1077—1095.) és „Könyves"-nek nevezett Kálmán királyunk (1095—1114.) pedig folytatja egyházi és polgári társadalmunk alapvető törvényeinek megalkotását. Keresztesbadjáratáról ismert II. András királyunk 1222-ben kiadja az arany-bullát (Bulla Aurea), melyet a mai európai népek alkot-

mánytörténetében pár évvel csak az angol Magna Carta tudott megelőzni.

Az európai színvonalra emelkedett magyar civilisatio eszköze a római egyház latin nyelve lett. Noha itthon magas-színvonalú egyházi iskoláink keletkeztek, a nagy egyházi és világi méltóságok várományosai gyakran felkeresték a XVII. századi párizsi és a XIII. századi bolognai egyetemet, a mely utóbbin már kezdetben magyar bursa is volt. A korán megindult nemzetközi érintkezés, valamint a magyar gazdagság és vendégszeretet európai híre csábítja be hozzánk Olaszországból a benedictinusokat, franciscanusokat és dominicanusokat, Franczia országból pedig a cistercieket és premontreieket. A római egyház szellemében nevelt hatalmas Magyarország a nemzeti királyság harmadik évszázadában már keleti védőbástyája volt a római kath. egyháznak és az egész európai civilisationak. Vére hullásával, elnyomorodása árán feltartóztatta a hatalmas tatárnépek és a nyomukban hömpölygő mongolok áradatát. Jellemző, hogy a tűzzel-vassal elpusztított országnak még így is maradt annyi irodalmi emléke, hogy igazolni tudja európai műveltségének korábbi gazdagságát. Megmaradt ezernél több tatárjáráselőtti oklevele, megmaradtak XI., XII., XIII. századi gazdag törvénykönyvei, a királyház összes szentjeinek legendái, több egyházi szerkönyv, annales, chronika — köztük az egykorú enemű latin irodalmi remekekkel sikerrel versenyző magyar XI—XIII. századi Nemzeti Krónika — és maradtak magyar nyelvemlékei is.

A XIV. században a kihalt Árpádház után elkövetkezett franczia eredetű Anjou királyi ház felismerte a magyar nép katonai és állam-szervező erényeit és megalkotta a banderialis katonaállitási rendszert. Erre támaszkodva aztán olyan imperialis politikát kezdett, a mely Nagy Lajos királyunk alatt (1342—1382) Magyarországot Közép-Európa legnagyobb és leghatalmasabb államává, rendezett városait pedig a hazai és nemzetközi ipar és kereskedelem virágzó emporiumaivá tette. E fényes korszak nem volt hosszúéletű, mert mire a félelmesen előrenyomuló török hódító megjelent, a keleti védőbástya ismét a magára maradt magyar nemzet lett. Magyarország törökverő kormányzója, Hunyadi János (1446—1456) már az egész keresztény világ által ismert és a belgrádi győzelme emlékére pápai úton elrendelt déli harangszóval még ma is ünnepelt nemzeti hősünk volt; fia pedig, Mátyás, legnépszerűbb nemzeti királyunk lett. És ez a nép ajkán máig élő nemzeti király (1458—1490) azzal teszi magát halhatatlanná, hogy a renaissance könyvkedvelő pápáival és fejedelmeivel győzelmes versenyre kelve, megállapítja a budai híres könyvtárát, a Cor-

vinát, a melynek csupa latin és kis részben görögnyelvü maradványaiból, utóbb megalapítják a Habsburgok bécsi udvari könyvtárát, és az egész müvelt világon irigyelt ékességekkel látják el a nagy könyvtárak cimeliothekáinak müvelődéstörténeti kincskészleteit. Ugyanilyen büszkeségünk, hogy a renaissancenak nálunk a könyvnyomtatás terén is volt eredménye, a menynyiben az 1473-ban Budán kinyomatott magyar Nemzeti Krónika a sorrendben több nyugati nagy nemzet könyvnyomtatását megelőzte.

A reformatio kezdete előtt a török 1526-ban Magyarországra halálos csapást mért. Királya Mohácsnál elesett s a vérző ország a szomszédságban Habsburg Rudolf óta (1290 óta) mindig készenlétben álló ausztriai uralkodóház ölébe roskadt. E nagy rázkódások után aztán a magyar nemzet a nemzetek anyanyelvét megszólaltató reformatio segítségével fajiságának tudatára ébredt. Gyönyörü biblia- és zsoltárfordításaink lesznek a gyorsan sarjadó magyar nemzeti irodalom nyelvének canonkönyvei. Törvényeink Tripartituma, törvénykezésünk és állami életünk nyelve továbbra is latin maradt. A félezeréves gyakorlat, az idegen osztrák uralkodóház és a megnyirbált kath. egyház kívánta ezt így, mely utóbbi kettő a túlsúlyra jutott protestáns egyházakkal szemben sikeres ellenreformatiót indított. A török járommal is meggyötört magyarság nemzeti életének az erdélyi medencze földrajzilag tökéletes erődje nyujtott menedéket. Itt, az európai protestantizmus legtávolabbi keletén, egy protestáns fejedelemség alakult és nemcsak az osztrák politikától, hanem a mohammedán és görög-keleti törekvésektől is ostromolva, a magyar nemzeti szellemnek, a magyar függetlenségi törekvéseknek és az európai protestáns civilisatiónak ragyogó multú letéteményese lett. Neki köszönhető, hogy Európában a magyar nemzet iktatta először törvénybe a vallásszabadságot.

A török hódítóval folytatott két és fél százados küzdelem nemzetközi jelentőségét csak az tudja helyesen megitélni, a ki a szomszédos szerb népnek ugyane téren betöltött szerepét figyelembe veszi. A török itt rövid küzdelem után úrrá lett s a mohamedán vallással megbarátkozott szerbség a kereszty énség ügyét veszélyeztető hódítónak nemcsak katonai erőforrásává, hanem tekintélyes mértékben hitsorsosává is változott. A magyarságra áthárult hosszú küzdelmeknek csak martirjai lettek, de apostatái nem.

Midőn Ausztria az egész keresztyénség képviseletében a törököt Magyarország területéről kiűzni segélte, e hadi eredményekkel végleg meg lett pecsételve a Habsburg-ház politikájának az a törekvése, hogy a magyar birodalmat Ausztria

keretébe feloszthatlanul és elválaszthalanul bekebelezze. Noha politikai függetlenségünk első nagy harczaiban a hazai nemzetiségek egyértelemmel az államfenntartó magyar faj oldalán vitézkedtek, a bécsi udvar utóbb nagy politikai művészettel mégis a magyarság ellen tudta hangolni testvérnépeink érzelmeit. Ola, a honnan a török a magyarságot kiirtotta, vagy elkergette, görög-keleti vallású szerbeket, katholikus svábokat telepitett és a görög-keleti román pásztor-népnek is korlátlan terjeszkedést engedélyezett. A gazdátlanná lett nemzeti vagyonból a magyar területre beözönlő idegenek egyházai fejedelmi ellátásban részesültek. Az államalkotó magyarság nagy részét magába ölelő protestáns egyházak pedig a teljes vallásszabadság kivivása után is hiveikre utalt koldusok maradtak.

Midőn a magyar nemzet 1848—49-ben az osztrák birodalmi politika ellen élet-halálharczot folytatott, nemzetiségeink már rabjai voltak annak a bécsi tanitásnak, hogy Ausztria és Magyarország népeit nem az országok és tartományok belső alakulatai és külső kapcsolatai, hanem a *közös uralkodóház* tartja össze. Ennek érdekében fordultak ellenünk horvát testvéreink és azok az erdélyi románok, a kiket a jobbágyi kötelékekből — noha eddig a törvényes erdélyi magyar, székely és száz nemzet mellett semmi történelmi szerepre felemelkedni még nem tudtak — a magyarság önként felszabadított.

Az kétségtelen, hogy a modern Magyarországban a magyarság hegemon-szerepének culturalis súlya jóval nagyobb, mint az összes nemzetiségeké összevéve. Vannak virágzó főiskolái (hiszen már a középkorban voltak ~~virágzó~~ magyar egyetemei!), a gazdag hazai irodalomnak már 116 év óta van hatalmas nemzeti könyvtára, vannak gyönyörű múzeumai, közel százéves tudományos akadémiája, több szépirodalmi társasága és minden tudományczoportra egy, sőt több tudományos egyesülete. A régi, még középkori eredetű magyarországi német nyelvterületek culturalis berendezkedése szintén európai színvonalon áll. Mivel a magyar szabadságharcz óta minden itt élő nemzet földrajzilag a magyar Földanya édes gyermeke lett, szegényebb viszonyok közt tetemesen elszaporodott szláv és román nemzetiségeink alacsonyabb culturája abban leli magyarázatát, hogy az államalkotó magyar faj müvelődésének ebben az országban elvégre is ezeresztendős gazdag multja van; míg az erdőirtó és pásztorkodó életmódjukból csak az utóbbi évszázadban kibontakozó egészséges és nagyjövőjü ruthén és román nemzetiségeink, valamint a török háborúk alatt letelepített derék vendégnépeink ugyanilyen tőkével még nem rendelkezhetnek.

A magyar cultura fölényét tetemesen támogatta az, hogy a magyarságra utalt és a magyarsággal boldogan együtt élő

nemzetiségek kiváló szellemei a magyar genius szárnyán emelkedtek a világhirű nagyságok sorába. Gróf Zrinyi Miklós, a törökverő, XVII, századi nagy epikus horvát eredetét épp úgy nyilvántartjuk, mint Petőfi magyar nemessé lett régi családjának tót eredetét, vagy Liszt Ferencz és Munkácsy Mihály hazai német fajiságát. Viszont Dürer és Lenau eredetét sem hagyjuk a tehetségekben gazdag magyar föld buja tenyészetétől elvitatni.

Mivel a mostani súlyos időben Szent István minden külső ellenség ellen megvédelmezett birodalmát belső ellenségek támadják, a jelzett culturalis fölényen kívül meg kell említenünk, hogy az 1910. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint Magyarország területén (Horvátország és Fiume nélkül) 16.264,533 lélek élt. Ebből volt

magyar	9.944,627 .	54·5%
román	2.948,186 .	16·1 „
tót	1.946,357 .	10·7 „
német	1.903,357 .	10·4 „
ruthén	464,270 .	2·5 „
szerb	461,516 .	2·5 „
horvát	194,808 .	1·1 „
lengyel, bolgár, szlovén, czigány stb. .	401,412 .	2·2 „

Tudni kell továbbá, hogy idegenajkú lakosaink közül még 1.875,789 lélek beszélt magyarul. E szerint tehát $18^1/_4$ millió lakosból összesen $12^3/_4$ millió volt a magyarul beszélő. A magyarosítást városaink végezték, mert lakosaiknak 73·7%-a magyar, mely százalék a magyarul beszélőkével együtt 85·1%-ra emelkedett. Viszont ki van mutatva, hogy a vegyesnemzetiségű vidékeken a magyarság fogy, mert az alacsonyabb culturájú nemzetiség nyelvét megtanulja s utóbb végleg belé is olvad. Ez a legvilágosabb bizonyítéka ama vádak alaptalanságának, mintha a magyarság elnyomná, vagy magyarosítaná a nemzetiségeket. A békés együttlét és zavartalan egyenjogúság igazolására meg kell még említeni, hogy vármegyei és városi municipiumainkból 17-ben, 10,000 lakoson felüli városainkból pedig 9-ben egyik nemzetiségnek sincs absolut többsége. Ez az állapot teszi aztán fölöttébb kétségessé, hogy a nemzetiségeknek területek szerint való elkülönítése valaha megvalósítható legyen. Ugyanilyen kétséges az egyesítési törekvés is, ha tekintetbe vesszük azt, hogy az erdélyi szászság és székely-magyarság a románokat egymástól az erdélyi természetes határok hosszában örökre szétválasztja.

A magyar faj fölénye, culturáján kivül még földjében van. Mint honfoglaló a gyönyörü ország legértékesebb részein, a Kárpátok koszorújába foglalt alföldeken és termékeny lankákon

helyezkedett el. A török háborúk után is túlnyomórészben birtokában maradtak azok a gazdaságilag ma már gondosabban kiaknázott területek, a melyeken 1870—79-ben még $16^1/_4$ millió q búzát, $14^3/_4$ millió q tengerit és 3 millió q czukorrépát termeltek, 1880—94-ben pedig már 40 milló q búza, $28^3/_4$ millió q czukorrépa volt az átlagos évi termés. Ha tekintetbe vesszük az ipari és kereskedelmi fellendülést is, Magyarország örvendetesen fejlődő közgazdaságában kell keresnünk magyarázatát annak, hogy az államfenntartó faj, melynek 1880-ban csak 3.404,070 volt a létszáma, harmincz év alatt $3^1/_2$ millióval gyarapodhatott, vagyis $^1/_2$ millióval nagyobb számmal, mint a mekkora az a magyarországi románság, melynek létszáma Erdélyben 1733-ban még csak 425,000 volt, ma pedig már nemcsak Erdélyt, hanem a Duna-Marosközt is ki akarja Magyarország testéből szakítani.

Magyarország megbonthatatlanságának erősségei közül csodálatos földrajzi egységét sem szabad szem elől tévesztenünk. A Kárpátok természetes határain belől az erdélyi medenczét már a magyar honfoglalók egyik vezére külön fejedelemséggé szerette volna alakítani. De a székely-magyarság letelepítésével már az első királyok kifejezésre juttatták azt a földrajzi okokban rejlő törvényszerűséget, hogy az ország határa nem a nagy magyar Alföld keleti szegélyén, hanem a keleti Kárpátok bérczeinél van természetes úton megadva. Ezért szolgálta Erdély a magyar faj hegemon szerepének ügyét még akkor is, midőn XVI—XVII. századi fejedelmei nemcsak Magyarország, hanem egész Európa sorsát is hathatósan befolyásolni tudták. A magyar nemzet küzdelmeinek súlyos századaiban létrejött a Voivodina, a Bánát, a Katonai Határőrvidék, de egyik sem lett hosszú életű. Nem is lehetett, mert a természetes határok között élő nemzetek gazdaságilag mindig egymásra voltak utalva, tehát egymásra voltak utalva érdekközösségük nemzetvédelmi szempontjából is. Az északi Kárpátok sivár hegyi világát lakó szegény tótság háziipari termékeivel lezarándokolt a magyar vidékekre, a hová seregestől mezei munkára is mindig lelátogatott. Békében még szegényebben élt az erdei irtásokra települt ruthén. Háborúban pedig a ruthének, a tótok és a felső-magyarországi német telepek védték legvitézebbül a közös magyar hazát. Ebben a bensőségteljes érintkezésben aztán a lelkiek terén is élénk csereviszony keletkezett, a nélkül, hogy egyik fél a másik nyelvét a kölcsönszavakon kivül mással veszélyeztetni tudta volna.

A földrajzilag egységes és soknyelvű Magyarország népei hosszú évszázadokon át boldog egyetértésben éltek. Ez a történelmi alap volt a titka annak, hogy ez a népegyveleg (~~fordító: népösszetétel, nép-keverék~~) még a világháború viharaiban is

sziklaszilárdan állt. Derék nemzetiségeink haláltmegvető hősiességgel harczoltak a magyar szent korona országainak sérthetetlenségéért. Erre buzdították őket szóban és irásban azok a folyton résen lévő nemzetiségi politikusok és agitátorok is, a kik győzelem esetén a sikeresen megvédelmezett uralkodóháztól reméltek jutalmakat. Mikor azonban Ausztria váratlanul összeomlott és a közös uralkodó fejéről a magyar szent korona is porba hullott, az az osztrák politika, mely a nemzetiségeket Magyarország egysége ellen állandóan kijátszani igyekezett, akarata ellenére is előmozditójává lett azoknak a túlzó nemzetiségi törekvéseknek, a melyek ma már az egységes Magyarország és a különféle országokból álló Ausztria szétrombolásával igyekeznek a bennük élő különböző népfajok önrendelkezési és terjeszkedési vágyait kielégiteni. Az uralkodóház iránti hűséggel mindenkor tüntető politikusok és agitátorok álarcz nélkül nyiltan az elszakadást hirdetik s ennek érdekében lázitják a háború gyötrelmei által minden ellentálló erejüktől megfosztott szegény népeket. El akarják Magyarországtól szakitani a derék tótokat, a kiknek itt külön nemzeti irodalmuk keletkezett, *mert a cseh-irodalmi nyelvet nem értik*; el akarják szakitani szerb vendég-népeinket, a kik mindig lelkes, mindig hű és az odaadott drága földekért mindig hálás fiai is voltak az anyaországnak; és el akarják szakitani az erőtől duzzadó románokat, a kiket az erdélyi fejedelemség a reformátio szellemében nemzeti nyelvük irodalmi művelésére buzditott és a kik nálunk olyan teljes szabadságban részesültek, a minőt romániai rokonaik még ma sem élveznek.

Ezért fordul a Magyar Tudományos Akadémia a magyar állam szellemi életének legfőbb képviseletében a művelt emberiség minden külföldi tudományos akadémiájához, hogy e szózatunkat ~~az összes tagoknak kézbesitve,~~ a tudós tagok belátása szerint emeljék fel szavukat az ellen a hallatlan merénylet ellen, melyet most az eszközökben nem válogató magyarországi nemzetiségi politikusok és agitátorok kivánnak szomszédos rokonnépeik segédkezésével az ezeréves magyar állam területi integritása ellen elkövetni. Hiszen a meggyötört művelt emberiségnek most az a feladata, hogy egy megbonthatatlan békével számunkra a cultura minden áldását biztositsa. Ezért szünik meg az elsas-lotharingiai kérdés, ezért jön létre újra a feldarabolt Lengyelország. Szabad-e hát akkor a művelt emberiségnek újra bűnbe esni és feldarabolni azt a földrajzilag és politikailag is tökéletesen egységes Magyarországot, mely félezer éven át védőbástyája volt a nyugati keresztyén egyháznak, kelet felé pedig előharczosa volt a reformatiónak és a nyomában sarjadt nemzeti culturáknak! Szabad-e bűnbe esni és egy társtalan művelt nemzetet arra kárhoztatni, hogy ezeresztendős culturhivatását

megszakítva, szétdarabolt országa és népe érdekében a most önként lerakott fegyvert később ismét kezébe vegye és Európát a háború veszedelmével állandóan nyugtalanítsa? Ha mind ez nem szabad, a mint hogy csakugyan nem is szabad, akkor a müvelt emberiség szellemi életének legfőbb képviseletében tiltakozó tudományos akadémiáknak tőlünk kért sürgős beavatkozása sem lehetett meddő és hatástalan.

Budapesten, 1918 deczember havában.

A Magyar Tudományos Akadémia összes tagjainak nevében:

Berzeviczy Albert
elnök.

Ilosvay Lajos
elnök.

Heinrich Gusztáv
főtitkár.

Goldziher Ignácz
az I. oszt. elnöke.

Concha Győző
a II. oszt. elnöke.

Entz Géza
a III. osz. elnöke.

Szinnyei József
az I. oszt. titkára.

Fejérpataky László
a II. oszt. titkára.

Fröhlich Izidor
a III. oszt. titkára.

Sebestyén Gyula
előadó.

Dr N. KONEK FRIGYES
EGYET. TANÁR

UNIV. PROF.
Dr FRITZ v. KONEK-NORWALL

BUDAPEST, 1918. XII. 15.
II., HELTAI FERENCZ-UTCA 24.
(:ORSZ. CHEM. INT.:)

A Magyar Tudományos Akadémia
P. T. Főtitkári Hivatalának.

Mivel a M. T. A. szótára egyformán intéző-ik a világ összes tudományos akadémiáihoz - tehát a német, osztrák, hollandi, vagy, sőt, finn stb. getmánfajúakhoz is - az „Szótár" 7. lapján, alulról az 9-ik sorban foglalt passust, „Ezért stünik meg az első-lotharingiai kérdés" - határozottan sértőnek találom mind az utóbbiakra nézve, mint is Kibocsátandónak vélem. Szerény véleményem szerint magyar - és ezt mint első-Lotharingia és egész Kultur-világának megbízható ismerője mondhatom - ez a kérdés nem stünik meg a mostani bizottsági-val, hanem csak annál akutabb lát mivel ezentúl.
Az Akadémia méltóságán akarnok tartom, hogy annyira féltsük a nagyott. „győzőnk" nevező ellenségünk! Azért tisztelettel, kérem a „Szótár" készítő bizottságot, hogy szerény véleményemet elfogadni, illetve szövegéből oda beszúrni szíveskedjék.
A „Szótárat" különben helyeslem és elfogadom.
A P. T. Főtitkári hivatalnak magas-rangú-ságos kifejezésével k. h.

Dr Konek Frigyes
az Akadémia tagja

Észrevételek

a m. tud. Akadémia „ Szótára "

1 lap. Cím. A címbe felvendőnek tartom e két szó közé
„ összes akadémiához " e szót „ tudományos " (akadémiához)
mert van sok nem tudományos akadémia.

1 lap 19. sor. Hivatkozás történik hun és avar rokonainkra. Ezzel szemben nem arra akarok utalni, hogy e rokonság tán még vitás kérdés, vagy hogy a m. tud. Akadémia így nem hirdetheti urbi et orbi mint megdönthetlen tud. igazságot, — mondom, nem erre akarok utalni, hanem felvetem az opportunitás kérdését. A hun elnevezés ma az angolban a németek gúnyneve (vagy mint a franciában a németek gúnynevе: boche). A német császárt gyülölettel a hun császárnak nevezik, minden angol újság tele van ilyen kifejezésekkel, „ újabb hun Dsentelmenség ", „ példáján meg kell fenyíteni a hunokat " stb. Jól tudom, hogy ezek a gyülöletes

elfogult kifejezések és szitkok nem kimélyíthetjék el a hun nép
világtörténeti szerepét: de mégis kérdem, célszerű-e épen
most a hunokra hivatkozni az angolok előtt, midőn az angol
nyelvhagyatékot szeretnő ma hun + = gyilkos, fosztogató?

2 Ódal 16 sor alulról.

Nagy Lajos imperialis politikáját említi. Ez imperialis jelzőt
kihagyná, hiz a mai kor ép az imperializmus ellen küzd más
gyülöletes elemig ellen.

2 Ódal 7 sor alulról. Egy hiven, külföldi olvasó nem érti a déli
harangszó erejét. Kérdi magyarázni kellene

3 Ódal 17 sor Törvényeink Trifartitumra. E rövid elnevezést külföldi
olvasó nem fogja érteni.

3 Ódal 19 sor megyei ébált kath. egyház. Különös kifejezés!

3 Ódal második kikezdés A seeb epostatáról épek szól. Most, midőn a szerbekkel

barát jobbot óhajtunk nyújtani, nem is gondolunk arra, hogy
ellenük védekezést felhívjuk. Különben is a szabad mentő
körülményeket arra használhatnák, hogy azon még erősebb és
hosszabb török nyomás alatt voltak mint mi.

4 oldal 7 sor alulról. az egészséges ruthének. ~~Kárpát~~ Különös
jelző ebben az influenzás időben.

8 oldal Szabad-e a magyar népet arra kényszeríteni, hogy szétdarabolt országa
érdekében ~~a~~ fegyvert ragadjon és Európát a bolsevizmussal állandóan nyugtalanítsa?

Így nem fejezném ezt ki! Gondoljuk meg, hogy az entente föltétlen
győzne: ha mi arról szólnánk, hogy állandóan nyugtalanítanánk
fegyvert az európai békét, akkor nem tudnánk integritását fejünk megadni
(a mit kívánnak) hanem le fogja szállítani hadseregünk létszámát
20 vagy 30 ezerre: így aztán nem " fenyegethetjük az európai
békét.
Az kifejezés passzus kifejezett arra utalnak inkább: ismét egy
incidentet akar az entente teremteni? Vagy ismét egy második
boldogtalan Lengyelországot?

Azt igenis ki kell mondani, hogy harcaink megvalósításával itt nem lehet sem állandó sem méltányos rizsgyakat teremteni: de ha a béke állam főfontú nyugtalanításával fenyegetünk a mi rizsünkről — akkor annak a vegyelemnek tesszük ki magunkat, hogy évekre bekövetkezzék a nagy magyar városokat

1 ódel 4 sor Arról szól, hogy a nemzetiségek Magyarországban a magyar faj gyöngyéből lettek. Tekintettel arra, hogy a német a # általán a külföldi tudósok lekintélyes része így általánosítva (nem fogadjuk el, a pedagógiai (úgy mint a Gyermeki Egyetem „Gyermeke" tesz) egyes maradvány néplöredékekre nézve kivételt kellene statuálni.

1918 dec. 16

Riedl Frigyes

leg. tag

Magyar vallás és közoktatásügyi minisztérium.

22624/1918.szám.

III-B

Hivatkozással az Akadémia által élvezett államsegélyre, felkérem az Akadémiát, hogy a jövőben az Akadémia által kiadott folyóiratból vagy egyéb kiadványokból azok megjelenésekor 2-2 példányt, egyet a minisztérium könyvtára, egyet pedig a Tudományos és Irodalmi Ügyosztály részére a vallás és közoktatásügyi miniszteriumhoz állandóan beküldeni szíveskedjék.

Budapest, 1918. évi december hó 12.

A miniszter rendeletéből:

[signature]

miniszteri tanácsos.

A Magyar Tudományos Akadémiának, Budapest.

érk. 1918. dec. 21.

964

1918

965
1918

Mélyen tisztelt Miniszter Úr!

220.624/1918./III.B. sz. átiratára szerencsém van értesíteni, hogy a folyóiratok kiadványainak fellirásának a cégnyomtatványokon való feltüntetése tárgyában a legsürgősebben megkeresem a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Tekintetes Irodáját is, hogy régebbi kiadásaink is mielőbb rendelkezésére bocsáthassam.

Fogadja a Minisztérium tisztelete kifejezését.

Bpest, 1918. dec. 21.

Kiadóhiv. III. 71.

Lovászy Márton
Vallás- és Közoktatásügyi miniszter úrnak
a Minisztérium helyben

Hivatkozással a
Kultuszminisztérium
(a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium)

965

1912

Budapest, 1918. dec. 23.

968/1918

A Magyar Földhitelintézet —.
tek. pénzügyi osztályának

Méltóztatott 1916 március 24-iki Fraknóy Vilmos ig. és tört. tag utasítására az ő letétjéből 80000 korona névértékű (zálogleveles intéses) Fraknói Vilmos akadémiai letétje elnevezés alatt kezelésbe helyezni el, amiből hogy az Berlinben, Belgrádban és Varsóban létesítendő emlékművek költségeinek fedezetül szolgáljon.

Fraknói Vilmos úr megkeresésére hozzájárulok ahhoz, hogy ezen intézeti zálogleveleket az ő szabad rendelkezésére bocsáttassanak és ~~letétből~~ az ő letétjéből 100000 az egyszázezer korona névértékű magyar hadikölcsön kötvényekkel helyettesíttessenek.

A letét elnevezése és feltételei változatlanul megmaradnak.

Tisztelettel

~~főtitkár~~.
elnök

Kedves Barátom!

Akos Kéréssel fordultok Hozzád, hogy a
Kállayon levő levelet lemásoltatni, az
okmánnyal alaposan és a Földhitelintézetnek
elküldeni szíveskedjél.

A földhitelintézeti vállalatokról, mint
tudni fogod most igen élénken tárgyaltatnak
értekezésünk.

Szívélyes üdvözlettel

Frakknói

Budapest VIII. Múzeum körút 20 szám
I em. 9 ajtó

1918
9/8

MAGYARORSZÁG TERÜLETI ÉPSÉGÉNEK VÉDELMI LIGÁJA

A

Magyar Tudományos Akadémia

nagytekintetü Elnökségének

Budapest

Azok a nagy veszedelmek, amelyeknek az elvesztett háboru és szomszédainknak hazánk különféle részeire támasztott igényei miatt ki vagyunk téve, arra inditották a magyar társadalom elő-kelő köreit, hogy megalakitsák Magyarország Területi Épségének Védelmi Ligáját, amelynek célja, hogy társadalmi uton tegyen meg minden lehetőt, hogy megmentsük hazánk területének csorbi-tatlan épségét. Ligánk közvetetlen céljait a következőkben fog-lalhatjuk össze:

1./ meg kell értetni az egész magyar társadalommal, meny-nyire szükséges, hogy ország-világ előtt demonstráljuk a nemzet egységes akaratát Magyarország területének csorbitatlan épségben való megtartására nézve;

2./ meg kell értetni az itt élő nemzetiségekkel, hogy mindennemü anyagi, gazdasági és erkölcsi érdekük megkivánja, hogy megmaradjanak a magyar állam kebelében;

3./ be kell bizonyitani a külföld előtt Magyarország el-vitathatatlan történelmi jogát egész területéhez és meg kell cá-folni azokat a hazugságokat, amelyeket ellenségeink az entente államaiban mirólunk terjesztenek;

4./ meg kell értetni az entente népeivel, hogy Magyaror-szág területi épségének fentartása nekik maguknak is érdekük és hogy az ország feldarabolása olyan katasztrófát jelentene, amely megnyugvás helyett csak uj, s talán még a mostaniaknál is sulyo-sabb bonyodalmaknak válhatnék forrásává;

5./ fel kell világositani a külföldet arra nézve, minő szerepe jutott Magyarországnak a világháboruban és hogy csakis törhetetlen hüsége, amellyel szerződésszerü kötelességeit teljesitette, okozta mai válságos helyzetét;

6./ hangulatot kell kelteni az entente államok társadalmában Magyarország igazságos ügye iránt.

A Liga nagy feladatait csak akkor tudja teljesiteni, ha csatlakoznak hozzá nemcsak a társadalomnak legszélesebb rétegei, hanem mindazok a testületek is, amelyek hazánk kulturális és gazdasági életében fontos szerepet töltenek be. Ezért fordulunk a nagytekintetü Elnökséghez azzal a kéréssel, méltóztassék elhatározni, hogy hazánk első tudományos testülete, a Magyar Tudományos Akadémia is csatlakozzék Ligánkhoz, hogy ilyenformán a maga nagy tekintélyével is fokozza cselekvésünk sulyát.

Szives válaszának elvártában kérjük a nagytekintetü Elnökséget, fogadja őszinte és mély tiszteletünk kifejezését.

Budapest, 1918. december 19-én.

Magyarország Területi Épségének
Védelmi Ligája nevében

Magyarország területi épségének
védelmi ligája

elnök

2-2. 1918. dez. 21.

966

1918

Nagymeltóságú Akadémiai Elnök úr!

Az Magyar Földhitelintézet 1916 március 20-iki ülés-
ének határozatából alapján ugyanazon év március 24-iki keltezéssel 80000
korona névértékű zálogleveleit a Franklin Társulat a Akadémiai székház e
elnevezéssel külön székház helyezés el, hogy az Budapesten, Belgrádban és
Varsóban felépítendő emlékművek költségeinek fedezésére szolgáljon.

Bátor vagyok azon kérelemmel fordulni az Akadémia Elnökségéhez,
hogy ezen összeget felszabadítani és helyezte a saját keletkezésétől
100000 arany egyszázezer korona kamatozásán kötvényekkel ugyanazon
elnevezés és ugyanazon feltételek mellett székébe helyezését megengedni
méltóztassék.

Budapest VIII Muzeum körút 10 szám, 1918 december 22-én

Franklin Társulat
ig. és tulaj.

Érk. 1918. decz. 23.

967

1918

Hornyánszky Viktor·Budapest
császári és királyi udvari könyvnyomda

Budapest, 19191, deczember 21.

A M. T. Akadémia tekintetes főtitkári hivatalának,

BUDAPEST.

Az " Akadémia Értesitő " 1919 évfolyamához az idemellékelten mintázott papirost sikerült kellő mennyiségben biztositanunk. A boritékhoz igyekezni fogunk az eddigi papirt használni, ezt azonban - különösen a mi a szint illeti - garantálni nem tudjuk.

Az 1919 évfolyam 1. számától kezdve további értesitésig a következő árakat kérjük :

1600 Akad. Értesitő 1 iv = 16 oldal	K.	788.--
további 100 " " " "	".	23.--
1600 boriték	"1	280.--
további 100 "	".	15.--
1000 iv füzése	".	24.--
Kárpótlás petit compressért számonkint	".	85.--
" táblázatos szedésért oldalankint	".	22.50
" korrekturákért óránkint	".	8.--

Fenti áraink az 1919. évben a papir árának drágulása miatt nem emelkedhetnek, ha azonban ezen papir tőlünk elrekviráltatnék, jelen ajánlatunk természetesen érvényét veszti.-

Tisztelettel kérjük, sziveskedjék velünk e hó végéig

/

érk. 1918. dec. 23.

közölni, hogy az " Akadémiai Értesitő " jövő évfolyama hány példányban és minő terjedelemmel fog jelenni, hogy az annak megfelelő papir - mennyiséget fentartsuk.-

Kiváló tisztelettel

969

1918

F. hó 21-én kelt 6. levelére vo= venesem van értesitni, hogy az Aka= démiai Értesitő" előállitási irá= nyát emelkedési tudomásul vettük, Az Értesitő 1919.=ben a f. évi terjede= lemben fog megjelenni.

1 papir minta.

Ajánlva.

HORNYÁNSZKY VIKTOR
KÖNYVNYOMDAI ÉS KŐNYOMDAI MŰINTÉZET
BUDAPEST

1918

8161

Acc 969

A vall.-és közoktatásügyi m. kir. miniszterről.

1933-as/
.....1910. szám.

III-B.

Schoen A. A Budavári Szentháromság szobor

című művének egy példányát a történeti tanulmányok könyvtára részére megküldöm és felhívom Vagy a mellékelt tanúsítvány kitöltése, ide mielőbb igazolását felterjesztése végett.

Budapest 1916 évi november hó 19.

A miniszter rendeletéből:

miniszteri tanácsos.

V.ö. Jan Tschichold: Die neue Typographie.

Ék. 1918. dec. 23.

970

1918

Tisztelt Uram!

F. évi november havában kelt beadványára szerencsém van értesíteni, hogy a M. Tud. Akadémia a csatolt kéb művek köszönettel fogadta és könyvtárában helyezte el.

Bpest 1911. dec. 23.

k. t.

tőtikán

972
1918

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

972 szám.

Nagyságos Wass Rezső

úrnak

Budapest

v. Berlini = tér 4.

Visszaj

Crimeef Berlin ter Tolot is merck

118 [illegible]

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

[illegible]

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

Budapest, 1918. dec. 23.

972
1918

Tisztelt Uram!

F. évi november havában kelt beadványára szerencsém van érte-síteni, hogy a M. Tud. Akadémia a csatolt kék művek köszönettel fogadta és könyvtárában helyezte el.

Kiváló tisztelettel

Flesch
főtitkár

174
1918

Kiirt czikk

a M. Tud. Akadémia 1918 évi decz. 19-iki
összes ülésének

jegyzökönyvéből.

Főtitkár mély megilletödéssel bejelenti

Gróf Széchenyi Béla úr. és t. t.

halálát.

A III. *osztály fölkéretik, hogy emlékbeszéd tartása iránt határozni szíveskedjék.*

főtitkár.

A III. Osztálynak.

KÁSOLYI GYÖRGY, BUDAPEST

974
1915

Gróf Szécsenyi Béla t. tag

halála.

Értesítés és Felszólítás

Emlékbeszéd tartására.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

975

1918

E megbízatásának Fraknói Vilmos t. é. ig. tag a következő beadványával tett eleget:

Igen tisztelt Miniszterelnök Ur !

A magyar nemzet állami és társadalmi fejlődésében uj világrend uralma alá helyezkedvén, arra van utalva, hogy az azt megteremtő és irányitó népek kulturai törekvéseivel is lehetőleg szoros kapcsolatba jusson, ily módon szellemi munkásságának fokozására uj erőforrásokat nyisson meg.

Ezen felfogásból indulva ki, a M.T.Akadémia első rangu és sürgős feladatának tekinti, hogy Amerika Egyesült Államai területén állandó telep létesüljön a magyar tudományosság munkásai számára, hol ott a szakférfiakkal való érintkezésben intenziv hatásokat fogadjanak be, egyszersmind a magyar kulturai élet ismertetésével is hasznos hivatást töltsenek be.

Ilyen magyar intézet [illegible] Washington [illegible] valna, a hol a Carnegie által néhány év előtt páratlanul álló bőkezűséggel alapitott intézet a társadalmi és természettudományok [illegible] felmerülő kérdések, problémák megoldására irányuló tudományos kutatások [illegible] nyujtja, a hol [illegible] évtized óta fennálló Smithsonian Institution a tudományos ismeretek terjesztésében [illegible] eredményeket mutathat fel, [illegible] tudományos [illegible] működése Amerika szellemi [illegible] alakult ki.

A [illegible] [illegible] magyar [illegible], hogy Washingtonban [illegible] tudományos intézet [illegible], akkor a magyar [illegible] [illegible]

Gróf Károlyi Mihály miniszterelnök urnak

Budapest.

ről készséggel ajánlvan fül a szervezés munkájában szol álatnit.

Mivel pedig mielőtt ekár részletes tervrajzot,ekar költségvetést terjesztene elő,szükségesnek látja,hogy a magyar tudományosságnak egyik képviselője a helyszinén a viszonyok iránt elsőkézből tájékozást szerezzen,tisztelettelje sen kéri a kormányt,hogy lehetővé,mihelyt a politikai helyzet megengedi,az Akadémia egy küldötte a kormány megbizásával Washingtonba utazhassék.

Ne már a magyar állam adóz ellenségei az amerikai közvélemény rokonszenvének kikünlésében megelőztek minket,a melynek előnyt hatalmas várt tervek megvalósitására értékesitenünk:legyünk mi az elsők,kik a kulturai erőfeszitések nemes versenyében keresünk a tengeren tul támogatást.

Fogadja, mélyen tisztelt Miniszter Ur, hitünk tiszteletem kijelentését.

Budapest,1918.decz.31.

elnök

975

1918

Az akadémiai jegyzőkönyvekbe bejelentő. Napi beállítom a korrektúrádat.

Fleischer

Igen tisztelt Miniszterelnök Úr!

975
1918

(Társadalmi és társadalmi fejlődésében

a magyar nemzet, új dicsőséges utakra
való kilépésében, annyian utalva, hogy
az erős megtartó és irányító szellemi
kultúrai hívalmában is lehetőség hamar
tapasztalatra jusson, így módot nyújtani
munkaképességének fokozására új erőforrásokat nyisson meg.

Ezen felfogástól vezérelve bír a M.
T. Akadémia oly alapvető rangú és sürgős fel-
adatnak tekinti, hogy otthonta egyesült
államaiban területén állandó telepet lé-
tesítsen a magyar tudományosság mun-
kásai számára, kik ott a valóval
való érintkezésben impulsust kapná-
nak fejlődésünk, egyszersmind a magya
kultúrai élet is nyerésével is hasznos
hivatást tölthetnek be.

Ilyen magyar intézet vál ban szék-
helyül Washington volna, a hol a
Carnegie által néhány év előtt ala pí-
tandó álló tőkeösszeggel alapított intézet
a társadalmi és természettudományok leg-
fontosabb" közérdekű problemáit megol-
dására irányuló tudományos kutatások
segédeszközeit a legtökéletesebb mérték-
nyújtja; míg a mint két évtized óta
fennálló Smithsonian Institution a
tudományos ismeret terjesztésének
nálunk utól nem ért eredményeket mu-
tathat fel, és a hol hasonlóan tudo-
mányos társulat működése elmenthe
hatalmi gócpontját [illegible] alakult ki.

A M. T. Akadémia emelkedett sen
de javaslattal fordul a nagyar közvélemény
nyilatkozatához, hogy Washingtonban
a magyar tudományos intézet létesítés é
határozza el. a maga részéről (készséggel gyá
fel a szervezés mintájára [illegible] szolgálatait.

Mivel pedig mielőtt akár részletes
tervezet, akár költségvetést terjeszthetne
elő, szükségesnek látja, hogy illetékes
a magyar tudományosságnak egyik
képviselője a helyszínén a viszonyok iránt
alapos tájékozást szerezzen, azonkívül
kötelezettségesen kéri a Kormányt
tegye lehetővé, hogy mihelyt a politikai
helyzet megengedi, az Akadémia egyik
ily küldötte Washingtonba utazhassék.

A magyar
Ha már tudományosságnak
nemzetközi államiságáról édes

Gróf Károlyi Mihály
miniszterelnök úrnak
Budapest.

akár állami költségen,
akár a magán előzékenység
gyűjtésének útján

és a Kormány megbízásával

~~Ellenségei mesterkedtek minden az ame-~~
~~rikai Köztársaság~~ ~~nak~~ ~~konszenzusának és~~
~~kiküzdésében~~ ~~kiküzdésében~~ ~~megy~~ ~~kiküzdésében~~
~~és~~ ~~a~~ ~~pálisbeli~~ ~~ellenfelek~~ ~~ellen~~ ~~és~~ ~~károsodásán~~
~~a terveik~~ ~~megvalósításán~~ ~~akadályt~~
~~gördíteni~~: legyünk mi az elsők ~~a~~ a
kultúrai erőfeszítésel versenyben az emberiség ~~javára~~
~~támogatására~~ a tengeren túlról
támogatását kereséünk.

~~Fogadja~~

ellenségei, az amerikai Köztársaság
konszenzusának kiküzdésében meg-
előzni minden, a mely előnyt kará-
vánsoraik terével megvalósításán
előkelésünk: legyünk mi az elsők
kül a kultúrai erőfeszítésel versenyben (a tengeren túl) kereséünk
támogatását,

Fogadja.

Kiválóra kértek Mélyetek Ön Tekintetes Kegyelmes

Budapest.
XII. 20.

Károlyi

Ha a mely előnyt
a javára a előkelésünk:

97-5
1918

Jegyzőkönyv

a Ferenci Vilmos t.-é i.t. ma/d.e.t.-ben kiküldött eljáró bizottság-
nak 1918.dec.14.tartott üléséről.

Jelen voltak Ferenci Vilmos t.-é i.t. ma/d.e.t.-ben kiküldött eljáró bizott-
ság Albert elnök,Lloyd tejes vlad.mb.ed.ell.,Tóth Béla,
Cipruvein Sándor,Goldsiber Ignácz,Tuvali Luther Aladár,Zelig Károly és
Klein Ede Gyula ellenőrök.

A beadott indítványok felolvasása után rátértek a tárgy-
sorra,mely szerint megállapítani a következőkben felsorolt
tényt.

1.Kijelentették,hogy tulajdonos teljes letétben,mely
illetőségi érintetlen,de ingatlanra és ingóságra vonatkozólag
ügyvédi képviselet Amerikában és az ügyvéd viszonylat tárgyában.

2.A nagyon teljes tőkéjű kisebb vagy elhalálozás esetén
leányai és annak törvényes ivadékai ismertetik egyiként.
Az intézmény állandó vezetője nincsen.

3.A tőkében négy megyei képzett tanító tartozik minden
két -két évben át,kihez a V.T.Alelnök csatlakozik.

4.Annak időben felügyeleti jogot a megyei bíróság a bíró-
ság intézet ellenőrei és annak tőkéjét.

5.Ha az intézet van,ezt bízott és tanácsot,ki kijelen-
tették,hogy ha kiküldöttek,nagy minőt az ottani kebelbeli tiltakozásom.

K. m. f.

Jegyzőkönyv
Ferenci
tőkitéri.

926

1918

Tractus ii Nicaragua
[illegible]

977
1918

~~Nagyon~~ tisztelt Elnök Úr! -

F. hó 19-én hozzánk intézett nagybecsű átiratára készségem van tisztelettel értesíteni, hogy a M. Tud. Akadémia legnagyobb tartott összes ülésében teljes mértékben méltányolta a Területi Liga szervezkedésének fontosságát s az ellen az ügyben december 5-én hozzánk intézett átiratában erélyesen tiltakozik, hogy az Akadémia csatlakozik a Magyarországi Területi Épségének Védelmi Ligájához s annak teljes működésével való ~~támogatását~~ komoly hazafias kötelességének tekinti.

~~Az~~ Fogadja Elnök Úr kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1918. dec. 20.

Kiadandó
XII. 23.
Vécsey

elnök

Lóczy Lajos úrnak
a Magyarországi Területi Épségi Védelmi
Ligája elnökének
Bp.

977

1918

értesítni fogja a sá nnu fogja tőrni

Ferenczi Lal

433/1915.

A M. T. Akad. Tit. Főtitkári
Hivatalának Ide

A tekintetes Közös 2357/1918 M. E. számú, a honvédelmi ügyi miniszterium útján hozzám érkezett átiratból értesülök arról, hogy a M. Akadémia az átiratban foglaltakat veszi. Az átiratban foglaltak szerint a Zrínyi-Társaság átalakítása céljából a midőn történik, mint a hogy a honvédelmi tárcának fennmaradni kívánta s mint az átiratból is kitünik. A Zrínyi-Társaság az Akadémia palotájának II. emeleti egyik helyiségét ingyenesen is van utalva, de az időnkint is tanácskozásra nem lesznek megfelelők. Azonban a helyiséget meg fog nyitni s az akkor a módon van lehetséges, mint a hogy a honvédelmi tárcának átiratból kívánta, t. i. a Zrínyi Társaság tulajdonát, minden próbaban van jelezve s ki Zrínyi a helyiségek ingyenesen Zrínyi is akkénél, mely ezt a tulajdonságot vissza nem szolgáltatja. A visszaszállítás ugyanazon a módon fog történni, mint az elvonatnál, t. i. Ferenczi Zoltán igazgató úr v. t. valamint Szinnyei József l. t. fogják visszavenni s hivatalos j. t. venni, mely 3 példában fog kiállítani, átadni. A kiállítás megnyitásánál a Zrínyi Társaság igazgatóságát az Akadémia

8161
28/b

A Magyar Tudományos Akadémia
tudós társasága főtitkári hivatalának

Budapesten.

Méltóságos főtitkár Ur!

Alulirott alázattal kérem, hogy az ide mellékelt „Világdráma" cimü munkámat, mint közérdekü müvet, a nagyméltóságu Elnök ur hozzájárulásával a Magyar Tudományos Akadémia ősszülésében felolvastatni s a szakosztály birálata után a további hivatalos intézkedéseket megtenni kegyeskedjék.

Jenti „Világdráma" tartalmának könnyebb megértése végett utalom a Magyar Tudományos Akadémia tudós tagjait, a 1. alatt ide csatolt és a már előbb beküldött, többrendbeli kiadmányaim tartalmára.

Maradtam Eperjes 1918 évi december hó 23-án

Méltóságodnak

alázatos szolgája
Szentgyörgyi István

1. Világdráma
és 1. alatt
egy melléklet

érk. 1918. decz. 27.

983
1918

Igen tisztelt Uram!

F. hó 23=án kelt 6. beadvá-
nyára tisztelettel értesítem,
hogy a M. Tud. Akadémiában
nyomtatásban már megjelent
értekezést, melyet a közönség
már ismerhet, bemutatni
nem lehet. A csatolt kéz-
iratot azonban köszönettel
veszszük és - ha minemüllene
kifogásra - könyvtárunkban
helyezzük el.

Kir. tiszt.

Bp. 1918. decz. 27.

Fleischl
főtitkár

Nyp. 1918-dec. 24

984
1918

a
Magyar Földhitel= Intézet
V. Pénzügyi Osztályára

Nevemesém van tisztelettel tudomásul venni, hogy özv. Dr. Zemplén Erőzőnének 1919. január 1=től fizetési tárgyra fizessen ki

~~a~~ szerető havi részletekben

évi 2400 (kettőezernégyszáz) k=t fizetésül

~~" 900 (kilencszáz) k=t tartásul~~

" 1900 (egyezerkilencszáz) k=t ~~tartási~~ drága gazdasági pótlékul és

" 900 ~~tartási~~ (kilencszáz) k=t tartásul.

Ez utóbbi nyugdíjazási részletekben. A 2400 k fizetésből 1(egy) %-a tisztviselői nyugdíj=alapra levonandó.

Kiv. tisztelettel.

Ilku
főtitkár

984

1918

BUDAPEST SZFŐV. KÖZS. POLGÁRI LEÁNYISKOLA
I. K. FEHÉRVÁRI-UT 60.

Kimutatás, Budapest főváránál meg-
választott polgári isk. tanítónő évi fizetése
2400 K, lakbére 900 K, (drágasági pótléka) 1900 K,
háborus esetek
családi pótlék minden gyermek után 400 K.—
Tíz évi szolgálat után nyugdíjképes.—
Az új fizetési rendszer alkalmazása folyamat-
ban van.

Budapesten, 1918 dec. 24.

Tisztelettel
polgári isk. igazgató

BUDAPEST SZÉK. FŐV. KÖZS. POLG. LEÁNYISKOLA I. KER. FEHÉRVÁRI-ÚT

984

1918

Tekintetes Akadémia!

A tekintetes Akadémia 1917 évi május hó 2-án tartott teljes ülésében megtisztelt azzal, hogy egy általam tervezett, a trigonometrikus sorok elméletére vonatkozó munka megírására megbízást adott. Egyuttal bekülönbözési határidőként 1918 évi december hó 31-ét jelölte meg.

Ezen a határidőre a munkát legnagyobb sajnálatomra nem birtam elkészíteni. Az utóbbi évek izgalmai közepette nem volt annyi lelki nyugalmam, amennyit egy ilyen munka megírása igényel.

Midőn ezt, a tekintetes Akadémia kegyes elnézését kérve, tisztelettel bejelentem, kérem a tekintetes Akadémiát, hogy kegyeskedjék a munka megírására új határidőt kitüzni. A magam részéről 1920 évi december hó 31-ét tartom a legalkalmasabb határidőnek.

Mély tisztelettel

Riesz Marcel

Stockholm (Université), 1918 dec. 20.

érk. 1918. decz. 28.

985

1918

Riesz Marczel követse a polgármesterhez kéri gyászlakása határozatának iránt.

Kiadatik a III. osztálynak.

Budapesten, 1918. decz. 28.

Ikvai
főtitkár

Érk. 1918. decz. 30.

986
1918

Nagyméltóságú Elnök Ur!

A Magyarországi Tót Közművelődési Társulat igazgató-választmányának rendelkezése folytán köszönöm Nagyméltóságodnak azt a kegyet, hogy igazgató-választmányunk ülése számára az Akadémia egyik tanácstermét e hó 14-én rendelkezésünkre bocsátani méltóztatott

Fogadja Kegyelmes Uram ezuttal is őszinte és mély tiszteletem nyilvánitását.

Budapest, 1918. december hó 22-én

alázatos holgája

[illegible]

Érk. 1918. dec. 30.

PRO HUNGARIA

987
1918

MAGYARORSZÁG IGAZSÁGA

SZÓZAT A BÉKEKONFERENCIÁHOZ.

KIADJA

A POZSONYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM.

POZSONY.

EDER ISTVÁN KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL.

1918.

Der gefertigte Ausschuss glaubt sich mitzuteilen, dass infolge der Druckschwierigkeiten u. aus finanziellen Gründen die

„Mitteilungen des Naturwissenschaftlichen Vereines a. d. Universität Wien"

mit dem 12. Jahrgang 1914 eingestellt wurden. Wir bitten daher alle Institute und Vereine, mit denen der naturwissenschaftliche Verein a. d. Universität Wien im Schriftentausch stand, diesen einzustellen und uns Schriften nicht mehr zuzusenden.

Der Ausschuss.

Wien, im Dezember 1918.

A háború szétszakította a kultúrközösséget, [illegible] a [illegible] „Verein" szent Kapcsát [illegible]

Érk. 1918. decz. 30.

989
1918

Kiadatik Hellebrant.
Árpád alkönyvtárnok úrnak.
Bpest, 1918. decz. 30.

Heinrich
főtitkár

Ich wünsche Ihnen einen angenehmen Abend.

Ihr Bruder.

Meine liebe Schwester!

Ich bin immer recht traurig, wenn ich Dir einen Brief schreiben muß, denn ich weiß nicht, wie ich anfangen soll, damit Du nicht gleich merkst, daß ich weine.

Deine Dich innigst liebende Schwester.

Ihr Bruder ist krank.

árk. 1918. dec. 30.

988
1918

UJ EVANGELIUM

AZ EMBERISÉG EGYETEMES VALLÁSÁNAK
EVANGELIUMA. SZOCIALIS BÖLCSELETI MU.

Ad 983
1918

A világegyetemről, a földgömbről és az emberiségről, az emberiség tökéletesedése és jövendő boldogsága érdekében

IRTA:
SEPRÉNYI LAJOS.

Szózat az emberiséghez!

Embertársaim! Testvéreim! Ime egy könyvet adok **a kezetekbe**, amelyből megtanulhattok **emberekhez méltóan élni.** **A szerző.**

Embertársaim! Testvéreim!

Tanuljatok **és gondolkozzatok.**
A szerző.

Kapható minden könyvkereskedésben **és a szerzőnél.**
Ára 2 korona. — Minden jog **fentartva.**

I. RÉSZ.

A VILÁG EGYETEMRŐL.

1. FEJEZET.

Mit értünk világegyetem alatt?

Világegyetem alatt értjük, a világürben levő bolygók, égitestek összeségét.

2. FEJEZET.

Hogyan szemlélhetjük a világegyetemet?

A világegyetemet ugy szemlélhetjük, ha tiszta időben kimegyünk a szabadba és feltekintünk a világürbe. És igy szabad szemmel is, de látóképességünket fokozó műszereink segitségével még inkább megállapithatjuk. Hogy a világürben kisebb-nagyobb bolygók, égitestek jönnek-mennek, forognak az ő pályájukon. Ezeknek összessége a világegyetemen.

3. FEJEZET.

Hogyan keletkezhetett és hogyan állhat fent a világegyetem?

Hogy hogyan keletkezhetett és hogyan állhat fent a világegyetem? Erre nézve annak dacára, hogy sokat fáradozott rajta az emberiség, mindezideig nem sikerült pozitiv meggyőződést szerezni. És kérdés, hogy valaha is fog-e ez sikerülni?

4 FEJEZET.

Teremtési elmélet a világegyetemről.

Mivel mi mint emberek eddigi emberi gondolkodásunkkal, egy gyárat, vagy egy pénzintézetet nem birunk elképzelni, hogy az ne alapittassék és ne igazgattassék.

Miért? Mert ha nem alapittatik nincs és ha már alapittatott és nem igazgattatik, nem álhat fent. Tehát világos, hogy egy ilyen nagy világegyetemet, mint amelyiknek a mi földgömbünk is egy tagja, egy része. És amelynek kivüle még annyi sok más bolygó égitest tagja, része van, amelyek mind jönnek-mennek forognak az ő pályájukon, még inkább kellett, hogy valaki alapitson, és igazgasson. Mert ugyebár mi az emberek ma még el sem birjuk képzelni, hogy a világegyetem ne alapittatott volna és ne igazgattatnék. Mert eddigi emberi gondolkodásunk alapján, ha nem alapittatott volna nem lenne és ha már alapittatott, de nem igazgattatnék, nem álhatna fent.

II. RÉSZ.

A FÖLDGÖMBRŐL.

1. FEJEZET.

Mit értünk földgömb alatt?

Földgömb alatt értjük a világegyetemnek azon bolygóját a rajta levő összes dolgokkal együtt, amelyen mi az emberiség lakunk.

2. FEJEZET.

Hogyan szemlélhetjük a földgömböt?

A földgömböt ugy szemlélhetjük a legjobban, ha bejárjuk az egészet, vagy pedig a kicsinyitett földgömböt, vagy a térképet nézzük.

3. FEJEZET.

Hogyan keletkezhetett és hogyan állhat fent a földgömb?

Hogy hogyan keletkezhetett és hogy hogyan állhat fent a földgömb? Erre nézve, annak dacára, hogy sokat fáradozott rajta az emberiség, mindezideig nem sikerült pozitiv meggyőződést szerezni. És kérdés, hogy valaha is fog-e sikerülni?

4. FEJEZET.

Teremtési elmélet a földgömbről.

Mivel mi mint eddigi emberi gondolkodásunkkal, egy gyárat vagy egy pénzintézetet sem birunk elképzelni, hogy az ne alapittassék és ne igazgattassék. Miért? Mert ha nem alápittatik nincs és ha már alapittatott, de

nem igazgattatik, nem állhat fent. Tehát világos, hogy egy ilyen nagy dolgot, mint ami földgömbünk, méginkább kellett, hogy valaki alkosson és igazgasson. Mert ugyebár mi az emberek ma még el nem birjuk képzelni, hogy a földgömb ne alkottatott volna és ne igazgattatnék. Mert eddigi emberi gondolkodásunk alapján, ha nem alkottatott volna, nem lenne és ha már alkottatott, de nem igazgattatnék nem álhatna fent.

III. RESZ.

Az emberiségről.

1. FEJEZET.

Mit értünk emberiség alatt?

Emberiség alatt értjük a földgömbön élő emberek összeségét.

2. FEJEZET.

Hogyan szemlélhetjük az emberiséget?

Az emberiséget ugy szemlélhetjük a legjobban, ha felkeressük a földgömbön élő összes embereket. Vagy pedig az ide vágó műveket.

3. FEJEZET.

Hogyan keletkezhetett és hogyan állat fenn az emberiség?

Hogy hogyan keletkezhetett az emberiség? Erre nézve, annak dacára, hogy sokat fáradozott rajta az emberiség, mindezideig nem sikerült pozitiv meggyőződést szerezni. És kérdés, hogy valahaa is fog-e sikerülni? Azonban, hogy hogyan állhat fent az emberiség, ezt tudjuk, ugy, ha mindent el bir a természettől venni, ami neki az élethez szükséges.

4. FEJEZET.

Teremtési elmélet az emberiségről.

Mivel mi, mint emberek, eddigi emberi gondolkodásunkkal egy gyárat vagy egy pénzintézetet sem birunk elképzelni, az ne alapittassék és ne igazgattassék. Miért? mert ha nem alapittatik, nincs és ha már alapittatott, de nem igazgattatik, nem állhat fenn. Tehát világ-

gos, hogy egy ilyen komplikált szervezetü élőlényt, mint az ember, még inkább kellett, hogy valaki **alkosson.** Mert ugyebár, mi az emberek ma még el sem birjuk képzelni, hogy mintát ne alkothatott volna valaki? Mert eddigi emberi gondolkodásunk alapján, ha nem alkotott volna bennünket senki, nem lennénk.

5. FEJEZET.

Hogyan magyarázzák a régebi vallások az emberiség keletkezését?

A rágebbi vallások ugg magyarázzák az emberiséo keletkezését. hoyy az emberiség egy pár embertől szaporodott el. Azenban megállypithatjuk, hogy ebből egy szó sem igaz.

6. FEJEZET.

Hogygn állapithatjuk meg, hogy a régebbi vallásoknak az emberiség keletkezésére vonatkozó magyarázatából, amennyiben egy pár embertől akarják leszármaztatni ez egész emberiséget, egy szó sem igaz?

Ugy állapithatjuk meg, hogy a régebbi vallásoknak az emberiség keletkezésére vonatkozó magyarázatából, amennyiben egy pár embertől akarják leszármaztatni az egész emberiséget, egy szó sem igaz. Ha széjel nézünk a földgömbön az emberek között, vagy pedig az idevágó müveket tanulmányozzuk. És akkor látjuk, hogy az emberiségnek még ma is többféle szine, többféle typusa, többféle nyelve, többféle vallása és többféle kulturája van. És ezen tények mindazon feltevésünket vannak hivatva bizonyitani, hogy az emberek amikor a földgömbön a helyzet arra alkalmassá lett a földgömbnek a különböző pontjain egyszerre jelenhettek meg. Persze tudatlanságuk folytán egymással hosszu ideig nem érintkezhettek, mivel megfelelő közlekedési eszközeik nem voltak. Azt is tudjuk, hogy az emberiség egy alacsonyabb rendü lényből fejlődött ide, ahol fejlődés tekintetében ma él. És fejlődik tovább, küzdelmeinek végcélja, a lehető legnagyobb emberi tökéletesség és boldogság felé.

7. FEJEZET.

Kormányozza-e valaki az emberiséget?

Hogy kormányozza-e valaki az emberiséget, erre nézve majdnem egészen őszintén felelhetjük, hogy nem. Az emberiségnek kell saját magát kormányoznia.

8. FEJEZET.

Hányféle nemből áll az emberiség?

Az emberiség kétféle nemből férfi és női nemből áll.

Az emberiség kétféle neme közül melyik az erősebb?

Az emberiség kétféle neme közül a férfi nem az erősebb.

9. FEJEZET.

Melyek a nemek főbb kötelességei és jogai?

Melyek a férfinem főbb kötelességei?

A férfi nem főbb kötelességei, hogy vivja a természettel szemben a létért való küzdelmet és utódokat szerezzen.

Melyek a férfinem főbb jogai?

A férfinem főbb jogai, hogy sorsát az emberiség nagy családjában, az emberiség egyetemes érdekeinek megfelelően saját maga irányithassa. És hogy élettársát mindenkor szabadon saját maga választhassa meg.

Melyek a női nem főbb kötelességei és jogai?

Melyek a női nem főbb kötelességei?

A női nem főbb kötelességei, hogy gyermekeket szüljön és neveljen.

Melyek a női nem főbb jogai?

A női nem főbb jogai, hogy sorsát az emberiség nagy családjában az emberiség egyetemes érdekeinek megfelelően saját maga irányithassa És hogy élettársát mindenkor szabadon saját maga választhassa meg.

10. FEJEZET.

Hogyan keletkeztek az emberiség eddigi vallásai?

Az emáeriség eddigi vallásai ugy keletkeztek, hogy az emberiség kezdetben tudatlan volt. Az érzékelt dolgokat hol gyülölte, hol imádta, aszerint, amint azok neki a létért való küzdelmében előnyére vagy hátrányára voltak. Később az érzékelt dolgok imádata helyébe a képzelt dolgok imádata került

11. FEJEZET.

Mi az emberiség eddigi vallásainak a régebbi és mi a mai értelme?

1. Mi az emberiség eddigi vallásainak a régebbi értelme?

Az emberiség eddigi vallásainak a régebbi értelme az, hogy feltétlen hinni kell mindent, amit ők tanitanak és semmiben sem szabad kételkedni.

2. Mi az emberiség eddigi vallásainak a mai értelme?

Az emberiség eddigi vallásainak a mai értelme az, hogy csak azt szabad elhinni abból amit ők tanitanak, amit becsületes és okos gondolkodás után elfogadhatónak itélünk meg.

12. FEJEZET.

Miért volt kezdetben az emberiségnek szüksége a vallásokra a régebbi és miért nincs már szüksége rájuk csakis a mai értelemben?

1. Miért volt kezdetben az emberiségnek szüksége a vallásokra a régebbi értelemben.

Azért volt kezdetben az emberiségnek szüksége a vallásokra a régebbi értelemben, hogy tanaikkal abból az állatias tudatlanságból és vadságból, amelyben kezdetben élt, kivezessék.

2 Miért nincs ma már az emberiségnek szüksége a vallásokra csakis a mai értelemben?

Azért nincs ma már az emberiségnek szüksége a vallásokra csakis a mai értelemben, mert ma már a régebbi vallások tanai, az egy Istenhit és a hozzáfüzött teremtési elmélet csak ideiglenesen és csakis feltételesen

fogadható el, a gondolkodó emberi elme által, mint a világegyetem keletkezésének és fennállásának magyarázata. Mivel az Istenek sem a létezéséről sem a nemlétezéséről mindezideig pozitiv meggyőződést nem sikerült szereznie az emberiségnek.

13. FEJEZET.

Mit tettek a vallások és mit nem kellett volna tenniök az emberiségért, illetve az emberiség tökéletdsedéséért és jövendő boldegságáért?

Mit tettek a vallások az emberiségért, illetve az emberiség tökéletesedéséért és jövendő boldogságáért?

Azt tették a vallások az emberiségért, illetve az emberiség tökéletesedéséért és jövendő boldogságáért. Hogy tanaikkal az emberiséget attól az állatias tudatlanságból és vadságból, amelyben kezdetben élt kivezették.

Mit nem kellett volna tenniök a vallásoknak az emberiségért illetve az emberiség tökéletesedéséért és jövendő boldogságáért?

Azt nem kellett volna tenniök a vallásoknak az emberiségért, illetve az emberiség tökéletesedéséért és jövendő boldogságáért? Hogy azt mondják, hogy feltétlenül hinni kell mindent, amit ők tanitanak és semmiben sem szabad kételkedni. Mert ezzel az emberiség továbbfejlődést jó ideig megakadályozhatták, mivel a gondolat-szabadságot megtiltották. Ridegen elzárkózva minden ujabb, azóta az egész emberiség tökéletesedésére és jövendő boldogságára nézve hasznosnak és értékesnek bizonyult emez áramlat előtt.

14. FEJEZET.

Hogyan tettek régen és hogyan tesznek ma a vallások az emberiséggel?

Hogyan tettek régen a vallások az emberiséggel?

Ugy tettek régen a vallások az emberiséggel, mint ha mondjuk én több embertársammal egy előttünk ismeretlen vidéken járnék és eltévednénk. Azért megyünk tovább és utközben találkozunk a vallásokkal, a kik azt mondják nekünk, hogy ha megfizetünk érte, ők meg-

teszik nekünk, azt a szivességet, hogy bennünket a helyes utra elvezetnek. Jó, mondjuk mi, és elindulunk velük megyünk, megyünk, amig végre sok küzdelem és nélkülözés között elérkezünk az egy Isten hit mezejére. Itt ők azt mondják, no, most már telepedjünk le és ne menjünk tovább Letelepedtünk, de voltak közöttünk, akiknek ez a vidék sehogy sem tetszett, azt mondták tehát vezetőinknek a vallásoknak, hogy mi tovább akarunk menni. Még pedig látunk itt egy utat, amelyet a gondolkodás utjának hivnak, azon akarunk tovább menni. Ők erre azt felelték, hogy hogy gondolunk olyat, ne menjünk sehova sem, maradjunk csak itt az egy Isten-hit mezején, mert ki tudja, az az ut hová vezet. És mindenfélekép igyekeztek meggátolni, hogy tovább menjünk. De mi mégis elindultunk, mentünk, mentüuk, ők is jöttek mindenütt utánunk. Igy érkeztünk el végre a gondolkodás utján a fejlődés mezejére. Itt találkoztunk tudományoknak készülő vezetőinkkel. Ők már akkor a fejlődés mezején javában dolgoztak. És mivel ez a vidék nekünk is megtetszett, letelepedtünk és az ő vezetésük mellett mi is hozzá fogtunk dolgozni. A vallásoknak pedig mint régebbi vezetőinknek azt mondtuk, hogy no testvérek, hát magukat meg kifizetjük, amiért bolyongásunkban bennünket az egy Isten hit mezejéig vezettek és aztán menjenek dolgukra, vagy pedig ha akarnak, hát jöjjenek velünk dolgozni

Hogyan tesznek mi a vallások az emberiséggel?

Ők erre azt felelték, hogy bizony ők nem mennek a dolgükra, sem velünk nem jönnek dolgozni. Hanem mi őket, a mi utódaink pedig az ő utódaikat tartozunk örökre eltartani a nekünk tett szivességért habár nincs is szükségünk tovább rájuk. Hát nem nevetséges ez?

15. FEJEZET.

Hogy vezették eddig félre a papok azokat az embereket, akik már hivei voltak valamilyen vallásfelekezetnek, de boldogtalanok voltak?

Ugy vezették eddig félre a papok azokat az embereket, akik már hivei voltak valamilyen vallásfelekezetnek,

de boldogtalanok voltak, hogy elhitették velük, hogy akik boldogtalanok itt a földgömbön, azok majd boldogok lesznek a másvilágon. És az emberek eddig csodálatosképpen nem vették észre, hogy azok, akik nekik a tulvilági boldogságot hirdetik, ők maguk megelégszenek a földi boldogsággal.

16. FEJEZET.

Hogy vezették eddig félre az egész emberiséget?

Ugy vezették eddig félre az emberiséget, hogy elhitették az emberiség egy-egy csoportjával, hogy ha ő nem élhet emilyen vagy amolyan nép vagy nemzet elnevezés alatt és ha ő nem hive egy emilyen vagy amolyan vallásfelekezetnek, akkor nem is lehet boldog. Pedig világos, hogy az emberiségnek' ha boldog akar lenni, csak egyetlen elnevezés, az emberiség elnevezés alatt kell élnie. És csak egyetlen vallásnak az e müben foglalt egyetemes vallásnak kell a hivének lennie.

17. FEJEZET.

Mi a legfontosabb az emberiségre nézve?

Az emberiségre nézve az a legfontosabb, hogy megállapittassék, hogy miért volt eddig az emberiség ezen a földgömbön boldogtalan. És hogy miket kell cselekedni, hogy a jövőben boldog lehessen? És mindez ezen „Uj evangélium cimü müben már meg is van állapitva

18. FEJEZET.

Mi az emberiségnek a legfőbb kötelessége?

Az emberiségnek a legfőbb kötelessége az, hogy belássa, hogy a világegyetem titkaiba egyelőre be nem avatkozhatik. Keletkezésének és fennállásának titkát egyelőre meg nem fejtheti. Sem erről a földgömbről el nem távozhatik, hogy esetleg a világegyetem valamelyik más bolygóján keresse a földgömbön eddig csakis saját maga miatt fel nem lelt boldogságát. Tehát az emberiségnek ezen a földgömbön ugy kell berandezkednie az élethez, hogy a lehető legboldogabban élhessen.

19. FEJEZET.

Hogy terjesztették eddig az emberszeretetet?

Ugy terjesztették edeig az emberi szeretetet, hogy csak egy ember, vagy egy ember csoport és nem az egész emberiség érdekében terjesztették. Tehát egyszerre hirdették az emberszeretetet és az embergyülöletet. Ennek a jövőben nem szabad megtörténni, tehát mindenki tartsa kötelességének embertársai között hirdetni hogy mi az emberek mindannyian testvérek vagyunk.

20. FEJEZET.

Mit cselekedett eddig meg és mit nem birt megcselekedni az emberiség, tökéletesedése és jövendő boldogsága érdekében?

Mit cselekedett eddig meg az emberiség tökéletesedése és jövendő boldogsága érdekében?

Azt cselekedte eddig meg az emberiség tökéletesedése és jövendő boldogsága érdekében, hogy legyőzte és szolgálatára kényszeritette az összes többi éiőlényeket, valamint az összes megismert természeti erőket.

Mit nem birt eddig megcselekedni az emberiség tökéletesedése és jövendő boldogsága érdekében?

Azt nem birta eddig megcselekedni az emberiség, tökéletesedése és jövendő boldogsága érdekében, hogy saját magát is legyőzze, pedig ha akarja' ezt is megteheti csak akarnia kell. Ez akkor olyan boldog lehet, amilyen csak akar lenni.

21. FEJEZET.

Mily nagy károkat szenvedett eddig és szenved továbbra is az emberiség, ha le nem küzdi a tudatlanságot és ha meg nem fékezi a gonosz hajlamait?

Mily nagy károkat szenvedett eddig az emberiség mért nem birta lekőzdeni a tudatlanságot és megfékezni gonosz hajlamait 2

Oly nagy károkat szenvedett eddig az emberiség mer nem birta leküzdeni a tudatlanságot és megfékezni gonosz hajlamait, hogy az szinte megdönthető. Ha elgondoljuk, hogy mennyi ember élt már eddig is az emberek tudatlanságából semmi hasznosat cselekedve, de kivonva magát az emberiségnek a természettel szemben folytatott létért való küzdelméből. És hogy mennyi embernem kellett már eddig is az emberek gonosz hajlamainak megfékezésével foglalkozni, hasznosat cselekedve ugyan, de az emberiségnek a természettel szemben folytatott létért való küzdelmében közvetlen részt nem vehettek, mert nem értek rá.

Mily nagy károkat szenved továbbra is az emberiség ha le nem küzdi a tudatlanságot és ha meg nem fékezi gonosz hajlamait?

Oly nagy károkat szenved továbbra is az emberiség, ha le nem küzdi todatlanságot és ha meg nem fékezi gonosz hajlamait, hogy az szintén megdöbbentő. Ha elgondoljuk, hogy továbbra is tartania kell mindazokat, akik eddig is az ő tudatlanságából éltek, semmi hasznosat sem cselekedve, de kivonva magukat az emberiségnek a természettel szemben folytatott létért való küzdelméből. És hogy továbbra is gondoskodnia kell mindazokról, akik eddig is az ő gonosz hajlamainak a megfékezésével foglalkoztak, hasznosat cselekedve ugyan, de az emberiségnek a természettel szemben folytatott létért való küzdelmében közvetlen részt nem vehettek, mert nem értek rá. Mint például a vallás és az igazságszolgáltatás embetei. Az előbbiek az emberek tudatlanságából éltek és élnek még ma is, semmi hasznosat sem cselekedve, de kivonva magukat az emberiségnek a természettel szemben folytatott létért való küzdelméből. Az utóbbiak az emberek gonosz hajlamainak a megfékezésével foglalkoztak és foglalkoznak még ma is, hasznosat cselekedve ugyan, de az emberiségnek a természettel szemben folytatott létért való küzdelmében közvetlen részt sem nem vehettek, sem nem vehetnek, mert nem érnek rá.

22. FEJEZET.

Melyik az egész emberiségre nézve hasznos és kötelességszerü szellemi és fizikai munka, és melyik az egész emberiségre nézve káros becsületesen

és okosan gondolkodó emberekhez nem méltó szellemi és fizikai munka?

1. Melyik az egész emberiségre nézve hasznos és kötelességszerü szellemi és fizikai munka?

Az egész emberiségre nézve hasznos és kötelességszerü szellemi és fizikai munka az, amelyik az egész emberiség érdekében történik.

2 Melyik az egész emberiségre nézve káros becsületesen és okosan gondolkodó emberekhez nem méltó szellemi és fizikai munka.

Az egész emberiségre nézve káros, becsületesen és okosan gondolkodó emberekhez nem méltó szellemi és fizikai munka az, amely nem az egész emberiség, hanem csak egy ember, vagy egy embercsoport érdekében történik.

23. FEJEZET.

Melyik az egész emberiségre nézve hasznos és kötelességszerü létért való küzdelem és melyik az egész emberiségre nézve káros, becsületesen és okosan gondolkodó emberekhez nem méltó, létért való küzdelem?

Melyik az egész emberiségre nézve hasznos és kötelességszerü létért való küzdelem?

Az egész emberiségre nézve hasznos és kötelességszerü létért való küzdelem az, amelyik az egész emberiség érdekében történik.

Melyik az egész emberiségre nézve káros, becsületesen és okosan gondolkodó emberekhez nem méltó létért való küzdelem?

Az egész emberiségre nézve káros, becsületesen és okosan gondolkodó emberekhez nem méltó létért való küzdelem az, amelyik nem az egész emberiség, hanem csak egy ember, vagy egy ember csoport érdekében történik.

24. FEJEZET.

Mit tett a tudomány az emberiség tökéletesedéséért és jövendő boldogságáért?

Azt tette a tudomány az emberiség tökéletesedéséért és jövendő boldogságáért, hogy kimondta a gondolatszabadságot. És ezzel az egy ténykedésével megnyitotta az emberiség tovább fejlődésének utját. Amely uton, amint látjuk, habár lassan, de mégis elég biztosan halad az emberiség küzdelmeinek végcélja, a lehető legnagyobb emberi tökéletesség és boldogság felé.

Mit várhat az emberiség a gépektől, mint a tudomány az emberi gondolkodás szülte eszközöktől?

Azt várhatja az emberiség a gépektől, mint a tudomány az emberi gondolkodás szülte eszközöktől, hogy a természettel szemben folytatandó létért való küzdelmében a fizikai munkának egy bizonyos százalékát leveszik a vállairól, lényegesen megkönnyitve igy számára a természettel szemben folytatandó létért való küzdelmet.

25. FEJEZET.

Mily nagy értékkel birnak a repülőgépek az emberiség tökéletesedését és jövendő boldogulását illetőleg?

A repülőgépek oly nagy értékkel birnak az emberiség tökéletesedését és jövendő boldogulását illetőleg, hogy azt az emberiség még talán fel sem birja fogni. Ezen érték pedig támogatva azon óriási előnyöktől, mint a repülőgépen való utazás olcsósága, gyorsasága és kellemes volta abban domborodik ki, hogy lesz az emberiségnek egy olyan közlekedési eszköze, amelynek segitségével mindarról, amiről eddig csak hallott vagy olvasott, személyesen is meggyőződhetik. Hogy végre személyesen is megismerheti egymást, megbarátkozhatik egymással és igy nem fogja majd egymást gyülölni és sem a saját elhatározásából, sem a mások kivánságára egymást legyilkolni. Mert eddig megfelelő olcsó, gyors és jó közlekedési eszköz hiányában csak a népek kormányzói és megbizottaik ismerhették egymást személyesen, az emberiség nem. Legfeljebb a könyvek és a lapok utján. Azokba pedig, tisztelet a kivételnek, többnyire azt irathattuk egyik népről a másik nép számára, amit ők ökartak. Ha a könyv vagy a lap nem azt irta amit ők akartak, egyszerüen megsemmisitették, sok esetben a szerzőjével vagy az irójával együtt. Igy aztán könnyü

volt a tudatlan, gonoszhajlamu, több nyelvet beszélő, több vallason levő népekre és nemzetekre szakadozottan a földgömbnek különböző pontjain élő, egymást személyesen nem ismerő, ezen tények miatt egymást már anélkül is gyülölő és még hozzá félrevezetett emberiséget, ha érdekeik ugy kivánták, egymás ellen uszitani és a vallás segédkezése mellett velük egymást legyilkoltatni.

26. FEJEZET.

Miért volt eddig az emberiség boldogtalan?

1. Mert az emberek megfelelő nevelés és oktatás hiányában tulnyomóan tudatlanok voltak.

2. Mert az emberek tudatlanságuk folytán tulnyomóan gonosz hajlamuak voltak.

3. Mert a természettel szemben folytatott létért való küzdelem nem volt mindenkire nézve kötelező. De a természettől elvett javakból azok, akik a létért való küzdelemben sem mint szellemi, sem mint fizikai munkások részt nem vettek, annak dacára, hogy igazság szerint nekik semmi sem járt volna, még többet fogyasztottak el, mint azok, akik munkájukkal elvették a természettől a szükséges javakat.

4. Mert a társadalmi rend tökéletlen és mint ilyen igazságtalan volt.

5. Mert az emberiség gyorsabban szaporodott, mint amily mértékben a társadalmi rend fejlődött.

6. Mert nem eléggé szigoruan igyekezett gonosz hajlamait megfékezni.

7. Mert a javithatatlan gonoszokat ki nem közösitette, megszaporodásukat meg nem gátolta.

8. Mert nem egy, hanem több nyelvet beszélt és e miatt elkezdte egymást gyülölni és pusztitani.

9. Mert nem egy, hanem több vallása volt és emiatt elkezdte egymást gyülölni és pusztitani.

10. Mert népeknek és nemzeteknek nevezte el egymást és emiatt elkezdte egymást gyülölni és pusztitani.

11. Mert a földgömböt és a rajta levő dolgokat magán nép és nemzeti tulajdonnak nyilvánitotta és emiatt elkezdte egymást gyülölni és pusztitani.

12. Mert a saját kormányzására nem alkotott egységes kormányzatot.

27. FEJEZET.

Miket, miért és hogyan kell cselekednie az emberiségnek tökéletesedése és jövendő boldogsága érdekében?

1. Miket kell cselekednie az emberiségnek tökéletesedése és jövendő boldogsága érdekében?

1. Mindenkit az emberi tudás lehető legmagasabb fokára emelni.

2. Becsületesen és okosan gondolkozni.

3. A természettel szemben folytatandó létért való küzdelmet mindenkire nézve kötelezővé tenni.

4. A fennálló társadalmi rend fejlődését fokozni.

5. Gyors szaporodásának kényszerüségből korlátozni.

6. Gonosz hajlamai megfékezésére szigoru törvényeket hozni.

7. A javithatatlan gonoszokat kiközösiteni, szaporodásukat meggátolni.

8. Többnyelvüséget megszüntetni.

9. Sok vallását megszüntetni.

10. Népek és nemzetenkénti elnevezéseit megszüntetni.

11. A földgömböt a rajta levő összes dolgokkal együtt közös tulajdonnak nyilvánitani.

12. A saját kormányzására egységes kormányzatot létesiteni.

Miért kell mindenkit az emberi tudás lehető legmagasabb fokara emelni?

Azért kell mindenkit az emberi tudás lehető legmagasabb fokára emelni, hogy sem őt félre ne vezethessék, sem ő másokat félre ne vezessen, hanem emberhez méltóan éljen?

Hogyan kell mindenkit az emberi tudás lehető legmagasabb fokára emelni?

Ugy kell mindenkit az emberi tudás lehető legmagasabb fokára emelni, hogy hajlamainak és természetadta tehetségeinek megfelelően lehetővé és kötelezővé kell tenni a hat éves kortól a husz éves korig mindenkire nézve a tanulást.

Miért kell becsületesen és okosan gondolkozni?

Azért kell becsületesen és okosan gondolkozni, mert csakis ez becsületes és okos emberhez méltó dolog,

Hogyan kell becsületesen és okosan gondolkozni?

Ugy kell becsületesen és okosan gondolkozni, hogy rosszat soha, még csak gondolatban sem szabad cselekedni.

Miért kell a természettel szemben folytatandó létért való küzdelmet mindenkire nézve kötelezővé tenni?

Azért kell a természettel szemben folytatandó létért való küzdelmet mindenkire nézve kötelezővé tenni, hogy senki se élhessen a többi embertársai rovására.

Hogyan kell a természettel szemben folytatandó létért való küzdelmet mindenkire nézve kötelezővé tenni?

Ugy kell a természettel szemben folytatandó létért való küzdelmet mindenkire nézve kötelezővé tenni, hogy akj nem hajlandó belőle kivenni a reá eső részét, ne kapjon a természettől elvett javakból sem.

Miért kell a fennálló társadalmi rend fejlődését fokozni?

Azért kell a fennálló társadalmi rend fejlődését fokozni, mert ha magára hagyjuk, feltétlen lassabban fejlődik.

Hogyan kell a fennálló társadalmi rend fejlődését fokozni?

Ugy kell a fennálló társadalmi rend fejlődését fokozni, hogy igyekezni kell lehetőleg békés eszközökkel az emberiség egyetemes érdekeinek megfelelően mindig jobb és jobb társadalmi renddé átformálni.

Miért kell az emberiségnek gyors szaporodását kényszerüségből korlátnzni?

Azért kell az emberiségnek gyors szaporodását kényszerüségből korlátozni, hogy elkerülhetővé tegyük a tömegnyomort és a fölösleges emberek elpusztitására inditott háborukat. Mert a társadalmi rend eddig még mindig lassabban fejlődött, mint amily mértékben az emberiség szaporodott. És igy bizonyos időközönként mindég előállott az a helyzet, amelyről fogalmat alkothatunk, ha elképzeljük, hogy a földgömbön levő összes országok mind egy-egy gőzfejlesztő kazánok, a lakosaik pedig a bennük levő gőzök, a háboruk a kazánokon levő biztositó szelepek, a kazánok falai a fenálló társadalmi rend keretei, fütők nincsenenek, mert a gőz maga-magát fejleszti, a felügyelők az országok kormányzói Most már ugyebár, ha a felügyelők azt látják, hogy sok a kazánokban a gőz. a biztositó szelepekhez nyulnak kogy kiengedjék a fölösleges gőzt, nemhogy a kazánok felrobbanjanak, forradalom törjön ki, mert akkor ők válnak fölöslegessé mert ha nincsenek kazánok, nem kellenek felügyelők. Tehát jól értsük meg, nem annyira szaporodott az emberiség, hogy a földgömbön a sokasága miatt nem birt volna már élni. (Igaz, hogy egyszerre is be fog majd következni, mert a földgömbön is csak annyi ember élhet, amennyit a földgömb el bir tartani.) Hanem csak annyira, hogy a fennálló társadalmi rend keretein belül már nem élhetett, sem a szaporodáshoz mérten nem birta azt átformálni. És igy előállott is elő fog állni ismét bizonyos időközönként mindig a fenti helyzet, amig az emberiség nem fog igyekezni először fejlődni és csak aztán szaporodni a lehető legszélső határokig.

Hogy kell az emberiségnek gyors szaporodását kényszerüségből korlátozni?

Ugy kell az emberiségnek gyors szaporodását

kényszerüségből korlátozni, hogy azok, akik létükkel csak tömegnyomort és háborut idéznének elő, inkább ne is létezzenek addig, amig az emberiség és a társadalmi rend fejlődése lehetővé nem teszi a létezésüket. Szóval korlátozni kell a születések számát.

6. Miért kell az emberiségnek gonosz hajlamait megfékezésére szigoru törvényeket hozni?

Azért kell az emberiségnek gonosz hajlamai megfékezésére szigoru törvényeket hozni, mert csakis ugy fékezheti meg gonosz hajlamait. Mert látjuk, hogy eddig az összes élő lényeket és az összes megismert természeti erőket megfékezte és szolgálatára kényszeritette, és saját magát még sem birta megfékezni.

Hogy kell az emberiség gonosz hajlamai megfékezésére szigoru törvényeket hozni?

Ugy kell az emberiségnek gonosz hajlamai megfékezésére szigoru törvényeket hozni, hogy annak megalkotásában és érvényesitésében az egész emberiség akarata nyilvánuljon meg, az egész emberiség tökéletesedése és jövendő boldogsága érdekében.

7. Miért kell az emberiségnek a javithatatlan gonoszokat kiközösiteni és szaporodásukat megatolni?

Azért kell a javithatatlan gonoszokat kiközösiteni, és szaporodásukat meggátolni, hogy a becsületesen élő embereket ne háborgathassák, nekik kárt ne okozhassanak.

Hogyan kell a javithatatlan gonoszokat kiközösiteni és szaporodásukat meggátolni?

Ugy kell a javithatatlan gonoszokat kiközösiteni, és szaporodásukat meggátolni, hogy arra több alkalmas helyen letelepiteni és felügyelet alá helyezni őket. Lehetővé tenni, hogy egyébként mint emberek élhessék le az életüket. A szaporodásukat pedig ugy kell meggátolni, hogy gyermekeiket el kell venni és tőlük függetlenül felnevelni.

8. Miért kell a többnyelvüséget megszüntetni?

Azért kell a többnyelvüséget megszüntetni, hogy békében élhessen az emberiség, ne gyülölhesse és ne pusztithassa egymást a sok nyelv miatt.

Hogyan kell a többnyelvüséget megszüntetni?

Ugy kell a többnyelvüséget megszüntetni, hogy arra alkalmas nyelvet kell csinálni, elterjeszteni és beszélni az egész emberiségnek.

9. Miért kell az emberiségnek sok vallását megszüntetni?

Azért kell az emberiségnek sok vallását megszüntetni, hogy békében élhessen, ne gyülölhesse és ne pusztithassa egymást a sok vallás miatt.

Hogyan kell az emberiségnek sok vallását megszüntetni?

Ugy kell az emberiségnek sok vallását megszüntetni, hogy egy erre alkalmas valláson kell lennie az egész emberiségnek. Ezen vallás pedig ezen Uj evangélium cimü müben már meg is van, mint uj tiz parancsolat és mint uj ima, a vallásból az emberiségnek ennél több egy szóval vagy egy betüvel sem kell.

10. Miért kell az emberiségnek népek és nemzetenkénti elnevezését megszüntetni?

Azért kell az emberiségnek népek és nemzetenkénti elnevezéseit megszüntetni, hogy békében élhesen, ne gyülölhesse és pusztithassa egymást a sok fölösleges elnevezés miatt.

Hogyan kell az emberiségni népek és nemzetenkénti elnevezést megszüntetni?

Ugy kell az emberiségnek népek és nemzetenkénti elnevezését megszüntetni, hogy el kell törölni az emberiségnek népek és nemzetenkénti elnevezést és csak az emberiség elnevezést használni.

11. Miért kell az emberiségnek a földgömböt a rajta levő összes dolgokkal együtt közös tulajdonává nyilvánitani?

Azért kell az emberiségnek a földgömböt a rajta levő

összes dolgokkal együtt közös tulajdonává nyilvánitani, hogy ne gyülölhesse és pusztithasa egymást az emberiség a földgömbnek és a rajta levő dolgoknak magán nép és nemzeti tulajdon volta miatt. Mert igazság szerint a földgömb a rajta levő összes dolgogokkal együtt az emberiségnek közös tulajdonát képezni.

Hogyan kell az emberiségnek a földgömböt a rajta levő összes dolgokkal együtt közös tulajdonává nyilvánitani?

Ugy kell az emberiségnek a földgömböt a rajta levő összes dolgokkal együtt közös tulajdonává nyilvánitani, hogy el kell törölni a térképekről mindenféle magán-, nép és nemzeti tulajdont feltüntető megjelölést. És a földgömböt a rajta levő összes dolgokkal együtt az emberiség közös tulajdonává nyilvánitani.

12. Miért kell az emberiségnek a saját kormányzására egy egységes kormányzatot alakitani?

Azért kell az emberiségnek a saját kormányzására egy egységes kormányzatot létesiteni, mert csakis ilyen önkormányzat alatt élhet békében és boldogan.

Hogy kell az emberiségnek a saját kormányzására egységes kormányzatot létesiteni?

Ugy kell az emberiségnek a saját kormányzására egységes kormanyzatot létesiteni, hogy bizonyos időközönként az egész emberiségnek titkos választás utján kell az egységes kormány tagjait arra alkalmas, becsületes és okos emberekből megválasztani.

28. FEJEZET.

Mit tanulhat az emberiség az Uj evangeliumból?

Azt tanulhatja az emberiség az uj evangéliumból, hogy mi az emberek mindnyájan testvérek vagyunk. Hogy idővel egy nagy család lesz az egesz emberiség. Ha csak egy nyelvet fog beszélni és ha csak egy vallás on fog lenni. Az uj nyelv és az uj vallás már meg is van. Az uj nyelv neve Ildó Az uj vallás neve uj evangélium, amely nem más, mint ezen Uj evangélum cimü

mű. Ha ezekkel élni fog az emberiség, hamarosan elérkezhetik küzdelmeinek végcéljához, a lehető legnagyobb emberi tökéletességhez és boldogsághoz.

29. FEJEZET.

Az uj tizparancsolat.

1. Soha el ne feledd, amig csak az emberiségnek nem sikerül kideriteni, hogy lehet valaki aki a világegyetemet teremthette és kormányozhatja.

2. Ezen valakit soha semmi körülmények között még csak gondolatban se sértegesd, mert az nem méltó emberi mivoltadhoz.

3. Tiszteljed és becsüljed minden erre érdemes embertársadat, mint saját magadat. A tévelygőket pedig igyekezz jó utra téríteni.

4. Embertársaidat soha semmi körülmények között, sem a saját elhatározásodból, sem a mások kivánságára meg ne öld, mert ahoz nincs jogod.

5. Válaszd ki magadnak nőnemü embertársaid közül élettársnak azt, akit érzed, hogy szeretel és ha ő is szeret téged, kölcsönösen becsüljétek meg egymást.

6. Embertársaidat soha semmi körülmények között meg ne kárositsd, mert az nem becsületesen és okosan gondolkodó emberhez méltó cselekedet.

7. Hamis tanubizonyságot soha semmi körülmények között, sem a saját elhatározásodból, sem a mások kivánságára ne tégy embertársaid ellen.

8. Kötelességednek tartsd mindenkor tanulni, buvárkodni és tudományodat az egész emberiségnek lehető legnagyobb hasznára lenni.

9. Kötelességednek tartsd mindenkor, ha csak egészséges vagy szellemi és fizikai erődhöz mérten ugy a magad, mint embertársaid javáért dolgozni.

10. És mindezeket minden szellemileg és fizikailag ép és egészséges embertársadtól minden körülmények között, kivétel nélkül megkövetelni.

30. FEJEZET.

Az uj ima.

Eddigi emberi gondolkodásunkkal feltételezett Mindenható Isten, ki teremthetted és kormányozhatod e nagy világegyetemet, amelyben én is élem napjaimat. Kérlek tégedet, hogy amennyiben tőled függ? Segits meg engemet, hogy életemet ugy a magam, valamint embertársaim javára és hasznára, emberhez méltóan erőben és egészségben élhessem le Ámen.

Végső szózat az egész emberiséghez!

Embertársaim! Testvéreim!

Ime én megirtam az emberiség uj evangéliumát és megalapitottam vele az egész emberiség egyetemes vallását. Ha szeretitek az emberiséget és ha tiszta szivetekből kivánjátok tökéletesedését és jövendő boldogságát, ugy olvassátok mindnyájan az emberiség uj evangéliumát és kövessétek mindnyájan az egész emberiség uj vallását, hogy minél előbb elérkezhessen az emberiség küzdelmeinek végcéljához, a lehető legnagyobb emberi tökéletességhez és boldogsághoz

Az uj evangélisták világszövetségébe belépni lehet akár levélben, akár személyesen Seprényi Lajosnál, az uj evangélium szerzőjénél.

Testvéri üdvözlettel Embertársatok és testvéretek:

Seprényi Lajos.

Lakcimem: Nagyvárad, Szent János-u. 13. szám.

Szózat az irókhoz!

Embertársaim! Testvéreim!

Sok küzdelem és nélkülözés között történt tanulás és gondolkodás eredményeképpen ime megirtam az egész emberiség uj evangéliumát és megalapitottam vele az egész emberiség egyetemes vallását. Arra kérlek benneteket, ha szeretitek az emberiséget és ha tiszta szivből kivánjátok tökéletesedését és jövendő boldogságát, ugy igyekezzetek ezen müvemet az emberiség összes nyelvére, valamint a nemzetközi nyelvre való leforditásával az egész emberiség számára hozzáférhetővé tenni, hogy minél előbb elérhessen az emberiség küzdelmeinek végcéljához a lehető legnagyobb emberi tökéletességhez és boldogsághoz. Nemeslelkü fáradozásotokat az egész emberiség nevében előre is köszönve.

Maradok testvéri üdvözlettel. Embertársatok és testvéretek:

Seprényi Lajos.

Lakcimem: Nagyvárad, Szent János-utca 13. sz.

Felhivás!

Az uj evangélisták világszövetsége felhivja a régebbi vallások vezetőit, hogy bizdessék ki az uj evangéliumot. Hiveikkel együtt lépjenek be az uj evangelisták világszövetségébe, szereljék fel hivetket az uj evangéliummal.

Megjegyzés.

Az emberiség nagy és szent ideáljai csakis vérfürdő nélkül valósithatók meg. Aki az ellenkezőjét hirdeti, ellensége az egész emberiségnek.

Uj bölcs mondások.

1. Őrizkedjünk a szeszes italoktól,
   És az álszenteskedő hazug papoktól.
2. Az emberiség nyakán ülők az emberiségen sajnálkoznak,
   De azért az emberiség nyakáról nem mozdulnak.
3. Sokan bömbölnek a szájukkal igazságot,
   És alattomban ők követnek el legtöbb gazságot.
4. Minden boldogságot a földön lehet elérni,
   Csak a papok szoktak tulvilágiról mesélni.
5. Az igazság, a szeretet a béke,
   Boldogságot hoz az emberiségre.
6. A papok az egyszeres gyilkosságot bünnek tartják,
   De a tömeggyilkosságot elősegitik és megáldják.

7. Az emberiséget csak ugy lehet igazán szeretni,
Ha az ember az egyes embereket nem figyeli.

8. A mai társadalomban a pénz a protekció érvényesül
És sok igazi tehetség a szemétdombra kerül.

9. Tanulni kell, hogy tudjunk, hogy tanithassunk,
Hogy az egész emberiség javára ujat alkothassunk.

10. A kincsek kincse, a tudományok tudománya
Az ember okos, bölcs, gondolatvilága.

Tartalom-jegyzék.

Bevezetés.
Szózat az emberiséghez. --- --- --- --- --- 1

I. RESZ.
A VILAG EGYETEMRÖL.

1. FEJEZET.
Mit értünk világegyetem alatt? --- --- --- 3

2. FEJEZET.
Hogyan szemlélketjük a villágegyetemet? --- --- 3

3. FEJEZET.
Hogyan keletkezhetett és hogyan állhat fenn a világegyetem? --- --- --- --- --- 3

4. FEJEZET.
Teremtési elmélet a világegyetemről --- --- --- 3

II. RÉSZ.
A FÖLDGÖMBRÖL.

1. FEJEZET.
Mit értünk földgömb alatt? --- --- --- --- 5

2. FEJEZET.
Hogyan szemlélhetjük a földgömböt? --- --- --- 5

3. FEJEZET.
Hogyan keletkezhetett és hogyan állhat fent a földgömb? --- --- --- --- --- 5

4. FEJEZET.
Teremtési elmélet a földgömbről. --- --- --- 5

III. RESZ.

Az emberiségről.

1. FEJEZET.

Mit értünk emberiség alatt? 7

2. FEJEZET.

Hogyan szemlélketjük az emberiséget? 7

3. FEJEZET.

Hogyan keletkezhetett és hogyan állhat fenn az emberiség? 7

4. FEJEZET.

Teremtési elmélet az emberiségről 8

5. FEJEZET.

Hogy magyarázzák a régebbi vallások az emberiség keletkezését? 8

6. FEJEZET.

Hogyan állapithatjuk meg, hogy a régebbi vallásoknak az emberiség keletkezésére vonatkozó magyarázatából, amennyiben egy pár embertől akarják leszármaztatni az egész emberiséget, egy szó sem igaz? 8

7. FEJEZET.

Kormányozza-e valaki az emberiséget? 9

8. FEJEZET.

Hányféle nemhől áll az emberiség? 9

9. FEJEZET.

Melyek a nemek főbb kötelességei és jogai? ... 9

10. FEJEZET.

Hogyan keletkeztek az emberiség eddigi vallásai? ... 10

11. FEJEZET.

Mi az emberiség eddigi vallásainak a régebbi és a mai érteme? 10

12. FEJEZET.

Miéét kolt kezdetben az emberiségnek szüksége a vallásokra a régebbi es miért ninos már szüksége rájuk csakis a mai értelemben? 10

13. FEJEZET.

Mit tettek a vallások és mit nem kellett volna tenniök az emberiségért illetve az emberiség tökéletesedéséért és jövendő boldogságáért? 11

14. FEJEZET.

Hogyan tettek régen és hogyan tesznek ma a vallások az emberiséggel? 11

15. FEJEZET.

Hogyan vezették eddig félre a papok azokat az embereket, akik már hivei voltak valamilyen vallásfelekezetnek, de boldogtalanok voltak? ... 12

16. FEJEZET.

Hogy vezették eddig félre az egész emberiséget? 13

17. FEJEZET.

Mi a legfontosabb az emberiségre nézve? ... 13

18. FEJEZET.

Mi az emberiségnek a legfőbb kötelessége? ... 13

19. FEJEZET.

Hogy terjesztették eddig az emberszeretetet? ... 14

20. FEJEZET.

Mit cselekedett eddig meg és mit nem birt megcselekedni az emberiség tökéletesedése és jövendő boldogsága érdekében 14

21. FEJEZET.

Mily nagy károkat szenvedett eddig és mindtovábbra is az emberiség, ha le nem küzdi a tudatlanságot és ha meg nem fékezi gonosz hajlamait? ... 14

22. FEJEZET.

Melyik az egész emberiségre nézve hasznos és kötelességszerü szellemi és fizikai munka és melyik az egész emberiségre nézve káros, becsületesen és okosan gondolkozó emberekhez nem méltó szellemi és fizikai munka? 15

23. FEJEZET.

Melyik az egész emberiségrə nézve is kötelességszerü létért való küzdelem és melyik az egész emberi-

ségre nézvn káros, becsületesen és okosan gondolkodó emberekhez nem méltó létért való küzdelem? --- --- --- --- --- 16

24. FEJEZET.

Mit tett a tudomány az emberiség tökéletesedéséért és jövendő boldogságáért? --- --- --- 16

25. FEJEZET.

Mily nagy értékkel birnak a repülőgépek az emberiség tökéletesedését és jövendő boldogságát illetőleg? 17

26. FEJEZET.

Miért volt eddig az emberiség boldogtalan? --- 18

27. FFJEZET.

Miket, miért és hogyan kell cselekednie az emberiségnek, tökéletesedése és jövendő boldogsága érdekében? --- --- --- --- --- --- 19

28. FFJEZET.

Mit tanulhat az emberiség az uj evangéliumtól? --- 24

29. FEJEZET.

Az uj tizparancsolat --- --- --- --- --- 25

30. FEJEEET.

Az uj ima --- --- --- --- --- --- 26

31. FEJEZET.

Végső szózat az emberiséghez! --- --- --- 26

32. EFJEZET.

Szózat az iróhoz! --- --- --- --- 26

Első kiadás 1,000.000 példány

Béres Károly könyvnyomdája Nagyváradon.

MAGYAR NEMZETI TANÁCS.

B E R Z E V I C Z Y A L B E R T Urnak,

a Magyar Tudományos Akadémia

Elnökének

B u d a p e s t.

Tisztelettel kérem az Elnök Urat, intézkedni szíveskedjék, hogy a Magyar Tudományos Akadémia a Nemzeti Tanácsban alakult irodalmi és művészeti szakbizottságába egy tagot kiküldjön.

Budapest, 1918. évi november hó 20-án.

Teljes tisztelettel:

a Magyar Nemzeti Tanács nevében

Kernstok Károly

az intéző bizottság tagja.

8929

1913

Tisztelt Uram!

I. november hó 20-án kelt nagybecsü meg-
keresésére szerencsém van közölhetni értesitni, hogy
a M. Tud. Akadémia f-hó 17-èn tartott ülésén
elnökül a Nemzeti Színház irodalmi és müvészeti
tanácsának alulirott tagjává kinevezte
ki.

Tisztelettel

Budapest, 1916. november 27.

Főtitkár

Nagy Kereszt Károly úrnak

Budapesten.

896.
1918.

ORSZ. MAGYAR
IPARMŰVÉSZETI
TÁRSULAT
BUDAPEST

IX., Illői út 35—37.
Telefon: József 9—58.

1077/1918 *szám.*

Mélyen tisztelt Főtitkár Ur !

Hivatkozással a Magyar Tudományos Akadémia Igazgató Tanácsának 1887 évi január hó 30-án tartott ülése jegyzőkönyvének 10 pontjára, tisztelettel kérjük, hogy a Széchényi Wolnár István díjnak az 1919 évre esedékessé vált részletét, azaz Kettőszáz koronát /200/ kiutalványozni, illetőleg az Országos Magyar Iparművészeti Társulat vagyonát kezelő Magyar Földhitelintézetet a jelezett összegnek a M.T.Akadémia számlájáról az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat folyószámlája javára való átírásra utasitani méltóztassék.

Kiváló tisztelettel

Budapest, 1918 december hó 29-én.

igazgató.

Ei

Esk. 1918. december 31.

999. 97.

1918.

Lapszám 23472/69

TÁVIRAT.

magyar tudomanyos
akademia bpest ,=

BUDAPEST 42.

Tovább

óra, perez	napszaka

vezetéken	hó és nap	óra, perez	napszaka

A távirat osztálya	felvevő hivatal	pénztári szám	szó	hó és nap	óra	perez	napszaka	Hivatalos megjegyzések

+ nagyszeben 1918 31/ 12 zens nsz ,=
biztos forrasbol tudomasunkra jutott hogy a
magyar tudomanyos akademia altal a vilag
osszes akademiaihoz intezendoe szozattal
szemben az olahok ellenakciora keszuelnek es a
nagyszebeni kormany dr lupas janos szelistyei
esperest bizta meg az ellenszozat
megszerkesztesevel bizonyitekaikat a magyar
toertenelemboel akarjak venni, ugy allitvan
be a magyar toertenelmet mint a nemzetisegek
ezereves allando teigazasat = egy szovetseg !

...endő távirat.

8. I. megj. ... r. = 40,... 4 iven 4 drb. a) p. — Franklin-Társulat nyomdája.

Érk. 1918. december 31.

991.

1918.

A M. T. Akadémia 1917. évi nagygyűlésén 49. sz. alatt a Vályi alap kamatjövedékéből a következő jutalomtételt tűzte ki:

VÉLEMÉNYES JELENTÉS A VÁLYI GYULA-ALAPBÓL HIRDETETT NYILT PÁLYÁZATRÓL BEÉRKEZETT TERVEZETRŐL.

Tekintetes Akadémia!

A pályázati tétel a következő volt:

"Kivántatik 8-10 nyomtatott ivre terjedő oly mathematikai munka, mely az algebrai egyenletek gyökeinek helyzetére vonatkozó ujabb, főként Laguerre-rel megindult és azóta sok részletében kifejlesztett vizsgálatok rendszeres, összefüggő tárgyalását tartalmazza."

E pályatételre egyetlen egy tervezet érkezett be, még pedig Dr. Fekete Mihály egyetemi magántanár részéről. A tervezet szerzője a pályatételben említett irodalmat a maga részéről is, többrendbeli önálló kutatáson alapuló értekezésével elismerést érdemlő módon gazdagitotta, tervezete pedig 4 fejezetben szinte teljesen felöleli és céltudatosan tagozza az idevágó irodalmat. A szerző eddigi kutató működése valamint tervezete elegendő biztositékot nyujtanak arra, hogy a tőle megirandó müben mathematikai irodalmunknak kivánatos és hasznos kiegészitését várjuk. Ennek alapján tisztelettel ajánljuk Dr Fekete Mihály-nak a Vályi-alapból jutalmazandó "Az algebrai egyenletek gyökeinek helyzetére vonatkozó ujabb vizsgálatok" czimü munkának megirásával való megbizását.

Budapest, 1918. február hó 12.

Dr Rados Gusztáv
r. tag

Dr Fekete Mano
l. tag.

Rev. Fröhlich 1918 IV. 3.

Jelentés a Vályi alapból tör-

tént ujabb pályázatról

Rados Jusztáv r. tag

és Beke Manó l. tag.

Nol 992,

1918

~~b) Dr. Thoray Fejezet a tárgyról~~

Tekintetes Akademia!

Dr Klauthner Nándornak a „Glukoszidok synthetikus előállítása" című, a Lukács-Krisztina alapítvány kamatjövedelméből hirdetett nyilt pályázat alapján beadott pályamunkájáról véleményemet a következőkben van szerencsém összefoglalni:

Ha az alapítványnak (fr) ahoz a kikötéséhez ragaszkodnánk, hogy a pályázó valamely tudományos kérdést, vagy feladatot abszolut becsel oldjon meg, a pályamunkát a pályadíjjal való kitüntetésre nem merném ajánlani. Nekem ugyanis az a nézetem, hogy a pályamunkának nemcsak tudományos tartalma, hanem nyelvezete, szerkezete is tekintetbe veendő a bírálat alkalmával. Így eljárva, vajnálatomra, nem sok jót mondhatok dr. Klauthner pályamunkájáról. Szerkezete pongyola, nyelvezete következetlen, ódegen és egyeneo fogadása az Akademia céljának, hogy (ugyanis) a tudományt magyar nyelven kell művelni.

Mindhogy azonban dr. Klauthner értékes önálló munkát végzett a glükoszidok mesterséges előállításának terén: hozzájárulok dr. Winkler Lajos bírálótársamnak ahoz a javaslatához, hogy dr. Klauthner Nándornak a pályadíj kiadassék, de azzal a kikötéssel, hogy pályamunkájának kinyomatása előtt gondoskodjék róla, hogy az, alak és nyelv tekintetében is, kiállja a bírálatot.

Kelt Budapesten, 1918 április 6-án

Dr Thoray Lajos sk
v. tag.

992

1918

Lebonta a Sztrokay-pályakérdés

A Sztrokay-alapitvány jutalomdijára a következő pályakérdés volt hirdetve: „Fejtessenek ki a közigazgatási jogtudomány alaptanai a mai tudomány eredményeinek figyelembevételével oly módon, hogy a mü a közigazgatási jogtudomány alaptételeinek lényegét felvilágositva, a gyakorlati közigazgatásnak is hasznos szolgálatot tehessen."

Erre a kérdésre csak egy pályamü érkezett be „Közigazgatási forumok" czimmel és a „jó közigazgatás áldás a rossz átok" jeligével.

Szerző előszavában kiemeli, hogy a pályakérdés kettős feladatának a „közigazgatási forumok témájával" kapcsolatban kiván megfelelni, mert a forumok alkalmas keretet szolgáltatnak arra, hogy a közigazgatási jogtudomány alaptételei is megvilágittassanak.

Midőn a pályakérdés azt tüzi feladatúl, hogy a közigazgatási jogtudomány, tehát úgy az anyagi mint az alaki közigazgatási jog alaptételei a mai tudomány eredményeinek figyelembevételével fejtessenek ki: és a pályakérdés azt is megkivánja, hogy a munkának olyannak kell lennie, mely a gyakorlati közigazgatásnak is hasznos szolgálatot tehessen, akkor a pályázó kettős feladata világosan az, hogy a közigazgatási elméleti alaptanokat kell átvinni a magyar tételes anyagi és alaki közigazgatási jog területére oly módon, hogy az alapelvek, a vezérlő fogalmak a magyar tételes közigazgatási jog rendelkezéseinek tömegében útmutató kalauzul szolgálhassanak.

Ha ezt a feladatot szerző mint előszavában mondja „a forumok keretében" oldotta volna is meg - ez, bár a feladat ily beállitása legalább is szokatlan - a pályakérdés

nézőpontjából kifogásolható nem lett volna. Nem a beállitás, de a lényeg a döntő. Ha tehát szerző az általa megjelölt módszer szerint azaz: a forumok keretében fejtette volna is ki a közigazgatási jog mai tudományos alapfogalmait, a közigazgatás rendjét, tagosulását, a közigazgatási functiókat, ezek tartalmi különbségét ezek eredményeit az állami, az önkormányzati közigazgatási jog általános természetét és ezek érvényesülését a municipiumban, a községben, továbbá a közigazgatási szervezet, a hivatali viszony, a közigazgatási per és végrehajtás sarkalatos tételeit stb. akkor ezzel a beállitással is megfelelhetett volna a pályakérdés követelményeinek. Szerző azonban más müvet irt, mint a mit a pályakérdés kiván. A pályakérdés határozottan oly tartalmú müvet jelöl meg, mely a közigazgatási jognak mintegy "institutioit, a közigazgatási jogtudomány alaptételeinek lényegét" tartalmazná, a szerző pályamüve pedig reform kérdésekkel és nem a közigazgatási alapelvek dogmatikus feldolgozásával foglalkozik. A közigazgatás átalakitása és főleg a szervezeti reformok foglalkoztatják a szerzőt. A ma már csaknem közkeletű sőt részben törvényjavaslatokba foglalt reformkérdésekkel találkozunk hol behatóbb hol vázlatos fejtegetésben a pályamü kilencz fejezetében. /:A közigazgatási forumok általános képe. A jogfejlődés iránya. A közigazgatási forumok rendszere. A forumok reformja. A helyes birálat kelléke. Jogorvoslatok. Tisztviselők. A vármegyék önkormányzata. Közigazgatási végrehajtás cimek alatt.:/ Ezek a fejtegetések is az egészben 228 lapra terjedő munkának csak 122 lapját töltik be, mert a többi 106 lap nem egyéb, mint minden megjegyzés nélküli egyszerü összeállitása a ma fönálló közigazgatási forumoknak.

A községi, a járási, törvényhatósági, kerületi szervezet, a megyei kinevezési rendszer, a közigazgatási alkalmazottak független állásának biztositékai képezik a fejtege-

tés tárgyainak túlnyomó részét. De e fejtegetések is e kérdésekkel mint reformproblemákkal foglalkoznak. ~~Reformjavaslatok~~ nem ujak, ~~azokkal~~ (helyett) már a szaklapok és a szakegyesületek tanácskozásaiban találkozunk, de el kell ismernünk, hogy végigvonul munkáján a kérdések elméleti és gyakorlati ismerete. A törvényhatósági bizottság, a községi képviselő testület tagjainak számát szokatlanul kevés tagból óhajtja megalakitani, a közigazgatási bizottságot korlátoltabb hatáskörben föntartaná ugyan, de mai hatáskörének nagy részét egy uj szervre a törvényhatósági székre akarja átruházni.

Legbehatóbban foglalkozik a munka a forumrendszerrel, ezeknek ma fenálló általánosan ismert és a tudományos kritika egyhangú megnyilvánulása szerint elitélt tarka képét élénk szinekben mutatja be. Helyesen mutat a magyar közigazgatási jog codificatiójának rendszertelenségére, a forumok összevisszaságának okaira, megjelöli ezeknek a jogkereső közönségre és a hivatali müködésre kiható hátrányait, foglalkozik a közigazgatási jogorvoslatok közismert viszásságainak kérdésével, a tulvitt központositó ügyelintézésre, és apró ügyek hármas négyes forum rendszerére. Kiemeli, hogy csaknem minden uj közigazgatási törvény uj forumokat uj eljárási szabályokat alkot; hogy hiányzik a közigazgatási eljárás egységes constructiója; megállapitja hogy az egyszerüsitési törvény a számos kivétellel, a felülvizsgálati kérelem tultengésével jelentékeny eredmény nélkül maradt, de kiemeli az egységes kihágási eljárás eredményes hatását. Szerző gyökeres javaslata a forumrendszerben az, hogy a contentiosus ügyekre nézve a járásban, a törvényhatóságban és az országot több közigazgatási kerületre osztva a kerületben kell megtalálni az egységes formot. Az alsófoku forum volna minden contentiosus ügyben a korlátoltabb számú és az ügyek termé-

szete szerint különböző szakértő elemek bevonásával működő járási szék, a középfokú forum a törvényhatósági szék, és a harmadik forum a kerületi tanács. Oly ügyekben azonban, melyekben közigazgatási birósági panasznak van helye a kerületi tanács helyett a közigazgatási biróság volna a harmadik forum. Ezek mellett - mondja szerző - megszünnék az egyes vagy társas, bizottsági vagy választmányi plenaris vagy albizottságos forumok labyrinthusa.

E három forum mellett volna még a megreformált közigazgatási bizottság, mely szerző szerint körülbelül a mai állandó választmány szerepét töltené be, és a mozgékonyabbá teendő gyakrabban összeülő, kevés számú tagokból álló törvényhatósági bizottság. Ebben az irányban más uton jár, mint a közismert kormányjavaslat, mely a közigazgatási bizottságot kiszélesitett hatáskörben tartja fenn és ennek albizottságaiban és szakosztályaiban keresi a helyes elintézés biztositékát, - a törvényhatósági bizottságot azonban eddigi nagy számú tagjaival kivánja az általánosabb természetü közügyek részére föntartani, mig szerző a kevés számú törvényhatósági bizottság müködésében véli feltalálni a valódi önkormányzat érvényesülhetését.

A jogorvoslatokra nézve két általános szabályt állit fel. Az egyik az, hogy minden elsőfokú határozat ellen van helye felebbezésnek. A másik az, hogy két egybehangzó határozat ellen csak a közigazgatási biróság elé tartozó ügyekben van helye felebbvitelnek. A III-ad fokú határozatok ellen további felebbvitelnek nincs helye. Kivételeket azonban nem volna szabad engedélyezni. Ezek rontották meg az egyszerüsitési törvény hatását is. A közigazgatási eljárás reformjául megjelöli a szóbeliség és közvetlenség alapján megalkotandó egységes közigazgatási eljárást.

0

Miként már föntebb emlitettük a munka utolsó része /:106 lap:/ a mai közigazgatási forumokat állitja össze a községi, törvényhatósági, közegészségügyi, állategészségi, rendészeti, mezőgazdasági, uti, vasuti, vizi, vallási és népoktatási, erdészeti, vadászati, halászati, telepitési, munkás házi, ipari, anyakönyvi, árva, fegyelmi, adó és illeték ügyekben. Ez azonban tisztán mechanikai összeállitás, de mindenesetre igen hasznos tájékoztató a mai forum-utvesztőben. A gyakorlati közigazgatás munkásai hálásan is fognák venni - mint a hogy nagy szolgálatot tett Némethy Károly commentárja is azzal, hogy a közigazgatási bírósághoz utasitott ügyekben a forumokat felsorolta - ha a munkából legalább ez az összeállitás könyvpiaczra juthama.

A munka több része is olyan mely a közigazgatási reformkérdésekkel irodalmi szinvonalon foglalkozik, de a pályadij kiadását nem javasolhatjuk, mert az akadémia mint már előadtuk nem a közigazgatás reformkérdéseire tüzött ki pályadijat és igy szerző a pályadij kiadásának elengedhetlen föltételét nem teljesitette.

B. Wlassics Gyula
elnök

Csuka József

993

1918

Tekintetes mathematikai és ~~természettudományi~~ osztály,

A BÓZSÁN JÓZSEF-féle alapitvány kamatai 1917-ben a biologiai tudományok köréből meritett kutatások támogatására levén forditandók, a/hirdetett nyilt pályázatra 1917 december 31-ig beérkezett h á r o m /ajánlat , melyekről alulirott bizottság véleményes jelentését ezennel a tekintetes III.ik Osztály elé terjeszti :

/a múlt 1917. évi nagygyülésen 47. szám alatt
3 pályázati munkatervezet,

Az 1 sz. tervezetet HORVÁTH GÉZA dr. r.tag, a M.N.Muzeum Állattárának igazgatója nyujtotta be ; tervezett munkájának címe : " A Magyar Birodalom Hemiptera Faunája ".

/ Adatvánnyal mellékelve van 1-20. fűzővel tűzedő irok egy fejezete: "A Nabididae"

A 2 sz. pályázati tervezet RICHTER ALADÁR dr. l. tag, nyug. tud.egyetemi r.ny.tanártól érkezett s címe : " A Marcgraviaceák isomorph tagjainak származástani (phylogeniai) kapcsolatáról az összehasonlitó a l k a t tan (anatomia) alapján ".

II

A 3. sz. tervezet BERCZELLER LÁSZLÓ dr.-tól a budapesti tud, egyetem élettani intézetének (első) 1, tanársegédjétől (jelenleg népfölkelő főorvos) eredő," címe " Physikai-chemiai vizsgálatok a WASSERMANN-reactióra vonatkozólag ".

Részletezve a tervezeteket :

Az 1. számúnak szerzője a magyar birodalom Hemiptera faunájának összeállitását adná , a munka terjedelme 50 - 60 nyomtatott ív volna.

Az első rész vagy általános rész a tervezet értelmében közölné faunánk származását, kialakulását és általános jellemzését ; a fajok vizszintes és függélyes elterjedését , faunánk kutatásának történetét és az irodalom teljes jegyzékét.

A második rész a területen előforduló közel 1000 Heteroptera-faj rendszeres jegyzékét adná az összes lelőhelyek felsorolásával a vonatkozó oikologiai és phaenologiai megfigyelésekkel , a földrajzi elterjedés megjelölésével együtt . Ez analytikai táblázatokkal (latin nyelvű) kiegészitve egyszersmind a munkának meghatározóul használhatását is biztositja . Megjegyzendő, hogy ez a rész bővebb irodalmi tájékozás végett felölelné minden egyes nemzetség és faj teljes synonymikáját és bibliographiáját .

A 2. számú tervezetnek szerzője RICHTER ALADÁR dr. a növénytanból meriti tárgyát s a Marcgraviaceák isomorph tagjainak boncztani szerkezetét kivánja phylogenetikai alapon méltatni . Pályázó szerint a phylogenetikai kapcsolatoknak boncztani, belső szervezetbeli kimutatására a nevezett családnál aligha van alkalmasabb példa , amely egyébként a maga"általános biologiai körében" valamint morphologiájában bizonyos egységességet mutat , - másfelől pedig megfelelő változatossá-

got is elárul szerkezetében . Szerző kiemeli e részt még azt, ~~is~~ nogy figyelemmel kellett lennie arra is, hogy oly családra essék választása, melynek tagjai egyetlen kontinens zártabb területeit illetik , s hogy valamennyi morphologiailag ismert tagja rendelkezésére is legyen : és miután ezt sikerült elérnie s máris átvizsgálhatta a család csaknem összes isomorph tagjait - széleskörü előzetes tanulmányaira támaszkodva, melyek a M.Tud. Akadémia , mega M.N. Múzeum kiadványaiban jelentek meg , s melyek tanulmányok kutató módszerét és felfogását olyan jelesül megvilágitják - reményli, hogy esetleges megbizatásának napjától számitva egy éven belül teljesen elkészülhetne .

A 3. sz. tervezet benyujtója BERCZELLER LÁSZLÓ dr. beadványában ismerteti tájékoztatóul a WASSERMANN-féle reactio tökéletesbitése okából eddig végzett (s németül már megjelent) vizsgálatait . Ezen ~~ehhez~~ a nagyon érdemes kutatásiban máris beható ~~XXXXX~~ módon tanulmányozta egyenként a közremüködő anyagok jelentőségét és szerepét, azután kiemelendő hogy egyszerüsitette a reactio technikáját és a reactio fokának quantitativ meghatározására a kolorimetrikus módszert vette igénybe . - További vizsgálatában , melyekre a támogatást kéri, különösen a kolorimetrikus módszert kivánja nagyon behatóan tanulmányozni ~~XXXXX~~ a reactióban jelentkező ingadozások megállapithatása végett, melyek esetleg értékes utmutatásokat adhatnak az orvosi kezelésben vagy pedig

a syphilisnek más, szintén pozitiv reactiot adó betegségektől megkülönböztetését lehetségessé tehetik . - Ilyen irányu vizsgálatait a bécsi cs.éskir. 4. számu WASSERMANN-féle állomáson, ~~még~~ ugyan~~ottan~~ a cs. és kir. katonai egészségügyi bizottság laboratoriumában folytathatná . - A tervezetben részletesen, 95 gépirásos negyedrét lapon közölt eddigi vizsgálatai bizonyitják , hogy pályázó a kérdésen teljesen uralkodik, és a megfelelő elméleti és gyakorlati készséggel rendelkezik .

+

A bizottság a pályázati tervezetek beható megvizsgálása és áttanulmányozása után érdeme szerint méltatja BERCZELLER László dr ,gyakorlati vonatkozásaiban is jelentőségteljeseknek igérkező kutatásait; - valamint legteljesebb elismeréssel adózik RICHTER Aladár dr irodalmunkban uttörő ~~[illegible]~~ , - és magasabb felfogásról tanuskodó fáradhatlan tudományos törekvéseinek , melyeket az általános tudomány nézőpontjából is **hiányt pótlóknak tart** ; ~~[illegible]~~ véleménye azonban mely a tervezetek tanulmányozásából és minden irányban való megtárgyalásából leszürődött mégis az , hogy mindezen emlitett k é t kiválóan örvendetes tudományos jelenség mellett is , számolva ~~minn~~ valamennyi körülménynyel , HORVÁTH GÉZA dr.pályázati tervezetét kell a megbizatást illetően figyelemben részesitenie .

1.) Nem hallgathatja el ugyanis a bizottság

hogy olyan munkával áll szemben , (hiszen feladata jóformán készen van , csak a szerkesztés van még hátra) , melyből kiderül , hogy hazánk a Hemipterologia tekintetéből az egész földkerekség legjobban és legegyenletesebben kikutatott országa ;

2.) nem lehet hallgatással mellőznie azt sem , hogy HORVÁTH GÉZA , ki immáron ~~már~~ 50 éve foglalkozik a Magyar Birodalom Hemiptera faunájának kutatásával , e félszázad alatt rendkivüli fáradhatlan gyüjtő ~~kutató~~ létére bejárta hazánknak majd minden részét, gyüjtött szinte valamennyi vármegyéjében és nemcsak , hanem kiterjesztette gyüjtéseit Boszniára, Hercegovinára, s Dalmáciára , melyeket joggal a magyar szent korona országai ~~ak~~ tekintenek s melyeket a magyar faunaterülethez szoktak számitani .

3.) Szüségesnek véli továbbá kiemelni a bizottság azt is, hogy az a pályázó rendkivül gazdag bizonyitó anyag , melyet a körülirott területen összegyüjtött és mely még mások gyüjtésivel is gyarapodott : - mind jól megőrizve együttesen a Magyar Nemzeti Muzeum tulajdonában van , és hogy azt legnagyobb részben HORVÁTH GÉZA ~~által~~ feldolgozta ~~tott~~ s hogy pályázó azonkivül a bel- és külföldi magángyüjteményekben található minden magyarországi anyagot megvizsgált .

A bizottság ezeknek előrebocsátása után valóban méltányolja és jogosultnak lát -

ja pályázónak abbeli felfogását hogy mikor mindezeken az előmunkálatokon átesett : elérkezettnek tartja az időt arra hogy évtizedes kutatásai és tanulmányai eredményét egy nagyobb munkában összefoglalja és félszázados természetvizsgálói fáradhatlan buvárkodásának betetőzéseül közreadhassa .

Ép ezért tehát mikor HORVÁTH GÉZA tulajdonképen ennek a nagyértékü munkának megszerkesztése céljából kéri a Magyar Tudományos Akadémia támogatását , mely munka összeállitásának elmaradását a magyar tudományosság potólhatlan kárának hiszi és vallja minden szakember : a bizottság véleménye szerint a M. Tud. Akadémiának hivatásából folyó kötelessége a BÉZSÁN-féle dij által rendelkezésére bocsátott , bár sajnos hogy szegény anyagi eszközökkel az élete munkáját az utókor számára biztositani óhajtó és a Magyar Hemiptera Fauna ismeretét messze a haza határain tulterjesztő tudós támogatására sietni.

Mindezek alapján a tekintetes III. osztály figyelmébe ajánljuk HORVÁTH GÉZÁnak „A Magyar Birodalom **Hemiptera** Faunája cimü munka megirásával megbizatását s kérjük hogy a tekintetes Akadémia szine elé ily értelmü javaslattal méltóztassék járulni .

Budapesten 1918. március 15.

Entz Géza Frenyó Hugó

Mauks Gyula

Bizáron - pályázat.

Jelentés a Bizsán alapból kiírandó
(1917. évi nagygyülésen 47. sz. alatt
kiirandó jutalomtétel.)
pályázati tervezetéről.

994
1918

Vázy Zánodtá

Jelentés a Nádasdy-pályázatról.

A versenyre küldött tizenegy pályamunkából az e célra rendelt bizottság (mely Hegedüs István r., Harsányi Gyula s Vázy János t. tagokból állott) csak egyet talált igazán figyelemreméltónak, t. i. a 4. számút, a Vasfő és Ime című. A többi tíz közül kiválik még egy, körülbelül 340 nagy 4r. lapnyi terjedelmű, - mint szerzője nevezi - szittya epos, a 11. számú pályamunka, címe: Csalabér szerelme. Szerzőjében kétségtelen a tehetség; a mű leleményes képzeletre vall: De a tehetség még kiforratlan, a képzelet még szertelen zabolátlan. Az ismeretlen szerző ugyan e tárgyat az többi gr. Teleki-pályázatra szóló feldolgozásban mint tragédiát küldte be, s úgy tetszik, a tragédia még jobban sikerült, mint az epos. Itt a roppant áradozás szer felett unalmas, és a mese szövése érdektelenebb. A hátralevő tizenkét pályamunka (1. Leányálom, 2. Csillagok, 3. A béke, 5. Az önkéntes úr, 6. Gyermek nélkül, 7. Ételkóstban, 8. Margit, 9. Öt temetés, itt kavargás, 10. A trencséni vár kútja), vagy teljesen kezdő, vagy egészen tehetségtelen emberi irományok.

A 4. számú, a Vasfő és Ime a Vogul Költés-monda I-XI. fejezetén alapszik, s Munkácsi Bernát Vogul Népköltési Gyűjteményében a Kalles-leány nászregéje címmel olvasható. A szerző az eredeti anyagon változtat ugyan egyet-mást, bár nem lényegbe vágót, a mi nélkül az elbeszélés semmit sem veszített volna. A naiv mondán felépült naiv költői elbeszélés elég szabatos szerkezetű, eleven, üde hangú mű, a mely elejétől végig érezteti a Kalevala alliteratios ősi rhythmusának gazdag és termékeny hatását.

Az Asz-jú (Ob) vidékén ébdegélő gazdag öreg Lábaspárnak egyetlen gyermeke van, Vasfő, a ki már-már agglegény sorba lép s eddig csak szüleinek élt. De most ennyi a mi-

dennapi ősfoglalkozást, halászatot, madarászatot a asszonyt szeretne vinni a házhoz, még pedig a lét-mát egyszer látott, az "igazit". Tavaszra kelve, midőn a bérc-sarokban szaporgó forrás pezsdülni kezd, Vasfő" anyja nyírfakéj-vödörrel a forráshoz megy s a mint a frissen törő" forrásra felé-hajlik, egy-holló alakjában megjelenő" - deli férfiú mutatkozik be neki: Holló Lenke, a ki Vasfőre vonatkozó üzenetet mond el neki. Az üzenet Jmétől ered s tartalma: Ha van kedve Vasfőnek próbatétre, vagy azt hiszi, hogy többi-ember Holló kenzegnél (t.i. a kövctnél): legyen "hősi", kelljen vele versenyre túl az erdő"kön, a síkon; a verseny után vár-ja a leány és a szerelem. Átadva az üzenetet Holló kenzeg, öve mellől kivessi fejszéjét, lábszárát egyik csontjából nyílhegyet farag-gy megkeggyesi, nyílára tűzi s a csontjahegyű nyíl vesszővel a forrást "őrző" kőszirtet, a "sziklaistent" is mellbelövi s az áldozat után eltűnik. Vasfő" anyja vesszőt sejt, s nincs szándéka elmondani fiának a Holló kenzegtől hallott üzenetet. Hanem a nyírfakéj-vödörben kosott víz poszegni kezd, s abból Vasfő" azt következteti, hogy anyja nehéz üzenetet hozott. Vadatára fogja. Az öregasszony elmondja az üzenetet. Vasfő" kész versenyre kelni, Jmeért, a ki a szomszédos nép khánjának, Tunjinak a leánya. Hiába próbálja anyja lebeszélni: a forrást "őrző" sziklaistennek áldozatot mutatván be, kótalpon, kóbúnderján megindul északnak. Út közben egy "medve-forma, ember-forma" szörnyeteggel megküzdött. Ez az epizód rímnyit a mondában. A költőnek ez saját kolemenye s azért akalmazza, hogy ebből vonjon következtetést Vasfő" erejére s ügyességére, latva: miként kerüli el Vasfő" a kegyőzött mara-kalálosó csalét.

A verseny megkezdődik. Futnak a sík végtelen kavan éjjel-nappal, s a varázslatok követik egymást. Egyszer csak kessik

F Holló Kenzeg

Hollo herceg jobb lába lótalpával együtt. Vasfo" lovagias ellenfél, csak egyforma fegyverrel üzöd, ő" is lemegy jobb lábát. Így marad el darabokban a versenyzők maguk lába, kezei, törzse; utoljára már csak a fej gördög tovább a porban, de egyik sem tágít. A fejek egy kovácsműhelybe gurulnak be, hol a mester a sziklából üllőn addig pörölyöri a tüzön átizzott fejeket, a míg magukról ki nem ugranak a fogóból. Visszagurulnak a versenytérre. Összeszedik elhullatott testrészeiket s újra lábtoránkásnak Turul közt vízben forgó házáig. Itt mind a kettő betérnek s a szobában találják Turul apát meg a feleségét; ennek fekete, csaszéles van a fején, annak pedig turbózsesek. Hollo herceg egy idő" multva felköti lótalpát, felnyitja anyja szaját, beleugrik s kevés vártatva Turul apó, ásító szaján ugrik ki, magával hozva egy háromeves javortinót. Est leölik, s lakomára készülnek. A lakomán Hollo herceg a tino szive cimkét kettészelvén, Vasfo"nak adja:

Vasfo" hercegi, jó vendégem,
Ülj le ott az asztalvégen;
Asztalvégen derékig,
Kényelmesen ülj magad.
Ha meg társ kell, társ kell,
Ivótárs kell, csésze kell:
Menj ki a szigetbe, ott
Ismét feltalálkozol.

Vasfo" valahogyan megtalálja a szép leányt fenn a gerendán. Szeme pajkos, ajka vig, haja vastag fonatban hull a vállán át ölébe. Vasfo" leveszi a gerendáról a hajába csimpaszkodó leányt, bevezeti s maga mellé ülteti az asztalhoz. Egy tálból esznek s megvallják egymásnak, hogy mar regen keresték egymást. A lakoma végén (megkéri) Vasfo" a leányt Turul apától s nyolcvan barnas által vont szánon magával viszi.

A vogul képzelet eredeti alkotásai mint magyar költemény nem nagy értékűek; úgy hisszük, semmi arányban nincs a költő tehetségével, a lí tömegében, sőt inkább kevesebb igazi részeivel a szerkezetében, a nyelvben és versalkotásban pedig majd mindenütt, megőrzi s művészivé teszi az eredetinek üde színeit és naiv hangját. S mégis a költemény végén az olvasó arra a gondolatra jut, hogy az egész tárgy alig érdemelte meg, hogy a költő ráfáradozását nem közönséges erejét s tehetségét. Miért? Egyszerűen, mivel a vogul rege bármily jellemző példája az északi képzelet csapongásának, a varázslat világának, nem tudja megragadni a magyar lelket, távol van a mi világunktól, s nehezen tudjuk elképzelni, hogy valaha is közelebb lett volna. De a mi fogalmainkat a költőt is hidegen hagyja. Mintha érezné, hogy a költő is nem ihletből, hanem csak tanulmány kedvéért foglalkozott vele; nem tudott, mint mondják, tárgyában felolvadni. A csekély súlyú, kevés érdeket költő mondából ezért nem írt igazán kiváló művet, a mely ne csak megragadná, hanem egyszersmind fogva is tartaná az olvasó lelkét. Másfelől azonban költőnk e kezdeménye, a mellyel a voguloknak költői világát közelebb alapon nyitja meg a magyar költészet számára, önmagában is nagy figyelemre tarthat számot.

Költőnk alakításában legfontosabb vonásnak a növényzettel nőtt viszonyát, a mi azonban nem épen mondható szerencsésnek. Vaspó nem valami elemében lő, a hi, mint a medvéből, kivágják magukat a legnagyobb veszedelemből is. Vaspó elernyed s könyörög,

mintha nem is az az ember volna, a ki bátran neki vág a versenynek s még nagy feladatokat kell megoldania, ~~ki nem~~ Inkább a varázslat erejében, mint a maga erejéni tehetségében bízakodik. De a „költői" elbeszélés legkevésbbé sikerült része Turnyi kívül, belül; mint az eredetiben, itt is bajosan elképzelhető; ott azonban inkább menthető" az északi népmonda „sötét havas világával. E gyöngébb részeket azonban, ha „költőnk is ostorik észrevételeinkben, könnyen megváltoztathatja, esetleg magyarabbá teheti.

A pályázat eldöntésére nézve a „Vándordy-bizottság nem tudott egyébb véleményre jutni: egyik bizottsági tag a jutalom kiadására szavaz, „ketto" pedig ki nem adására; de ezek egyike dícséretre méltónak tartja a 4. számú „Vasfo" és Inue" című „ne vine mojt" jeligéjü „pályamű" költői elbeszélést.

Vándy Sándor.

MAGYAR NEMZETI MUZEUM.

A MAGYAR NEMZ. MUZEUM
ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁRA.

Könyvt. ..... szám.

Jelentés a Sámuel-díjról.

Az 1917.évi Sámuel-díjat az erre kiküldött bizottság /:Szinnyei József r.t.elnök, Simonyi Zsigmond r.t., Asbóth Oszkár r.t., Pecz Gyula r.t., Melich János l.t.:/ egyhangúlag Losonczi Zoltán „Az ö-zés története" (Nyelvtud. Közl. XLIV.és XLV.) czímű értekezésének javasolja kiadni. Az értekezés rendkívül nagy szorgalommal, kellő gonddal egybeállítja a magyar nyelvemlékek ö-ző szavait, alakjait, valamint vizsgálja az ö-zés eredetére vonatkozó elméleteket, azokat bírálja s ahhoz csatlakozik, amely nézete szerint a legvalószínűbb.- Ez értekezés mellett a bizottság dícsérettel való megemlítésre ajánlja Klaniczay Sándornak „Szóegyeztetés az alany és állítmány közt történeti szempontból" (M. Nyelvőr XLVI.) czímű dolgozatát. A szerző helyesen ítél s mondattani kérdéseket helyesen felfogott történeti módszerrel old meg.

Szinnyei József
r. t. elnök

Asbóth Oszkár
r. tag

Simonyi Zsigmond
r. t.

Melich János
l. tag

996
1918

Jelentés a Lahrmann Ágor-jutalom tárgyában.

A Lahrmann-alapitványból 1918. évben 2000 korona jutalom, vagy hasonértékű aranyérem itéltetik oda a M. Tud. Akadémia nagygyülésén azon magyar állampolgárnak, aki az utolsó hat évben a kereskedelem téren akár a tudomány előbbrevitele, akár a gyakorlati találmányok szerkezetek, vagy szervezetek és intézmények fejlesztése és felvirágoztatása szempontjából legnagyobb érdemeket szerzett.

Az alulirott bizottság a jutalom kiadása iránt tanácskozásait megkezdvén, mindenekelőtt tudomásul vette, hogy a jutalomra Palyi Ede pályázott, még pedig következő négy munkával: 1. Az uj ember erkölcstana, időszerű államregény, Budapest 1916. - 2. Magyarország a háboru után, Budapest 1917. - 3. Deutschland und Ungarn Leipzig, 1915. - 4. Das Mitteleuropäische Veltreich-bündniss. Gesehen von einem Nicht Deutschen 1916.

A munkak szerzője hirlapokat mellékelt, melyek a munkákat megjelenésükkor dicsérték; egyuttal bemutat okiratokat, melyek szerint a magyar király, a bajor király és a német császár a nekik bemutatott példányokat köszönettel elfogadták.

A pályázó munkákról mindenekelőtt meg kellett állapitani, vajjon a szerző e munkákkal a szóban álló 1912 - 1917. év közben „a kereskedelmi téren a tudomány előbbrevitele szempontjából legnagyobb érdemeket szerzett-"e.

A munkák közül „Az uj ember erkölcstana, időszerű államregény" cimü filozofiai és szocialpolitikai tartalmu, egyes fejezetei közgazdasági, pénzügyi és államháztartási kérdésekkel is foglalkoznek, de a kereskedelemmel magával (kivéve a négy oldalra terjedő „Külkereskedelem" cimü fejezetet) nem, és igy a pályázat szempontjából figyelembe vehető nem volt. Megjegyezzük egyébként, hogy e munkával az Akadémia második osztálya, midőn szerzője kiadását az Akadémiától kérte, tüzetesen már foglalkozott és a kérés elutasitását hozta javaslatba.

A többi 3 munka egyrészt vampolitikával (a két német értekezés tisztán csak azzal) másrészt a pénz-értéke és valuta kérdésével is és így a kereskedelmet érdeklő tárgyakkal foglalkozik.

Vampolitikai fejtegetéseiben a Németországgal létesitendő vámunio alapján áll. Nem említve azt, hogy az ország közvéleménye és szaktestületei a Németországhoz való gazdasági közeledésnek ezt a módozatát határozottan ellenzik: ebbeli működésében sem találtunk kivaló érdemeket. A vampolitikáról, éppen az 1917. év végével megujitás alá kerülő kereskedelmi szerződéseknek jövendőbeli alakulása iránt magyar nyelven értekezések, emlékiratok és munkák egész sorozata jelent meg, melyek anyaguk bősége, a feldolgozott adatok halmaza és közgazdasági, főkép kereskedelmi viszonyaink beható tárgyalása által, kereskedelmünk szempontjából sokkal jelentősebbek Pályi értekezéseinél.

A pénz értéke és a valuta rendezése ügyében kifejtett nézeteiről is azt kell mondani, hogy a magyar irodalomban jobb munkákkal találkozunk. Különösen a pénz értéke tekintetében szerzőnk a Knapp által megállapitott pénz-elméletet tulságig fejleszti; tényleg eredeti álláspontot jelez és pénznélküli hitelrendszerről beszél, de ennek lehetőségét és keresztülvitelének módozatait nem fejti ki, pedig uj elméletet oda vetett egyes észmevillamlásokkal megállapitani nem lehet.

Ily körülmények közt a bizottság Pályi Edet a jutalom megitélésénél figyelembe nem vehette.

A bizottság ezek után az 1913-ban Budapesten augusztus havában tartott VII. nemzetközi kereskedelemoktatási kongresszus és a vele kapcsolatos nemzetközi közgazdasági tanfolyamról emlékezett meg. Ezen kongresszus a magyar kereskedelmi oktatást a világ minden részéből idesereglett szakkörökkel megismertette és a külföldi tapasztalatok által hazai oktatásunkra jótékony hatással volt és megerősitette azt a nemzetközi kötelékot, mely a kereskedelmi szakoktatás terén köztünk és az európai

nemzetek szakkörei közt fennállt. Ezen kongresszus előkeszitésében,rendezésében és működésében Schack Béla főigazgatonak hervadhatatlan érdemei vannak és ha ezuttal nem őt hozzuk javaslatba, történik azért, mert a legutobbi időben az ország kereskedelmének jövőjére nézve a Duna folyam oly nagy jelentőséggel lép előtérbe, hogy ez e téren szerzett érdemeket elsősorban kellett méltatni.

Az 1914. óta dühöngő háboru az ellenseges küzdelmet a kereskedésre is kiterjeszti és országunkat szövetségeseinkkel a világforgalomtól elszigetelve, sajat gazdasagi tevékenységének termékeire korlatozza, abban a reményben, hogy ez által az ily nagy népességű országok előbb utóbb élelmi és egyeb szükségleti targyakban hiányt szenvedve, gazdasagileg kimerülnek és a haboru viselésére képtelenek lesznek.

Ebben a haboruval kapcsolatos gazdasagi harcban Duna folyamnak jelentősége és a jövendő gazdasagi alakulasokra való fontossaga nagy mértékben kidomborodik.

Mi éppen ugy, mint Németorszag sulyosan érezzük, hogy a Duna a kisforgalomban eddig nem szerepelt oly mértékben, amint azt a természet adománya lehetővé tenné. A terjedékeny s ennélfogva nagy tömegben szallitasra kerülő árukat, amilyenek az emberi és allati élelmezésre való gabna, takarmany, széna, szalma stb. a rendelkezésre álló vasutakon nem bonyolithato le a kivant időben.

Sőt amidőn az alnok Rumania termékeny részeit elfoglaltuk, az ott rendelkezésre álló gabnakészlet el nem juthatott volna a maris szűken élő német szövetségesünk területére, ha a Duna nem áll rendelkezésre, és a Vaskapun felül fekvő vasuti allomasokig a Dunan fel nem hozatott volna. A haboru sikeres folytatasat és különösen a gazdasagi elzarkózasból keletkező inség elharitasat részben a Dunan lehetséges közlekedésnek köszönhetjük, és köszönheti első sorban Németorszag.

És ha a jövő gazdasagi képét tekintjük, ha

Németországnak velünk kilátásba vett gazdasági közeledését vizsgáljuk, ha a Balkán államoknak velünk politikai és gazdasági szorosabb egybefüzésére gondolunk, ha végül Kisázsiának a német hatalomkörbe vonzásának nagy jelentőségü kérdésére tekintünk: a Dunának, mint az említett érdekkörök összekapcsoló forgalmi tényezőjének kereskedelmi jelentősége szembeszökő.

Tényleg az utolsó években Németországban élénk mozgalom fejlődött ki, mely az északi és keleti tenger kikötővárosaiból a német folyóknak a Dunával való kapcsolatba hozásával egy nagy viziutnak biztositását követeli.

A központi hatalmak és a velünk gazdaságilag és politikailag jövőben szövetséges balkán államok egy saját uralmuk alatt álló hatalmas viziut felett fognak rendelkezni, a Duna a német folyamrendszerrel a Rajnával, Elbával és Oderával alkalmas csatornázásokkal kapcsolatba jön és a nagy forgalom a szövetséges államok kebelében az eddigi politikai ellenségek hatásán kivül szabadon lesz lebonyolitható.

Magyarország kereskedésére és gazdaságára egy ily nagyforgalmu viziut berendezése akkor, mikor a Dunának nagyobb része és éppen középső tagja országunkba vonul at, rendkivüli jelentőséggel bir és létesitésén elsősorban nekünk, magyaroknak, kell fáradoznunk.

Épp ezért nagy érdemet szerzett magának Kvassay Jenő miniszteri tanácsos és az Országos Vizépitési Hivatal főnöke, aki irodalmi működése, társadalmi agitációja és hivatalos tevékenysége által a közfigyelmet nálunk épp ugy, mint a külföldön a Duna szerepére fölhivta.

Mindenekelőtt a magyar Duna állapota iránt tájékoztatta a hazai közönséget és a külföldet. (: A nemzetközi Duna és Magyarország, Budapest 1913. - Le Danube international et la Hongrie, Budapest 1913. - Die Ungarische Donau, als ein Theil der Verkehrsstrasse für die Gross Schiffahrt nach dem Orient Budapest 1915. - A Duna, mint a szövetséges államok

viziut.in. A Duna h józh tósag:ról G tztól Bud pestig 3000 tonnas uszalyokkal és kisebb tengeri gőzösökkel.Budapest 1916.:/ Kimutatta,hogy Magyarorszag sajat Dunajan k szabalyozasara 300 millio koronat szentelt,felderitette,hogy az országban fekvő Duna a 650 tonna merületi szabalyszerü hajok szamara biztos utat nyujt,kifejtette,hogy a kormany a folyam elhomokosodasat allandó kotrasi szolgalat berendezésével folytonosan megjavitja,szóval,hogy a magyar Duna a hajozas szempontjaból minden tekintetben megfelel.Előadta a Vaskapu szabalyozasanak jelentőségét,melyet az ország europai megbizói alapjan végzett és melyre 47 millio koronat költött.Megcafolta a külföldön,különösen ruman diplomatak és szakirok altal terjesztett azokat a nézeteket,mintha a Vaskapunak Magyarország altal történt szabalyozasa a hajozasnak nemcsak nem előnyös, hanem hatranyos. (az előbbi munkakon kivül Das Eiserne Thor. Pester Lloyd 1916.majus 2.)Szoval a magyar Duna allapotat a maga valójanak megfelelő igaz és előnyös szinében és a magyar nemzetnek a Duna hajózasara forditott aldozatait kellő vilagitasban tüntette fel.

A Duna-hajózasra vonatkozó munkai még: - Vizi közlekedési politikank Budapest 1912. - A budapesti körcsatorna, Budapest 1912. - A magyarirszagi folyók csatornazasaról. A vizügyi közlemények 1912. januar-februar füzetében. - Nach dem Wiener Kassertag Budapest 1917. - Der Donau, oder Kanal. Budapest 1917.

Ausztriaban épp ugy, mint Németorszagban, nagyerdeklődéssel fogadott és nagy irodalmi mozgalomra alkalmat adó irói tevékenysége mellett részt vett, sőt vezető szerepet jatszott azokban a társadalmi mozgalmakban, melyek a haboru következtében a Duna jövendőbeli szerepével foglalkoztak.

Igy a Magyar Hajózasi Egyesületben elénk tevékenységet fejtett ki, midőn ez az egyesület a Duna kérdésének a haboru utan leendő kellő megoldasa iránt tárgyalasokat kezdett, melyek altal a magyar hajozas érdekeit a magyar kormany előtt

megvilagitotta. Ott latjuk, mint szellemi vezetőt a Duna menti városoknak 1916. szeptember havában Budapesten tartott kongresszusan. A kongresszust Regensburg polgarmestere - már a Kvassay irodalmi működése folytan keletkezett érdeklődés következtében - hozta javaslatba. A kormányok és Bécs városa nem jó szemmel nézték a kezdeményezést és Kvassay szivós tevékenységének, valamint a főváros polgarmestere ügyes magaviseletének lehet köszönni a kongresszus megtartasat. Igaz ugyan, hogy a nagy szammal főkép Németországból jött városi és szektestületi küldöttek nem fejtettek ki behato eszmecserét, mert a kongresszus épp az napon nyilt meg, mikor Rumania ellenséges betöréssel Erdélybe rontott és igy nyugodt targyalasról szó sem lehetett, de a kongresszus targyai oly szép műszaki, közjogi és politikai előterjesztések által jól elő volt készitve, hogy a kongresszus határozatai bőséges indokolast és magyarazatot nyertek abban a nyomtatvanyban, melyet a főváros, mint a konferencia irasait (Schriften der in Budapest vom 4. September des Jahres 1916. abgehaltenen Donau Komferenz 222 lap) kiadott és szétküldött és melyben ismét a Duna allapota, még pedig mindegyik része az illető allam szakértője altal kimeritően ismertetve lett és Dunank jövőjére nézve megfelelő javaslatok tétettek.

Ezen kongresszus utan megindultak a targyalasok az Északi és a Keleti tengerbe ömlő folyamoknak a Dunahoz való kapcsolasa érdekében. Bajororszagban törvényjavaslatot terjesztettek be a Rajnanak a Dunaval leendő kapcsolatba hozatalaról. Bécsben megtartottak a Wassertagot, melyen az Oderanak a Dunaval leendő összekötése jött szóba. Megindultak ezek utan a targyalasok a hajózas szabadsaganak a Dunan leendő nemzetközi biztositasa, illetőleg a megkötendő békében a Dunara nézve érvényesitendő nemzetközi határozatok előkészitésére.

Ez utóbbiaknal ismét Kvassay irányadó működést fejtett ki. Az összes nemzetközi dunai kérdéseket egy Dunahajózasi acta tervezetébe foglalta. Ezen tervezetet a magyar

Hajózási Egyesületben megvitatás tárgyává tette. Az így átszűrődött anyagok a középeurópai gazdasági egyesületek elé kerültek és megérlelték a Duna nemzetközi viszonyainak szabályozását, még pedig a magyar kereskedelmi érdekek teljes méltatásával.

Kvassay életpályájának nagy részét a hajózás kereskedelmi fontosságának érvényre jutására szentelte. Akadémiánk megalapítója gróf Széchényi István még a múlt század harmincas évében a Duna hajózhatóvá tételére fordította az ország figyelmét, de tényleg csak az utolsó 20 évben történtek olyan intézkedések, melyek által a hajózás a jövőben biztosítva lesz. Az ország közel 300 millió koronát fektetett a Duna szabályozására. És ezen nagy munkálat tervezője és szellemi végrehajtója Kvassay, aki mióta 1889. után az összes vízszabályozási ügyek a közlekedési minisztériumból a földmívelésügyi minisztériumba tétettek át, a kulturmérnöki szolgálaton kívül, a folyamoknak és első sorban a Dunának hajózási szempontból való szabályozását mint az országos vízépítési igazgatóság főnöke vezeti.

Kvassy Jenő különben az ország egyik legkiválóbb szakembere. Nagy irodalmi tevékenységét az Akadémia két izben jutalmakkal tüntette ki. A nagy kulturmérnöki szervezet az ő tanácsa és közreműködésével jött létre és az ő vezetése alatt nagy sikerrel dolgozik. Az 1885. évi vízjogi törvény tervezetét ő készítette. Egész életében hazánk anyagi jólétének emelésén nagy buzgalommal és lelkesedéssel működik és fáradozásainak jutalmát nem külsőségekben keresi, hanem működésének eredményeiben találja.

Mindezek alapján a bizottság egyhangúlag Kvassay Jenőt „az irodalom, a gyakorlati életben és intézmények fejlesztésében a kereskedelem terén" szerzett kiváló érdemeiért a Wahrmann-jutalomra javaslatba hozza.

Budapest, 1918. március 18.

Matlekovits Sándor s.k.
előadó.

Concha Győző s.k.
elnök.

Goal Jenő
r.t.

Kövesligethy Radó
r.t.

Beke Manó r.t.

997

1918

M A G Y A R U L É S

1918. május 1-én, szerdán d.u. 5 órakor.

1. A harmadik osztály jelentése a nagyjutalomról és a Marczibányi - mellékjutalomról.
2. Az ünnepélyes közülés programmjának bemutatása.
3. Jelentés a Széchenyi-életrajzról.
4. Jelentés a Bródy-jutalomról /publicisztika/.
5. Jelentés a Wahrmann-jutalomról /kereskedelem/
6. Széchenyi-életrajz hirdetése.
7. Vodianer-jutalmak hirdetése.
8. Balkán-félszigot leirása és szótárai.

AZ I. OSZTÁLY JELENTÉSEI

a/ a pályázatok elbirálásáról:

9. Vadnay-pályázat /elbeszélő költemény/.
10. Lehr-pályázat /népiesség elmélete/.
11. Számuel-dij /nyelvészeti értekezés/.

b/ az uj jutalomtételekről:

12. Teleki-pályázat /szomorujáték/.
13. Karácsonyi-pályázat /vigjáték/.
14. Vadnay-pályázat /elbeszélő költemény/.
15. Farkas-Pacskó-pályázat /hazafias költemény/.
16. Kőszín-pályázat /történelmi szinmü/.
17. Marczibányi-pályázat /nyelvtudomány/.
18. Lukács Krisztina-pályázat /szóptudomány/.
19. Számuel-dij /nyelvészeti értekezés/.
20. Vojnits-dij /szinmü/.
21. Gorove-pályázat /szóptan/.
22. Ipolyi-pályázat /irodalomtörténet/.

A II. OSZTÁLY JELENTÉSEI

a/ a pályázatok eldöntéséről :

3. sz. dicséret — 2. sz. Kőlesi Ferenc kenneme jel. Bartók Erzsébet okl. tanár kolozsvár

23. Corvo-pályázat /bölcselet/.

24. Schreiber-Kautz-pályázat /adózási viszonyok/. nem

25. Ratrokay-pályázat /közigazgatás/. nem

b/ az uj intalomtételekről:

26. Buk-pályázat /török uralkodás/.

27. Oltványi-pályázat /a tized története/.

28. Pécsely-pályázat /a diplomatika története/.

29. Vigyázó-pályázat /a magyarság letelepedése s a birtok kialakulása/.

30. Ullmann-pályázat /községi ügyek/.

31. Ratrokay-pályázat /közigazgatás/.

32. Ratrokay-pályázat /utólagos jutalom/.

A III. OSZTÁLY JELENTÉSEI

a/ a pályázatok eldöntéséről:

33. Bészán-pályázat /biologia/. Horváth Gy.: M. t. hemiptera faunája no. 6.

34. Lukács Krisztina-pályázat /chemia/. Ullmann N. megbízott

35. Rózsay-pályázat /felszini jelenségek/. Berzeller László

36. Tomori-pályázat /mathematika/. Riesz Frigyes

37. Vályi-pályázat /mathematika/. Fejér Lipót Mihály

b/ az uj intalomtételekről:

38. Nagyjutalom és Marczibányi-mellékjutalom /physika, chemia/

39. Pollák Henrik- pályázat /demographia/.

40. Lóvay Henrik-pályázat /szikes talajok/.

41. Rózsay-pályázat /tuberculin reactio/.

x x

x

42. Egyetemi hallgatók jutalma.

43. Jeligés levelek elhamvasztása. Sobestyén, Erdélyi

44. A már hirdetett jutalomtételek ujrahirdetése.

45. Hátrán maradt pályázatok

a/ Gorove-pályázat /a stylus a művészetben/.

b/ Oltványi-pályázat /a vrónai porjelaság tört./.

c/ Forster János-pályázat /burgonya-termelés/.

d/ Pollák Henrik-pályázat /cholera és Typhus-elleni oltások /.

46. Szavazás arcskép kifüggesztése ü. Tompa 29-i alkal

47. Az osztályok tagajánlásainak bemutatása.

48. A jegyzőkönyv hitelesitése.

arcképp
7

Szabó 18 nó.

elfogadják 22=en

nem 15=en

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

Jókivánat

N A G Y G Y Ü L É S

1918. május 1-én, szerdán d.u. 5 órakor.

22. 15.

1. A harmadik osztály jelentése a nagyjutalomról és a Marczibányi - mellékjutalomról. I.
2. Az ünnepélyes közülés programmjának bemutatása. II.
3. Jelentés a Széchenyi-életrajzról. IX.
4. Jelentés a Bródy-jutalomról /publiczistika/. II
5. Jelentés a Wahrmann-jutalomról /kereskedelem/ III
6. Széchenyi-életrajz hirdetése. 1.
7. Wodianer-jutalmak hirdetése. 2.
8. Balkán-félsziget leirása és szótárai. 3-4.

AZ I. OSZTÁLY JELENTÉSEI

a/ a pályázatok eldöntéséről:

Templom 9. Nádasdy-pályázat /lebeszélő költemény/. IV.
10. Lehr-pályázat /népiesség elmélete/. V.
11. Sámuel-dij /nyelvészeti értekezés/. VI.

b/ az uj jutalomtételekről:

12. Teleki-pályázat /szomorujáték/. 5.
13. Karátsonyi-pályázat /vigjáték/. 6.
14. Nádasdy-pályázat /lebeszélő költemény/. 7.
15. Farkas-Raskó-pályázat /hazafias költemény/. 8
16. Kóczán-pályázat /történelmi szinmü/. 9.
17. Marczibányi-pályázat /nyelvtudomány/. 10 új.
18. Lukács Krisztina-pályázat /széptudomány/. 11.
19. Sámuel-dij /nyelvészeti értekezés/. 12.
20. Vojnits-dij /szinmü/. 13.
21. Gorove-pályázat /széptan/. 14.
22. Ipolyi-pályázat /irodalomtörténet/. 15

22. a) Lehr-pályázat, az ~~melle~~ értekezést ujra.

A II. OSZTÁLY JELENTÉSEI

a/ a pályázatok eldöntéséről :

23. Gorove-pályázat /bölcselet/. VII.

24. Schreiber-Kautz-pályázat /adózási viszonyok/. VIII.

25. Sztrokay-pályázat /közigazgatás/. X.

b/ az uj jutalomtételekről:

26. Bük-pályázat /török uralkodás/. 23.

27. Oltványi-pályázat /a tized története/. 24.

28. Péczely-pályázat /a diplomatika története/. 25.

29. Vigyázó-pályázat /a magyarság letelepedése s a birtok kialakulása/. 26.

30. Ullmann-pályázat /községi üzemek/. 27.

31. Sztrokay-pályázat /közigazgatás/. 28.

32. Sztrokay-pályázat /utólagos jutalom/. 29.

A III. OSZTÁLY JELENTÉSEI

a/ a pályázatok eldöntéséről:

33. Bézsán-pályázat /bologia/. XI.

34. Lukács Krisztina-pályázat /chemia/. XII.

35. Rózsay-pályázat /felszini jelenségek/. XIII.

36. Tomori-pályázat /mathematika/. XIV.

37. Vályi-pályázat /mathematika/. XV.

b/ az uj jutalomtételekről:

38. Nagyjutalom és Marczibányi-mellékjutalom /physika, chemia/. 48.

39. Pollák Henrik- pályázat /demographia/. 49.

40. Lévay Henrik-pályázat /szikes talajok/. 50.

41. Rózsay-pályázat /tuberculin reactio/. 51.

x x

x

42. Egyetemi hallgatók jutalma. XVI.

43. Jeligés levelek elhamvasztása.

44. A már hirdetett jutalomtételek ujrahirdetése.

45. Meddőn maradt pályázatok

a/ Gorove-pályázat /a stylus a müvészetben/.

b/ Oltványi-pályázat /a vránai perjelség tört./.

c/ Forster János-pályázat /burgonya-termelés/.

d/ Pollák Henrik-pályázat /cholera és typhus-elleni oltások /.

46. Szavazás arczkép kifüggesztése ü. Tompa.

47. Az osztályok tagajánlásainak bemutatása.

48. A jegyzőkönyv hitelesitése.

Matkovics, Radó s,

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12,
13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23
24, 25, 26, 27, 28, 29

nem 1

7 arckép
18 Oktob

198

1918

Nagyarócon 1918 április 7-én

Tekintetes Főtisztiúr Uraság!

Tisztelettel Levelem
szerzőjének a III. (Lőrincznak)
ontaj által küldött jutalom
levelében Uraságod pénzadományát és
az ott feltüntetett összeget
hivatalból tudomásul
Herbeperger
Nagyarócon

1909

1918

1918

VÉLEMÉNYES JELENTÉS

Tóth Mike S.J. főgimnáziumi tanártól a M.Tud.Akadémiának kiadásra felajánlott "Az összes ásványok jegyzéke és rövid jellegzése" czimü kéziratos munkájáról.

Rövid előszóban szerző az ásványok felismerésének gyakorlati fontosságát kiemeli s azt elég részletes leirás által véli elérhetőnek.

Erre azonnal rátér az összes ásványfajok és változatok leirására, melyeket a 2207. lapig bezárólag "Az ásványok rendszeres felsorolása és rövid jellegzése azok felismerése céljából" fejezeti czim alatt, D a n a rendszere szerint és nagy ásványtana nyomán felsorol. Az egyes fajok kristályosodásáról igen röviden szól, a főbb kristályalakokat szóval felemlitve, de sem kristálytani jelüket, sem élszögeket, sém ábrákat nem közöl. A jó fajok fehér papirlapokon, a ritka és kevésbbé biztos fajok vagy fajváltozatok kék papirlapokon vannak többé-kevésbbé terjedelmesen leirva. A physikai tulajdonságok elégedi ki vannak emelve. A vegyiösszetételt az alkatrészek szénsavföldben mutatja csak ki, a fajok vegyületeleit alig emliti. Fősulyt fektet a minőségos vegyi vizsgálatra száraz és nedves uton. Az előfordulás főbb helyeit nem méltatja figyelmére; az ásványfajok használati módjait azonban nyomatékosan kiemeli

A fajnév után rendesen megnevezi a faj szerzőjét és futólagosan elősorolja a régiek arra vonatkozó ismereteit is.

Az 1506.laptól kezdve azonban nincsenek még a leirások kiegészitve és tisztázva.

A 2208-ik lapon "Még elők" czim alatt olyan ásványfajok jegyzékét adja, melyek nincsenek még tökéletesen megvizsgálva és igy hovatartozásuk bizonytalan.

A II-ik rész "Az ásványok meghatározása" vagyis fajainak kikutatása" czim alatt, a 2208-ik laptól kezdve végig, a 2813.lapig terjed. Ebben részletesen tárgyaltatnak:

I. a vizsgálati eszközök és ezek használati módja, u.m.

1.forrasztócső, 2. lámpa, 3.platinacsodrony, 4.platinalemez, 5.platinakanál, 6.csiptető, 7.üvegesövek, 8.lombikok, 9.faszén, 10.kémlőpapirok, 11.kalapács és üllő, 12.bórax, phosphorsó, szóda stb.

II. Hevitós, láng- és gyöngyfeuttési kisérletek.

III. A mikroszkóp alkalmazása.

IV. Fajsulymeghatározás.

V. Kisérletek oldószerekkel.

VI. Vegyes eljárások az ásványok elemei felismerésére.

A forrasztócsői kisérletek leirásában mint forrásokra hivatkozik Dr.Theodor Schoerer "Das Löthrohr" munkájára és Dr. K.Birnbaum ? ? czimü művére.

A 2271-ik laptól kezdve minőlegos elemzési

eljárások vannak leírva, melyeket avatottabb mineralogus vagy vegyész itélhetne meg leginkább. Ebben többször hivatkozik ábrákra, melyek hiányoznak mellékelve. Forrásmunkája ebben Dr.C.Rem. Fresenius "Anleitung zur qualitativen chemischen Analyse" XVI-ik kiadása.

Az ásványok viselkedése a mikroskóp alatt /a 2252.laptól kezdve/ nem elégitő világosan és szabatosan van tárgyalva s itt is hivatkozik nem mellékelt ábrákra.

A 2360.laptól kezdve adja "Az ásványok meghatározásának rendszeré"-t, melyben az összes ásványfajokat 4 osztályba és azokon belül csoportokba sorolja. Ez a beosztás oly komplikált és mesterkélt, hogy a minőleges vegyivizsgálatnál alig van szükség rá.

A III.részben /a 2409-2504.lapon/ tárgyalja ezen csoportositása szerint az összes ásványfajokat külső vagy kisérleti jellegeik szerint.

Befejezésül betürendben fölsorolja az összes tárgyalt ásványfajokat, a lapszámokra való utalással.

A munka formailag is több hiányt mutat. Irálya sokszor pongyola és zavaros, sőt a helyesirás ellen is vét néha. Gyakran hivatkozik ábrára, de egyetlen egy sem látható belőle. Végre a vegyiviselkedések leirásai nagyon terjengősek és komplikáltak. Kivűlő vegyész és mineralogus szakembereket kivéve, más alig tudna ezen munka alapján eligazodni és a ritkább ásványfajokat is meghatározni. Szélesebb körben tehát a munka nem felelhetne meg kitüzött czéljának. Mindezeknél fogva a benyujtott munkát mostani alakjában nem ajánlhatom a kiadásra.

Ezt a véleményes jelentést az akadémiai szerzője kívánságára részére másolatban, a vég lévő [illegible] július. Trencsén 1918. III. 12.

Véleményes jelentés

Tóth Mihály S. J. jegyzőm. tanársegéd a m. kir. Akadémiának kiadásra felajánlott „Az összes ásványok jegyzéke és rövid jellegzése" című kéziratos munkájáról.

Rövid előszóban szerző az ásványok felismerésének gyakorlati fontosságát kiemeli s azt olyképen véli elérhetőnek.

Erre azonnal rátér az összes ásványfajok és változatok leírására, melyekkel a 1207 lapnyi kézirat „Az ásványok rendszeres felvonulása és rövid jellegzése azok felismerése céljából" fejezete címalatt, Dana rendszere szerint és nagy ásványtana nyomán felvonul. Az egyes fajok kristályosodásáról igen röviden szól, a főbb kristályalakokat szóval felsorolva, de semi kristálytani jelölést, sem élszögeket, sem ábrákat nem közöl. A jó fajok fehér papirlapokon, a kitűnő és közönséges fajok vagy fajváltozatok kék papirlapokon vannak több-kevesebb terjedelmesen leírva. A physikai tulajdonságokat előzi ki vannak emelve. A vegyi összetétel az alkatrészek százalékában mutatja ki, s a fajok vegyképletei alig említi. Fősúlyt fektet a minőlegos vegyi vizsgálatra száraz és nedves úton. Az előfordulás főbb helyeit nem mellőzi feljegyzésre; az ásványfajok használati módjait azonban nagyrészt kevesen közli. A fajnév után rendesen megnevezi a faj szerzőjét és jutólagosan elősorolja a régiek arra vonatkozó ismereteit is.

Az 1506 lapnyi kéziratot azonban mindenesetre még a leírások kiegészítése és átvizsgálása

A 2208. itt. lap[illegible] „Függelék" cím alatt olyan ásványfajait jegyzéke adja, melyek mineralnak még kétségtelenül megvizsgálva, és így hová tartozásuk bizonytalan.

A II. itt. rész „Az ásványok meghatározása" vagyis fajainak kikeresésére" cím alatt, a 2208 itt. lapnál kezdve végig, a 2573 lapig terjed. Ebben sorolatlanul tárgyaltatnak: —

I a vizsgálati eszközök és ezek használati módja, u. m. 1. forrasztócső, 2. lámpa, 3. platinacsipesz, 4. platinalemez, 5. platinadrót, 6. csipesző, 7. üvegcsövek, 8. lombikok, 9. faszén, 10. kémlőpapirok, 11. kalapács és üllő, 12. borax, phosphorsó, soda stb.

II. Elemzés, láng- és gyöngyfestési kisérletek.

III. A mikroszkóp alkalmazása.

IV. Fajsúlymeghatározás.

V. Kisérletek oldószerekkel

VI. Vegyes eljárások az ásványok elemzésére.

A forrasztócső kisérletek leirásában mint forrasztóra hivatkozik Dr. Theod. Scheerer „Das Löthrohr" munkájára és Dr. V. Zirnbaum ?? czimü müvére.

A 2271 itt. laptól kezdve minőleges elemzési eljárások vannak leirva, melyekkel az ásványok mineralogus vagy vegyész által meg lehetnek vizsgálva. Ebben többször hivatkozik ábrákra, melyek hiányoznak mel lékelve. Forrásmunkája ebben Dr. C. Rem. Fresenius „Anleitung zur qualitativen chemischen Analyse" XIV-ik kiadásban.

Az ásványok viselkedése a mikroszkóp alatt a 2252. laptól kezdve, nem eléggé világosan és szabatosan van tárgyalva, itt is hivatkozik nem mellékelt ábrákra.

A 2360-ik lapnál kezdve adja „Az ásványok meghatározásának rendszere"-t, melyben az összes ásvány fajokat 4 osztályba és azokon belül csoportokba sorolja. Ez a beosztás oly komplikált és mesterkélt, hogy a minőlegen vegyvizsgálatnál alig van rüttség rá.

A III-ik részben (a 2409—2504 lapon) tárgyalja ezen csoportosítása szerint az összes ásványfajokat külön nagy kvalitatív jellegeik szerint.

Befejésül beható rendben felsorolja az összes tárgyalt ásványfajokat, a lapszámokra való utalással.

A munka formailag is több hiányt mutat. Írója sokszor pongyola és zavaros, sőt a helyesírás ellen is néha vét. Gyakran hivatkozik ábrára; de egyetlen egy sem található belőle. Végre a vegyvizsgálati leírásai nagyon terjengősek és komplikáltak. Nem kiváló vegyész és mineralogus szakemberekre nézve, más alig tudna ezen munka alapján eligazodni és a nekik való ásványfajokat is meghatározni. Az előbbi körben tehát a munka nem felelhetne meg kitűzött czéljának. Mindezekből fogva a benyújtott munkát mostani alakjában nem ajánlhatom a kiadásra.

Budapesten 1918 évi Februárius hó 25-ikén

Dr Koch Antal
mint az Akad. r. tagja.

Tóth Mihály.

1

1818.

Méltóságos Tódiskám Úr!

„Mint hogy az irodafőnöktől semmi érte„sítést sem kaptam, méltóságod kegyes érdeklő„dése szerény munkám iránt felbátorít az a„lázatos kérdésre, vajjon tegyem-e birálat„temet munkám eddig ismeretlen bírálója„nál, hogy a szándékolt pótlások tekintetében tanácsát kikérjem, vagy a munka szétküldé„nét némiképp megindokoljam. — Ha ez valóban már fölöslegesen, és a kérdést már visszavonom a bírálótól, szívesen bírnám azt magammal, mennt, bárminémű is dőlel sorsa, legalább egy é„vi erős munkámba kerül még az, amit rajta javítani és kiegészíteni akarok. — Őszin„tén bevallom azonban méltóságodnak, hogy sok gyötrődéssel járó, de hazafias lelkesedés„sel végzett 53 éves tanári és szerény irodal„mi munkásságom legörvendetesebb esemé„nyének tekintenném ez életben, ha azt a

Tóth Mike. A Koch-féle vélemény mó-
solatának vele való közlése.

nagyrekintélyü Akadémia némi méltatásá-
ra érdemesnek vélné.

Nemes jóindulatába magamat ajánl-
va, vagyok hódoló tisztelettel

Méltóságod szolgája

Tóth Mike, s.s.
tanár.

Kalocsa 1918, febr. 4.

1913. II. ü. jelentési lista

Zala 8. alak

1-88 Jenkóst, Schuller, Lőrincz Mihály, Rákos Kovács

Rákos Mezőfi Dezső Pavlovits R. Schaffer

Weiner J. S. Lőrincz L. Szemerey

Pék, Fr. S. Klapp, Jenkóst, Szabó Schiller

Szabó Pál Fehér Pécsi Fernbach Sebő

Schuller Szabó Imre Virágh

Rácz Pál Jánosik Ferenczhalmi

Szpisz Fábián Erdélyi László H.

Lőrincz Szab. { Farkas L.
Fenes Ferenc }

Olvasó Kör. Kimutatás 1872 évben
jegyzőkönyv. } Az követkön }
van két példány, kitöltve és Mellékelve

A Magyar Tudományos Akadémia III. osztálya 1918 évi március hó 18. án tartott

zárt ülésének tárgysorozata.

1. Elnök megnyitja az ülést és bemutatja az osztály múlt 1918. évi február hó 25. iki zárt ülése hitelesített jegyzőkönyvét.
2. Elnök a folyó ülés jegyzőkönyve hitelesítésére felkéri Schaft Zaglasekat.
3. Gaál Jenő r. tag és Preisz Hugo l. tag elfogadja a Bezerédj t. t. és Fangel r. tag feletti emlékbeszéd tartását.
4. Schaffer Károly l. tag irásbeli bírálata Markusovszky Béla kéziratáról.
5. Schneider Róbert építőmester két kötetes műve a Fermat-féle tétel bizonyításáról.
6. Fodor Mihály S. J. kéziratának ügye.
7. Hevesy György kézirata.

Az osztály 1918. évi költségelőirányzatának 3900 koronával való emelése: sürgős határozat.

Figyelmeztetés a pályamunkák bírálatai, a pályázati tervezetek elbírálása és a pályakérdések kitűzése tárgyában.

Intézkedés (az utolsó három hónap alatt) a mai napon tartott felolvasó ülésen bemutatott kéziratok tárgyában.

A Magyar Tudományos Akadémia

III. osztálya 1918-ik március hó

18-án tartott zárt ülésének

Tárgysorozata.

2

1918

1918

III 18

BUDAPESTI K. M.
TUDOMÁNY-EGYETEMI BAKTERIOLOGIAI INTÉZET
IX., RÁKOS-UTCA 7—9.

Budapest, 1918. III. 26.

Méltóságos

Dr. Fröhlich Izidor úrnak

mint a M. T. Akademia osztály-titkárának

Helyben.

Mellékelve tisztelettel megküldöm Bezzeller pályaművének a vegá vonatkozó bírálatok, valamint negyven Bezzeller pályázat-ívet, melyre vonatkozólag a bírálatok a bizottság nevében Entz Géza úr fogja beterjeszteni.

Kiválló tisztelettel

Kérnségos szolgája

Preisz Hugó

3

1918

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA III.OSZTÁLYA

1918.évi április hó 22-én tartott zárt ülésén felvett jegyzőkönyv.

Elnök: Idb. Entz Géza r.t.,osztályelnök.

Jelen voltak: báró Eötvös Loránt, Horváth Géza, Ilosvay Lajos másodelnök, Koch Antal, Köveligethy Radó, Kremer József, Kürschák József, Lenhossék Mihály, Lóczy Lajos, Méhely Lajos, Rados Gusztáv, Róthy Mór, Szily Kálmán r.t.

Bánki Donát, Fejér Lipót, Filárszky Nándor, Hankó Vilmos, báró Harkányi Béla, Hutyra Ferencz, Jendrássik Ernő, Kertész Kálmán, Mauritz Béla, Pálffy Móritz, Preisz Hugó, Schaffer Károly, Tangl Károly, Tőttösy Béla, Tuzson János,Wittmann Ferencz,Zimányi Károly, Zipernovszky Károly l.t.

Jegyző: Fröhlich Izidor r.t.,osztálytitkár.

1/ Elnök megnyitja az ülést és bemutatja a mult, 1918.évi márczius hó 18-án tartott zárt osztályülés hitelesitett jegyzőkönyvét.

Tudomásul szolgál.

2/ Elnök a folyó ülés jegyzőkönyve hitelesitésére Róthy Mór és Tangl Károly l.tagot kéri fel.

Tudomásul szolgál.

3/ A mai előadó ülésen beérkezett kéziratok:

a/ Mauritz Béla l.t.: "A Báni-hegység bazaltszerü kőzetei." 1-6 félives lap.

b/ Schaffer Károly l.t.: "Ujabb adatok a Tay-Sachs-féle betegség kórszövettanához." 1-16 negyedrét lap.

c/ Császár Elemér vendég részéről: "PLANCK sugárzási elméletének ujabb módositása." 1-21 félives lap.

d/ Fekete Mihály vendég részéről: "Ismert első együtt-

hatókkal biró algebrai egyenlet gyökeiről." 1-21

félives lap.

Osztálytitkár inditványára a dolgozatok mind az Osztály értesitőjében fog-

nak megjelenni.

e/ Richter Aladár l.t.: "Physiologiai-anatomiai tanulmány a tropikus-amerikai Peperomia scandens Ruiz. et Pav.-ról."

E kéziratot beterjesztője, Filárszky Nándor l.t. bemu - tatja, de mivel hozzánéz több rajz-mellékelete van: a kiadása iránti határozat függőben marad a szerzőjévelvaló személyes megállapodásig; a kéziratot, mellékleteivel együtt, bemutatója őrzi.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

4

1918

Méltóságos Titkár Ur!

Márc. 7-én voltam bátor azza
kérni, kegyeskednék kéziratomat.
„Az összes ásványok jegyzéke" ci„
mezze megküldetni, és a postai
költségre is 2 kor. utalványoztam.
Kérnem egyszersmind az egész
birálatot is, melyet hálásan
fel fogok használnom munkám„
nak annyiszándékoli kiigazí„
tásánál és pótlásánál. —
Vagy levelem nem érkezett a
Akademiára, vagy kéziratom
a postán elveszett; mert ed„

Dig semmi sem jutott kezem-
hez. — Bocsánat, hogy ily cse-
kélységekkel kellemetlenkedem.

Mély tisztelettel

Tóth Mihály S.J.
főgim. tanár.

Kalocsa 1918 III/22.
(Pest m.)

A bíráletot másolatban és a kéziratot ere-
detiben megküldtem szerzőnek 1918. III. 19. Fröhlich

LEVELEZŐ-LAP

Mélyen tiszteltt
Méltóságos Uram!
A Lagrange tételéről
folyó márcz. 22. correc-
turát holnap postai
vándorlás után ma
kézbesitették nekem

Méltóságos
Fröhlich Izidor dr
urnak egyet. rendes ta-
nár stb stb stb
Bpest
VII Eötvös u. 26 e

BUDAPEST 1918-MÁR 29 IV

A jobb oldalra közleményt irni nem szabad. Ellenkező esetben a levelezőlapot levélportóval terhelik meg.

Oly külföldi államba, hova a levelezőlap díja 10 fillér, külön 10 filléres levelezőlapok szolgálnak.

M. kir. állami nyomda. Budapest, 1918.

melyet én ugyan legott további-
ték a fiam czimére — Feldpost
Gii, fest. Art. Bt. 7 Oberlt. G. —
de a 8 napos határidő" betar-
tása ily körülmények közt lehe-
tetlen.

Mit is midőn Méltóságod-
nak tiszteletteljel bejelenteni he-
rencsém van maradtam
Kiváló nagyrabecsüléssel és bol-
dog ünnepeket kívánva (va)
Méltóságod alázatos szolgája

Joachimid Béni

Bpest III. 28. 1918

B. Van szerencsém az-ügylehet kéziratomba becsusszott-jegyzőkönyvet mellékelve visszaküldeni.

Beszterczebánya, m. kir. rézpörölyhivatal.

1918 III./28

Méltóságos dr. Fröhlich Izidor a Magyar Tudományos Akadémia osztálytitkára, ny. r. egyetemi tanár stb. stb. úrnak

Budapest

V. Akadémia u. 1.

Van szerencsém igazolni, hogy az 1918 III. 25-én czimemre visszaküldött 1-18 félives kézirati-értekezést átvettem.

Hálás köszönetemet nyilvánitom Méltóságodnak jóakaró támogatásáért és maradok

őszinte tisztelője

Hevesy György

Birálatok.

a) Nagyjudalom és Marczibányi-féle mellékjuda

TÁVIRAT.

18

Felvette:

hivatalból	hó és nap	óra, perez	napszaka

rp 12 = dr froehlich izidor
eotvoes uteza 26 budapest =

BUDAPEST 42.

Továbbította:

vezetéken	hó és nap	óra, perez	napszaka

A távirat osztálya	felvevő hivatal	pénztári szám	szó	hó és nap	óra	perez	napszaka	Hivatalos megjegyzések

175 wien 1 abt 12+ 6637 43 11 6 = zenswin =

majus 21 re tudomakad harmadik osztaly uelesere ezel
szekfoglalo evanant geologiai es foldrajzi
tenyezoek befolyasa az eszak alban toerzsoek
feltoedesuekre ezimue eloeadast bejelentem .
ha leketetlen volna eloeadasomat az nap megtartanom
kerek suergoenyertesitest wien singerstrasse 12 - baro nopcsa +

Földtan. Magyarhoni.
1918. V. 13. Szabó.

7 M

8161

5

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

500
1918.

Tisztelt Osztály !

Szerencsém van értesiteni, hogy a II.osztály f.évi május hó 13-án tartott zárt üléséből " felkéri az Igazgató-Tanácsot, hogy a pénzértók csökkenése és az árviszonyok rendkivüli alakulása miatt az állami dotatiónak, mely több bizottság munkálkodásának egyedüli fedezete, megfelelő felemelése iránt a kormánynál a szükséges lépéseket tegye meg."

Mielőtt a II.osztály e javaslatát az összes ülés és az Igazgató-Tanács elé viszem, fölkérem a t.osztályt, hogy véleményét e javaslatról velem közölni szíveskedjék.

Budapest, 1918. május 17.

Kiváló tisztelettel

Flesch
főtitkár.

A III. Osztálynak.

6

1918

Nagy tekintetü Tudományos Akademia!

Mindig lesem és várom, hogy mikor hirdettetik egyszer már pályázat a vizierök közcélokra való kihasználására. Nem azért ugyan, hogy talán erre én pályázni szándékoznék, hanem hogy a közel multban a lapokból olvastam, hogy Kvassay miniszteri tanácsos ur kaptameg a Wartman dijat, akkor jutott eszemben, hogy ilyen dijakból lehetne pályázatot hirdetni a vizierök valami közcélokra szolgáló tervek nek el készitésére. Bár eddig is közcélokra volt használva a vizierö, a hajó malmok hajtására, mit még öseink századokkal elöbb találtak fel és az ota senkinem modositott rajta. De ugy látszik, hogy az ide je nagyon elérkezett annak, hogy ezt a nagy erőt ne hagynánk hiába elszáguldani, mert a szén, olaj stb. hajtóerök napról napra ke vesebb lesz és végre elis fogynak, a viz pedig marad.

Vannak már tudos mérnökeink csak ambizinálni kell ene öket.

[illegible] köszeg, 1918. május hó 25. én

Tisztelettel

Illés Györ[illegible]

kir. folyam fe[illegible]

"Kül od acta"

7
1918

V25

BUDAPESTI K. M.
TUDOMÁNY-EGYETEMI BAKTERIOLOGIAI INTÉZET
IX., RÁKOS-UTCA 9.

Budapest 1918. VI. 7.

Méltóságos Titkár Uram!

Idemellékelve jenai fischernek a litho-
graphiai táblák elkészítésére vonatkozó
válaszát kérem kegyes intézkedését a
táblák megrendelése végett, esetleg szíves
megbatalmazását a megrendelésre.

Tisztelettel jeles üdvözletem kijelentése-
vel maradtam

Kész szolgája

Dr Preisz Hugó

8161
6

1418 VI 2

Gustav Fischer, Jena
Verlagsbuchhandlung.

Postkarte.

JENA 23.5.18 6-7

Herrn Professor Dr. H. Preisz,

in Budapest IX,

Rakos utca 9.

Jena, den 28. Mai 1918.

Herrn Professor Dr.H. P r e i s z, B u d a p e s t.

Hochgeehrter Herr ! Von der Tafel zu Ihrem Artikel "Ueber Bakteriensporen" für das "Centralblatt für Bakteriologie" würde ich gern bereit sein, Ihnen 700 Abzüge für die Ungarische Ausgabe zu liefern. Die Kosten hierfür belaufen sich auf 52,20 M ohne Portospesen. Ich sehe Ihrer geschätzten Rückäusserung gern entgegen und zeichne

in vorzüglicher Hochachtung

ganz ergebenst

p. Gustav Fischer
Bremser

Br.-Ri.

A Magy. Tud. Akadémia III osztályának
évi március hó 10-n tartandó ülését
ülésén akadémiai mint ülési e megyei
meg. tudomás ülési i egyéb kötelező mint
az Akadémia ülésein részvételre meg-
nem akadályozott tagjainak a
intézendő

tervezeti alá fuelló határozathozatal végett.

Méltóztassanak kimondani, hogy a „Mathe-
matikai és Természettudományi Értesítő"
minden közlemények, melyek a III
osztály tagjaitól a folyóirat
a Füzetekben nem minden képp terjedelmet
ígen 60 k. honorárium helyett csupán
ívenkint 50 k. fog fizettetni.

A tiszteletdíjnak ez a leszállítása
ben, ez indítványból a természettudomá-
tudat részéről is.

Másfelől pedig alig kétségbevonható
tény, hogy akad olyan, aki jeligés
dolgozat elfogadott szükségét megszüntetni
annak, valószínű Dolgozatjainak itt-ott
a 60 k-t, amiért ez az összeg a tagi
munkák mai napszámának felel meg,
az Akadémiához méltó tiszteletdíjnak
tartani.

Fővárosi pótlásnak azonban a pótlat
lan tér.

Azonban jól, hogy a Tud. Akadémia
szóban forgó Közlönyének költségeihez
összeje tömött, mindhogy a számos

vala jövedelmét kimondani vagyis egyértelműen nem sikerült, — de kapcsolódó cikkeket, a papírról, egyszerű költségre ítélt, — vak s szellemi munkaképtelenné lett — vagy a tanulmányi tagok részéről is — pillanatnyi.

Ezt pld a "tiszta" díjazásnál vesszük, hogy tagjainak kell a szellemi munkaképességet, hogy tagjainak kell a szellemi munkaképességet, vagy nincs a tényi be nem kínálhatóság a tagjai által.

Tagjaink pedig tudják

hogy akadémiai "Értesítő" és minden pénzbeli art plusznak hogy az akadémia munkaképes az I. osztály összesen 14 ülésén, csupán "két cikket" szerepelt, a II osztály főmérlegen szintén "két cikket" vitt az előadói, ellenben a III. osztály 18 ülésén, 16 akadémiai tagnak összesen 10-re szóló fel- és vendég- előadásokat szám. Az abnormis fizet a tényt a tényforgó számoni nyolc közzétett a III. osztály, szerint a munkaképtelenek szerint, csakis, az akadémiai tagok tudományos munkálatainak a szaporításában, ten akadémiai fölfogásai, — mi pedig csak tudjuk akadémiai jelölő- ellenben a III. osztály, hogy minden, amit kívánni pénzünk nem jutnak ill-illeg a nyomni költségei — miknek hajnalcsillagos nagyságai miatt pénzbe ideértett "Értesítő" magában- den hogyan akarhatnak — akár-ek-tőkéből nem kérnek, — a Math is emelkedett.

Képtárban adó magyarázatokat akaratát szer-
deitől dolgozatot nem fogunk el, — a le-
tölt az mutatott hogy a tárgyaktól
nek — tárgyas — szépirodalmi magyarázat
tartalmának ötéit első sorban az olvasó
szemi tagok, mondatrészek illett
szerepviszonyai a szerkezet jelen
gyorsaságai.

Az „egyedi-dolgozatok" elkészítésé-
mutatt a tal. Akadémia főbb utalványok
a példája mutatja, mely is önmagában
jelentős — s pedig a „tárgyszerű" alkotás
fogva nem:

„Tulnyomólag mathematikai tár-
gyú dolgozatok (erthez akadémiai be-
mutatások) ezen jól, sőt szerkezetileg
egységes tudományt a „Mathematikai Tár-
gyak" magyarázni is, minek mutatt do
minden helyet elfoglalnának a „Math.
Természettud. Ért." közleményei, mely
„tár" „ért" „ról" annyiszor is a mathematikai
szaklapok, mint közérdekű élet fényében.

Értsük jól, hogy a vérmunkát „jónagyon
szóra bát, mert mind akadémiában
nem volnak, egyetlen baki — nem fokozat
nélkül a „Math-Term. Ind. Ért." tagjainak —
ellenben volt nemi egy olyan dolgozat
tam, amely inkább illett volna az „Értesítő"
számára a Természettudományi Füzetek" közlésére.
Szerencsétlenül, de más egyébként is helyes
Nem tanárokra akarom ki a helyt szánni
a Akadémiának a tagválasztásra, hogy azonkívül
helyes- s tisztán szerkesztés, tetteg pontosságra

„Abhandlungen" „Communicationen" dolgozatok közlése a „Math.- Term. Ind. Ert." lapjaiban, azon kor ez ugyis dolgozatok publikálásra, pl. mint szegedi doktrik mellett, egyáltalában nem is „akademiai folyóirat".

Ezt pedig, mikor a mathematikai tagtársak elfoglaltsága tudomásul vagyok kénytelen a tekintetes miniszterium kegyeit pedig nem óhajtom elveszíteni, a „Schulter- pólé, Communalen hinaus" - pólé kérdésben kifejtettem, amely egyébként nagyfontosságú, ezért nagy terjedelemben nagy szorgalmat igénylő botanikai kapcsolatban nem jelentkezhetik volna nagy előnyre, — legkevésbé speciés az Ind. Akademia részéről.

Ezt a előmenetelemet igen komoly kudarc fenyegeti is megakadályozhatja, ahhoz mindenesetre nincsen semmi közöm, mint a miért nagyon is vagyok felelős, Schrödingert, a nagyszerű elméletű vonalú nagyfontosságú, egyébként igen komoly dolgozatában, amely a „Zool-Botan. Gesellschaft" részére nagyon fontos jelentőségű nincsen minden irányban kiterjedni az igen komolyan tanult Wettstein-ról, de Molisch botanikusban is: Berben. Schrödingert érdekli tanulmányai során, a Molisch szerepléseit pedig egyetlen species Mentafajain végzett vizsgálatokat nagyon nagyon fontosaknak, de nem az Akademia kültagjain: akademiai kapcsolatban. Jónak szakemben az előbbi utalni excursiókon valóban csak „mondjuk" kud.

Sot pedig mélyen tisztelt akadémiai tagtársaim, kapcsolatban Sir Kelland-nyomdokaival, hogy emlékezetükből nem publikáltak!

Ezt feltételezni bátorság volna, hogy Sir Kelland az akadémiai tevékenységét mindig gátat vetett az akkori mulatságos tudományos biológiai törekvések szemlélet, akkor ismerve, hogy tulajdonos a protokollokat.

Tán annyi bizonyítékul ismertetem, hogy valóságos elemi tudomány az emlékkönyvben „Akkori tevékenységben" annak alapos mennyiségben, amelyek valamely részben tagjaik vállalkozásának. Sőt ha mindnyájan, Ki ki adandók, De dolgozni részt akart volna a „Math. és Természettud. Ért." által, amely, például az Akadémiának tisztelete, részét, a tudományos mennyiségben szolgálatot tartja Akadémiának nem intézett.

Mindezzel nagyjában egyetértett a „Math. és Term. tud. Értesítő" szerkesztősége, tekintet különösen a tudományos részletek szolgálhat az Értesítő első évfolyamában arra, hogy hiányzott is: az akadémiai tagok munkálatainak bemutatásáról, —

ezután jött műveltségének tisztelete is.

Ezenkívül mellőzhetlenek megemlékezni, hogy ifj. Lutz Géza tagtársunk ajánlatára Akadémiánk „Költségkímélési okából" ajánlatára, mindenkor: typographiai hibák lehetetlen elkerülése

10

1912

12
1918

A BUDAPESTI KIR. M. TUD.-EGYETEM ANTHROPOLOGIAI INTÉZETE
VIII., MEHMED SZULTÁN-ÚT 4.

Budapest 1918, szept. 16.

Méltóságos Országgyűlési Képviselő Úr!

Tisztelettel vagyok Méltóságoddal közölni, hogy az Akadémia III. osztálya által a finn-ugor nemzetiségű kultfoglyoknál végzendő vizsgálatok céljaira megszavazott 1000 K összegből jelen is részemre kiutalványoztatni szíveskedjék. Az elmúlt napokban Kiss tartózkodása tanácsságodnál az Ententegyv. alkirtával a hazánkban fogvegzsáborban, v. 4i finn-ugor foglyok vizsgálatának megkezdésére v. folytatására le; emiatt éppen 300 koronát azután ki,

de ebben még nincsen benn a fotografiai
lemezek is egész kocsirakás készítő kifize-
tenivára, semmiség a tanácsnál és aekint
szépirjuk. A kivetendő keresetben még
egyes, sőt talán sokat kiadó még
– valószínűleg utolsóra – nemcsak, mivel
a most folyó fogalyzésnél folyását nagy szám-
ban concentrálják a kereskedelmi Ke-
reskedelmi, a mely fő gyűjtőhelye és ki-
indító pontja a csereszállítmányoknak.

Fogadja kiválóságod kiváló tiszteletem
kifejezését.

S. Lenkovácsbánya
r. Lag.

A

Magyar tudományos akadémia
nagyméltos ügyv. elnök Úrnéje!

A mezőgazdító, borzalmas világháborúban, a mai zavaros helyzetben, belátható időben körülbelül mellett erre éves Nagyboldogasszony napján az ősi épület fog kinyílni habán Európa mappája változás fog nyerni. Ő ha vágy Endre fiam körül, egyik a csatatéren állt dokumentum, a Galíciai csatatéren Barrenikon is mezetlen sírban nyugszik, a vele a sírba omlott sok a régi reményeik, arról az áldozatok fiúi fa lett jelképül az új, a tűzgatlan, a szabad magyar országa a Szentírás nem fogja nyugvóhelyüket találni a tojfalk is kiszedni.

A magyar bálványainak örvénye közepette, midőn mi a vízen a Szent, romlás bedő vízitől kaustuk s a vagyon vízáltó nemzeti vagyat kiírt a magyar lennek nem kell a menekülnünk fiaink jutnia ar olaz csatatéren erez vérükkel kiírt rovásuk — és Kerett, a mint a M. Akadémia III. matematikai és természettudományi Osztály 1918 okt. 21-én tartott ülés határozatának értelmében a M. kir. Honvédelmi Minisztériumtól 1918 okt. 26-án Keltezett a M. kir. Honvédelmi Kimutatásból nyugtam az értesítést

nik: Gr. Felletár Emil

rendes tanárnos, a Főnemes Jogi Kar. tanára, kerületi, budapesti tud. egyet. m. tanár, kir. tanácsos, országos vezető, a Szűzapa imádainak emlékének nak munkálója sírjánál gyászban.

Nagy megtiszteltetésnek, a „Felletár" nemzetség a gyászos időkben; ha a háború lenül, mikor a hősi harcokban kevő tagjaiból is sírja árkokhoz, mikor vezetnek állagoiról sírja árkokhoz, midőn anyagi értékek vannak mélyébe is kerülnek, ez ismét é

2/

irinkerésbe lépünk, s ha eredményre jutható lesz ne annak ideje lenne bárkit a további előzés megkerülést akadályozni.

/: Bárkiknak megjegyzem, midőn ifjú korunkban Budapesten tanuló mámoraink folytak az meglepetésem, Budapest nevezetes egyéniségeivel, is mennyekkel ritkán találkoztam. A akademia nagy ritka fő lépcső felül a tanárokba ütköz, ott kaptam az országhírű történetíró Szilágyi Sándort országos s nagy nevű Királyiakat a nagy hazafiakat mindenkor tisztelni, e példákat elhalyasztva a kalkuláltam feladat, inatomban, ex inspirálj, nem gondoltam festmény-ek közé, ha nem, ha nincs elemelés, az országos nevezetességeinek kincsének kiirdemell tisztes nagyságainak emlékezetét, ilyformán vállam nyilvánítottnak i egy mindenkor nekem viselt adósságomban ki legyek fizetve. :/

Küldelmes eredményes emberi életén át tett, a köz javára - élte utáni ugyanis, rendszeresen, boldogan az örök béke-ben Szilágyi kiss sírkertjében, nagy fájdalmával kitartóan kísérték tisztelői mindnyájan tanáraink. Emlékét örök becsü megőrizni felfogásunkban, s mindig tovább fogjak őrizni.

A M. Magyar Irodalmi országos akademiának mindenkor

Szilágy / Szilágy m. - 1918 okt. 26

alázatos polgája:

Szilágyi Sándor

ny. polgárm., ügyvéd

Feltár Vándor feljegyz.

1918. I. 26.

13

1918

14/1918

Linz, 3. 10. 1918.

An die hochlöbliche

Ungarische Akademie der Wissenschaften in Budapest.

Es ist für mich erfreulich, wie die Leitung des k.k. Staatsrealgymnasiums in Linz auf einen Artikel im „Tagblatt Lloyd" Rücksicht von einem Schreiben des Herrn Direktors Siegfried Rücknehmen, in dem er folgendes ausführt:

„Als Formel für den Flächeninhalt der Kugel galt bisher in allen Lehrbüchern der Geometrie:

$$F = 4r^2\pi .$$

Mein Ersuchen ist nun hier darauf
diese meine Erfindung in öffent-
licher Sitzung der Ungarischen Aka-
demie der Wissenschaften zu kommu-
ziren, dass obige Formel Sulzy ist
und sie richtig lauten sollte:

$$F = r^2 \pi^2 .$$

"

Da naturgemäss diese neue Streit-
frage unser innigstes Interesse er-
regt, so erlauben wir uns, um
weitere Mittheilungen in dieser Ange-
legenheit höflichst zu ersuchen.

Hochachtungsvoll

Die Fr. Classe des k. k. Staats-
Realgymnasiums
in Linz.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

Konzept.

Sekretariat der III. Klasse.

An die Redaktion der VII. b. Klasse der

k. k. Staatsrealschule

in

Leoben

Oberösterreich

Ihre vom 3. d. M. datierte Anfrage wegen auf
die Saison Peter Lloyd erschienene Skizzen
des Herrn Siegfried Kauders haben wir erhalten.
Sollte Ihnen der Umstand unbekannt sein, dass Herr
Kauders nachher
Kauders ebenfalls von P. Lloyd seine Bekanntschaft
machte, anbieten [illegible] dagegen hat [illegible]
[illegible] (von der Frage III. (nothern. Natur?) klarer als
[illegible] Skizzen übersandt diesen Leiten mit. die

Der Irrtum beruht darin, dass Herr Kauders die über
Küste der Insel mittels Meridiankreise in schwache Ko-
gel-Kreise zerlegte und dieselben in den equatorealen
Tangentialebenen ausbreitete, wo für sehr schwache Ko
gelstreifen die erster Annäherung gestattet ist.

nicht

richtigkeit, der mit seiner Annahme, daß die so in sie
von sie
Ebene ausgebreiteten Dreiecke zwei gerade ungleiche
gleichschenkelige Dreiecke bilden; ein Gegenteil: die
beiden gleichen Schenkel sind in der Ebene kreuzweise
und das Übersehen dieses Umstandes führte Herrn Staudes
zu dem von ihm behaupteten falschen Resultat.

Mit freundlichem Gruße

Dr. J. Frischauf,

Budapest, den
24. Oktober 1918.

Sekretär der III. Klasse
der Ung. Akademie der Wiss.

15
1918

Kurze Bemerkungen

über die geologischen Beobachtungen, und daraus gefolgerten Ansichten des Herrn Friedr. Theiss aus in Pusta Vlué, b. P. Szurian

Die bei Semlin und an den übrigen erwähnten Orten beobachteten braune Streifen, d. i. Schichten, innerhalb der gelben Erde, befinden sich alle im sogenannten Löss, welcher sich während der Diluvialperiode von aus der Luft herabfallenden Staub gebildet haben.

Die braunen Schichten im gelben Löss rühren wirklich von Stürmen her, und beweisen, dass der Löss-Staub stellenweise auf sumpfigen Boden niederfiel, die Sumpfvegetation sich also mit dem Löss-Staub vermengte und nun die braune Färbung verursacht. Diese braunen Schichtchen inmitten des gelben Löss' weisen also keinerfalls auf eine Landfläche hin, und sind absolut keine Zeichen je einer Schöpfungsperiode, innerhalb welcher gewiss viel mächtigere Schichten der Erdrinde sich abgelagert haben, und während welcher, nach allen bisherigen Beobachtungen der Geologen, ganz andere Thiergestalten und Pflanzenformen gelebt haben.

Wenn die Vermuthung des Herrn Friedr. Theiss richtig wäre, so müssten in den, über und unter den braunen Schichtlagen ganz verschiedene Lebenswesen, und zwar Molluskenbewohner, versteinert sich vorfinden, was gewiss nicht der Fall sein wird.

Ich bin der Überzeugung, dass man über und unter den braunen Schichtlagen, im gelben Löss dieselben Landschnecken

K 2

finden wird, die auch in der braunen Zwischenschichte vorkommen, nur dass hier auch Süsswasserschnecken mit vorfinden und vielleicht auch Süsswassermuschel dazugehören.

Ich kenne die erwähnten Stellen zum grössten Theil aus Autopsie, und glaube, dass meine Ansicht ganz richtig sein wird.

Was die Annahme der 16,000 Jahre betrifft, welche unser Sonnensystem braucht, um die Centralsonne zu umkreisen; so müsste man daraus folgern, dass sich während dieser enormen Zeit viel mächtigere, und zwar vorwaltend Seeschichten, abgelagert haben müssten, als die erwähnten 1–6 Met. dicke Löss d.i. Landschichten, welche sich – wie erwähnt wurde – aus herabfallenden Staub in den damaligen Steppen gebildet haben

Budapest den 8. der November 1918

Dr. Anton Vrba

Univers. Professor der Geologie i. P.

Ezt a jelentést a közöttem lebeliő Klein Gyula urnak, ajánlom tudtára avégett kiadatni!

1918 XI. 15. Böckh s. k. a. Titkár

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

Budapest, 1918. november 28.

894
1918.

Tisztelt Osztály!

Az Összes ülés folyó hó 25-iki
a szabályszerűen kiállított és bemutatott
indítvány alapján elrendelte az akadémiai
Alapszabályok módosítását. Ezzel az ügyben
működő bizottságba minden osztály
két-két tagot küldvén ki, felkérem,
hogy az Alapszabályok 56. §-a értelmében
a t. Osztály e bizottságba két tagot vá-
lasztani és nevüket velem közölni
szíveskedjék.

Kiváló tisztelettel

Fleischl
főtitkár.

A III. osztályunak.

Szwedzki orchmerze 16. Szwed

d. Ortl
Fröhlich
Kutyna
Rabtes
Lovak
Szily
Dr
Lodz
Wehofer
Radon

16
1918

A M. Tudományos Akadémia Állandó Mathematikai és Természettudományi Bizottságának

Jelentése a Mathematikai és Természettudományi ~~Bizottság pályázatok~~ Bizottság

Folyó hó 22-én ~~ellenük~~ közöl ezt a két pályamű,

tervezetet, amely a Tekintetes Bizottság folyó évi

physikai pályázati hirdetésére beérkezett; a két tervezet

[a következő] [betűrendes sorban]:

1. Dr. Rybár István, a budapesti tud. egyetem I. számú physikai intézetének tanársegéd; tervezete vonatkozik: a polarizáció szöglete alatt visszaverődő fény kicsiny, ellipsis-szerű polarizációi állapotának megvizsgálására, az ellipticitás okának kiderítésére, továbbá a folyadékok ellipticitási-koefficiense és Kapitzáris állandója között esetleg fennálló kapcsolat megállapítására.

Kéri ezélra a Bizottságnak a pályázat czéljaira rendelkezésre álló egész összegnek, 2000 K-nak igénybe vételét.

2. Dr. Selényi Pál, a budapesti tud. egyetem II. sz. physikai intézetének tanársegéd; ~~pályázat beadványától~~ pályázat tervezete vonatkozik az elektromosság atomisztikus szerkezetére s a következő kérdések szerint formulázható: a) Ven-e egy változatlan, legkisebb elektromos töltés? és b) minden előforduló töltés ennek egész számú többszöröse-e?

Kéri ezélra a fent megnevezett összeg felét, 1000 K-nak igénybe vételét.

A tisztelettel előterjesztett bizottsági tagok mindenekelőtt arra mutatnak rá, hogy a pályázat kiírásának pillanatában már csak 7 végből

a budapesti tud. egyetem II. sz. physikai intézetének tanársegéd;

3

fügy a M. T. Akadémia Mathematikai és Termé-
szettudományi Értesítőjében valamint elő-kelő
külföldi szaklapokban megjelentek. Ezek

megnyugvással és

physikustól származik.

Így Dr. Rybár István részéről az utóbbi években
több rendbeli oly fénytani dolgozat nyert bemu-
tatást a Tekintetes Akadémia III. Osztálya ü-
lésein, amelyek szerzőnek úgy elméleti
képzettségére, kísérleti ügyességére és pontos meg-
figyelési képességére valának, úgy hogy teljes
bizalommal ajánlhatjuk őt tervezete végre
hajtásával való megbízásra.

Ezt annyival is inkább tehetjük, mivel
a tervezetében részletezett eljárásokat kísérle-
tileg már kitapasztalta és alkalmasoknak
találta, úgy, hogy emberileg véve, minden elő-
feltétel megvan arra nézve, hogy egy igen ér-
dekes és fontos kísérleti vizsgálódás sikeresen
foganatosíttassék, amely tapasztalati ismeretein-
ket mindenesetre előbbre fogja vinni.

Ezért

~~A mi illeti~~ a dolgozat benyujtása határidejét,
~~javaslatot tegye az~~ ne legyen előbb, mint
1918 évi ~~október~~ december 31-ike, ~~mert a~~

A szóban lévő kutatás az első oly irányú, a mely
a fény visszaverődése ellipticitási együtthatója és a polyadált felületi sajátságai, különö-
sen felületi feszültsége közötti összefüggést
kipuhatolását célozza, a mi csak fáradságos és
időtrabló kísérletezéssel elérhető.

Hasonló képen Dr. Selényi Pál részéről is né-
hány fénytani értekezési nyert bemutatását a Te-
kintetes Akadémia III. Osztálya ülésein, sőt nevezett
folyamodó ügyében a Tekintetes Bizottság-
tól már hat évvel ez előtt nyert megbízást
egy optikai vizsgálat végrehajtására, amely az,

tán a
ugyi Ér
jelent
Jelen
eddigi
ugyanis
részecske
homp
lömbös
alapjan
biak s
az elem
életén.
Bár k
és tömeg
más mó
gosnak
járások
tömegen
jök, h
ne ||| esés
ben való
gözt, n
jodid|||
nek tö
hányad
használh
hato ork
Emlék
is, mely
állandó
nagyob
az érem
Jegyre
megvál

tán a M. T. Akadémia Mathematikai és Természettudomá-
nyi Értesitőjében és külföldi szakfolyóiratban Luggenabban e
jelent meg.

Jelenleg választ vizsgálati tárgya eltér ugyan
eddigi kisérletezései tárgyától; ~~a termes terveze~~ tervező
ugyanis előre bocsátja hogy az ultramikroszkopos
részecskék méreteinek kipuhatolására eddig alkalmazott
három féle eljárás egymástól igen nagy mértékben kü-
lönböző értéketet szolgáltatott e méretekre s az ezek
alapján számított elektromos töltésekre, a mely utób-
biak is nagyságra sokszor tetemesen alul marad
az elemi elektromos quantum általánosan elfogadott
értékén.

Bár terveze az ultramikroszkopos részecskék méreteinek
és tömegének meghatározására az eddigiektől különböző
más módszereket nem tart valószinünek, mégis lehetsé-
gesnek látja ennek az ellenőrzését, vajjon ezekkel el-
járások helyes értéket szolgáltatnak-e két részecske
tömegének máshonnan ismert fényelosására nézve?

Jeg, ha ultramikroszkopos higany részecske sze-
ne esések Brown-féle mozgását s elektromos tér-
ben való lebegése megfigyelése után a levegőhöz jód-
gőzt, vagy chlorgázt keverünk, e részecske higany-
jodid, illetve higanychlorid F változik at, a mely-
nek tömege a chemiai formulák ból ismeretes. Ez a
hányados az említett módszerek ellenőrzésére fel-
használható; az eljárás egyéb fémekre is alkalmaz-
ható volna.

Említi azt a már alkalmazásban lévő módszert
is, melynek alapelve, hogy folyadék- vagy gázsugár
állandó egyensúlyi helyzetben tud lebegtetni több
nagyobb testeket, a jód vagy chlor hozzájuttatása
az áramló levegővel lebetségesnek látszik.

Végre a részecskék tömegének ismert módon való
megváltoztatása meg akként is történhetnék hogy vala-

F a levegőben lévő valamely

F - részecskéé

F az előbb tárgyalt higanyból álló részecske tömegé-
hez képest

j. mely

11-
1918

Matematikai

mely fényérzékeny ultramikroszkopos részecske ultraibolya megvilágításával tiszta fényrészecskévé redukálható; e kettőnek töltésviszonya szintén is meghatározható.

Szerző ilyen utakon kívánt az elemi elektromos quantum kérdéséhez újabb adatokat szolgáltatni.

Bár az általa tervezett módszerek alkalmazását kísérletileg még nem állapította meg végleg még is van bizonyos valószínűség és remény, hogy valamelyikük be fog válni s tapasztalati ismereteinket az elektromosság atomisztikus szerkezetére vonatkozólag előbbre fogja vinni; ezért a tervezetet is ajánlják a Tekintetes Bizottságnak elfogadásra s pályamunkává benyújtási határidejét ugyancsak megállapítandónak javasolják.

Összefoglalva jelentésünket, tisztelettel javasoljuk, hogy Dr. Rybár István és Dr. Selényi Pál bízassanak meg tervezetük végrehajtásával; az előbbi a folyadékok felületéről visszaverődött fény ellipszisszerű polarizációs állapotának megvizsgálásával s neki e végből 1200 korona segély nyújtassék, az utóbbi az elektromosság atomisztikus szerkezetére, az elemi elektromos quantumra vonatkozó vizsgálatokkal s részére 600 korona segély engedélyeztessék.

A pályamunkák benyújtásának határnapjául, mindkét tervezőre nézve 1918. évi decemberhó 31-ike állapíttassék meg.

Budapesten, 1915. évi
április hó 23-ik napján.

Eötvös Loránd

Fröhlich Izidor, r. t.

Léváy Henrik-pályázat.

Élt 1918. Aug. 28.

1. sz.

A Magyar Tudományos Akadémia Központi
Könyvtárához

A Léváy Henrik alapítvány kamatjövedelméből nyílt pályázat hirdettetett a következő tárgyra:

Kívántatik a hazai szikesek talajtani megvizsgálása és mezőgazdasági hasznosításuk alapelveinek megállapítása.

Erre az alábbi munkatervezettel és próbafejezettel pályázom és mintegy vizsgálataimnak egyrészét már elkészültem, belül 1½ évre terjedő tanulmányaim kiséretében eredményeit élőbb-utóbb szíves tudomásukra fogom hozni, előreláthatólag jövő év december végéig e téren munkával elkészülök, hacsak a jelenlegi kivételes állapotok és mue yeteri tanári és egyéni megfoko elfoglaltságom ebben meg nem akadályoznak.

A pályamunka elmélés munkatervezete a következő:

A hazai szikesek és ezek megjavítási módjai.

I. Fejezet. A szikes talaj mint önálló talajtípus. Részletesen tárgyalva a megtett próbáim során.

2. Fejezet. A szikesek előfordulása, kiterjedése és alakjai. Ebben az előfordulás módját, jellegzetes ismertető jeleit, a különböző szikes talajterek elterjedését és további csoportosításuk tárgyát leírni.

3. Fejezet. A különböző szikes talajterek fizikai, kémiai és biológiai sajátságait tárgyalni a vizsgálataimhoz használt módszerek leírásával és kísérleti eredmények közlésével.

1.Fejezet. A szikesek javításának különböző módjai.

Ebben azokat a javítási módokat kívánom ismertetni, melyeket nagyrészt saját kisérleteimmel ellenőriztem és kipróbáltam.

5.Fejezet. A szikes talajok javítása terén eddig elért gyakorlati eredmények.

Ebben a növénytermelési kisérleti állomással kapcsolatban végzett gyakorlati kisérletek eredményeit és gyakorlati jelentőségét fogom összegezni.

6. Fejezet. A céltudatos szikjavitás tudományos elvei és eszközei.

Ebben az általános alapelv fog kibomborodni, hogy a különféle szikes talajnemeket a maguk sajátos természetéhez képest különböző eljárásokkal lehet és célszerű megjavitani. Annak eldöntése pedig, hogy adott esetben, melyik javitási mód alkalmazható és leginkább célra vezető, a talaj szakszerű fizikai és chemiai vizsgálata szolgálhat egyedül biztos alapul.

Kelt, Budapesten, 1918. december hó 27.-én.

Teljes tisztelettel

[signature]

műegyetemi ny.r.tanár,
a Magyar Tudományos akadémia levelező tagja.

Írók levele:

Lévay Henrik - nyilvánosat;

„Szikszai tanügyünk"

Sigmond Elek t. tag, előadást

tartunk.

18

1918

Budapest, 1918. január 8.

29
1918

Tisztelt Osztály!

Szerencsém van értesíteni, hogy a f. évi nagygyülésen a pályatételek kitüzésére a következő alapitványok kamatai állanak a tisztelt Osztály rendelkezésére:

1. Nagyjutalom és Marczibányi melléjutalom 200+50 arany (fizika physika és chémia)
2. Lévay 1.000 K (mezőgazdaság)
3. Rózsay 1.000 K (orvostudomány)

fölkérem a tisztelt Osztályt, hogy a II.-ik Osztály Pollák pályázatának bizottságába egy tagot kiküldeni szíveskedjék.

Kiváló tisztelettel

Gleisich
főtitkár

A III. Osztálynak.

2/3

1914

Rendelkezésre álló alapítványi

tőkék

a III. Osztály keretében kiirdetendő

pályázatokra

(1918. évi

nagy-gyűlésre)

MTA KÖNYVTÁRA
BUDAPEST
KÉZIRATTÁR

AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

1918.

FINIS

VEGE